

De viribus herbarum / una cum Walafridi Strabonis, Othonis Cremonensis et Ioannis Folcz carminibus similis argumenti quae secundum codices manuscriptos et veteres editiones recensuit, suppliuit et adnotatione critica instruxit Ludovicus Choulant. Accedit anonymi carmen graecum de herbis / quod e codice vindobonensi auxit et cum Godofredi Hermannii suisque emendationibus edidit Iulius Sillig.

Contributors

Choulant, Ludwig, 1791-1861.

Hermann, Gottfried, 1772-1848.

Sillig, Julius, 1801-1855.

Francis A. Countway Library of Medicine

Publication/Creation

Lipsiae : Leopoldi Vossii, 1832.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/v8ujgas5>

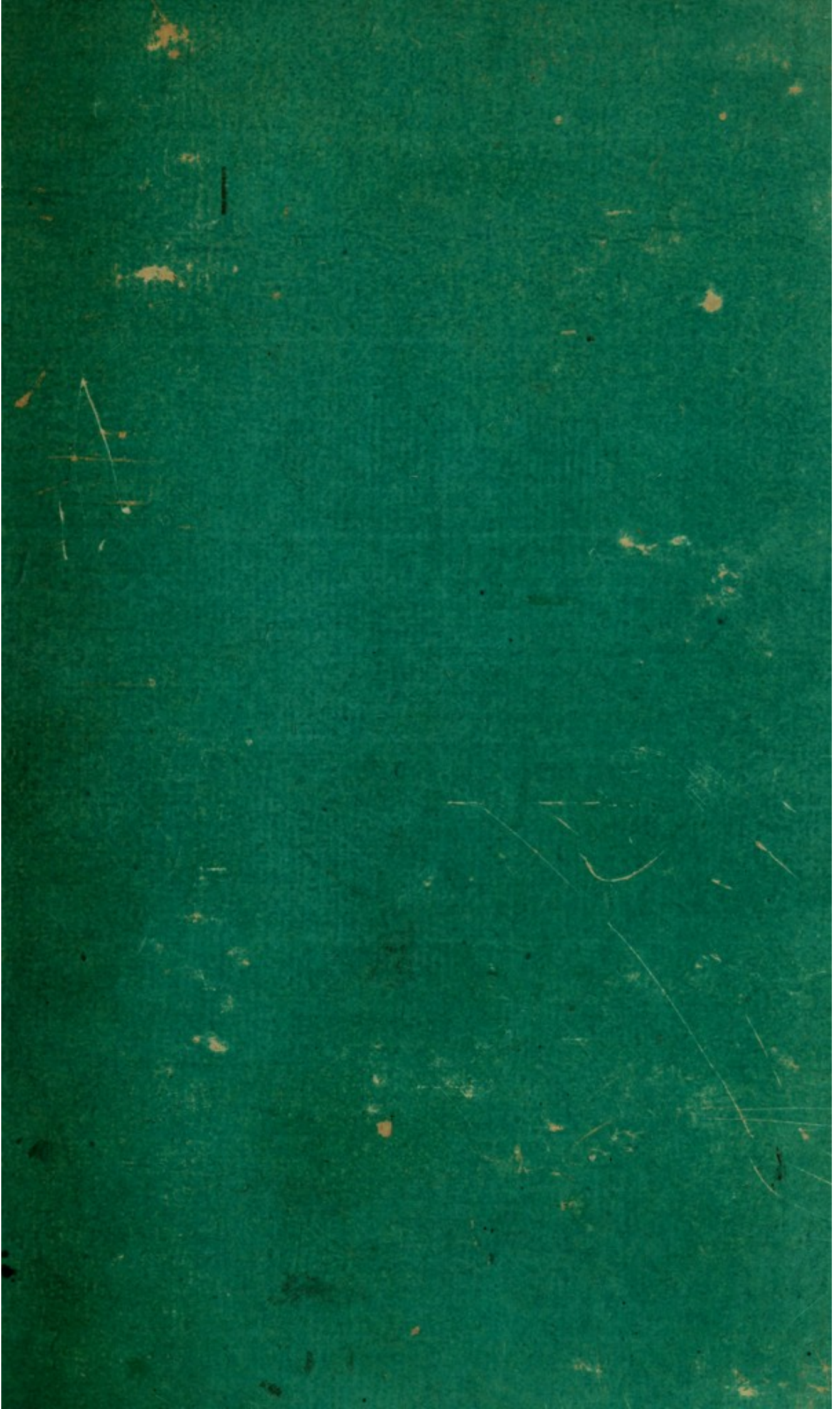
License and attribution

This material has been provided by This material has been provided by the Francis A. Countway Library of Medicine, through the Medical Heritage Library. The original may be consulted at the Francis A. Countway Library of Medicine, Harvard Medical School. where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

2 1/4 m

19193

375

A 22.C.1832.2

256

Harvard Medical School

LIBRARY OF HYGIENE

FROM THE LIBRARY OF

CHARLES HARRINGTON

INSTRUCTOR IN HYGIENE, 1885-1898

ASSISTANT PROFESSOR OF HYGIENE, 1898-1906

PROFESSOR OF HYGIENE, 1906-1908

GIFT OF

MRS. CHARLES HARRINGTON

NOVEMBER 30, 1908

MAKER BOUND

VILLAINS DEMAND

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

1911

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

MACER FLORIDUS
DE
VIRIBUS HERBARUM

UNA CUM
WALAFRIDI STRABONIS,
OTHONIS CREMONENSIS ET IOANNIS FOLCZ

CARMINIBUS SIMILIS ARGUMENTI,
QUAE
SECUNDUM CODICES MANUSCRIPTOS ET VETERES EDITIONES
RECENSUIT, SUPPLEVIT ET ADNOTATIONE CRITICA INSTRUXIT
LUDOVICUS CHOULANT.

ACCEDIT
ANONYMI CARMEN GRAECUM DE HERBIS,
QUOD E CODICE VINDOBONENSI AUXIT ET CUM GODOFREDI HERMANNI
SUISQUE EMENDATIONIBUS

EDIDIT
IULIUS SILLIG.

LIPSIAE, SUMPTIBUS LEOPOLDI VOSSII.
1 8 3 2.

AMSTELÆDAMI, apud I. MUELLER & Co., in de Kalverstraat No. 163.

LONDINI, apud I. B. BAILLIÈRE, 219 Regent Street.

PARISIIS, apud I. B. BAILLIÈRE, Rue de l'école de médecine No. 13bis.

A 22.C.1832.2

VIRIBUS HERBARUM

UNA CUM

WALATUNDI STRABONIS

OTHONIS CRITHONENSIS ET IOANNIS FOLES

GARNINIBUS SIMILIS ARGUMENTI

QUAE

SECUNDUM CODICES MANUSCRIPTOS ET VETERES EDITIONES
RECESSIT, SUPPLEVIT ET ADNOTATIONE CRITICA INSTRUIT

LUDOVICUS CHOLANT

ACCURAT

ANONYMI CALAMIN GRABOLM DE HERBIS

QUOD E CODICE VINDOBONENSIS EXIT ET CUM GORDONII HERBARIIS
RECESSIT REINSTATUENT

EDIDIT

IULIUS SILLIG

LISTIAE, scriptis LEOPOLDI VON SILLIG

1832

A. H. HALL, 100 N. 10th St., Phila.
J. H. HALL, 100 N. 10th St., Phila.
J. H. HALL, 100 N. 10th St., Phila.

L. B. S.

Cum sex abhinc annos Aegidii Corboliensis carmina medica ad codicum manuscriptorum et editionum veterum fidem recensita ederem, in animo erat, alia quaedam similis argumenti carmina medio aevo conscripta eodem fere modo cum harum rerum fautoribus communicare. Eligebam Macri Floridi carmen, cuius summa apud omnes medii aevi medicos auctoritas mihi iam in curanda Aegidii editione innotuerat, et Othonis Cremonensis versiculos, quos iam tunc e codice manuscripto suppletos descripseram, quibus adiungere volebam Walafridi Strabonis hortulum, non illepidum aevi Carolini poemation. Quae omnia, ut uno volumine comprehendi, sic brevi tempore absolvi posse sperabam. Sed cum insignis copia codicum manuscriptorum et editionum Macri Floridi tum accuratius huic scriptori impensum studium facile me edocuit, eam eius parandam esse editionem, quae severioribus quoque in medicina medii aevi scrutatoribus quodammodo inservire posset, et in oratione Macri constituenda non, ut in Aegidio factum est, coniecturae, sed optioni inter lectiones codicum primum esse locum concedendum. Hac solum ratione sperari posse videbam, fore ut editio scriptoris alicuius excusationem inveniret, qui neque sermonis verisumque elegantia, neque rerum ubertate et practica quadam utilitate sese commendaret. Et haec quidem

in causa erant, cur multo serius quam promiseram haec editio in lucem prodiret.

Si quis autem, non cur tam sero sed cur omnino eiusmodi scripta nostris temporibus edantur, quaestionem instituat, eum minus, quam decet, memorem esse duxerim, in historia literaria quemcunque scriptorem non ex nostro sed ex suo aevo aestimari, nullum vero ex iis, qui remotioribus et minus notis temporibus scripsere, plane contemnendum esse. Quaecum in omni literarum genere tum praecipue apud scriptores medii aevi valent. Huius enim aevi omnem indolem et conditionem, civilem non minus quam literariam, accuratius cognoscere, hac ex causa iam maxime interest, quia nostra instituta, nostrorum temporum vivendi ratio, artes et doctrinae, et omnis eruditionis nostrae disciplina in illo aevo quasi fundamenta sua habeant profundissima. Ad cognoscendos vero mores et doctrinam cuiuscunque aevi non parum certe conferunt scriptores medici aut de rebus medicis, quippe qui res pertractent a reliquis omnibus aliis quidem scriptoribus neglectas, sed ad vitae quotidianae intima penetralia quam maxime pertinentes. Quare non soli medico aut rerum naturae curioso hi scriptores inserviunt, sed cuique, qui non superficiei et speciem rerum gestarum, sed causas interiores et veram vitae communis indolem nosse cupit. Sic, ut exemplo utar, vires medicae, quae certis herbis inesse creduntur, et narrationes fabulosae de herbarum efficacia in corpus humanum saepe lucem quandam afferunt religionibus antiquis, quae declinando, ut fieri solet, in superstitiones transierunt; verbenae, visci querni et hyoscyami exemplo. Et cur ea, quae medio aevo credebantur de herbarum viribus et morborum natura minoris esse momenti putentur, quam inanes dialecticorum eiusdem aevi subtilitates, aut theologorum verbosae disputationes de rebus, quae sciri nullo modo possunt, aut monachorum loquaces

et prodigiosae fabulae de miraculis Sanctorum et de laudabili vita beataque morte divitum et potentium, liberalitate coenobitis commendatorum?

Latinitati praeterea mediae et infimae accuratius et plenius cognoscendae summam quoque afferunt utilitatem scriptores medici, rebus saepe nominatis, quae ab aliis non commemorantur, et in eo verbis et elocutionibus usi, quae apud alios scriptores non leguntur. Poëtae vero quorum opera hic exhibentur, supplementum simul sistunt ad Polycarpi Leyseri historiam poëtarum et poëmatum mediæ aevi (Hal. 1721. 8., 1741. 8.), in qua collectione nullus eorum legitur.

Sed ipsa quoque medicina et rerum naturalium cognitio sibi ex hisce suis scriptoribus, qui medio aevo vixerunt, fructum capit satis conspicuum. Medicinae scilicet elementa e remotissima antiquitate ad nos pervenerunt per mediæ aevi viros medicos, Salerni praesertim, Parisiis et in Monte Pessulano medicinam docentes et scriptis ornantes. Permulta quoque, quae admodum diu valuerunt in scholis medicis et partim etiamnum in iis valent, ex ipsa mediæ aevi medicina originem duxerunt; medicinae quoque nova illo tempore aetas illuxit, neque antiquitati aequiparanda, neque recentiori aevo, sed utrumque connubio quasi iungens, unde non adeo spernenda, quam vulgo fieri solet. Certum est, permulta mediæ aevi medicis nota fuisse, quae nunc vel nescimus omnino, vel negligimus; permulta sincerius tunc et modestius tractata fuisse, quae nunc alto nimis supercilio despiciamus, doctrinae damno et aegrotorum. Quam copiose, quaeso, illis temporibus actum est de vitae regimine, de cibo et potu, de balneo, de phlebotomia, de herbarum lapidumque virtutibus, de aquis destillatis, de venenis, de lepra, de pestilentia, de temperamentis, de urinarum signis, de arte physiognomica, chiromantica, astrologica et magica, nec non de multis aliis

rebus scitu non indignis, de quibus nunc vel plane non, vel obiter tantum sermo iniicitur in scholis medicis. At sunt haec superstitiosa. Vere quidem, pro more illius saeculi, multa, sed non omnia, et nos quoque superstitione non tam caremus, quam potius alia eiusdem specie utimur, de qua non minus posteri nos culpabunt. Auctoritatibus nitimur ut illi, sed aliis.

Sunt ergo in scriptis medicis et physicis medii aevi multa recondita adhuc et oblivione tecta, quae a curiosis huius aevi indagatoribus in usum medicinae hodiernae verti possent, vel, uti etiam interdum fieri consuevit, pro plane novis venditari. Id praesertim valet in omni tractatione de medicamentis simplicibus, et primo omnium loco de herbis, quarum vires tantum abest ut medicina recentior copiosius in usum aegrotorum adhibuerit, ut potius eas fere despexerit et tota ad chemica medicamenta confugerit.

Sed ut haec et alia multa erui possint e medicina a quinto inde saeculo usque ad finem quinti decimi, opus est accurata et plena huius medicinae historia, quae vel post Ackermanni, Hensleri, Sprengelii aliorumque non spernendos labores adhuc desideratur. Vera medicinae medii aevi historia non solum celebriores scholas medicas et viros de re medica bene meritos cum scriptis eorundem enumerare debet et diiudicare, sed etiam uniuscuiusque saeculi doctrinam et praxin medicam ita exhibere, ut in singulis illius aevi scriptoribus medicis adhuc ignotis aetas et patria eius facile cognosci possit. Bene praeterea discernendum erit in eiusmodi historia, quid medicina medii aevi Graecis debuerit et Arabibus, et quonam modo medicina graeca et arabica illis temporibus mutata sit et aucta, vel etiam diminuta et pessum data. Demonstrandum quoque erit, qua ratione medicina recentior orta sit ex illa, et ex illius fontibus derivata.

Ad haec omnia, quae vix inchoata hucusque dici possunt, opus est prae ceteris, ut scripta medica, quae ex illo aevo supersunt, eruantur e bibliothecarum pulvere, et quatenus fieri potest, accurate edantur. Spero itaque fore, ut haec edendi ratio, quam secutus sum in hisce carminibus non adeo grave in vituperium incurrat, id potius metuens, ut vires et doctrina, quas egomet adhibere valui, sufficiant ad opus susceptum ita peragendum, ut finis supra indicatus vere attingatur. Alii supplebunt, quae deesse bene sentio.

Aequi vero iudices et harum rerum bene gnari non ignorabunt, aliam criticen adhibendam esse his scriptoribus, aliam auctoribus classicis. Nam ab illis neque grammatices, neque prosodiae ulla regula ita constanter servatur, ut secundum hanc verba eorum commode restitui possint. Lingua latina tunc temporis iam in eo erat, ut vel omnino periret, vel in linguas recentiores et singularum regionum dialectos deduceretur, ita omni fere careret lege stabili et universim recepta. Temporum inquieta indoles, doctrinarum debilis et manca conditio, eruditorum hominum habitationes instabiles et peregrinationes frequentissimae, scholarum raritas, quae certam quandam institutionis notam non admitteret, sed omnia fere ad studia privata et domestica redigeret, tenuis admodum latinae linguae cognitio apud doctissimos quoque viros, quae verbis et elocutionibus ex antiquitate servatis novissima quaeque et barbara miscere cogeret, haec omnia tam multiformem et variatam quasi dictionem apud hos scriptores induxerunt, quae in singulis scriptoribus denuo edisci et secundum eius consuetudinem diiudicari debet, cum ex aevo et patria scriptoris rite diiudicari non possit. Ipsae versuum pangendorum regulae vel prosodia antiqua, qua critice in poetis classicis maxime adiuvatur, hac aetate, de

qua nunc loquimur, non amplius adeo stricte observabantur, quin saepe syllabarum quantitates immutarentur, et recentiorum linguarum accentus in versibus componendis prosodiae antiquae locum occuparet.

Aliud critices adiumentum apud scriptores classicae antiquitatis positum est in fontibus, ex quibus hauserunt et secundum quos multa in iis restitui possunt absque omni fere erroris periculo. Multo aliter in medii aevi scriptoribus. Fontibus hi non in genuina lectione usi sunt, uti eos forsitan nunc possidemus post tot codicum accuratas collationes et collectas tot virorum eruditorum in unum scriptorem lucubrationes, sed libros veteres partim ex pessimis versionibus aut excerptis et collectionibus, partim e depravato aliquo eoque unico codice legebant, quem conferre cum aliis et ex iis corrigere non adeo facile licebat. Et permulta quoque in his fontibus vel plane non intelligebant, vel ad mentem suorum temporum interpretabantur aut etiam temere mutabant. Ita facile foret, in Macri carmine plura mutare ex Dioscoride, Galeno, et Plinio, quibus auctoribus praecipue usus est; cum vero Dioscoridem et Galenum certe non graece, sed e depravata quadam versione legerit, Plinii autem verba saepe non intellexisse vel aliter ac nos legisse coargui possit, facile patet, non temere ex his auctoribus corrigi debere Macri carmen, praesertim cum et alios auctores et ipsas ex ore populi traditiones interdum adhibuerit.

Quibus omnibus accedit adhuc illa difficultas, quod codices manuscripti multo magis variant in ipsis medii aevi auctoribus, quam in veteribus classicis. Antiquissimos hos et egregios libros non adeo facile ex proprio ingenio supplere et mutare poterant, et ideo iam integriores describebant; recentiores vero et ipso medio aevo conscriptos libros facile propriis usibus accommodabant, addendo, mutando, detrahendo, prout

optabatur vel poscebatur. Quod praecipue in metricis operibus factum est, in quibus facillime novus addi versiculus, vel antiquus demi poterat, vel etiam integra capita adiici pro ingenio et lubitu librarii; sic facile patet, posteriorem partem regiminis Salernitani (in ipsa Ackermanni editione forsitan a versu 50mo vel 57mo) non unius esse auctoris vel unius collegii opus bene dispositum, sed farraginem inconcinnam variorum auctorum, collectionem quasi versuum memorialium, quos infinitos habebat et condebat illud aevum.

Si ergo ullum hisce medii aevi scriptoribus pretium apud eruditos statui potest, edenda sunt eorum opera, quantum fieri potest, eadem forma, *qua conscripta fuisse putari queant*, collata quam maxima copia codicum manuscriptorum bonae notae et remotioris aetatis, et emendatis verbis secundum has lectiones non minus quam secundum propriam ipsius scriptoris consuetudinem cogitandi et loquendi, quae multo tantum et assiduo eius studio cognosci potest. Quare semper aliqua ambiguitas in horum scriptorum contextu manebit, et dubitationi plus in iis relinquetur, quam in scriptoribus classicis.

Haec omnia ideo praemonenda esse duxi, ut excusationi mihi sint partim apud eos, qui cum auctorum medii aevi veram indolem parum habeant perspectam, non edendos eos esse putant, sed oblivioni dandos et contemptui, partim vero apud eos quoque, qui, meliora circa has res edocti, permulta adhuc in ipsa hac editione iure suo desiderabunt.

Scriptores autem ipsi, qui in hoc libello continentur, ii certe sunt, qui in medica medii aevi historia non ultimum omnino locum sibi vindicant.

Id prae ceteris valet de *Macri Floridi* carmine, quod cum summae auctoritatis fuerit a decimo inde usque ad quintum decimum saeculum, fundum quasi

constituit omnis doctrinae de simplicibus medicamentis, quatenus illo aevo floruit. Quare in historia pharmacologiae medicae (qua adhuc caremus et diu forsitan adhuc carebimus) carmini illi insignis aliquis locus semper debebitur, cum admodum multa in ipsa illa historia non ex Hippocrate, Dioscoride et Galeno repeti possint, quos scilicet non legebant illius aevi medici, sed e Macro, qui illis erat instar omnium. Copia permagna codicum et editionum huius carminis id satis docet, non minus vero laudationes frequentissimae huius carminis in scriptis medicorum inde a saeculo undecimo usque ad sextum decimum obviae. Minus hoc asseverari potest de illis viginti capitibus, quae sub nomine *Spuria Macri* editio nostra exhibet; sed cum non multo iunioris aevi sint et iam in duabus editionibus simul cum Macri carmine genuino apparuissent, non commode omitti posse videbantur.

Walafridi Strabonis carmen, placidam quasi spirans vitae coenobialis tranquillitatem, ob aevi ipsius, quo condebatur, et ob auctoris in doctrinis theologicis celebritatem non indignum videbatur nova et accurata editione. Multum praeterea valet hoc carmen ad cognoscendam horticulturam saeculi noni et totius aevi Carolini, nec non ad melius intelligenda Caroli M. capitularia. Sermonis et rei metricae ratio melioris omnino indolis est, quam in Macri et Othonis carminibus, et iam eo illud aevum redolet, quod barbaries nondum tanta caligine oppresserat, quanta saecula proxime insequentia.

Othonis Cremonensis carmen hic primum prodit ita ex codice manuscripto auctum et emendatum, ut vix cum prioribus impressionibus comparari possit. Et quamvis nihil aliud sit, nisi collectio versuum memorialium ad cognoscendas proprietates et notas pharmaceuticas medicaminum, tamen ideo iam magni faciendum est, quia unicus ex illo aevo huius argu-

menti est libellus. Nam in Ioann. Platearii libro de simplici medicina (*Circa instans* etc.) et in Nicolai Praepositi antidotario non seorsim hae res sed inter alias tractantur. Notulas adieci raras, sed ut puto sufficientes, si praeter duos libros iam indicatos prolegomena mea ad Aegidium Corboliensem (Lips. 1826. 8.) inter legendum inspiciuntur.

Ioannes Folcz, tonsor Norimbergensis, poëta facetiis scenicis componendis suo aevo satis celebratus, non immerito locum inter scriptores de simplicium facultatibus sibi vindicat, cum de aromatum usu et viribus lepidum libellum composuerit, quem ex genuina ipsius auctoris editione hic exhibemus, addita simul ea impressione, quae invito auctore antea iam lucem adspexerat. Utraque exemplum praebet idiomatis Germanici, quo poëtae utebantur ante illam totius linguae emendationem, quae Luthero duce tunc proxime instabat. Similis argumenti libellos, ab eodem Folczio conscriptos (ut: *Von allen paden, die von natur heiss sein*; *Wem der geprant wein nutz sey oder schad*; *Von einem krichischen arczat*; *Von der pestilencz*), alia occasione lubenter edam, si mihi, quod hucusque nondum contigit, eorum inspiciendorum copia facta erit.

Singulare vero ornamentum huic editioni accessit ex *Iulii Silligii*, amici coniunctissimi, benevolentia, qui in epistola ad me data et huic editioni subiuncta carminis graeci περί βοτανῶν recensionem eam exhibuit, quae quamdiu non nova eaque vetustissimorum codicum subsidia in usum vocari poterunt pro plena et absoluta haberi debebit. Eiusmodi vero subsidia sperare vetat Frid. Dietzii, medici et philologi eruditissimi, industria, qui cum in omni fere Europa codices medicos antiquos felicissimo cum successu conquireret et ipsi huic carmini propriam curam impenderet, aliud additamentum non inveniret, quam

quod ex codice Vindobonensi descriptum cum Silligio iam communicaverat Car. Weigelius, medicus apud Dresdenses spectatissimus. Cum vero me, medicum hominem et linguarum studio parum imbutum, minime deceat de docta Silligii mei lucubratione iudicium ferre, gratias ei tantum agere liceat quam maximas, quod qui inclytorum duorum Veronensium (Catulli inquam et Plinii maioris) editione iam inclaruit, etiam huic scriptori, qui et nomine caret et celebritate, solertem manum adhibere non recusavit.

Scribebam Dresdae, in vigilia Pentecostes
MDCCCXXXII.

L. Ch.

**MACER FLORIDUS
DE VIRIBUS HERBARUM,**

**WALAFRIDUS STRABO
HORTULUS,**

**OTHO CREMONENSIS
DE ELECTIONE MEDICAMENTORUM,**

**HANS FOLCZ
CONFECTBUCH.**

Edidit

LUDOVICUS CHOULANT.

2
HAGEN FLORIDUS
DE VIRIBUS HERBARUM
WALATIDUS STRABO
HORTULUS
OTTO GERMONEUSIS
DE SELECTIOE MEDICAMENTORUM
HANS TOLDE
CONFECTIBUS
LAPID
REBOVITIS CHOUVAIT.

8

PROLEGOMENA AD MACRUM FLORIDUM.

Fuit Romae sub imperii Augustei prioribus temporibus poëta Aemilius Macer Veronensis, de quo Ovidius (trist. IV. 10. v. 43):

Saepe suas volucres legit mihi grandior aevo,

Quaeque necet serpens, quae iuvet herba Macer,
cuius etiam meminerunt Disticha moralia, quae Dionysio Catoni vulgo adscribuntur:

Telluris si forte velis cognoscere cultus,

Virgilium legito, quod si mage nosse laboras

Herbarum vires, Macer tibi carmine dicet,

Corporis ut cunctos possis depellere morbos,

et non minus, quamvis nomen reticuerit, Manilius (astronomicon lib. II. v. 43):

Ecce alius pictas volucreis et bella ferarum,

Ille venenatos angueis, hic nata per herbas

Fata refert vitamque sua radice ferentes.

Scripsit vetus ille poëta, Macer Veronensis, qui anno septimo decimo ante Christum natum fato functus esse dicitur, carmina de avibus, de serpentibus vel de animalibus venenatis, et de herbis, quae vero iniuria temporum perierunt, paucos versiculos si exceperis ab Isidoro Hispalensi (origg. lib. XII. cap. 7 et 4) servatos:

Cygnus in auspiciis semper laetissimus ales,

Hunc optant nautae, quia se non mergit in undas,
et ex carmine de serpentibus:

— *Seu terga expirant spumantia virus,*

Seu terrâ fumat, qua teter labitur, anguis;

reliqua omnia penitus interiisse videntur. Carmen enim de virtutibus herbarum, quod in hac editione sub Macri Floridi nomine exhibemus, nullo modo antiqui illius Macri Veronensis esse posse, facillime evincitur partim ex eo, quod Macer Floridus auctores multo iuniores, e. g. saepissime Plinium et Galenum, citet, et ex Plinio et Dioscoride maximam carminis sui partem desumat, partim ex eo, quod non solum latinitatem et versificationem medii aevi aperte

ostendat, sed etiam aromata describat, quae non multum ante Arabum tempora innotuerunt, ut Galanga, Zedoar, Caryophylli. Cum inter auctores a Macro nostro citatos etiam Walafridus Strabo sit, qui saeculo IX claruit, aetatem huius carminis non facile ante saeculum X ponere licet. Neque vero etiam serius, cum carmen Scholae Salernitanae, quod Regimen sanitatis inscribitur, iam multos ex Macro nostro versus habeat, quos in hac editione sedulo indicavimus.

Macri Floridi nomen retinuimus, quia veteres editiones et codices manuscripti sic haberent, et etiam Guil. Gueroaldus in commentario suo non aliter carmen inscriberet. Editio Basileensis anni 1527 prima omnium est, quae *Aemilii* Macri nomen carmini praeponat. Non quidem nos fugit, nomen *Odonis* a nonnullis carminis auctori tribui, sed secuti hi sunt presso pede Gaudentium Merulam, qui (de Gallor. Cisalpinor. antiquitate et origine, Lugd. 1538. 8. pag. 75) haec habet: „*Hic libellus qui sub Macri nomine circumfertur, non huius est, sed Odonis cuiusdam medici, ut ipse vidi in codice antiquissimo; verum ut gratior iret in lucem, Macri titulo inscriptus est.*“ Codex ille quis sit et quo lateat, non indicavit Merula. Habet vero bibliotheca publica Dresdensis codicem membranaceum saeculi XIV, quo ad hanc editionem conficiendam usi sumus (vide infra cod. π.), in cuius calce legitur: „*Odonis Magdunensis opusculum de naturis herbarum explicit,*“ et similis inscriptio legebatur in alio codice, quem habet catalogus bibliothecae Gunzianae (pag. 470). Haec ergo documenta non sufficiunt, ut *Odonis* nomen pro Macri nomine reponamus, quod ipsum vero supposititium esse et gratiae carmini conciliandae causa, vel etiam in honorem Aemilii Macri Veronensis impositum, non negamus. Ita facile fieri posset, ut Odo quidam medicus hoc carmen de virtutibus herbarum composuerit et Macrum Floridum inscripserit. Idem fuit in Caelii Apicio.

Quomodocunque vero haec se habeant, certum est, Macri Floridi carmen summae auctoritatis et frequentissimi usus fuisse apud omnes medii aevi medicos, et in ipsius saeculi XVI decursu tantum adhuc valuisse, ut Theophrastus Paracelsus scholia et observationes in hoc carmen (*Artemisia—Pastinaca*) scribere aggressus sit, quae leguntur in editionis Huserianae tomo primo, pag. 1070—88; cfr. etiam pag. 1095 et 1100. Numerosissimi praeterea extant huius carminis codices manuscripti, et, ut infra videre licet, editiones non paucae.

Commentatorem nactus est Macer Floridus plenum et copiosum, *Guilhermum Gueroaldum* scilicet, professorem medicinae in academia Cadomensi sub finem saeculi XV viventem. Commentarium suum inscripsit Gueroaldus Johanni Courtino et Natali Stephano, magistris in academia Cadomensi. In prooemio autem ita de opere suo ad lectores loquitur: „*Sed non vos ab huius ulteriori lectione deterreat, iuvenes optimi, si forte aliquid fuerit prae-libatum, quod vestra non demulceat ingenia. Nam quae reliqua sunt, tam familiari prostituam interpretatione, ut vel pueruli litterarii facile capiant, eoque ordine sum prosecuturus, ut familiarem litterae ordinem textui subiiciam, nonnulla tamen cum ad medicinam tum ad oratoriam pertinentia sum (modo parenthesis) interpositurus. Adiiciamque forte nonnulla parumper digrediendo per locorum intercapedines, quae adolescentum animos poterunt oblectare.*“ Sub fine totius commentarii legitur: „*Habetis iuvenes studiosissimi Macri Floridi de viribus herbarum opusculum ab omni menda castigatissimum una cum interpretatiunculis luce meridiana longe clarissimis.*“

Constat Macri Floridi carmen capitibus LXXVII genuinis, quibus in editionibus et codicibus nonnullis spuria accedunt capita viginti, quae in nostra editione seorsim ad calcem genuini carminis exhibentur. Genuinorum capitum series, additis nominibus herbarum et notitiis literariis, haec est:

1. ARTEMISIA (v. 1—30), a medicis medii aevi fere semper dicitur *Arthemisia*, germanica lingua olim *Buck*, *Bibot*, *Biboth*, *Bibote*, *Bivot*, *Bybos*, *Beybos*, nunc *Beifuss*; botanicis *Artemisia vulgaris*. Cfr. Dioscorides ed. Sprengel, III, 117, 118, et Matthioli comment. ed. 1558, pag. 445; Plin. hist. nat. XXV, 7; Apuleii l. de herbis ed. Ackermann, cap. 11—13; Platearii l. circa instans A. 24; Harpestreng ed. Molbech, 1826, pag. 45 (*bynkae*); Bartholom. Glanville s. Angl. de proprietatib. rer. Argent. 1485. fol., XVI, 17.

2. ABROTANUM (v. 31—51), etiam *Abrotonum*, germ. olim *Euerute*, *Auerrute*, *Euerwort*, *Scauenwort*, *Stauenwort*, *Garteil*, nunc *Eberraute*, *Stabwurz*, *Gartheil*; botan. *Artemisia abrotanum*. Cfr. Diosc. III. 26, Matthiol. p. 369; Plin. XXI, 21; Platear. A. 31; Harpestreng p. 44 (*ambrot*).

3. ABSINTHIUM (v. 52—114) s. *Absynthium*, germ. olim. *Warmede*, *Warmode*, *Wermute*, *Wöremoth*, nunc

Wermut; botan. *Artemisia absinthium*. Cfr. Diosc. III. 23; Matthiol. p. 367; Plin. XXVII. 7; Apul. c. 100; Platear. A. 19; Harpestreng pag. 42 (*malyrt*); Barth. Angl. XVII, 12.

4. URTICA (v. 115—160), germ. olim *Netele*, *Nettele*, hodie *Nessel*; botan. *Urtica pilulifera* et *dioica*. Cfr. Diosc. IV. 92, Matthiol. p. 553; Plin. XXII. 13; Regim. Salern. ed. Ackermann, c. 65, v. 200; Harpestreng p. 95 (*naetlae*); Barth. Angl. XVII, 193.

5. ALLIUM (v. 161—195), germ. olim *Clustloch*, *Knuf*, *flok*, *Knoflouch*, *Knouelock*, *Knobelouch*, hodie *Knoblauch*; botan. *Allium sativum*. Cfr. Diosc. II. 181, Matthiol. p. 309; Plin. XIX. 6, XX. 6; Plin. Valerian. IV. 17; Platear. A. 15; Harpestreng p. 48 (*kloflok*); Barth. Angl. XVII. 11.

6. PLANTAGO (v. 196—266), germ. olim *Weghebrede*, *Weghenbrede*, *Wegbrede*, *Schapetungge*, *Weggrich*, hodie *Wegebreit*; botan. *Plantago maior* et *lanceolata*. Cfr. Diosc. II. 152, Matthiol. p. 281; Plin. XXV. 8; Apul. c. 2; Platear. A. 29 (*arnoglosa*); Harpestreng p. 45 (*waegbreth*); Barth. Angl. XVII, 129.

7. RUTA (v. 267—331), germ. olim *Rude*, nunc *Raute*; botan. *Ruta graveolens*. Cfr. Diosc. III. 45, Matthiol. p. 388; Plin. XX. 13; Plin. Valer. IV. 3; Regim. Salern. c. 61, v. 185; Apul. c. 89 et 115; Platear. R. 7; Harpestreng p. 87; Barth. Angl. XVII. 141.

8. APIUM (v. 332—365), germ. olim *Merk*, *Merck*, *Merch*, *Epphen*, *Epf*, nunc *Eppich*, *Selleri*; botan. *Apium graveolens*. Cfr. Diosc. III. 67, Matthiol. p. 403; Plin. XX. 11; Plin. Valer. IV. 2; Apul. c. 118; Platear. A. 8; Harpestreng p. 47 (*maerky*); Barth. Angl. XVII. 13.

9. ALTHAEA (v. 366—394), germ. olim *Ibisch*, nunc *Eibisch*; botan. *Althaea officinalis*. Cfr. Diosc. III. 153, Matthiol. p. 472; Plin. XX. 21; Apul. c. 39; Harpestreng p. 49.

10. ANETHUM (v. 395—428), germ. olim *Dil*, *Dille*, *Tille*, *Dyl*, nunc *Dill*; botan. *Anethum graveolens*. Cfr. Diosc. III. 60, Matthiol. p. 397; Plin. XX. 18; Plin. Valer. IV. 27; Apul. c. 121; Platear. A. 13; Harpestreng p. 100. (*dyllae*); Barth. Angl. XVII, 9.

11. BETONICA (v. 429—491), germ. olim *Batonie*, *Batonie*, *Betenie*, *Betonien*, nunc *Betonie*; botan. *Betonica officinalis*. Cfr. Diosc. IV. 1, Matthiol. p. 481; Plin. XXV. 8; Antonio Musae falso adscriptus liber de herba vetonica,

Tiguri, 1537. 4.; Platear. B. 7; Harpestreng p. 103 (*iorthumblae*).

12. SABINA (v. 492—506), germ. olim *Seuenboem*, *Zeuenbom*, *Sevenbaum*, *Sauenbom*, *Sadenboun*, nunc *Sadebaum*; botan. *Juniperus Sabina*. Cfr. Diosc. I. 104, Matthiol. p. 92; Plin. XXIV. 11; Apul. c. 85.; Platear. S. 27; Harpestreng p. 127.

13. PORRUM (v. 507—548), germ. olim *Lock*, *Ghemene loch*, *Louch*, nunc *Lauch*, *Gemeiner Lauch*, *Porrei*; botan. *Allium porrum*. Cfr. Diosc. II. 178, Matthiol. p. 306; Plin. XX. 6; Plin. Valer. IV. 20; Regim. Salern. c. 74, v. 225 sq.; Harpestreng p. 80 (*purlok*); Barth. Angl. XVII. 133.

14. CHAMOMILLA (v. 549—591), germ. olim *Meghedeblomen*, *Hundesblomen*, *Camellen*, *Hermeln*, nunc *Chamillen*; botan. *Matricaria chamomilla*. Cfr. Diosc. III. 144, Matthiol. p. 466; Plin. XXII. 21.; Harpestreng p. 109 (*hwithwith*).

15. NEPETA (v. 592—625), germ. olim *Catzencrut*, *Catsencrut*, *Korenmintze*, *Corenmynte*, *Siminte*, *Seeminte*, *Bachmintze*, *Reynmintze*; hodie *Katzenminze*; botan. *Nepeta cataria*. Cfr. Diosc. III. 37, Matthiol. p. 381; Plin. XX. 14.; Plin. Valer. IV. 22; Platear. (*calamentum*) C. 9.; Harpestreng p. 107 (*naepta*, *katthemynthe*); Barth. Angl. XVII. 34.

16. PULEGIUM (v. 626—677), germ. *Polei*; botan. *Mentha pulegium*. Cfr. Diosc. III. 33, Matthiol. p. 375; Plin. XX. 14.; Regim. Salern. c. 69, v. 213. sq.; Apul. c. 92.; Platear. P. 16.; Harpestreng p. 82 (*pulegy*); Barth. Angl. XVII. 132.

17. FENICULUM (v. 678—710), germ. olim *Venekoel*, *Venchol*, *Fenchil*; hodie *Fenchel*; botan. *Anethum feniculum*. Cfr. Diosc. III. 74, Matthiol. p. 407; Plin. XIX. 9, XX. 23; Plin. Valer. IV. 24; Regim. Salern. c. 49, v. 150; Apul. c. 124; Platear. F. 7.; Harpestreng p. 66 (*faenikael*); Barth. Angl. XVII. 70.

18. ACIDULA (v. 711—747), germ. *Hauslaub*, *Hauslauch*; botan. *Sempervivum* et *Sedum*. Cfr. Diosc. IV. 88, 89, Matthiol. p. 550; Plin. XXV. 13; Apul. c. 123; Platear. S. 10; Harpestreng p. 101 (*surae*).

19. PORTULACA (v. 748—764), germ. olim *Borghele*, *Borgele*, *Burgel*, *Hanenvot*, *Hanenvoed*, nunc *Portulak*; botan. *Portulaca oleracea*. Cfr. Diosc. II. 150, Matthiol. p. 279; Plin. XIII. 22; Apul. c. 103; Platear. P. 15; Harpestreng p. 123.

20. **LACTUCA** (v. 765—775), germ. olim *Lattek*, *Lat-tichen*, nunc *Lattich*; botan. *Lactuca sativa*. Cfr. Diosc. II. 164, Matthiol. p. 295; Plin. XIX. 8.; Platear. L. 10.; Harpestreng p. 74 (*lectukae*); Barth. Angl. XVII. 92.

21. **ROSA** (v. 776—807) germ. *Rose*, *Hagebutte*; botan. *Rosa centifolia*. Cfr. Diosc. I. 130, Matthiol. p. 125; Plin. XXI. 4, 19; Platear. R. 1; Harpestreng p. 88; Barth. Angl. XVII. 136.

22. **LILIUM** (v. 808—842), germ. *Lilie*, *weisse Lilie*, botan. *Lilium album*. Cfr. Diosc. III. 106, Matthiol. p. 433; Plin. XXI. 5, 19; Apul. c. 107; Platear. L. 4; Harpestreng p. 73 (*lylium*, *lyliae*); Barth. Angl. XVII. 91.

23. **SATUREIA** (v. 843—869), germ. olim *Konele*, *Gart-konele*, *Stantwort*, *Pepcrut*, nunc *Pfefferkraut*; botan. *Satureia hortensis*. Cfr. Diosc. III. 39, Matthiol. p. 383; Plin. XIX. 8; Plin. Valer. IV. 19; Platear. S. 38; Harpestreng p. 91 (*sathaer*).

24. **SALVIA** (v. 870—881), germ. olim *Selue*, *Zelve*, *Salwe*, *Salveye*, nunc *Salbei*; botan. *Salvia officinalis*. Cfr. Diosc. III. 35, Matthiol. p. 378; Plin. XXVI. 6; Regim. Salern. c. 60, v. 178 sq.; Apul. c. 101; Platear. S. 34; Harpestreng p. 89.

25. **LIGUSTICUM** (v. 882—906), germ. olim *Wedewinde*, *Lubbesticke*, *Löbestückel*, nunc *Liebstockel*; botan. *Ligusticum levisticum*. Cfr. Diosc. III. 51, Matthiol. p. 393; Plin. XX. 15; Platear. L. 16; Harpestreng p. 116 (*louaestykae*).

26. **OSTRUTIUM** (v. 907—927), botan. *Saponaria officinalis*? *Imperatoria ostrutium*? Cfr. Diosc. II. 192 (*στρούδιον*), Matthiol. p. 319; Plin. XIX. 3, XXIV. 11; Platear. S. 22; Harpestreng p. 123 (*ostrix*).

27. **CEREFOLIUM** (v. 928—946), germ. olim *Keruelde*, *Keruele*, nunc *Kerbel*; botan. *Scandix cerefolium*. Cfr. Diosc. II. 167, Matthiol. p. 297; Plin. XXII. 22; Plin. Valer. IV. 37; Regim. Salern. c. 67, v. 207 sq.; Apul. c. 104; Harpestreng p. 58 (*kyruael*).

28. **ATRIPLEX** (v. 947—956), germ. *Melde*, *Melte*; botan. *Atriplex* —? Cfr. Diosc. II. 145, Matthiol. p. 273; Plin. XX. 20; Plin. Valer. IV. 7; Harpestreng p. 101 (*meld*).

29. **CORIANDRUM** (v. 957—987), germ. *Koriander*; botan. *Coriandrum sativum*. Cfr. Diosc. III. 64, Matthiol. p. 400; Plin. XX. 20; Plin. Valer. IV. 4; Platear. C. 33; Harpestreng p. 107; Barth. Angl. XVII. 39.

30. **NASTURTIUM** (v. 988—1015), germ. *Kerse*, *Kresse*; botan. *Lepidium sativum*. Cfr. Diosc. II. 184, Matthiol.

p. 312; Plin. XX. 13; Plin. Valer. IV. 12; Regim. Salern. c. 70, v. 215 sq.; Apul. c. 21; Platear. N. 1; Harpestreng p. 121 (*karsae*).

31. ERUCA (v. 1016—1036), germ. olim *Wit Senep*, nunc *Weisser Senf*; botan. *Brassica eruca*. Cfr. Diosc. II. 169, Matthiol. p. 299; Plin. XX. 13; Plin. Valer. IV. 13; Platear. E. 10; Harpestreng p. 65 (*akerkaal*); Barth. Angl. XVII. 57.

32. PAPAVER (v. 1037—1086), germ. olim *Moe, Maen, Man*, nunc *Mohn*; botan. *Papaver somniferum*. Cfr. Diosc. IV. 65, Matthiol. p. 525; Plin. XX. 18.; Plin. Valer. IV. 18; Platear. P. 4; Harpestreng p. 83 (*walmuae*); Barth. Angl. XVII. 128.

33. CEPA (v. 1087—1126), germ. olim *Cipolle*, nunc *Zwiebel*; botan. *Allium cepa*. Cfr. Diosc. II. 180, Matthiol. p. 307; Plin. XX. 5; Plin. Valer. IV. 26; Regim. Salern. c. 62, v. 190 sq.; Platear. C. 36; Harpestreng p. 57 (*cypul*); Barth. Angl. XVII. 43.

34. BUGLOSSA (v. 1127—1138), germ. *Ochsen-Zunge*; botan. *Anchusa Italica*. Cfr. Diosc. IV. 126, Matthiol. p. 577; Plin. XXV. 8, XXVI. 11; Apul. c. 42; Harpestreng p. 105 (*torth skraeppae*).

35. SINAPI (v. 1139—1200), germ. olim *Senap, Senep, Senepp*, nunc *Senf*; botan. *Sinapis nigra*. Cfr. Diosc. II. 183, Matthiol. p. 311; Plin. XX. 22; Plin. Valer. IV. 28; Regim. Salern. c. 63, v. 196 sq.; Platear. S. 15; Harpestreng p. 89 (*synaep*); Barth. Angl. XVII. 155.

36. CAULIS (v. 1201—1263), germ. olim *Koel, Kölen*, nunc *Kohl*; botan. *Brassica oleracea*. Cfr. Diosc. II. 146, Matthiol. p. 276; Plin. XIX. 8. XX. 9; Plin. Valer. IV. 29; Regim. Salern. c. 57, v. 171 sq.; Harpestreng p. 59 (*kaal*).

37. PASTINACA (v. 1264—1284), germ. *Pasternak, Pastinak*; botan. *Pastinaca sativa*. Cfr. Diosc. III. 73 (*ἐλαφόβοσκον*), Matthiol. p. 407; Plin. XX. 4; Plin. Valer. IV. 32; Apul. c. 80?; Harpestreng p. 80? (*morae*).

38. ORIGANUM (v. 1285—1324), germ. olim *Velthoppe, Toste*, nunc *Dost*; botan. *Origanum vulgare*. Cfr. Diosc. III. 29, Matthiol. p. 373 (*Orig. heracleoticum*); Plin. XX. 16, 17; XXI. 10; Plin. Valer. IV. 36; Apul. c. 122; Platear. O. 4; Harpestreng p. 122 (*kunung*).

39. SERPILLUM (v. 1325—1341), germ. olim *Veltkonele*, hodie *Feldkümmel, Quendel*; botan. *Thymus Serpillum*. Cfr. Diosc. III. 40, Matthiol. p. 384; Plin. XX. 22; Plin. Valer. IV. 38; Apul. c. 99; Platear. S. 37; Harpestreng p. 126 (*kolnae*).

40. VIOLA (v. 1342—1395), germ. olim *Fiolen*, *Fieln*, hodie *Veilchen*; botan. *Viola odorata*. Cfr. Diosc. IV. 120, Matthiol. p. 574; Plin. XXI. 6, 19; Regim. Salern. c. 64, v. 198 sq.; Platear. V. 1; Harpestreng p. 96; Barth. Angl. XVII. 191.

41. ARISTOLOCHIA (v. 1396—1436), germ. olim *Holwort*, nunc *Hohlwurx*, *Osterluxe*; botan. *Aristolochia longa*, *rotunda* et *Clematitis*. Cfr. Diosc. III. 4, Matthiol. p. 347; Plin. XXV. 8; Apul. c. 20; Platear. A. 22; Harpestreng p. 50 (*holyr*); Barth. Angl. XVII. 14.

42. MARRUBIUM (v. 1437—1455), germ. olim *Godvergheten*, *Gotvorgeten*, *Wytander*, nunc *Weisser Andorn*; botan. *Marrubium vulgare*. Cfr. Diosc. III. 109, Matthiol. p. 436; Plin. XX. 22; Apul. c. 46; Platear. M. 14; Harpestreng p. 120 (*blindae naetlae*).

43. IRIS (v. 1456—1488), germ. olim *Sverdel*, *Swertil*, *blaue Lilien*, hodie *Schwertlilie*; botan. *Iris Germanica* et *Florentina*. Cfr. Diosc. I. 1, Matthiol. p. 17; Plin. XXI. 7. 20; Platear. J. 4; Harpestreng p. 131.

44. ENULA (v. 1489—1502), germ. *Alant*; botan. *Inula Helenium*. Cfr. Diosc. I. 27, Matthiol. p. 52; Plin. XXI. 10, 21; Regim. Salern. c. 68, v. 210 sq.; Apul. c. 95; Platear. E. 2; Harpestreng p. 112 (*halzyrt*); Barth. Angl. XVII. 58.

45. HYSSOPUS (v. 1503—1531), germ. *Ysop*; botan. *Hyssopus officinalis*. Cfr. Diosc. III. 27, Matthiol. p. 371; Plin. XXVI. v. 1; Regim. Salern. c. 66, v. 204 sq.; Platear. J. 2; Harpestreng p. 97; Barth. Angl. XVII. 85.

46. ASARUM (v. 1532—1568), germ. olim *Haselwort*, nunc *Haselwurx*; botan. *Asarum Europaeum*. Cfr. Diosc. I. 9, Matthiol. p. 29; Plin. XXI. 6, 19; Platear. A. 32; Harpestreng p. 129 (*ulgago*).

47. MENTHA (v. 1569—1584), germ. olim *Minte*, *Minthe*, *Myntze*, nunc *Minze*; botan. *Mentha (crispa)*. Cfr. Diosc. III. 36, Matthiol. p. 379; Plin. XX. 14; Plin. Valer. IV. 23; Regim. Salern. c. 59, v. 176; Apul. c. 120; Platear. M. 6; Harpestreng p. 75 (*myntae*); Barth. Angl. XVII. 106.

48. CYPERUS (v. 1585—1604), germ. *Wilder Galgant*, botan. *Cyperus longus*. Cfr. Diosc. I. 4, Matthiol. p. 22; Plin. XXI. 18; Platear. C. 23; Harpestreng p. 109.

49. PAEONIA (v. 1605—1640), germ. *Gichtwurx*, *Benedictrose*; botan. *Paeonia officinalis*. Cfr. Diosc. III. 147, Matthiol. p. 468; Plin. XXV. 4, XXVII. 10; Apul. c. 64; Platear. P. 3; Harpestreng p. 124.

50. MELISSOPHYLLUM (v. 1641—1663), germ. *Melisse*; botan. *Melissa officinalis*. Cfr. Diosc. III. 108, Matthiol.

p. 435; Plin. XXI. 20; Platear. M. 22; Harpestreng p. 118 (*miothyrt*, *marochus*), quamvis in hoc capite de marocho initium solummodo cum Macri capite de melissophyllo conveniat, reliqua huius capitis eadem sint, quae Macer de dracontea narrat.

51. **SENECIO** (v. 1664—1689), germ. *Kreuzwurz*; botan. *Senecio vulgaris*. Cfr. Diosc. IV. 95 (*ἡριγέρων*), Matthiol. p. 556; Plin. XXV. 13; Apul. c. 75; Platear. S. 35.

52. **CHELIDONIA** (v. 1690—1708), germ. olim *Schelwort*, *Goldwort*, nunc *Schöllkraut*; botan. *Chelidonium majus*. Cfr. Diosc. II. 211, Matthiol. p. 336; Plin. XXV. 8; Regim. Salern. c. 71, v. 218 sq.; Apul. c. 73; Platear. C. 32; Harpestreng p. 56 (*braenyrt*); Barth. Angl. XVII. 46.

53. **CENTAUREA** (v. 1709—1727), germ. olim *Aurin*, *Erdgalle*, nunc *Tausendgiöldenkraut*; botan. *Erythraea Centaurium*. Cfr. Diosc. III. 7, Matthiol. p. 352; Plin. XXV. 6; Apul. c. 36; Platear. C. 10; Harpestreng p. 64; Barth. Angl. XVII. 47.

54. **COLUBRINA** (v. 1728—1765), germ. olim *Naderwort*, *Adderenkrut*, *Otterwort*, nunc *Natterwurz*, botan. *Arum*—? Cfr. Diosc. II. 195, 196 (*δρακοντία μεγάλη et ἕτερα*), Matthiol. p. 321; Plin. XXIV. 16; Apul. c. 15; Platear. S. 33 (*serpentaria*); Harpestreng p. 112 (*dracontea*); Barth. Angl. XVII. 50.

55. **GAISDO** (v. 1766—1773), germ. *Waid*; botan. *Isatis tinctoria*. Cfr. Diosc. II. 215, Matthiol. p. 339; Plin. XX. 7; Apul. c. 69. *Glastum* vox Celtica est (Plin. XXII. 1, Caes. bell. Gall. V. 14), ex qua prodiit Gallorum *Gaisdon*, Italicorum *Guado*, Germanorum *Waid*, herbae tinctoriae nomina.

56. **ELLEBORUS ALBUS** (v. 1774—1832), germ. *Weisse Nieswurz*; botan. *Veratrum album*. Cfr. Diosc. IV. 148, Matthiol. p. 590; Plin. XXV. 5; Platear. E. 8; Harpestreng p. 113 (*thung*); Barth. Angl. XVII. 55.

57. **ELLEBORUS NIGER** (v. 1833—1858), germ. *Schwarze Nieswurz*; botan. *Helleborus niger*. Cfr. Diosc. IV. 149, Matthiol. p. 591; Plin. Platear. Harp. Barth. loc. cit.

58. **VERBENA** (v. 1859—1902), germ. *Eisenhart*, *Eisenkraut*; botan. *Verbena officinalis*. Cfr. Diosc. IV. 60. 61, Matthiol. p. 523; Plin. XXV. 9; Apul. c. 4; Harpestreng p. 130 (*iaernyrt*).

59. **CHAMAEDRYS** (v. 1903—1917), germ. *Gamander*; botan. *Teucrium chamaedrys*. Cfr. Diosc. III. 102, Matthiol. p. 431; Plin. XXIV. 15 (*trissago*); Apul. c. 25; Platear. C. 17; Harpestreng p. 71 (*germandrea*).

60. MAURELLA (v. 1918—1932), germ. *Nachtschatten*; botan. *Solanum nigrum*? Cfr. Diosc. IV. 71 (στρούχνος κη-
παῖος), Matthiol. p. 531; Plin. XXVII. 13; Apul. c. 74 (*so-
lata* s. *strychnum*); Platear. S. 2 (*solatrum*); Harpestreng
p. 76 (*haelghaebaer*).

61. IUSQUIAMUS (v. 1933—1961), germ. *Bilse*, *Bilsen-
kraut*; botan. *Hyoscyamus (niger)*. Cfr. Diosc. IV. 69,
Matthiol. p. 529; Plin. XXV. 4 (*appollinaris herba*); Apul.
c. 5; Platear. J. 1; Harpestreng p. 116 (*bylne*); Barth. Angl.
XVII. 87.

62. MALVA (v. 1962—1992), germ. *Pappel*, *Malve*;
botan. *Malva silvestris* et *rotundifolia*. Cfr. Diosc. II.
144, Matthiol. p. 272; Plin. XX. 21; Plin. Valer. IV. 5;
Regim. Salern. c. 58, v. 173 sq.; Apul. c. 41; Platear. M. 4;
Harpestreng p. 75 (*salyrt*); Barth. Angl. XVII. 107.

63. LAPATHUM (v. 1993—2014), germ. olim *Scorfflo-
dike*, *Horladeke*, nunc *Grindwurz*; botan. *Rumex*—? Cfr.
Diosc. II. 140, Matthiol. p. 269; Plin. XX. 21; Plin. Valer.
IV. 8; Apul. c. 14; Platear. L. 8; Harpestreng p. 117 (*skraep-
pae*); Barth. Angl. XVII. 94.

64. LOLIUM (v. 2015—2028), germ. *Lolch*; botan. *Lo-
lium temulentum*. Cfr. Diosc. II. 122, Matthiol. p. 257;
Plin. XVIII. 17 (*aera*), XXII. 25 (*farina aerina*); Har-
pestreng p. 118 (*klyntae*).

65. CICUTA (2029—2055), germ. *Schierling*; botan.
Conium maculatum. Cfr. Diosc. IV. 79, Matthiol. p. 542;
Plin. XXV. 13; Platear. C. 22; Harpestreng p. 110 (*othyrt*).

66. PIPER (v. 2056—2085), germ. olim *Peper*, nunc
Pfeffer, botan. *Piper longum* et *nigrum*. Cfr. Diosc.
II. 188, Matthiol. p. 314; Plin. XII. 7; Regim. Salern. c. 75,
v. 227 sq.; Platear. P. 2; Harpestreng p. 85 (*pipaer*); Barth.
Angl. XVII. 131.

67. PYRETHRUM (v. 2086—2108), germ. *Bertram*; botan.
Anthemis pyrethrum. Cfr. Diosc. III. 78, Matthiol. p. 412;
Plin. XXVIII. 9; Platear. P. 1; Harpestreng p. 85 (*baertram*).

68. ZINGIBER (2109, 2110), germ. olim *Engewer*, *En-
gefer*, nunc *Ingwer*; botan. *Zingiber officinale*. Cfr.
Diosc. II. 189, Matthiol. p. 316; Plin. XII. 7; Platear. Z.
1; Harpestreng p. 98 (*ingifaer*); Barth. Angl. XVII. 195.

69. CYMINUM (v. 2111—2124), germ. *Römischer Küm-
mel*; botan. *Cuminum Cyminum*. Cfr. Diosc. III. 61,
Matthiol. p. 398; Plin. XX. 14, 15; Platear. C. 20; Harpe-
streng p. 61 (*thythest kumyn*); Barth. Angl. XVII. 38.

70. GALANGA (v. 2125—2130), germ. olim *Galegan*,
Galgan, nunc *Galgant*; botan. *Alpinia Galanga*. Cfr.

Matthiol. p. 21 (in commentario); Platear. G. 3; Harpestreng p. 70 (*galliga*).

71. ZEDOAR (v. 2131—2140), germ. *Zittwer*; botan. *Curcuma Zedoaria*. Cfr. Matthiol. p. 317 (in commentario); Platear. Z. 3; Harpestreng p. 99 (*zedwar*, *zeduar*); Barth. Angl. XVII. 196.

72. GARIOFILUS (v. 2141—2146), germ. *Nägelein*, *Gewürznelken*; botan. *Eugenia caryophyllata*. Cfr. Matthiol. p. 315 (in commentario); Plin. XII. 7.; Platear. G. 1; Harpestreng p. 70 (*gorfaers naghlae*, *gerfaersnaulae*); Barth. Angl. XVII. 79.

73. CINNAMUM (v. 2147—2164), germ. *Zimmt*; botan. *Laurus cinnamomum*. Cfr. Diosc. I. 13, Matthiol. p. 33; Plin. XII. 19; Platear. C. 16; Harpestreng p. 61 (*kaniel*, *caniael*); Barth. Angl. XVII. 26.

74. COSTUS (v. 2165—2181), germ. *Kostenwurx*; botan. *Costus Arabicus*. Cfr. Diosc. I. 15, Matthiol. p. 39; Plin. XII. 12; Platear. C. 28; Harpestreng p. 63.

75. SPICA (v. 2182—2203), germ. *Spicanarden*; botan. *Valeriana Iatamansi* et *Celtica*. Cfr. Diosc. I. 6. 7, Matthiol. p. 24, 27; Plin. XII. 12; Platear. S. 1; Harpestreng p. 92; Barth. Angl. XVII. 110.

76. THUS (v. 2204—2232), germ. olim *Wirok*, nunc *Weihrauch*; botan. *Boswellia thurifera*? Cfr. Diosc. I. 81, Matthiol. p. 71; Plin. XII. 14; Platear. O. 9 (*olibanum*); Harpestreng pag. 93 (*rokelso*, *rekaelse*); Barth. Angl. XVII. 173.

77. ALOË (v. 2233—2269), germ. *Aloë*; botan. *Aloë Succotrina*. Cfr. Diosc. III. 22, Matthiol. p. 365; Plin. XXVII. 4; Platear. A. 1; Harpestreng p. 52; Barth. Angl. XVII. 5, 6.

Horum capitum series diversissima est in diversis codicibus manuscriptis et editionibus; recepimus in nostram editionem ordinem antiquiorem et usitatiorem, quem etiam Gueroaldi commentarius sequitur. Numerus quoque capitum variat, uti videre licet in descriptione codicum et editionum.

Duodeviginti ex his herbis simul in Macri Floridi carmine et in Regimine Salernitano singulis capitibus tractantur: *Urtica*, *Ruta*, *Porrum*, *Pulegium*, *Feniculum*, *Salvia*, *Cerefolium*, *Nasturtium*, *Cepa*, *Sinapi*, *Caulis*, *Viola*, *Enula*, *Hyssopus*, *Mentha*, *Chelidonia*, *Malva*, *Piper*, quamvis non in omnibus hisce capitibus redeant versus ex Macri carmine. Ubi vero id fiat, indicatum est a nobis in notulis textui subiunctis.

Carminis nostri materia desumta fere est ex antiqua versione Dioscoridis et Galeni et prae ceteris ex Plinii historia naturali, quare multi auctores a Macro citantur, quorum Plinius vel Dioscorides mentionem fecit. Cave vero credas, nil aliud in hoc carmine contineri, quam quae Plinius et Dioscorides iam habeant, insunt et alia nonnulla ex medicina medii aevi desumta, et ea, quae antiquis iam nota erant, delectu quodam et ordine in novam formam redacta sunt ad mentem illius saeculi.

Scriptores autem, qui in Macri Floridi carmine laudantur, hi sunt:

Anaxilaus v. 2045.

Apollodorus v. 1588.

Asclepius v. 550, 1092.

Cato v. 1205—1224.

Chrysippus v. 1225.

Diocles v. 177.

Dioscorides v. 1088, 1103, 1628, 1964.

Galenus v. 158, 955, 959, 1090, 1618, 1624.

Hippocrates v. 173, 508, 1814.

Iustus v. 1389.

Melicius? v. 1262.

Menemachus? v. 486, 1166.

Olympias v. 1978.

Oribasius v. 506, 2255.

Palladius v. 802.

Philo v. 1812.

Plinius Secundus v. 17, 107, 264, 471, 483, 488, 580, 764, 1179, 1394, 1433, 1662, 1676, 1689, 1694, 1797, 1825, 1856, 1887, 1897.

Praxagoras v. 180.

Pythagoras v. 1139.

Sextus Niger v. 1963.

Strabus v. 900, 906.

Themison v. 265, 1825.

Xenocrates v. 984.

Citantur e Macri nostri carmine versus plurimi, imo integra interdum capita, in *Vincentii Bellovacensis speculo naturali*, et quidem in eius libro X: artemisia capite 39, buglossa c. 44, melissophyll. c. 102, maurella c. 103, acidula c. 132, senec. c. 133, beton. c. 152; libro XI: abrotan. c. 12, atripl. c. 26, caul. c. 47, cepa c. 50, cerefol. c. 51, enula c. 67, fenic. c. 70, galang. c. 73, lactuc. c. 76, ligust. c. 81, lil. c. 84. malva c. 89, mentha c. 95, nasturt.

c. 100, nepeta c. 101, origan. c. 108, papav. c. 111, pastin. c. 112, porr. c. 118, portul. c. 120, puleg. c. 122, rosa c. 134, 135, ruta c. 139, salvia c. 140, satur., c. 142, allium c. 144, serpill. c. 148, sinap. c. 150, ostrut. c. 155, viola c. 161, urtica c. 164, iris c. 167, hyssop. c. 169, zedoar c. 170, zingib. c. 172; libro XII: aneth. c. 2, cimin. c. 11, fenic. c. 14, lactuc. c. 16, nigell. c. 20, sinap. c. 29, urtic. c. 30, aloë c. 115; libro XIV: cinnam. c. 70, thus c. 111, libro XV: gariofil. c. 35, piper c. 65. Desunt ergo e Macri capitibus genuinis 26 et spuria omnia; usi sumus editione perantiqua s. l. e. a. (Argentor. ap. J. Mentelin, 1473 sq. fol.) in textu conferendo.

Macri Floridi carmen inde ab initiis artis typographicae usque ad finem saeculi XVI saepius typis excusum est, et ita quidem ut antiquiores editiones vel textum nudum exhiberent, vel simul cum Gueroaldi commentario, additis plerumque etiam iconibus rudioribus ligno incisis. Secutae tunc sunt editiones duae, quas curavit Atrocianus, meliori orthographia et interpunctione novoque commentario conspicuae, serie capitum antiqua conservata. Hanc seriem turbant et nova eaque spuria capita addunt editiones Cornarii et Ranzovii, receptis insuper in priorem Marbodaevi, in posteriorem Sereni Samonici carminibus. Editiones duae Pictorianae textum pessime deturpant, sed antiquum numerum et ordinem capitum retinent. Omnes *Editiones Macri Floridi impressae* inter rariores libros numerantur; sunt autem sequentes:

Neapoli, 1477. fol. min. Editio princeps, absque titulo, signaturis, custodibus et paginarum numeris, pagina plena continet 30 lineas, litteris rotundis; folia adsunt 45, quorum primum album, uti patet ex plagularum registro. Folio 2^a legitur: *Incipit liber Macri philosophi in quo tractat de naturis qualitatibus et virtutibus Octuaginta octo herbarum et primo de Arthemisia.* (H) *Erbarum quasdam dicturus carmine vires* etc. et sic sequuntur reliqui versus, capitum inscriptionibus distincti. Folio 45^a legitur: *Liber Macri Philosophi De virtutibus herbarum finit foeliciter.* *Neapoli impressus per Arnoldum de Bruxella. Anno Millesimo quadringentissimo* (sic) *septuagesimo septimo die vero nona mensis Maii.* Folium 45^b habet Registrum plagularum et dein: *Finis registri.* *Arnoldus de Bruxella* (sic). Series capitum in hac editione haec est: 1 artemis., 2 abrotan., 3 absinth., 4 urtica, 5 allium, 6 ruta, 7 apium, 8 savina, 9 hyssop., 10 enula, 11 salvia, 12 fenicul., 13 lactuca, 14 rosa, 15 plantago, 16 viola, 17 aristoloch., 18 marrub., 19 iris, 20

althaea, 21 aneth., 22 beton., 23 porrum, 24 chamom., 25 nepeta, 26 puleg., 27 acidula, 28 portulaca, 29 lilium, 30 satureia, 31 ligust., 32 ostrut., 33 cerefol., 34 atripl., 35 coriandr., 36 nasturt., 37 eruca, 38 papaver, 39 cepa, 40 buglossa, 41 sinapi, 42 caules, 43 pastinaca, 44 origan., 45 serpill., 46 asar., 47 haematites, 48 mentha, 49 cyper., 50 paeon., 51 borag., 52 senecion, 53 chelidon., 54 centaur., 55 dragont., 56 gaisdo, 57 elleb. alb., 58 elleb. nig., 59 verbena, 60 germandr., 61 murella, 62 iusquiam., 63 malva, 64 lapacium, 65 lolium, 66 cicut., 67 rosmarin., 68 pimpinella, 69 tormentilla, 70 quinquefolium, 71 dictamnus, 72 tithymalus, 73 rafanus, 74 consolida, 75 piper, 76 pyrethr., 77 zinzib., 78 cymin., 79 galang., 80 zedoar, 81 garofil., 82 cinnam., 83 cost., 84 spica, 85 thus, 86 aloë. Miraberis hic tantum octoginta sex capita enumerari, cum in inscriptione libri octoginta octo promittantur, sed forsitan Plantago et Aristolochia quatuor capita efficiunt, scilicet plantago maior et minor, et aristolochia longa et rotunda, forsitan caput de Spica in duo capita divisum est, scorsim scilicet actum de spica indica et de spica celtica. Diindicet haec, cui editio ipsa, mihi nunquam visa, ante oculos erit; asservatur vero Monachii in bibliotheca regia. Praeter capita genuina Macri tractatur ergo in hac editione etiam de haematite (lapide), de roremarino, de pimpinella, de tormentilla, de quinquefolio, de dictamno, de tithymalo et de rafano, quae capita non recurrunt in Cornarianae editionis libro quarto. Cfr. Panzer annal. typogr. vol. 2. pag. 158; Ebert bibl. Lexic. n. 12611; Hain rept. bibl. n. 10420.

Mediolani, 1482. 4. Character rotundo impressa, sine paginarum numeris. Inscibitur: *Macer de usibus herbarum versu heroico*; incipit ab artemisia; in fine legitur: *Antonius Zarotus Parmensis impressit Mediolani MCCCCLXXXII. die XIX. Novembris*. Cfr. Panzer annal. typ. vol. 2. pag. 45; Ebert bibl. Lex. n. 12612; Hain rept. bibl. n. 10421.

S. l. e. a. 4. Gothico character, cum figuris plantarum xylographicis et signatura a—g, sine cust. et paginar. numeris; pagina plena habet 33 ad 34 lineas. Folia adsunt 52; fol. 1^a habet inscriptionem *Macer floridus*, infra hanc posita est icon xylographica monachum scribentem referens, infra quam legitur: *De viribus herbarum*; fol. 1^b eadem icon; fol. 2^a legitur: *Incipit liber Macri de viribus herbarum. Et primo de Arthemisia*, sequitur icon artemisiae et tunc *Herbarum quasdam dicturus* etc. Fol. 51^b: *Una diagridii sic apta solutio fiet. Finis.*; fol. 52^a: *Herbarum varias qui vis cognoscere vires Macer adest disce: quo duce doctus eris*, infra icon xylographica eadem quae in titulo; fol. 52^b album. Capitum series ea est, quam etiam in nostra editione secuti sumus; adsunt indices marginales,

sed neque praefatio, neque commentarius; textus vulgatam lectionem constituit, mendis typographicis interdum turbatus. Coloniae impressam esse Hainius autumat (repert. bibl. n. 10417), Galliae vero Ebertus et quidem circa 1500 vel 1510 (bibl. Lex. n. 12614); quam vero Hainius sub. n. 10418 habet editionem, hanc puto eandem esse cum nostra, quod facile patet ex Panzeri annal. typogr. IV. 156.

S. l. e. a. 4. Goth. charact., cum figg. iisdem xylogr. plantar., sign. a—g, sine cust. et pagg. numeris, 33 vel 34 linear. in pagina plena. Folia adsunt 52; fol. 1^a: *Macer floridus de viribus herbarum*; infra eadem icon ut in priori, scilicet monachus scribens. Omnia reliqua ut in proxime praecedente editione (cfr. Ebert l. c.); recentiore vero esse patet ex icone tituli, margine eiusdem non amplius integro.

S. l. e. a. 4. Goth. char. c. figg. xylogr. plantar.; pagina plena habet 38 lineas; cfr. Ebert n. 12613; Hain n. 10419. (Nisi forsitan eadem editio est, quae proxime praecedens, cum unicum discrimen sit in numero linearum, qui facile error esse potest in catalogo biblioth. Ducis de la Vallière, tom. I. pag. 455, n. 1536.)

Venet., 1506. 4., impr. per *Bernardinum Venetum de Vitalibus*. Charact. rotundo, foliis 48; titulus est: *Macri Philosophi de virtutibus herbarum noviter inventus ac impressus*; in fine legitur: *Liber Macri Philosophi de virtut. herb. et qualitatibus specierum finit feliciter. Venet. etc.* Tractatus de speciebus nequiquam huic editioni primum adiectus est, uti Boernerus (noct. Guelph. p. 122) falso habet, sed nil aliud sub his speciebus intelligitur, quam quae a Macro nostro inde a capite LXVI usque ad finem exhibentur, nostrae editionis versus 2056 ad 2269. Haec editio repetita est ab eodem typographo: *Venet.*, 1508. 4., die 10. Junii.

Cadomi, 1509. 8., ere et impens. *Mich. Angier et Jo. Mace*, opera vero *Laur. Hosingue*. Gothico caractere. Prima esse dicitur editio cum commentariis Guillermi Gueroaldi, professoris Cadomensis. Cfr. Ebert n. 12616.

Paris., 1511. 8., die 29. Mart. Gothico charact., sine nota typographi, sine pagg. numeris et custodibus; signaturae a—g; pagina plena habet 33 lineas, folia adsunt 56. Habet etiam icones xylographicas plantarum. Fol. 1^a: *Herbarum varias qui vis cognoscere vires Macer adest: disce quo duce doctus eris*, infra icon xylogr., monachum scribentem exhibens cum cane ad pedes eius sedente; fol. 1^b: *Cum bonis ambula. Mors peccatorum pessima Sic utere tuo ut alieno non egeas.*, infra eadem icon; fol. 2^a: *Macer floridus de viribus herbarum Hic suo libello dat initium*, infra icon artemisiae et tunc *Caput primum de arthemisia*. Fol. 56^b: *Macer floridus de herbarum viri-*

bus hic suum capit periodum. Impressus Parisius (sic) Anno etc. Neque commentarius, neque notae adsunt, sed tantum indices marginales; textus fere convenit cum editione tertia, quamvis minus accurate impressus; icones omnes rudiores fere sunt, quam in illa editione.

Cadomi, s. a. 4. Cum Guil. Gueroaldi interpretatiunculis, et figuris. Cfr. bibl. Rivin. n. 6389. Primo et antiquitus commentario Gueroaldi non additas fuisse figuras, eas igitur huius commentarii editiones, quae figuras continent, non haberi posse pro prima et principe, patet ex ipsis Gueroaldi verbis sub finem introductionis: „*Cur vero herbarum picture hic non fuerint effigiate: Plinii rationem afferam in medium libro 25. cap. secundo Pinxere quedam etc.*“

S. l. e. a. 8., cum commentario Gueroaldi. Eiusmodi editiones plures extant, forsan Parisiis impressae, cum iisdem omnino figuris instructae sint, qua Parisiensis anni 1511. Habent hae edd. folia 159 cum signat., sed sine custod. et pagg. numeris. Plures edd. vere existere patet ex titulis et inscriptionibus finalibus, etiam chartae bonitas differt, et mendae typographicae, quibus omnes abundant, non eadem sunt in singulis editionibus, quamvis paginae singulae quoad initium et finem sibi verbotenus respondeant. Annus impressionis incertus est; antiquissimum exemplar, quod primum in Jo. Alb. Fabricii bibliotheca erat, dein in Bunavianam, tandem in Dresdensen publicam bibliothecam migravit, habet annum 1517 ab antiqua manu calamo (ter in ultima pagina) adscriptum. Hoc ipsum Fabricianum exemplar habet fol. 1^a iconem monachi scribentis cum cane et supra scripta haec verba: *Hrebarum* (sic) *vires Macer tibi carmine dicet*; in alia editione habetur eadem icon cum versibus: *Herbarum varias qui vis cognoscere vires: Huc macer adest: quo duce doctor eris*; in tertia, quae mihi ad manus est, exhibet fol. 1^a Christi crucifixi effigiem et suprascripta haec verba: *Macer de viribus herbarum*. Inscriptio finalis in his tribus edd. haec est: *Habetis iuvenes studiosissimi Macri floridi de viribus herbarum opusculum ab omni menda castigatissimum una cum interpretatiunculis luce meridiana longe clarissimis. Finis.*, sed scribendi ratio in singulis nonnihil differt. Ceterum notandum est, in his editionibus textum interdum aliam lectionem exhibere, quam quae in commentario laudatur, ipsum etiam Gueroaldi commentarium iam hic deturpatum esse et interpolatum, forsan ut textui discrepanti adaptaretur. Huius commentarii adhuc laudantur editiones: *Lugd.*, 1515. 8. et *Paris.* (apud *Petr. Baquetier*) 1522. 8. Cfr. Ebert n. 12617.

Basil., 1527. 8. min., ed. Jo. Atrocianus, apud Jo. Fabrum Emmeum Juliacensem. Character latine inclinatus, 8 et 73 foll. Titulus: *Aemilius Macer de herbarum virtutibus*

iam primum emaculatio, tersiorque in lucem aeditus. Praeterea. Strabi Galli, poëtae et theologi clarissimi, Hortulus vernantissimus, Uterque scholiis Joannis Atrociani illustratus. Basileae. Strabus Gallus est Walafridus Strabo, cuius carmen nostrae quoque editioni subiunximus. Joannes Atrocianus, etiam Acronius dictus a loco natali Akrum in Frisia occidentali, iuvenili adhuc aetate hos commentarios conscripsit, cum demum anno MDXLII studiorum gratia academiam Basileensem adierit, in qua tamen anno MDXLVII professionem mathematicam et MDXLIX professionem logicam obtinuit; medicinae studium senioribus annis arripuit, doctoris in hac arte gradum anno MDLXIV die II. Maii adeptus; sed eodem anno, die XVIII. Octobris pesti succubuit. (Cfr. *Herzog* Athenae Rauricae pag. 334, et *Georg Veesenmeyer* bibliographische Analekten, Ulm, 1826. 8. §. 12.) Haec editio iconibus caret, sed meliorem et concinniorem textum continet, quamvis interdum nimis ex ingenio mutatum. Editionem, quam *Basil. s. a.* 8. prodiisse dicunt, aliam non esse puto, quam nostram; annus impressionis enim non in titulo legitur, sed fol. 57^b.

Friburgi Brig. 1530. 8. min., ed. Jo. Atrocianus, apud Jo. Fabr. Emmeum Juliac. Char. latin. inclin., 4 et 108 foll. Titulus: *Aemilius Macer de herbarum virtutibus, cum Jo. Atrociani commentariis longe utilissimis, et nunquam antea impressis. Ad haec. Strabi Galli etc. Apud Friburgum Brisgoicum.* Textus fere idem, ut in priori, commentarius auctus est et retractatus, atque nunc singulis carminis capitibus subiunctus, cum in priori editione integer sub finem carminis adiectus erat; commentarius in Strabum deest.

Cracoviae, 1537. 8. min., ed. Simon de Lovicz, ex offic. Ungleriana. Char. goth. cum figuris xylogr. textui insertis, quibus apposita sunt nomina latina, germanica et polonica. Titulus: *Aemil. Macer de herbar. virtutib. cum veris figuris herbarum. Graduationes simplicium, cum Nomenclatura et interpretatione Polonica herbar. et morborum, secundum seriem Alphabeti. Expositio terminor. obscuror. contentor. in hoc opere.* (Cfr. biblioth. Rivin. n. 6390, et G. Chr. Arnold de monumentis historiae naturalis Polonae literariis, Varsav., 1818. 8. pag. 33.) Sim. de Lovicz medicinam docebat in academia Cracoviana.

Francof. ad Moen., 1540. 8. min., ed. Janus Cornarius, ap. Chr. Egenolphum. Char. latin. inclin., 12 et 132 foll. Titulus: *Macri de materia medica lib. V. versibus conscripti etc.* Horum librorum primi tres continent Macri capita sequenti ordine disposita: 1 artemis., 2 abrotan., 3 absinth., 4 caulis, 5 allium, 6 porr., 7 cepa, 8 sinapi, 9 lactuca, 10 eruca, 11 nasturt., 12 ruta, 13 apium, 14 sabina, 15 nepeta, 16 fenicul.,

17 satureia, 18 mentha, 19 salvia, 20 enula, 21 pastinaca, 22 cerefol., 23 coriandr., 24 atriplex, 25 aneth., 26 rosa, 27 lilium, 28 papav., 29 viol., 30 althaea, 31 urtica, 32 plantag., 33 puleg., 34 hyssop., 35 lapath., 36 lolium, 37 cicuta, 38 serpill., 39 centaur., 40 chamaedr., 41 aristoloch., 42 dracont., 43 beton., 44 chamaemel., 45 ligust., 46 accidula, 47 portul., 48 struthion, 49 bugloss., 50 organ., 51 marrub., 52 iris, 53 asar., 54 cyper., 55 paeon., 56 melissophyll., 57 senec., 58 chelid., 59 isatis, 60 helleb. alb., 61 hell. nig., 62 verben., 63 strychn., 64 iusquiam., 65 malv., 66 piper etc. usque ad 77 aloë. Liber quartus continet viginti capita, quae inter spuria Macri exhibebimus: Aaron, agrimonia — sulph., alumen. Liber quintus est Marbodaevi carmen de lapidibus. Cornarius purioris latinitatis magis quam in edendis latinobarbaris decet studiosus, saepe nimis audacter textum mutavit, partim metri et sermonis causa, partim quia Plinius, Dioscorides et Galenus aliter rem habebant. Figurae non adsunt.

Basil., 1559. 8. min., ed. *Georg. Pictorius*, impr. per *Henric. Petri*, mense Martio. Char. lat. recto, 12 foll. et 200 pagg. Titulus: *De herbar. virtutib. Aemilii Macri Veronensis elegantissima poësis cum succincta admodum difficultum et obscurorum locorum — expositione, antea nunquam in lucem edita. Adhaerentibus graduum compendiosa tabula etc.* Capitum series eadem ut in editione nostra; falso numerantur 76, cum vere adsint 77, numero 48 bis repetito. Paginarum tituli: *Aemil. Macer — de viribus herbar.* Figurae xylogr. adsunt et breves adnotationes. Textus pessime corruptus; Aemilio Macro Veronensi adscribi carmen ab editore Pictorio, summae harum rerum inscitiae documentum est. Natus erat Pictorius Villingae anno 1500, cfr. *Adami vit. medicor.* pag. 184.

Basil., 1581. 8. min., ed. *G. Pictorius*, impr. per *Sebast. Henricpetri*. Char. lat. recto, 8 foll. et 208 pagg. Titulus: *De herbarum — expositione iam demum summa diligentia castigata et in lucem edita etc.* Textus, figurae, scholia eadem ut in priori editione; scribendi ratio aliquantulum emendata et synonyma nonnulla recens adiecta. Nova utique est impressio totius libri, non solum primi et ultimi folii; paginarum tituli: *Aemil. Macer — de herbar. viribus*, diversi igitur ab illis prioris editionis. Pictoriana utraque editio criticae auctoritatis perparum habet; additamenta vero et indices utilitate non carent.

Hamburgi, 1590. 8., ed. *Henr. Ranzovius*, excudebat *Jacob. Wolfius*. Haec editio, quae varias lectiones et additamenta nonnulla ex Pictorianis, nullas vero figuras, recepit, habet titulum: *Henr. Ranzovii editio duorum librorum Macri de virtutib. Herbar., de quibusdam animalium partibus, ac terrae speciebus, Itemque medicamentis totius corporis hu-*

mani. Iam recenter ex bibliotheca sua Bredenbergensis depromptorum, quorum prior antehac non tam emendate extitit, posterior vero antea typis nunquam fuit expressus etc. Accessit incerti autoris speculum Medicorum, etc. ex eadem Bibliotheca in lucem editum etc. Quod hic pro libro secundo Macri hucusque inedito habetur, est Sereni Samonici carmen, iam antea saepius impressum; Speculum medicorum prosa oratione conscriptum ad medii aevi medicinam pertinere videtur. Liber primus continet carmen Macri Floridi, 100 capitibus distinctum sequenti ordine: 1 artemis., 2 abrot., 3 absinth., 4 urt., 5 all., 6, 7 plant., 8 ruta, 9 apium, 10 sabin., 11 porr., 12 nepet., 13 puleg., 14 foenic., 15 lactuca, 16 rosa, 17 lil., 18 satur., 19 salv., 20 enula, 21 hyssop., 22 lapat., 23 lolium, 24 cicuta, 25 mentha, 26 cepa, 27 sinap., 28 pastin., 29 serpill., 30 cerefol., 31 coriandr., 32 papav., 33 viola, 34 centaur., 35 germandr., 36 aristol., 37 marrub., 38 althaea, 39 aneth., 40 beton., 41 chamom., 42 acidula, 43 portul., 44 ligust., 45 ostruc., 46 atripl., 47 buglossa, 48 caul., 49 organ., 50 iris, 51 vulgago, 52 cyper., 53 paeon., 54 borago, 55 senec., 56 chelid., 57 colubr., 58 isatis, 59, 60 helleb., 61 gentiana, 62 salianca, 63 agrimon., 64 sambuc., 65 nasturt., 66 verben., 67 maurella, 68 iusquiam., 69 eruca, 70 malva, 71 piper etc., 82 aloë, 83 aaron, 84 bryonia, 85 alga palustr., 86 faba, 87 nux avellana, 88 batus, 89 mirica, 90 iuniper., 91 salix, 92 fel, 93 fimus, 94 caseus, 95 tela araneae, 96 cochleae, 97 cornu cervi, 98 acetum, 99 sulph. viv., 100 alumen. Quamvis ergo textus Macri multis capitibus spurii abundet in hac editione, attamen bonas lectiones continet e manuscripto codice desumptas. Integra haec editio recusa est: *Lipsiae, ap. haeredes Joann. Steinmanni*, 1590. 8.

Praeterea inest Macri Floridi carmen in collectione medica Aldina (Venet. 1547. fol., apud Aldi filios), et particula carminis in Nicol. Marscalci enchiridio poetar. clarissimor., Erford., 1502. 4.

Versionem francogallicam tentavit Lud. Trembley sub titulo: *Les fleurs du livre des vertus des herbes par Macer Floride avec les commentaires de Guil. Gueroust*, cui libro figurae adiectae esse dicuntur.

Frid. Börner († 1761) scripsit programma, quo continetur *De Aemilio Macro eiusque rariore hodie opusculo de virtutibus herbarum diatribe*, Lips. 1754. 4.; recusum in Eiusd. Noctibus Guelphicis, Rostoch. et Wismar., 1755. 8. pag. 110—134. Scriptiuncula minoris omnino momenti, in quo neque nova neque gravia leguntur, plura vero falsa et festinanter investigata; codices manuscripti, qui ab eo indicantur, sunt ii, qui in Eberti codd. Guelpherbyt. (Lips.

1827. 8.) numeros habent 544, 546, 548, in nostra Macri Floridi editione sigla δ , γ , ϑ .

Nostrae editionis finis primarius is est, ut Macri Floridi carmen, quantum per nos fieri posset, integrum et genuinum legatur, quare in conquirenda, eligenda et apponenda varietate lectionis summam curam et assiduitatem adhibuimus, maiorem forsitan et minutiolem, quam quae in edendo scriptore latinobarbaro expectari vulgo solet. Sed vel omnino dimittenda erat haec edendi ratio, vel omni qua fieri potest ἀκριβείᾳ exequenda. Codices manuscriptos et editiones impressas, quibus usi sumus ad hanc editionem adornandam, literis graecis tanquam siglis insignivimus, ut varianti lectioni auctoritas non deesset et lectori optio idonea relinqueretur.

Codices manuscripti, in bibliotheca Guelferbitana, Paulina Lipsiensi et Dresdensi publica servati, quorum usus ad hanc editionem benevole concessus debetur *Eberto* bibliothecae Dresdensis custodi primario, *Gustavo Kunze*, professori medico Lipsiensi, et *Mansfeldio*, apud Brunsvicensis medico commendatissimo:

a.) *Notae manu Martyni-Lagunae ad marginem editionis Pictorianae prioris adscriptae, ex codice bibliothecae Zwiccaviensis desumptae, varietatem lectionis continentes.* Codex ipse, ex quo descriptae erant, igne consumptus esse videtur in incendio bibliothecae Lagunianae (1807), nam in bibliotheca publica Zwiccaviensi non amplius reperiri dicitur. Continebat autem LXXVII capita sequenti ordine disposita: 1 artemisia, 2 abrotanum, 3 absinth., 4 urtica, 5 allium, 6 plantago, 7 ruta, 8 apium, 9 sabina, 10 porrum, 11 nepeta, 12 pulegium, 13 foeniculum, 14 lactuca, 15 rosa, 16 lilia, 17 satureia, 18 salvia, 19 inula, 20 hyssopus, 21 paratella, 22 lolium, 23 cicuta, 24 mentha, 25 cepae, 26 sinapi, 27 pastinaca, 28 serpillum, 29 chaerifolium, 30 coriandrum, 32 violae, 33 centaurea, 34 gamandrea, 35 malva, 36 anethum, 37 betonica, 38 chamomilla, 39 acidula, 40 chelidonia, 41 colubrina, 42 gaisdo, 43 asarum, 44 cyperus, 45 paeonia, 46 borago, 47 senecion, 48 caulis, 49 origanum, 50 maurella, 51 iusquiamus, 52 malva, 53 verbenae, 54 ligust., 55 ostrut., 56 nasturt., 57 eruca, 58 aristoloch., 59 marrubium, 60 iris, 61, 62 hellebor. alb. et niger, 63 portulaca, 64 atriplex, 65 buglossa, 66 piper etc., 77 aloë. Congruere non raro videtur cum editione Cornarii, ita ut hic forsitan eundem codicem suo tempore inspexerit. Editionem, cui adscripserat has notas Martyni-Laguna, possidet bibliotheca Kühnii, professoris

Lipsiensis meritissimi, qui earum mihi usum benevole concessit. Natus est Martyni-Laguna Zwiccaviae a. 1755, mortuus ibidem a. 1824.

β.) *Codex ms. Guelferbitanus* (60. 15. Ms. Aug. 8), membranaceus, 8., saeculi XIII., rescriptus. Cfr. Ebert, zur Handschriftenkunde, 1. Bändchen, pag. 80; Eiusd. bibliothecae Guelferb. codd. gr. et lat. pag. 108, n. 545. A librario linguae reique pertractatae non admodum perito conscriptus, scriptura ceterum satis nitida, additis ab eadem manu notis marginalibus; titulus operis non adest, neque etiam Macri nomen ullibi legitur; singula capita habent inscriptiones rubras, adiectis plerumque germanicis herbarum denominationibus. Folia formae octavae vel etiam quartae minoris continet 28. Caputum series haec est: 1 artemisia, 2 abrotanum, 3 absinth., 4 urtica, 5 allium, 6 plantago maior, 7 plant. min., 8 ruta, 9 apium, 10 sabina, 11 porrum, 12 nepeta, 13 foeniculum, 14 lactuca, 15 rosa, 16 liliū, 17 satureia, 18 salvia, 19 enula, 20 acedula, 21 portulaca, 22 strucium, 23 atriplex, 24 nasturtium, 25 eruca, 26 buglossa, 27 origanum, 28 brassica, 29 aristoloch., 30 pastinaca, 31 althaea, 32 anethum, 33 asarum, 34 aloë, 35 betonica, 36 verbenā, 37 acedula, 38 costum, 39 cyperus, 40 chamomilla, 41 ciminum, 42 cerefolium, 43 cinnamom., 44 coriandr., 45 cicuta, 46 gamandrea, 47 cepa, 48 centaurea, 49 chelidonia, 50 colubrina, 51 ellebor. alb., 52 ellebor. niger, 53 galanga, 54 gariofilus, 55 hyssopus, 56 iusquiamus, 57 iris, 58 paratella, 59 lolium, 60 ligustr., 61 marrub., 62 malva, 63 mentha, 64 violae, 65 sinapi, 66 papaver, 67 puleg., 68 serpill., 69 paeonia, 70 baroca, 71 senecion, 72 gaisdo, 73 maurella, 74 piper, 75 pyrethrum, 76 zinziber, 77 zedoar, 78 spica nardi, 79 spica celtica, 80 thus. Caput de acedula bis adest.

γ.) *Cod. ms. Guelf. (Extravag. 268)*, membran., 8., saec. XIII.; cfr. Ebert codd. Guelf. pag. 108, n. 546, et eiusd. Ueberlieferungen, 1. Band, 1. Heft, pag. 186. Bonas lectiones continet, quamvis sub fine minus accurate conscriptus sit, versus singulos et verba nonnunquam omittens, et capita de cerefolio et de baroco bis exhibens. Post caput de pyrethro deficiunt reliqua; foliis cultro abscissis; folia omnino adsunt 30. Inscriptiones capitum et literae initiales rubro colore sat eleganter scriptae sunt. Titulus operis non adfuit in vetere codice, recens manus adscripsit: *Aemylii Macri Carmen de virtutibus Herbarum*. Notae marginales adiectae sunt. Caputum series: 1 artemis., 2 abrot., 3 absinth., 4 allium, 5 apium, 6 althaea, 7

aneth., 8 chamomilla, 9 acidula, 10 atriplex, 11 aristol., 12 aloë, 13 beton., 14 barocus, 15 verbena, 16 cerefolium, 17 coriandr., 18 cepae, 19 caulis, 20 cyperus, 21 celidonia, 22 centaurea, 23 iusquiamus, 24 cicuta, 25 colubrina, 26 costus, 27 eruca, 28 enula, 29 elleb. alb., 30 elleb. nig., 31 urtica, 32 plantago, 33 ruta, 34 violae, 35 marrub., 36 hysop., 37 iris, 38 salvia, 39 sabina, 40 porrum, 41 nepeta, 42 puleg., 43 foenicul., 44 portulaca, 45 lactuca, 46 rosa, 47 lilia, 48 satureia, 49 ligustica, 50 ostrutium, 51 cerefol., 52 nasturt., 53 papaver, 54 buglossa, 55 sinapi, 56 pastinaca, 57 organ., 58 serpill., 59 germandrea, 60 asarum, 61 paeonia, 62 barocus, 63 senecio, 64 isatis, 65 morella, 66 malva, 67 lapatium, 68 mentha, 69 castoreum, 70 piper, 71 pyrethrum.

δ.) *Cod. ms. Guelf. (55. 5. MS. Aug.), membran., 8., saec. XIV.* Cfr. Ebert codd. Guelf. p. 108, n. 544. Lectiones plerumque textui in editionibus veteribus recepto accedunt, sicut etiam ordo herbarum idem est ut in iis. Capitum inscriptiones desunt, distinguuntur capita per litteras initiales rubras; neque etiam titulus legitur, sed fol. 1^a habet in angulo dextro superiori verba minutis literis conscripta: *de virtutibus herbarum*, manu non multum recentiori. Continet folia 34, in fine legitur: *Explicit Macer domini alberti de aulica*, insequente adhuc praescriptione medica ad febrem quartanam.

ε.) *Codicis chartacei fragmentum duorum foliorum, 8., Guelferbitanum (Extravag. 275, 2), saeculi XV ineuntis.* Cfr. Ebert codd. Guelf. p. 108, n. 547. Incipit in capite de pyrethro, versu „Dicitur in solo succurrere etc.,” sequuntur capita de zinzibere, cimino, galanga, zedoar, gariofilo, spica, thure, cui capiti adiungitur inscriptio finalis *Explicit macer*. Vetustius adhuc fragmentum adiectum est, continens versus octo posteriores ex cap. de aloë: „Aut cicer — solutio fiet,” cum inscriptione finali *Explicit macer de herbarum virtutibus*.

ζ.) *Folia chartacea decem (in codice miscellaneo Guelf. n. 576), 8., saec. XV.* Continet hoc fragmentum capp. 15 priora paulo negligentius conscripta, desinit in fine capitis de nepeta; loco tituli habet epigraphen rubris literis: *Herbarum vires mater tibi carmina dicunt*, inscriptio finalis abest. Ebertus non habet.

η.) *Cod. ms. Guelf. (Extravag. 112. 1.), chartac. fol., saec. XV.* Cfr. Ebert codd. Guelf. p. 108, n. 549. In fine mutilus est, ita ut caput de aloë desinat in versu „cum succo caulis formatas ut faba grossas.” Ceterum

continet capita 21 priora ordine consueto, tunc sequuntur: viola, aristolochia, marrubium, hyssopus, enula, iris, lili-um, salvia, timbra, ligustica, ostrutium, cerefolium, atriplex, coriandrum, nasturtium, papaver, serpillum, asarum, eruca, mentha, cyperus, paeonia, melissophyllon, senecion, celidonia, centaurea, colubrina etc. aloë. Accedunt notae marginales et explicatio interlinearis; inscriptionibus capitum adduntur plerumque denominationes germanicae. Recentioris scripturae esse hunc codicem multa docent.

9.) *Cod. ms. Guelph.* (58. 6. *MS. Aug. fol.*), *chartac., fol.* Cfr. Ebert codd. Guelph. p. 108, n. 548. et Frid. Boerner noctes Guelph. p. 129—133. Habet inscriptionem finalem: *Finis. per Manus Simonis steyn Artium et philosophiae Magistri Albiorani Anno 1508 altera post Scholastic. virg.* Natus erat Simon Steyn ex oppido Penig, summos in arte medica honores accepit Vitebergae die 14 Junii 1509, cfr. huius codicis p. 104. Capita 1—47 consueto ordine disponuntur, tunc sequuntur: paeonia, borago, senecion, chelidonia, centaurea, colubrina, ellebor. alb. et nig., verbena, germandr., maurella, iusquiamus, lapatium, lolium, cyperus, malva, quinquefolium, agaricus, gentiana, proserpinata, liquiritia, lupinus, solsequium, salianca, sarcocolla, sambucus, cicuta, sandix seu gaisdo, piper etc. aloë, et iterum gaisdo, ita ut adsint capita 88.

10.) *Cod. ms. Lipsiensis (biblioth. Paulin. MS. 112.), membran., fol. saec. XIII.* Scriptura nitida et satis accurata, compendiis scribendi rarioribus. In initio legitur: *Incipit macer de naturis herbarum*; inscriptiones rubrae singulis capitibus apponuntur, adiectis plerumque nominibus herbarum germanicis, paululum recentiori manu scriptis. Literae initiales rubrae in initio capitum. Ordo capitum est ille vulgo receptus, sed caput de rosa statim excipit caput de viola, inde a versu „Crapula discutitur bibitis etc.,“ dein sequuntur capita aristolochia — iusquiamus, post haec lili-um — serpillum, malva — aloë et quatuor versus ex capite de maurella. Continet folia decem.

11.) *Cod. ms. Lips. (bibl. Paulin. MS. n. 1219), membran., fol., saec. XIV.* Accurate conscriptus. Post indicem sequitur fol. 1^a inscriptio rubra: *Incipit macer qui tractat de virtutibus herbarum*, in fine fol. 22^a: *Explicit macer.* Singula capita inscriptionibus rubris distinguuntur et literis rubris initialibus. Ordo capitum hoc tantum a vulgari recedit, quod serpillum ponatur inter salviam et ligusticum, senecio inter centauream et colubrinam, et cicuta ultimum locum occupet pone caput de aloë.

μ.) *Cod. ms. Lips. (bibl. Paulin. MS. n. 1220.), membran., 4., saec. XV.* Bonas continet lectiones et saepe cum codd. α, η, θ, λ convenit. Fol. 1^a habet inscriptionem rubram: *Macer de naturis aliquot specierum usitatarum*, et post hanc capita: piper, pyrethrum — aloë. Tunc nova eiusmodi sequitur inscriptio: *Incipit macer de viribus herbarum*, et hanc excipiunt reliqua capita hoc ordine disposita: artemisia, abrot., absinth., urtica, allium, plantago maior et minor, viola, ruta, apium, althaea, aneth., beton., savina, porrum, chamomilla, nepeta, puleg., foenic., acidula, portulaca, lactuca, rosa, lilium, satureia, salvia, ligustic., ostruc., cerefol., coriandr., nasturt., eruca, papav., cepa, lingua bovis, sinapi, caulis, pastinaca, organ., serpill., aristoloch., marrub., iris, enula, hyssopus, asarum, mentha, cyperus, paeonia, boracus, senecion., chelid., centaur., colubr., gaisdo, elleb. alb. et nig., verbenā, germandr., maurella, iusquiam., malva. Hoc caput excipit inscriptio finalis literis rubris: *Explicit liber macri de viribus herbarum*, sed reperiuntur adhuc capita de papavere, de lapatio et de cicuta, quorum prius mancum est et perperam inscribitur „basilicon.“ *Explicit Macer fol. 42^a*, et statim sequitur Serenus Samonicus, ab Ackermanno editore iam collatus (v. Seren. Samon. ed. Jo. Chr. Gli. Ackermann, praef. pag. XXVII, n. 13.)

π.) *Cod. ms. Dresdensis (bibl. publica, MS. D, 160), membran., 4., saec. XIV.* Nitide et accurate conscriptus, ita vero ut inter singula Macri capita interponantur manu coaeva conscripta capita 34 ex Plinii Valeriani libro quarto. Fol. 1^a legitur index capitum, inscriptio vetusta abest, fol. 2^a incipit carmen Macri, explicit fol. 37^b, ubi legitur inscriptio finalis: *ODONIS MAGDVNENSIS opusculum de naturis herbarum Explicit.* Capita Macri literis initialibus rubris, Plinii lit. init. viridibus distinguuntur; inscriptiones rubrae utrisque apponuntur. Ordo capitum Macri: 1 artemisia, 2 abrot., 3 absinth., 4 urtica, 5 allium, 6 plantago, 7 ruta, 8 viola, 9 aristol., 10 marrub., 11 hyssop., 12 iris, 13 aneth., 14 beton., 15 savina, 16 porrum, 17 chamom., 18 nepeta, 19 puleg., 20 foenicul., 21 acidula, 22 portulaca, 23 lactuca, 24 rosa, 25 lilium, 26 satureia, 27 ligustica, 28 ostrutium, 29 cerefol., 30 atriplex, 31 coriandr., 32 nasturt., 33 eruca, 34 papav., 35 cepa, 36 buglossa, 37 sinapi, 38 caules, 39 pastinaca, 40 organ., 41 serpill., 42 asarum etc. aloë. Desunt itaque enula, apium, althaea, salvia, quorum tituli tamen in indice praeposito leguntur, quare forsā folia quaedam exciderunt inter nonum atque

decimum. Capita ex Plinio Valeriano haec sunt: beta, blitum, cucurbita, holosatron, armoracia, raphanus, asparago, cucumis, carduus, sorba, thimus, siliqua, pistacia, spomelides, melo, castanea, nux, ziziphus, napi, rapa, mespilus, cidonea, pira, mala punica, mala, cerasa, persicus, citrus, pinea, ficus, mixae, ocimum, avellanae, amigdala. Neque Macri neque Plinii nomen ullibi legitur antiquitus in hoc codice, manus recentissima primae paginae adscripsit: *Aemilius Macer de Virtutibus Herbarum, qui in fine dicitur Odo Magdunensis.*

Editiones impressas ad hanc editionem adornandam a nobis adhibitas ita notavimus:

aa.) S. l. e. a. 4., lineis 33.

ββ.) Paris., 1511. 8.

γγ.) Textus Macri, qui legitur in editione commentarii Gueroaldiani s. l. e. a. 8., et quidem in eo exemplo, quod prius in bibliothecis Fabricii et Comitibus de Bünaue erat, nunc vero habetur in bibliotheca publica Dresdensi. Quod moneo, quia textus non congruit in singulis illius commentarii editionibus.

δδ.) Basil., 1527. 8.

εε.) Friburg. Brisg., 1530. 8. } Atrociani.

ζζ.) Francof. 1540. 8. Cornarii.

ηη.) Basil. 1559. 8. } Pictorii.

θθ.) Basil. 1581. 8. }

xx.) Hamburg., 1590. 8. Ranzovii.

G. Gueroaldus.

De *orthographia* in edendo Macro Florido adhibenda dubitatio semper inde redundabit, quod antiquissimi codices e saeculo XI non ad manus sint, recta igitur et ab auctore carminis vere adhibita orthographia sciri non possit. Praesertim cum ratio scribendi maxime varia sit et instabilis apud scriptores medii aevi, diversa scilicet in diversis regionibus et temporibus. In hoc dubio rerum statu retinenda videbatur scribendi ratio vulgo in libris latinis recepta, exceptis iis nominibus et terminis technicis, in quibus vel metri ratio aliter suaderet, ut *Ipocras* (v. 173 et 1814), *Ippocras* (v. 508), *ysopum* (v. 1503), *ciliacus* (v. 1656), *stera* (v. 13), vel consuetudo quaedam generalis apud medicos medii aevii, ut *artetica* (arthritidis), *scia* aut *sciasis* (ischias), *disnoicus* (dyspnoicus), *dragma*, *nefreticus* etc. etc.

MACER FLORIDUS

DE VIRIBUS HERBARUM.

I. ARTEMISIA.

- 1 Herbarum quasdam dicturus carmine vires
Herbarum matrem, dedit Artemisia nomen
Cui graecus sermo, iustum puto ponere primo.
Huius opem fertur prior invenisse Diana,
- 5 Artemis graece quae dicitur, indeque nomen
Herba tenet, quia sic inventrix dicitur eius.
Praecipue morbis muliebribus ista medetur:
Menstrua deducit eius decoctio sumpta,
Hocque facit, matrix si saepe fovetur eadem,
- 10 Vel si cruda mero sociata terendo bibatur,
Aut si trita virens super alvum nocte ligetur;
Pellit abortivum potu vel subdita tantum,
Duritias solvit stericas pellitque tumores.
Urinam potata ciet, lapidesque repellit,
- 15 Ictericosque iuvat cum vino saepius hausta.
Hanc adipi iunctam strumis apponere laudat
Plinius atque iubet cum vino sumere tritam.
Haec, opium nimium si quemquam laeserit haustum,
Subvenit eximie, si vino iuncta bibatur.

1 *Herbarum vires dicturus carmine quodam* α, δ; *herbarum varias dict. carm. vires* δδ, εε, ζζ, ηη. — 2 *Herbar. matr. iustum puto pon. primo Cui graec. serm. ded. Art. nom.* ζζ. Artemisia „mater herbarum“ dicitur a scriptoribus medii aevi; cfr. Walafridi Strabon. hort. v. 181. — 3 *Just. puto dicere primo* η. — 4 *Cuius opem* δ. *Prima invenisse* β; *prius invenisse* δ, θ, λ, μ. — 5 *Arthemis* codd. et vett. editt.; *Artemis a Graecis* ζζ. — 7 *Mulieribus* α, β, δ, αα, ββ, γγ, Γ; *muliebribus* x, λ, μ, π, δδ, εε, ζζ, xx. *Ipsa* δδ, εε, ηη, θθ; *ista* x, λ, μ, π, αα, ββ, γγ, ζζ, xx. — 8 *Huiusque decoctio* β. — 10 *Aut si* γ. — 12 *Potu si subdita* x. — 13 *Dur. ster. solv.* μ, π, αα, ββ; *duricias levat hystericas* ζζ. *Stera* i. q. uterus apud medicos medii aevi, vox ἰστέρα mutilata, quare Cornarii emendatio huius versus neque necessaria, neque etiam ferenda videtur. *Tumorem* αα, ββ; *tumores* x et edd. recent. — 16 *Scrofis appon.* α, η. *Strumis opponere* ηη, θθ. — 17 *Hancque iubet* β. — 18 *Hausta* δδ.

- 20 Affirmant quidam, quisquis gustaverit illam,
 Quod nullo valeat nocuo medicamine laedi,
 Et quod eum morsu non appetat ulla ferarum.
 Radix illius collo suspensa rubetis
 Dicitur et cunctis nocuis obsistere ranis;
 25 Succus ad hoc eius cum vino proderit haustus.
 Si musto contrita recens servabitur herba,
 Vinum praedictis reddit medicabile morbis,
 Et sapor est et odor vino gratissimus illi,
 Confortat stomachum, sanat praecordia sumptum,
 30 Et multis aliis affirmant utile causis.

II. ABROTANUM.

- Tertius Abrotano legitur gradus esse caloris,
 Et desiccandi semen ferventius herba est,
 Unde iuvat nervos et causas pectoris omnes,
 Illius elixi si sit decoctio sumpta.
 35 Sic quoque dysnoicis prodest tussimque repellit
 Et prodest lumbis, sic vulvarumque querelis.
 Omnibus his crudum cum vino proderit haustum,
 Urinam purgat sic et praecordia mundat,
 Sic curat sciasim, sic sumptum menstrua purgat,
 40 Serpentes nidore fugat, bibitumque venena
 Illorum extinguit, sedat quoque frigora febris
 Antea quam veniant si mixto sumitur amne,

20 Affirmant etiam $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Gestaverit η , $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 21 Nullo possit vacuo δ . Medicamen nocuum i. q. venenosum seu magicum. — 22 Quod eam ζ . — 23 Rubetae ranae quae sub rubis habitant. — 24 Et cura nocuis β . Cunctis novis $\eta\eta$, $\theta\theta$. Nocuis subsistere ranis α . — 26 Si mixto α , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; si musto α , β , γ , δ , ζ , η , λ , π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\alpha\alpha$, G ; si vino μ cum superscripta voce vel musto. — 27 Vino praedictis δ , α . Reddet θ . Vinum praedictis parant ζ . — 31 Fertur gradus μ , π . — 35 Disnoicis, dispnoicis, disnoycis etc. var. codd. et edd.; dismaticis θ . Qui dyspnoea laborant. — 36 Hunc versum omitt. ζ . Vulvarum querelae i. e. morbi uteri. — 38 Urin. mundat s. e. pr. purgat μ ; urin. p. s. et pr. curat θ ; ac praecord. sanat δ . — 39 Sic carnis sciasim $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; sic sciasim curat γ , δ , α ; sic curat sciam μ ; sic curat sciasim δ , λ , π ; ischiada et curat $\zeta\zeta$. Menstrua solvit $\eta\eta$, $\theta\theta$. Versum 39 omittit α . Sciasis s. scia malum ischiadicum dicebatur apud omnes medii aevi medicos, non igitur opus erat Cornarii praepostera emendatione. — 40 Venenum γ . Versum 40 omitt. ζ . — 41 Illarum α , β , π . Sedatque frigora $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; fugat quoque μ . — 42 Antequam $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; primum quam γ . Amne i. q. aqua.

- Aut oleo quo decoquitur si membra perungas.
 Lumbricos ventris hanc saepe bibendo necabis.
 45 Huic panis micas et mala cidonia iungens
 Insimul amne coquas, oculorum cocta dolori
 Apponas vel fervori, curabit utrumque.
 Stirpes infixas et spinas abstrahet ipsum
 Appositum per se vel adeps si iungitur illi.
 50 Haec etiam venerem pulvino subdita tantum
 Incitat, et veneri nocuis potata resistit.

III. ABSINTHIUM.

- In primo calor esse gradu, vis sicca secundo
 Dicitur Absinthii; stomachum corroborat herba
 Illius quocunque modo quis sumpserit illam,
 55 Sed melius pluviae si sit decocta liquore,
 Et sic sub divo prius infrigidata bibatur.
 Sic poterit variis eius succurrere morbis,
 Hocque modo pellit lumbricos, mollit et alvum,
 Eius et immodicum sedat sic sumpta dolorem,
 60 Urinam potu producit, menstrua solvit.
 Illi si nardum, quam profert Gallia, iungas
 Et coniuncta teras et mulsa trita resolves,
 Praecipue tali purgabis menstrua potu,
 Hoc quoque praestabunt cum lana subdita molli.
 65 Si siler et nardus et acetum iungitur illi

43 Oleo si η . — 45 Mali sidonii α ; mala sindonia $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; sydonica, cydonia, cytonia, citonia etc. Jungas δ , ζ , θ , π . — 46 Insuper amne δ . Coquens $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; coquiens $\gamma\gamma$. Cuncta dolori λ . — 47 Curabis β , δ , λ , μ , π . — 48 Stipes β , ζ , λ , μ , π . Abstrahit ζ , π , attrahit θ , extrahet λ . Educit spinas vulnerantes ex tumoribus et ulceribus. — 49 Et adeps $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 50 Loco huius versus et proxime sequentis habent codd. ζ , η , λ tres alios versus: Plinius ut scribit venerem movet illius herba Si fuerit tantum pulvino subdita nocte Et cunctis veneri nocuis potata resistit. Serio rem hanc esse mutationem per se patet, eam vero Gueroaldi temporibus iam factam docet eius commentarius; nostram lectionem tuentur π , μ et edd. impr.; utramque lectionem, igitur quinque versus, habet π . — 51 Post hunc versum addit θ : Quos incerta premit furtivae iniuria guttae Adjuvat et tot habet vires quot fila comarum. — 55 Melius iuvat si η . Aqua pluvialis. — 56 Prius ingelidata λ . — 57 Sic prodest variis eius decoctio morbis δ . — 58 Hoc modo depellit θ . — 59 Sic sedat sumpta η ; curat sic sumpta θ . — 60 Urinam potu deducit λ , μ . — 61 Hunc versum cum tribus proxime sequentibus omitt. α . — 64 Praestabit μ , $\pi\pi$.

- Noxia deterges potu fastidia tali.
 Gramina si rutae iungas huic salque piperque
 Cumque mero tundens des haec decoctave potum,
 Noxius et crudus stomachi purgabitur humor.
- 70 Iri coniuncta pectus mire iuvat hausta.
 Acri cum vino trita se quilibet ungens
 Non metuat culices, ustaeque fugantur odore.
 Ictericis crudam dabis hanc apio sociatam,
 Curat hepar, sibi si iungatur gallica nardus,
- 75 Splenque sibi iuncto potata iuvabit aceto.
 Sic quoque fungorum depellit sumpta venenum,
 Obstat letiferae cum vino sumpta cicutae,
 Sicque venenatis occurrit morsibus hausta,
 Et claros oculos reddit cum melle peruncta.
- 80 Hocque modo sugillatis superaddita prodest,
 Decoctaeque vapor obstrusas liberat aures,
 Si manant sanie cum melle terens superadde.
 Subvenit anginae melli nitroque iugata.
 Vulneribus prodest contrita recentibus illa,
- 85 Si superaddatur capitis sic ulcera curat,
 Pruritusque iuvat eius decoctio fotu.
 Nausea non poterit quemquam vexare marina,
 Antea commixtam vino qui sumpserit illam.
 In lini panno si circumcincta geratur

67 *Germina* γγ, ζζ; veram lectionem esse *gramina* testantur fere omnes codd. et edd.: cfr. Seren. Samon. v. 979. in cap. de lethargia. *Gramina rutae* i. q. folia rutae. — 68 *Cumque nitro* x. *Tundens dabis haec* ζ, η. — 69 *Noxius en cunctus* ηη, θθ. *Depellitur humor* μ. — 71 *Vinum acre* i. q. acetum, uti hodie adhuc apud Francogallos vinaigre. — 72 *Pulices muscaeque* habent plures codd., male, nam Plinii verba: „Culices ex oleo perunctis abigit et fumo si uratur“ nostram lectionem tuentur. *Non metuet culices istoque* ηη, θθ. *Non metuit culices istoque* xx. — 74 *Si iung. sibi* δ, ζ, λ; *sibi iungatur si* αα, ββ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; *hepar percurat si iuncta est gallica nardus* xx ex Cornarii correctione, quem offendeat correpta in voce *hepar* prima syllaba. — 76 *Depellet* β, θ. *Venena* δ. — 77 *Obstat pestiferae* μ, π. Versum 76 et 77 omitt. α. — 78 *Succurrit* ζ, η. — 79 *Reddit oculos* λ. *Perunctos* αα, ββ. — 80 *Haec sugillatis etiam superaddita prodest* δ. — 81 *Obstructas liberat* λ. — 82 *Recens superadde* μ. — 83 Hunc versum omitt. ζ. — 85 *Vulnera curat* β, ζ; *vuln. sanat* δ; *ulcera purgat* μ. — 86 *Decoctio potu* δ. — 87 Hunc et sequentem versum habet Regim. Salern. v. 60, 61, quamvis non de absinthio sermo sit, sed de salvia, vel de ruta, vel de rosa. — 88 *Vino si* ζ. — 89 *In lineo panno* μ. *Feratur* γ, ζ, η, θ.

- 90 Inguinis immodicum fertur cohibere tumorem.
 Olfactu somnum capiti vel subdita praestat,
 Hanc sibi supponi si non praesenserit aeger.
 Denigrat crines cinis eius, si bene mixtus
 Ceroto fuerit et eo sint saepe peruncti.
- 95 A tineis tutam reddit qua conditur arcam.
 Sub lingua factum curat cum melle tumorem,
 Livoremque nigrum, qui circa luminis orbem
 Apparere solet, purgabit idem medicamen.
 Auris depellit sonitum cum felle bovino.
- 100 Duritiam splenis eius cataplasma resolvit.
 Coniuncto sibi melle sterae si subditur herba
 Desiccabit eam, manareque menstrua coget;
 Ex oleo fuerit viridis si cocta, iuvabit
 Non modice stomachum, quot erit hoc unguine fatus.
- 105 Incaustum vino, quo sit macerata, resolve:
 Si scribis chartam mus non teret amplius illam.
 Plinius attollit magnis hanc laudibus herbam,
 Romanosque refert sacris ex more diebus
 Dum quadrigarum cursu certare solerent,
- 110 Absinthii succum solitos donare bibendum
 In capitolina victori sede locato,
 Credentes pretium prae cunctis reddere dignum
 Illi, quo firmam posset servare salutem,
 Quae constat mundi pretio pretiosior omni.

91 Olfactum s. olfactum $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. Subdita parat π . — 94 Sis saepe perunctus $\zeta\zeta$; sit s. perunctus μ , π , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$; sic s. perunctus δ , $\eta\eta$, $\theta\theta$; si s. perunctus ζ , $\kappa\kappa$; nostram lectionem habent γ , λ . — 95 Archam β , κ , λ , μ , π . — 97 Circum β ; iuxta α , θ . Curat idem μ . — 101 Coniuncto s. m. utero si $\zeta\zeta$, cfr. v. 13. — 102 Hunc et antecedentem versum omittit α . — 103 Ex ol. vir. fuerit si β , ζ , η , θ , λ . — 104 Stomacho quod erit hoc unguine fatus, hanc lectionem vulgarem et satis frequentem ipse tuetur Gueroaldus, monens tantum: „non tamen aliorum memini sub neutro genere invenisse stomachum“; quotiens hoc unguine fatus ζ , θ ; quod erit tali unguine fatus γ ; qui sit hoc unguine fatus $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 105 Incausto v. q. s. m. soluto α , β , γ , κ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; encausto v. q. s. m. soluto $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$; incausto v. q. s. m. sol. μ ; nostram lectionem habent $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$ et confirmat Gueroaldi commentarius. Vers. 105 usque ad 114 omitt. ζ . Incaustum i. q. atramentum scriptorium, τὸ μέλαν ὃ γράφομεν Diosc. — 109 Solebant γ , δ , θ , κ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 114 Plinii verba sunt: „siquidem Latinarum feriis quadrigae certant in Capitolio victorque absinthium bibit, credo sanitatem praemio dari honorifice arbitratis maioribus.“ XXVII. 7. Vers. 107 usque ad 114 omitt. α .

IV. URTICA.

- 115 Dicimus Urticam, quam Graecus Acalyphe dicit,
 Fervida non modice vis illi dicitur esse,
 Unde nec immerito nomen sumpsisse videtur,
 Tacta quod exurat digitos Urtica tenentis.
 Haec solet ictericos cum vino sumpta iuvare,
- 120 Illius semen colicis cum melle medetur,
 Et tussim veterem curat, si saepe bibatur.
 Frigus pulmonis pellit ventrisque tumorem.
 Omnibus his prodest pulvis cum melle iugatus,
 Aut succus viridis cum vino saepius haustus.
- 125 Cum sale de foliis eius factum cataplasma
 Ulceribus prodest et sordida vulnera purgat,
 Et contra morsus valet hoc cataplasma caninos,
 Et caneros et parotidas luxataque curat,
 Hocque reformatur caro, quae discessit ab osse,
- 130 Et solet humores hoc desiccare nocentes.
 Acri cum vino radix contrita tumorem
 Compescit splenis, podagrae sic subvenit illa
 Omnibus et morbis sic subvenit articulorum,
 Omnibus his prodest superaddita, vel sibi iuncto
- 135 Si coquis hanc oleo foveasque hoc unguine membra.
 Naribus impositus succus foliumve cruorem
 Elicit; innati vis est sibi tanta caloris,
 Quod si manantem cupias retinere cruorem,
 Urticae succo frontem line, reprimat illum.
- 140 Si supponatur cum myrrha menstrua pellit,
 Si claudit vulvam matrix humore gravata

115 Diximus $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. Acalife β , γ , ζ , λ ; acalyse κ ; acaliphe α , θ , μ , π ; acalipe η ; acalafe δ ; acalise $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. Quam Graeci acalife dicunt β . Graecus acalephen nos urticam vocitamus $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 116 Modicum ζ . — 117 Non immerito ζ . Hunc et sequentem versum omitt. α . — 118 Tenentes ζ . — 122 Pulmonum α , γ , ζ , η , θ , λ , μ , π ; pulmonis edd. impr. Cfr. Regim. Salern. v. 202. — 123 Pulvis prodest γ , μ . — 126 Vulnera sordida $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; sord. vuln. curat δ , λ . — 131 Vinum acre i. q. acetum uti v. 71. — 133 Cfr. Regim. Salern. v. 203. — 136 Hunc versum et sequentem omitt. α . — 137 Innata $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; innata est illi vis tanta $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; in nari vis est sibi γ , μ ; nostram lectionem tuetur Gueroaldus et δ , ζ , η , θ , κ , λ , π , $\gamma\gamma$. — 139 Frontem line pellit cum mox δ . — 140 Menstrua tollit ζ ; menstrua purgat λ . Vers. 140 usque ad 145 omitt. α .

- Urticae foliis revocabitur illa fricata.
 Cum vino bibitum venerem semen movet eius,
 Et melius tritae si iungas melque piperque
 145 Et si cum vino praedicto more bibatur.
 Pleureticos, pectus, pulmones adiuvat eius
 Semen, si sumptum fuerit cum melle iugatum,
 Cum mulsa bibitum lotium producit abundans.
 Herba recens eius olerum si more coquatur,
 150 Detur et illius decoctio, molliet alvum.
 Ore diu clausus succus si volvitur eius
 Uvae non modicum poterit sedare tumorem.
 Sudorem movet ex oleo decocta perunctis.
 Si quadrupes quaecunque marem perferre recusat,
 155 Urticae foliis illius vulva fricetur,
 Sic naturalem calor excitat ille calorem.
 Defluvium capitis, si succo seminis huius
 Ungas saepe caput, reprimi dicit Galienus.
 Illius semen collectum tempore messis
 160 Et desiccatum multis erit utile causis.

V. ALLIUM.

Scordeon argive sunt Allia dicta latine,
 Huius vim medici calidam siccamque periti
 In quarto posuere gradu. Mansum vel inunctum
 Curat, quos serpens vel scorpius intulit, ictus;

142 Renovabitur ζ; reserabitur ηη, θθ, κκ. — 143 Sem. ven. mov. β, γ, μ, π. — 145 Et sic cum vino simul haec coniuncta bibantur γ, ζ, π; et si c. v. s. h. c. bibatur β; et sic c. v. praed. more bibatur θ, κ, ββ, ηη, θθ, κκ; et sic c. v. pr. m. bibantur δ, η, λ, δδ, εε, ζζ. — 146 Orthopnoicis, pleuriticis et peripneumonicis prodesse semen urticae et pectus purgare docet Diosc. Pleureticum λ. — 148 Abunde κ, λ. — 151 Diu clauso β, μ; diu tentus η, θ. — 154 Quadrup. quisquis αα, ββ. Hunc versum et duos sequentes omitt. α. — 155 Fol. revocabitur illa fricata γ, μ, π, e versu 142 huc assumptum. — 157 Seminis eius η, θ, λ, μ. — 158 Reprimit dicit αα, ββ; reprimit doctore Galeno δδ, εε, ζζ, ηη; reprimi dicit Galenus κκ; Galienus rectius legitur, uti hodie adhuc Galien apud Francogallos. — 160 Edd. δδ, εε, ηη, θθ, κκ repetunt post hunc versum v. 123 Omnibus—iugatus. — 161 Scordeon vel scordion habent omnes codd., quamvis vox graeca sit σκόροδον; Scorodon a Graecis sunt δδ, εε; scorodon argive sunt ζζ; scorodon argive sunt recepit ex Cornarii commentario κκ. Allea dicta β, δ, ζ, θ. — 162 Siccam calidamque δ, π.

- 165 Sanat et appositum morsus cum melle caninos
 Et nocui vermes triti pelluntur odore.
 In mulsa coctum commixtum cui sit acetum
 Et bibitum vermes ventris tineasque repellit;
 Ex oleo cum reste sua si decoquis illud
- 170 Morsus pestiferos reddes hoc unguine sanos,
 Corpus et attritum cura sanabis eadem,
 Unguine vesicae dolor et tumor hoc reprimuntur.
 Ipse refert Ipocras educi posse secundas
 Fumo combusti si vulva diu foveatur.
- 175 Pulmonis varias coctum cum lacte querelas
 Potatumque iuvat vel crudum saepe comestum.
 Cum centaurea Diocles dare praecipit illud
 Hydropicis, sic humores desiccat aquosos,
 Idem nefreticis elixum sumere iussit.
- 180 Praxagoras illo fuit usus cum coriandro
 Et vino, causas sic curans ictericorum,
 Et sic potatum dicit quod molliat alvum.
 Cumque faba coctum capitis sedare dolorem
 Dicitur, attrito si tempora perlinis illo.
- 185 Anseris huic adipem iungas tepidumque dolenti
 Infundas auri, praeclare subvenit illi.
 Elixum tussim iuvat et suspiria sedat,
 Clarificat raucam crudum coctum quoque vocem,

166 Solo pelluntur $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; eius pelluntur η , θ , μ ; nostram lectionem habent edd. reliquae et multi codices. Ordo versuum 165 et 166 saepe inversus est, ut 166 legatur ante 165. — 167 Et mulsa α . — 168 Ventris vermes μ , $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 169 Cum reste α , γ , δ , η , θ , λ , π , $\zeta\zeta$; cum veste $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. Confirmatur nostra lectio partim verbis Plinii (XX, 6.): „ad serpentium ictus potum cum restibus suis efficacissime ex oleo illinitur“, partim Gueroaldi in hunc Macri locum commentario: „cum reste sua id est cum sua herba quae est instar funis seu restis protensa“. — 171 Hic versus saepe legitur post v. 172. — 173 Prodidit Hippocrates educi $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$; Ypocras al.; cfr. Plin. XX. 6. — 174 Pulmonum α , β , θ , λ , μ , π . — 177 Diodes, dyodes, dyocles etc. — 178 Hydropisi η . Depellit aquosos λ . — 179 Neufreticis α , ζ , λ , μ , π , $\beta\beta$; phreneticis $\delta\delta$; nephreticis $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; nephriticis $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$. — 180 Pitagoras β , γ , λ ; Pittagoras δ ; Pictagoras $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; Pythagoras $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; Priaxagoras η ; Paxagoras α ; Plaxagoras μ , π ; Praxagoras ζ , θ , κ , $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$, quam lectionem tuetur Plinii l. c. — 181 Inferiorum α ; praeteritorum β . — 184 Timpora habent plures codd., quare Gueroaldus iam monuit: „non dicas timpora quia barbarum est“. — 185 Iunge $\eta\eta$, $\theta\theta$; iungens μ , π . — 186 Illis $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; isti δ . — 187 Suspiria tollit α ; susp. curat λ . — 188 Coct. crud. quoque λ . —

- Sed magis elixum iuvat illam saepe comestum,
 190 Adiuvat incoctum pulti sumptumque tenesmon.
 Porcino iungens adipi si conteris ipsum
 Non modicos reprimes superaddens saepe tumores.
 Hunc ignotarum potus non laedit aquarum
 Nec diversorum mutatio facta locorum,
 195 Allia qui mane ieiuno sumpserit ore.

V. PLANTAGO.

- Herbam, quae nostra lingua Plantago vocatur,
 Hanc Arnoglossam Graecus vocat, est quia linguae
 Agninae similis foliis. Plantaginis huius
 Sunt geminae species, et maior prima vocatur,
 200 Altera vero minor, quam vulgo lanceolatam
 Dicunt, quod foliis (ut lancea) surgit acutis.
 His infrigidandi desiccandique notatur
 Tertius esse gradus, *maiori* vim tamen esse
 Maiorem dicunt, nimis humida vulnera siccant,
 205 Si superaddatur cum melle, et sordida purgat.
 Cum sale sicut olus si iuncta coquatur aceto,
 Ventrem restringit nimium sic mansa fluentem;
 Si supradictis lens sit concocta iuvabit
 Hic dysentericos melius cibus et ciliacos.
 210 Stringit manantem superaddita trita cruorem,
 Et nigris maculis fertur reparare colorem,
 Ovi cum lacrymo mire medicatur adustos.

189 Saepe voratum β. — 190 Tenasmon β, ζ, θ, μ. — 193 Potus non laedet α, β, θ, λ; non laedit potus δ, π; non laedet potus γ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 196 Herba αα, ββ; herbam ζ, η, κ, λ, π, G, δδ, εε, ζζ, κκ. Lingua nostra ζ, η, λ, μ, π. Plantago notatur β. — 197 Arnoglossam αα, ββ, γγ; arnoglosson δδ, εε, ζζ. Vocat quia αα, ββ, γγ. — 198 Foliis similis β, ζ, η, θ. — 199 Sed maior δ. — 200 Vulgus ζ, η. Lanciolatam β, δ, κ, λ, μ, π, δδ, εε, ζζ, κκ; lanceol. αα, ββ, γγ, G. — 201 Surgat β, ζ, η, θ, κ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ; surgit αα, ββ, G. — 202 Infrigidandi β, δ, η; frigidandi ζ; inflammandi δδ, εε, ηη, θθ; infrigidandi α, γ, κ, λ, ζζ, pro infrigidandi quod habet μ, π, ββ, γγ. — 203 Maiorem v. t. e. maiori δδ, εε, ζζ. — 204 Vuln. sanat δ. — 205 Sord. mundans α. Cum melleque sordida purgat η, θ. — 207 Sic cocta ζ. — 208 Sit decocta αα, ββ, γγ, G; concocta fere omnes codd. et edd. Si superapposita lens sit concocta ζ. — 209 Cibus idem coeliacosque ζζ, ex Cornarii mente. — 210 Saepe cruorem δ, κ, δδ, εε, ηη, θθ. — 212 Adustis α, β, κ, π, δδ, εε, ζζ, κκ; adusta γ, ζ, λ, μ. Medicabitur ustis δ. Ovi lacrymum est i. q. Albumen ovi, vid. Aegid. medic. compos. l. 4. v. 440, 1176, 1181. Omittit hunc et sequentem versum ηη, θθ.

- Sola canis morsum curat sedatque tumorem,
 Et scrophas spargit superaddita cum sale trita,
 215 Hydropicis ut olus decocta comestaque prodest,
 Sic iuvat asthmaticos, ferturque iuvare caducos.
 Sordida purgabit bene vulnera quaelibet oris,
 Ore diu tentus si succus volvitur eius.
 Hic introfusus curat syringia succus,
 220 Et dolor hoc auris sedabitur et sacer ignis.
 Fert haemoptoicis hic opem, si saepe libatur
 Per se, fortior est si sit coniunctus aceto;
 Sicque iuvat phthisicos, iniectus vero per anum
 Stringit non modicum fluxum dysentericorum,
 225 Pellitur ex oculis tumor hoc fervorque perunctis.
 Saepius hanc ipsam si dentibus atteris herbam,
 Gingivas reprimet tumidas et sanguine plenas,
 Sicque solet dentis compescere saepe dolorem.
 Succus cum lana matrici subditus eius
 230 Stringit manantem nimium siccando cruorem.
 Cunctis praedictis eius decoctio causis
 Prodest et potus cum vino seminis eius,
 Vesicae renumque iuvat potata dolorem.
 Dicunt non nasci scrophas gestantibus eius
 235 Radicem collo suspensam, vis sibi tanta est.
 Radices eius tres contere, iungito tritis
 Vini tres cyathos et aquae fac sit modus idem,
 Haec nondum tremulo potanda dabis febrienti,
 Sic pelles febrem, cui dat lux tertia nomen,

213 Sedat curatque γ , μ , π . — 216 Fertur α , $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 217 Sord. curabis θ ; sord. curabit λ , π . — 219 Hic intus fusus α , β , α , μ , π , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; sic intus fusus ζ , η , θ , λ ; hic introfusus δ , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 220 Sedatur eaed. edd. — 221 Emophthisticis $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$; haemophthoicis $\eta\eta$, $\theta\theta$; haemorrhoidis $\kappa\kappa$; emoptoicis codd. Is opem λ . — 222 Si coniungatur aceto γ , μ . — 223 Tisicos, thisicos, ptisicos codd. et edd. — 224 Stringit et immodicum α . — 225 Tumor fervorque perunctus β ; tum. hoc ferv. perunctus ζ , μ , π . — 227 Reprimit ζ . — 232 Seminis huius γ , π , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 233 Potando $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 235 Vis ibi $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; vis sibi codd. et $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, G; sibi pro ei saepissime dicit latinitas medii aevi. — 236 Tres attere $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 237 Ciatos, sciatos codd. Modus unus α . Cyathum habere drachmas decem monet Gueroaldus. — 238 Dabis hanc potionem ante frigus febrile ad pellendam febrem tertianam et quartanam. — 239 Pellis δ .

- 240 Bis binae quoque quartanis prodesse putantur
 Cum totidem vini cyathis si dentur et amnis. —
 Cuncta potest *Plantago minor* praedicta iuvare,
 Quamvis non tantas vires videatur habere.
 Praecipue succus curat Plantaginis huius,
 245 Quod iuxta nares vel lumina nascitur, ulcus,
 Si superaddatur cum lanis mollibus illi,
 Perque novem cataplasma dies istud renovetur.
 Eius si succo tepido venter foveatur
 Acri depulso sanabitur ille dolore.
 250 Lumbricos succus depellere dicitur eius.
 Si porcina vetus axungia iungitur illi,
 Sedabit duos istud cataplasma tumores,
 Parotidas vulnusque recens hoc adiuvat unguen.
 Ante duas horas quartanae quam tremor aegrum
 255 Vexet si succum biberit Plantaginis huius,
 Sentiet eximiam facili medicamine curam.
 Eius potatum depellit sperma secundas.
 Si via longa pedum movet, ut fit saepe, dolorem,
 Acri cum vino superaddita trita iuvabit.
 260 Cum passo succus bibitur si saepius eius
 Vesicae variis fertur succurrere morbis.
 In desiccando vis est *Plantaginis* ingens
Maioris, queat ut veluti cauteria corpus
 Appositum siccare, refert ut Plinius auctor.
 265 Composuit librum Themison de viribus eius
 In quo praeclaris celebravit laudibus illam.

240 Quaternis π , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, G; quartanae θ . — 241 Si detur $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; solvuntur et amnis α . — 242 Proprium caput cum inscriptione: *De lanciola vel minori plantagine exorditur* β , sic etiam $\alpha\alpha$ cum inscriptione: *De plantag. min.* — 244 Curat succus ζ , η . — 245 Circa nares β . — 246 Molliter λ . — 247 Illud α , β , δ , η , θ , $\alpha\alpha$. Removetur λ , π , $\beta\beta$. — 249 Sedabitur δ . — 252 Eius catapl. μ ; illud catapl. $\alpha\alpha$. — 255 Vexat δ . Bibit η . — 258 Pedis movet θ . — 260 Seminis eius γ , margini adscripsit manus recentior: „rectius saepius“; seminis huius λ , μ . — 263 Veluti queat ut θ . — 264 Plinii verba (XXV. 8) sunt: „Vis mira in siccando densandoque corpore cauterii vicem obtinens“. Impositum siccare μ , π . — 265 Temeson λ , μ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$; Themeson π , $\eta\eta$; Temison γ , θ . Cfr. Plin. l. c. — 266 Ipsam α . Hunc et praecedentem versum omittit α .

VII. R U T A.

- A medicis Rutae vis fervida dicitur esse
 Siccaque, fertur in his gradus illi tertius esse.
 Utilis est valde stomacho, si saepe bibatur,
 270 Expellit partum potu veneremque coërcet,
 Tussim si bibitur compescit, menstrua purgat.
 Si coquis hanc in aqua, cui vinum iunxeris acre,
 Compescit talis decoctio tormina ventris,
 Pulmones iuvat et pectus, morboque medetur
 275 Costarum, quem pleuresim vocat attica lingua,
 Arteticos sciasimque iuvat, febrique medetur
 Hausta vel in oleo viridem si coxeris illam
 Et foveas tepido patientes ante tremorem.
 Matrici prodest intestinique tumori
 280 Hoc unguen vel clysterio si funditur intus,
 Haustaque cum vino prodesse valebit utrique,
 Lumbricos oleo decocta et pota repellit.
 Cum caricis decocta diu vinique liquore
 Proderit hydropicis, si sint superaddita nocte.
 285 Cruda comesta recens oculos caligine curat,
 Et melius marathri cum succo felleque galli
 Melleque si succus ex aequo iungitur eius,
 Indeque sint oculi patientis saepe peruncti.

267 Vis caustica γ , μ , π . — 269 Stomacho valde δ , ζ . — 270 Potu partum λ ; partus potu $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$; partus bibita $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 273 Compescet μ . — 274 Pulmonem λ . — 275 Pleureticum β ; pleuresim κ ; pleuritim $\zeta\zeta$; pleurisin $\kappa\kappa$. Arctica, artica, argica codd. varii, attica α , β , κ , μ , π . — 276 Arteticus i. q. Arthriticus. Arthricos sciasimque $\zeta\zeta$. Febrisque α , β , κ , λ , μ , π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; febrique legit Gueroaldus. Versum hunc et antecedentem omitt. ζ . — 277 Ex oleo ζ , η , θ , λ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 278 Tremores κ , λ . Versum hunc et tres proxime sequentes omitt. ζ . — 279 Matricis prod. α , κ , μ , π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. Matrici pr. intestinoque tumenti η , θ , λ ; matrici pr. intestinoque tumori $\gamma\gamma$. Gueroaldus haec habet: „Prodest matrici id est morbis matricis ex frigore aut ventositate profectis et prodest tumori id est inflationi intestini quod vocatur colon quae quidem inflatio passionem infert colicam“. — 280 Clysteri $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$. — 281 Utrumque $\eta\eta$, $\theta\theta$. Utrique sc. morbo matricis et intestini. — 282 Decoctaque pota ζ , η , κ ; decocta potata δ ; decocta et potata β , μ . — 283 Cum ficu decocta κ . Inter hunc versum et antecedentem interponunt β , δ , κ : Carica iungatur rutae vinoque coquatur. — 284 Si sit κ , λ , μ , π , $\kappa\kappa$; si sunt $\eta\eta$, $\theta\theta$. Prosunt α , β , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; prodest κ , $\kappa\kappa$. Hydropico β , δ . — 285 Caligine purgat α , δ , κ , λ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 286 Marathrum i. q. feniculum. — 288 Patientes β , ζ , θ , λ .

- Cum roseo miscens oleo nec non et aceto
 290 Illius succum, capitis curare dolorem
 Quemvis immodicum poteris, hoc saepe perungens.
 Naribus expressus si succus funditur eius
 Sistit manantem bene desiccando cruorem.
 In corio mali granati si tepefactum
 295 Auribus infundas, depelles inde dolorem,
 Cerussae roseoque oleo miscens et aceto
 Illius succum mirandum conficis unguen
 Ad depellendum sacrum quem dicimus ignem,
 Et scabiem derte, quae dicitur herpeta graece,
 300 Et graece dictas achoras hoc unguine purgas:
 Ulcera sunt capitis humore fluentia pingui.
 Curat et hoc ozinas immissum naribus, haec sunt
 Quae graviter foetent in naribus ulcera nata,
 Obstat pota mero vel cruda comesta venenis
 305 Hoc Metridates rex Ponti saepe probavit,
 Qui Rutae foliis viginti cum sale pauco
 Et magnis nucibus binis caricisque duabus
 Ieiunus vesci consurgens mane solebat,
 Armatusque cibo tali, quascunque veneno

289 Cum oleo misc. roseo $\eta\eta$, $\theta\theta$. Vel aceto $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 291 Quamvis edd. omn.; quemvis η , θ et Gueroaldus. Si saepe perungas θ . — 292 Subditur $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 293 Sistet γ ; siccatur η ; stringit θ . Desicc. dolorem $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 294 Si sit tepefactum $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 295 Aurib. hanc fundes α , fundis δ , fundas θ , μ . Inde cruorem $\zeta\zeta$. — 296 Cer. miscens oleo nec non et aceto γ , π . — 299 Derte $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, G et varii codd.; dertae α , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; certe κ , λ , $\zeta\zeta$; lego derte, vox affinis gallicae herpetis denominationi dertre. Cornarius recepit: Et scabiem certe quam dicunt herpeta Graeci, et emendat versum ita: Et certe scabiem quae Graecis dicitur herpes. Editio $\kappa\kappa$ habet: Et scabiem demit quae dicitur herpeta graece. Vocem herpeta legit erpeta κ , erbeta ζ , herbata β , serpetta γ , λ , serpitata π . Nostram huius versus lectionem tuetur Gueroaldus. — 300 Achoras $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\kappa\kappa$, G et varii codd.; purgas et dictos Graecis hoc unguine achoras $\zeta\zeta$. — 301 Achorum definitio. — 302 Ozinas varii codd. et edd.; osimas λ , ozinas μ . Curat et ozaenas $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 304 Potata $\alpha\alpha$. Pota mero vel $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; pota nimis G, $\beta\beta$, et plur. codd.; forsitan legendum est pota vinis. — 305 Istud Metr. κ ; hoc Metridaces $\alpha\alpha$, Mitridates $\beta\beta$; haec Metridates $\gamma\gamma$; Mithridates edd. recent. Metridates pro Mithridates vulgo scribebant medici medii aevi. — 307 Post hunc versum habet $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$ alium: Ficubus et binis geminaque iuglandi, quem omittunt γ , ζ , η , λ , μ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Loco versus 307 habet $\kappa\kappa$: Ficubus et siccis binis geminaque iuglandi.

310 Quilibet insidias sibi tenderet, haud metuebat.

Mustelaeque docent obsistere posse venenis

Mirifice Rutam, comedunt quae primitus illam,

Cum pugnaturae sunt cum serpentibus atris.

Cum butyro modicoque oleo decocta tumorem

315 Matricis subiecta tepens fugat illa colique

Et cunctis intus morbis sic subdita prodest.

Hac etiam testes poteris curare tumentes,

Cum foliis lauri bene tritam si superaddes.

Ex hac antidotum non paucis utile causis

320 Conficitur, medici dicunt Diapiganon illud,

Piganon in graeca lingua quia Ruta vocatur;

Illius antidoti confectio talis habetur:

Pondere iunge pari nitrum, piper atque cyminum,

De tribus his, quantum de Ruta, ponito tantum,

325 Sed prius ex acri vino macerare cyminum

Convenit, in ferro post assari calefacto,

Omnia deinde simul bene trita ex melle iugabis,

Pectoris et lateris, iecoris, renumque dolores

Hoc ex antidoto curantur saepe comesto,

330 Extenuat bilem, mollit sine tormine ventrem,

Confortat stomachum, facit ut bene digerat escam.

310 Quolibet ins. sibi tendi non met. κ ; quaslibet ins. sibi tendere non met. η . — 311 Must. probant γ , λ , π . Mustellaeque doc. μ , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 314 Hunc versum et omnes reliquos in hoc capite omitt. γ . — 315 Matrici θ . — 316 Haec subdita ζ . — 318 Superaddas α , θ , κ , λ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$; superaddis π . — 320 Diapeganon $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; depigamon α ; diapigemon β ; diapigamon θ , κ , λ . — 321 Peganon $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; pigamon α , θ , κ , λ ; pigamenon β ; $\pi\eta\gamma\alpha\nu\omicron\nu$. — 323 Cuminum η , μ , π ; ciminum $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, sic etiam ν . 325. Compositionem diapegani vide ap. Plin. Valer. IV. 3. — 327 Ex melle ligabis α , δ , ζ , η , θ , κ , λ , π ; ligabis ex melle β ; cum melle iugabis $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, G ; ex melle iugabis $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 328 Pectoris et iecoris lateris renumque ζ , η , θ . — 329 Ex hoc antidoto λ , π . — 330 Extenuat bilem α , β , δ , ζ , η , θ , κ , λ , π , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; exten. febrem $\kappa\kappa$; ext. pinguem $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, quam lectionem tuetur Gueroaldus, qui ita eam interpretatur: „id est demacerat pinguem i. e. hominem plectoricum (plethor.)“. Plin. Valer. l. c. habet: „alvum mollit, biles extenuat“. — 331 Post hunc versum addit π tres versiculos, qui vulgo leguntur in Regimine Salernitano: *Utilis est ruta quia lumina reddit acuta, Auxilio rutae vir lippe videbis acute, Ruta facit castum, dat lumen et adiuvat astum.*

VIII. APIUM.

- Est Apium dictum, quod apex hanc ferre solebat
 Victoris, veterum fieret dum more triumphus.
 Ipse sibi talem prior imposuisse coronam
 335 Dicitur Alcides, morem tenuere sequentes.
 Ast alii dictum credunt, quod apes vehementer
 Illius soleant avide decerpere flores.
 Hanc herbam Selinon solet attica dicere lingua,
 Virtutis calidae siccae quoque dicitur esse,
 340 Tertius a medicis datus est gradus huic in utroque.
 Illius succo si candida mica terendo
 Panis iungatur, oculi sedare tumorem
 Dicitur emplastri noctu superaddita more,
 Sicque ferunt mammis prodesse tumentibus illam.
 345 Sedat fervorem stomachi, pellitque tumorem,
 Et quicquid venti creat includitve nocivi
 Desiccans poris assumpta repellit apertis.
 Provocat urinas haec cruda comesta vel hausta,
 Sed mage radicum facit hoc decoctio sumpta,
 350 Hoc itidem semen operatur fortius haustum.
 Tota venenatis occurrit morsibus herba,
 Sed semen potius vel apozima proderit eius
 Si bibitur, tussimque modo sedabit eodem.
 Ventrem constringit, vomitum potata coërcet,
 355 Lymphae commixtum sibi si iungatur acetum;
 Aegris amissum fertur reparare colorem,
 Cruda a ieiunis fuerit si saepe comesta.
 Unaquaque die vexantem corpora febrem

332 Refert de apio Plinius (XIX. 8.): „honos ipsi in Achaia coronare victores sacri certaminis Nemeae“. — 333 *Victoris fieret veterum de more* x. — 335 *Alchides* β, δ, ζ, η. — 338 *Selmon*. plur. codd. et αα, ββ, γγ; *selinum* β, γ. *Solet attica lingua vocare* β. — 340 *Gradus est datus* α, β, x. — 342 *Oculis* αα, ββ. — 346 *Venter creat includitque nocivi* θ, x; *venter cr. includitque nocivum* δ; *ventus cr. includitve nocivum* β, γ; *ventus cr. includitve noxium* αα, ββ; nostram lectionem habent ζ, η, λ, μ, γγ, δδ, εε, ζζ, xx. *Et quicquid venti creat includiturque nocivi* ηη, θθ. — 347 *Medetur apertis* θ. — 348 *Haec cocta comesta* γ, λ. — 350 *Hoc idem* α, δ. *Saepius haustum* δ. — 351 *Morsibus hausta* αα, ββ, γγ. — 352 *Apozima* δδ, εε; *apozema* μ, ζζ; *apozima* αα, ββ, γγ, ηη, θθ; *apocima* β. — 353 *Sedabis* δδ, εε, ζζ. — 355 *Commixtum quoque si iungatur* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 357 *Crudaque* β. *Ieiuno* γ.

- Cum lymphā potatā iuvat febris ante tremorem.
 360 Hydropicos et splen tumidum iuvat illa, iecurque
 Si cum feniculi succo contrita bibatur.
 Hacque superposita turpis lentigo fugatur.
 Illius succus farris cum polline mixtus
 Atque ovi lacrymo vulnus bene purgat et ulcus,
 365 Si superaddatur emplastri more frequenter.

IX. ALTHAEA.

- Althaeam malvae speciem nullus negat esse,
 Althaeamque vocant illam, quod crescat in altum.
 Hanc ipsam dicunt Eviscum, quod quasi visco
 Illius radix contrita madere videtur,
 370 Agrestisque solet a multis malva vocari.
 In mulsa coctus flos eius vulnera purgat,
 Vel si cum vino tritum florem superaddas,
 Spargere sic scrophas, anumque iuvare dolentem
 Dicitur, hocque modo conquassatis medicatur.
 375 Elixata prius radix adipique terendo
 Addita porcino terebinthinaeque tumores
 Matricis curat, reliquosque iuvare dolores
 Dicitur illius; nervos sic ipsa relaxat,
 Rumpit vel spargit sic apostemata dura.
 380 Omnes has causas elixatura iuvabit,
 Si loca morborum foveantur saepe tepenti.
 A dysentericis radicum coctio sumpta

359 Potata fugat δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 360 Hydropicos et spleneticos iuvat illa θ; hydropem et splenem tumidum iuvat illa ζζ. — 363 Succus cum farris polline ζ, η, θ. — 364 Lachryma δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, ζζ. — 366 Inscriptio huius capituli differt in quibusdam edd. et codd.; Malva sive Altea αα, ββ, γγ; Althaea ζζ; Altaea ζζ; Malva δδ, εε, ηη, θθ; Malvaviscus μ; Altea γ, λ, etc. Retinuimus in ipso textu scriptionem Althaea, quae graeco nomini respondet, quamvis a medicis medii aevi vulgo scribatur Altea. — 367 Quod crescit δ, λ; quia crescit θ. Alteam dicunt medici quod crescat ζ. Veriorem nominis originem iam exhibuit Dioscorides. — 368 Viscus αα, ββ. Hibiscum, Hibiscum s. Eviscum (Eibisch) nomen Althaeae. — 369 Contacta α, β, γ, ζ, η, θ, ζ, λ, μ, γγ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, ζζ; contrita legit Gueroaldus, quod naturae quoque magis consentaneum est. Radix illius λ. — 370 A multisque solet agrestis malva λ. — 372 Superaddes αα, ββ, γγ. — 373 Anique iuvare dolorem α. — 374 Cumquassatis λ. — 376 Terebinthinaeque η, θ, ζ, λ; terbentinaeque μ; turbentinaeque δ. — 377 Levare δδ, εε, ηη, θθ; iuvare tumores ζ. — 379 Vel frangit sic δ. — 380 Haec elixata iuvabit ζ.

- Cum vino fluxum stringens compescit eorum,
 Et pellit tardas haec coctio sumpta secundas,
 385 Et prodest haemoptoicis, lapidesque repellit,
 Vesicaeque solet variis succurrere causis.
 Acri cum vino contritum semen olivo
 Iungito, deformes maculas hoc unguine pelles.
 Cum pusca potata potest obstare venenis,
 390 Elixata prius cum melleque trita replebit
 Vulnera quae cava sunt, si sit superaddita saepe;
 Sic quoque duricias mollit lenitque rigores;
 Decoctis oleo foliis factum cataplasma
 Quosvis pestiferos morsus combustaque curat.

X. ANETHUM.

- 395 A medicis calidum siccumque refertur Anethum,
 Et dicunt, quod sit gradus huic in utroque secundus.
 Lac dat abundanter eius decoctio sumpta
 Nutrici, stomachique solet depellere morbos,
 Tres cyathos eius tepide si sumpserit aeger;
 400 Indicio ructus est qui demonstrat apertum
 Os stomachi ventumque per hoc exisse nocivum,
 Atque gravis tali sedatur nausea potu;
 Provocat urinas, obstantia quaeque repellens,
 Matricemque iuvat, bene si foveatur eadem.
 405 Cum tepida tritum patiens si potet Anethum,
 Intestinorum curat ventrisque dolorem,
 Hoc etiam potu digestio tarda iuvatur

383 Fluxum sanguinis αα, ββ, Γ. — 385 Emophthisicis δδ; haemophthisicis εε; aemoptoicis ζζ. — 386 Succurrere morbis α, θ, λ. — 387 Commixtum semen olivo δ; contritum semen olivae δδ, εε, ηη, θθ, κκ. — 388 Iuncto deformes κ. Pellit β. — 390 Replebis θ; repellit αα, ββ. Trita medetur γ. — 395 Anetum habent codd. et antiquiores edd. in inscriptione et contextu. Siccum calidumque β; calid. siccum quoque fertur η. — 399 Tepidae δδ, εε, ηη, θθ; tepide αα, ββ, γγ, ζζ, κκ, Γ et codd. — 400 Quo demonstratur apertum α. Ructus sit qui εε ex mera coniectura Atrociani, nam addit in notulis: „ut stet versus“; hunc secutae sunt ζζ, ηη, θθ, κκ. Exire nocivum ζ, η, θ, λ, π. Ructus movere anethum Plinius (XX. 18.) affirmat. — 404 Eodem β, ζ, η, κ, λ, ηη, θθ, κκ; eadem scil. decoctione. — 405 Tepido tr. p. si potet aceto δδ, εε, ηη, θθ. Potat Anetum μ. — 407 Cruda iuvatur ζ.

- Unde minor fieri vis egestiva videtur.
 Assidue bibitum visum nocet et genitale
 410 Claudit iter siccans humorem seminis intus.
 Uvaeque si nimio turgens humore gravetur,
 Suspendit pulvis combusti seminis eius.
 Appositus digitis, aut intus clystere fusus.
 Acrior esse cinis radicum dicitur eius,
 415 Rodit crescentes cinis hic in vulnere carnes,
 Ulcera quae serpunt et sordida vulnera curat,
 Ulcera praecipue membri curare virilis
 Dicitur iste cinis infusus saepius illis.
 Olfactu reprimat singultum semen Anethi
 420 Assatum et fervens si saepius olfacit aeger.
 Dicunt fervores oculorum tollere posse
 Eius radices tritas prius appositaeque.
 Apponas haemorrhoidis si semen Anethi
 Ustum, curat eas et condylomata solvit.
 425 Flos oleo si decoquitur, medicabile reddit
 Illud, praecipue natis de frigore causis
 Prodest et capitis compescit saepe dolorem,
 Nervorum laxat tensuras, frigora pellit.

408 Ad hunc locum annotat Gueroaldus: „quanto enim digestio stomachi id est epatis validior est tanto plus nutrimenti in corporis substantiam convertitur sic excrementa minora et e contrario“. *Digestiva* ζ; *egestiva* putatur γ. Unde magis fieri λ. — 409 *Visui* ζ, θ; *laedit visum et xx*. *Geniale* π. „Oculos et genituram hebetat“ Plin. l. c. — 411 *Si nimio (nimis) venter turg. hum. gravetur* αα, ββ; *vulvaeque s. n. turg. h. gravetur* γ; *vulvaeque s. n. t. h. gravatur* x; *uvam s. n. t. h. gravetur* α, λ, ζζ, xx; *uvam s. n. t. h. gravatur* δ, η, θ, λ; *uvaeque s. n. t. h. gravatur* ββ; *uvaeque s. n. t. h. gravetur* ζ, π, γγ, δδ, εε, ηη, θθ. Plin. l. c.: „cinis eius uvam in faucibus levat“. — 412 *Succurrit pulvis* ζ. *Seminis huius* β, θ, λ, π. — 414 *Cinis radice* x. — 416 *Sord. ulcera curat* αα, ββ; *vuln. curat* α, β, γ, ζ, x, θ, λ, μ, π, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, xx; *solida vuln. cur.* δ; *sord. vuln. purgat* η. — 418 *Saepeius illi* γ, ζ, ζζ. — 419 *Olfatum* αα, ββ; *olfatu* μ; *olfactum* α, δ, x, π, δδ, εε; *olfactu* γ, θ, λ, γγ, ζζ, ηη, θθ, xx, G. *Singultus* γ. — 423 *Sic* αα, ββ, γγ. — 425 *Oleo si coctus erit* γ; *oleo si decoctus* x; *oleo sic decoctus* δ. — 426 *Morbis de frigore natis* λ, αα, ββ, γγ, G; nostram lectionem habent reliquae edd. et codd. — 427 *Adest et* μ. *Depellit saepe* θ. *Dolores* ζ.

XI. BETONICA.

Betonicam soliti sunt Cestron dicere Graeci.

- 430 Urinas potata ciet, lapidesque repellit,
Fert haemoptoicis cum pusca sumpta iuvamen,
Hydropicos siccat cum vino melleque sumpta.
De foliis eius tritis factum cataplasma
Non modicum prodest oculis, quos laeserit ictus.
- 435 Illius succus roseo commixtus olivo
Auribus infusus varios fugat inde dolores.
Betonicae pulvis cocto cum melle iugatus
Empicos, tussimque iuvat, suspiria sedat,
Et stomachi varios sumptus iuvat ille dolores,
- 440 Si febrit ex calida, cum vino si febris absit.
Cum mulsa bibitus idem pulvis movet alvum.
Cum sale contritis foliis cataplasmate facto
Vulnera curabis, fuerint quae facta recenter,
Tritaque fracturae capitis haec sola medetur.
- 445 De foliis eius elixis fit cataplasma
Utile non modicum variis vitiis oculorum;
Restrigit lacrymas oculorum mansa vel hausta,
Hac etiam caligo solet metuenda repelli,
Aequo cum ruta fuerit si pondere iuncta
- 450 Et sic cum lymphā sumatur trita tepenti,

429 Plures codd. et edd. habent *Vetonica* s. *Vettonica* in inscript. et contextu. *Cestron*, *ceston* etc. codd. nonnulli. *Cestron betonicam soliti sunt dicere quidam* α, μ. *Cestron sunt dic. Graeci* γ. *Κέστορον* Diosc. — 430 *Urinam p. c. lapidemque* ζ. — 431 *Haemophthisicis* δδ, εε. *Saepe iuvamen* ζ. — 432 *Hydropicum* α; *hydropicos curat* ζ; *hydropicosque iuvat* δδ, εε, ηη, θθ. — 433 *Tritis eius* κ. — 434 *Laeserit ignis* α. — 438 *Embecos* δδ; *hemphecos* εε, ηη, θθ, κκ; *empyicos* ζζ; *empicos* π, αα, ββ, γγ; *empticos* μ; *epaticos* α; *empyemate laborantes sic dicebantur. Iuvat superaddita sedat* ζ. Pro *tussimque* legere mavult Cornarius *phthisimque*, bona forsan coniectura, nam *phthisis* a medicis medii aevi semper dicebatur *Tisis*, et ipse Diosc. habet: *ποιεῖ καὶ πρὸς φθισικοὺς, ἐμπυϊκοὺς μετὰ μέλιτος*. — 440 *Si febris est calida* αα, ββ; *si febris ex cal.* γγ; nostram lectionem habent β, γ, δ, η, θ, λ, μ, π, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ. *Adsit* ηη, θθ; *assit* ζ, κ. *Hydropicis dari iubet Dioscorides febricitantibus cum hydromelle, non febricitantibus cum vino mellito*. — 441 *Multa bibitus* δ. — 442 *Contritus* αα, ββ. — 443 *Curabit* η, λ, π. — 444 *Capitis quoque sola* γ. *Sola i. e. sine sale*. — 447 *Sumpta vel hausta* γ. — 449 *Aequo cum ruta* αα, ββ; *si rutae fuerit cum pondere* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. *Pondere mixta* θ. — 450 *Et si cum* γ, δ, θ, κ.

- Sic oculis nocuus sanguis per subtiliora
 Dicitur expelli, sic lumina libera reddi.
 Sumpta hac cum tepida purgatur vomica dira,
 Pectoris et morbi potu curantur eodem,
 455 Splen iuvat illius decoctio sumpta iecurque.
 Uncia Betonicae socianda quaterna vetusti
 Cum vini cyathis tribus, his sint addita grana
 Viginti septem piperis, simul haec bene trita
 Haustaque purgabunt renes, pellentque dolores.
 460 Uncia cum cyathis calidae potata duobus
 Dicitur immodicum ventris sedare dolorem.
 Haec tussim cum melle fugat, ventrem quoque mollit,
 Unaquaque die febre si vexabitur aeger
 Uncia iungatur plantaginis una duabus
 465 Betonicae, sic cum tepida contrita bibantur,
 Antea quam febris praenuncia frigora fiant.
 Uncia Betonicae calidae cyatho resoluta
 Prodest hydropicis, si sit potata frequenter.
 Radicum pulvis cum mulsa tritus et haustus
 470 Humores (velut elleborum) vomitu cito purgat,
 Bis binas dragmas praecepit Plinius harum
 Radicum dare cum passo mulsove bibendas,
 Praecipue phlegma vomitu purgabitur isto.
 Cum mulsa bibitus prodest pulvis foliorum

451 Sic sanguis nocuus oculis θ . Subtiliora $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; posteriora α , β , λ , π ; subteriora δ , ζ , η , θ , z , μ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, xx . Gueroaldus tuetur nostram lectionem, explicat sanguinem nocuum per „rubedinem oculorum ex nocivo sanguine venulas et arterias oculorum opplente“, et expelli putat hunc sanguinem per diaphoresin: „per poros subtile et insensibiles oculorum“. — 452 Reddit $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; reddi γ , δ , η , θ , z , μ , π , $\zeta\zeta$, xx . — 453 Hac sumpta tepida θ . — 455 Iecurque β . — 456 Sociata $\zeta\zeta$. — 457 Vini cum $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Tribus est his addito α ; trib. his est addita granis ζ ; trib. est his addita grana θ , μ ; trib. et bis addita δ ; trib. atque his addito π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, xx ; trib. at his addito $\eta\eta$, $\theta\theta$; trib. et his addita η . — 462 Tusses β . Melle iuvat λ . Quoque pellit β ; quog. solvit λ . — 465 Bibatur $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; bibantur α , η , λ , μ , π , xx . — 466 Praesentia frig. λ . — 467 Ciato calidae γ , η , θ , ζ , z , λ , π . Inter hunc et praecedentem versum interponit π : Hanc illi celerem cernes conferre salutem. — 469 Radicis pulvis η . — 471 Cfr. Plin. XXVI. 7: „Faciles praestat vomitiones radix vettonicae ellebori modo quatuor drachmis in passo aut mulso“. — 472 Mulsave $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; mulsoque λ . — 473 Fleuma codd. nonnulli. — 474 Pulvis prod. $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$.

- 475 Ruptis atque steras potus levat iste cadentes.
 Cum vino sumptis obstat potata venenis,
 Praecipue semen, quod si desit datur herba.
 Uncia Betonicae cum vino sumpta tepenti
 Ictericos curat; cum mulsa menstrua solvit;
 480 Pondere vero fabae pulvis cum melle voratus
 Post coenam stomachum iuvat, ut bene digerat escam.
 Si de Betonica viridi sit facta corona
 Circa serpentes, ut Plinius asserit auctor,
 Audebunt nunquam positam transire coronam,
 485 Sed morsu proprio pereunt et verbere caudae.
 Omnibus antidotis Menemachus eam sociari
 Praecipit, ut stomacho magis herbis omnibus aptam.
 Plinius hanc, inquit, qui secum gesserit herbam,
 A nullo poterit nocuo medicamine laedi,
 490 Et dicunt, quod ea cum vino saepius hausta
 Plumbeus abscedat color et melior revocetur.

XII. SABINA.

- Bratheos est graece Sabina vocata latine,
 Sicca calensque sibi vis est, et tertius illi
 Est in utroque gradus. Vulnus cum melle vel ulcus
 495 Fortiter exsiccat, et sordes purgat eorum;
 Sic iuvat anthracas, bona quae plebs ulcera dicit.
 Menstrua deducit, corruptos extrahit alvo
 Conceptus, si cum vino sit sumpta frequenter,

475 *Atque uteros pot.* ζζ, κκ, cfr. v. 13. — 477 *Detur* αα, ββ. — 479 *Cum vino* α. *Menstrua purgat* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ, α; *menstr. solvit* αα, ββ, γγ, G. et codd. — 483 *Plin. XXV. 8:* „ut inclusae circulo eius (sc. vetonicae) serpentes ipsae sese interimant flagellando“. — 486 *Meneracus* γ; *Medeacus* δ; *Menemacus* α, η, κ, π, γγ; *Menemachus* β, ζ, μ, ζζ, κκ; *Meneniacus* θ; *Meneachus* λ; *Moniacus* ββ; *Meniacus* αα, δδ, εε, ηη, θθ, G. et codd. nonnulli. — 488 *Plin. XXV. 8:* „tantumque gloriae habet ut domus in qua sata sit tuta existimetur a piaculis omnibus“. — 489 *Nocuo poterit* α, θ. — 490 *Dicit* α, β. *Dicunt quidam* cum ζ, η. — 491 *Abscedit* β. *Renovetur* π. Hunc et antecedentem versum omittit μ. — 492 *Brateos* β, μ, αα, ββ, γγ, G; *bratheos* α, γ, λ, π, δδ; *bratheos* δ, εε, ηη, θθ; *Est brathy graece* ζζ, κκ. *Savina* β, γ, κ, λ, μ, π, αα, ββ, γγ, δδ; *zavina* δ. — 493 *Sicca calens sibi vis gradus est* η; *sicca calensque eius vis est* δδ, εε, ζζ, κκ; *sicca calens eius vis est* ηη, θθ; nostram lectionem habent codd. — 495 *Exiccat sordes quoque purgat* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 496 *Vulnera dicit* π. — 497 *Abstrahit alvo* γ, λ, μ. — 498 *Inter hunc versum et sequentem interponit* η: *Abortire facit abortumque repellit.*

Vel si trita prius matricis subditur ori.

- 500 Cerotis admixta cutem facit esse nitentem,
Omnibus et morbis prodest de frigore factis.
Illius in vino vel aqua decoctio curat,
Quos vertigo nocet, si lotum sit caput inde
Herbaque temporibus et fronti cocta ligetur.

- 505 Duplum Sabinae si desunt cinnama poni
In medicamentis iubet Oribasius auctor.

XIII. P O R R U M.

In multis causis usus medicamine Porri
Dicitur Ippocras, medicinae maximus auctor,
Istius succum solum dedit ille bibendum

- 510 Aegrotis, qui reiiciunt sputantve cruorem,
Quos haemoptoicos soliti sunt dicere Graeci;
Cum galla dant hunc alii thurisve farina,
Aut geminis dragmis Porrorum seminis unam
Apponunt myrrhae, vino quoque trita resolvunt,

- 515 Prae cunctis aliis dicunt haec sumpta iuvare;
Manantemque potes naris retinere cruorem,
Intus si nares ungas medicamine tali.
Contractas vulvas succo curabis eodem,
Reddit fecundas mansum persaepe puellas;

- 520 Ulcera cum melle tritum iuvat appositumque.
Humorum capitis si destillatio fiat

501 Prodest morbis αα, ββ, γγ. — 504 Temporibus codd. nonnulli, vide v. 184. — 505 Desint δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ; desunt αα, ββ, G. — 506 Uribasius γ, η, λ, μ, π; Uribasius αα, ββ; Auribasius κ; Ambrosius α; Orbasius ζ; Orisbasius δ, γγ; Oribasius θ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ. Ceterum iam ante Oribasium idem affirmavit Plinius (XXIV. 11.): „in medicamentis vero duplicato pondere eosdem effectus habere quos cinnamum traditur.“ — 508 Hippocrates εε, ζζ, ηη, θθ, κκ. Ypocras dicitur δ. — 509 Illius succum α. Dedit ipse α, λ; ded. iste γ, η, π. — 510 Spumantve β, γ, ζ, λ, π. Sput. tumorem ηη, θθ. — 511 Haemophthiicos δδ, εε; haemophthoicos ηη, θθ. — 512 Hunc sc. succum. — 514 Appon. myrrhae legunt cum Gueroaldo et codicibus antiquiores editiones, Cornarius restituit myrti quia Diosc. l. c. habet μετὰ μύρτων ἰσων. — 516 Manantesque p. n. r. cruores γ. — 517 Ungas si nar. intus δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 518 Contractas αα, ββ, γγ, G; π; sed videtur sermo esse de sterilitate ob clausum uteri orificium. Cfr. Plin. XX. 6. Curavit δ; curabit π. Hunc versum omittit α. — 519 Reddet ζ. Vid. Regim. Salern. v. 225. — 521 Humor si capitis distillat et inde gravatur κκ.

- Pulmones pectusque nocens vocemque canoram,
 Indeque consurgat tussis praecordia laedens,
 Cum ptisana succum Porri sorbere iuvabit;
 525 Et per se solum prodest his omnibus ipsum.
 Si Porri partes in lympa coxeris albas,
 Sic ut aquam primam mutes, addasque secundam,
 Utilis eius aquae duro fit potio ventri,
 Dicitur haec eadem cum vino stringere ventrem.
 530 Cum vino Porrum datur his quos laeserit anguis
 Quodlibet aut animal fundens letale venenum;
 Nec minus his prodest, si vulneribus superaddas
 Sic velut emplastrum Porrum cum melle subactum.
 Commixtus Porri succus lacti muliebri
 535 Et bibitus tussim fertur sanare vetustam,
 Et variis vitiis pulmonum subvenit idem.
 Auris compescit cum caprae felle dolorem,
 Praestat idem pariter cum mulsa mixtus et auri
 Infusus tepidus; fungis si manditur obstat.
 540 Eius iungatur succo pars tertia mellis,
 Et sic per nares tepidum fundendo vel aures
 Immensum poteris capitis sedare dolorem.
 Cum vino bibat hunc, lumborum quem dolor angit.
 Dicunt utilius tali nihil esse dolori.
 545 Fracturas solidat cito, duritiasque relaxat
 Appositum, vulnusque recens cito cum sale claudit.
 Si crudum fuerit sumptum levat ebrietatem,
 Sic venerem stimulat, sic duram mollit et alvum.

522 Pectusque gravans θ . — 523 Consurgit α , γ , ζ , π ; cum surgit μ .
 — 524 Porri succum $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. Servare iuvabit ζ . — 526 Cum lympa
 $\zeta\zeta$. In vino coxeris $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$ et nonnulli codd. Cfr. Diosc. l. c. et Pli-
 nii l. c.: „capita bis aqua mutata cocta alvum sistunt et fluxiones ve-
 teres“. — 527 Mittes β , γ , δ , κ . — 529 Solvere ventrem β . — 530 Potus
 datur $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; porrum dabis his ζ . Laeserat $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. —
 531 Aut aliud fundens γ , π . — 532 Superaddes δ . — 533 Emplastrum γ ,
 μ . — 534 Mulieris $\kappa\kappa$. — 535 Fertur tussim δ . Sedare vetustam γ , ζ , λ , π .
 — 538 Mulso γ , μ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; Tritus et auri $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. —
 539 Plinius l. c.: „Estur vero et contra fungorum venena“. — 541 Te-
 pide λ , π ; tepidus $\kappa\kappa$. — 542 Capitis poterit γ , λ , π ; poterit capitis θ ; ca-
 pitis poteris μ ; capitis poteris curare β . Hunc versum cum quatuor proxime
 antecedentibus omittit α . — 543 Ex vino α , δ , κ , λ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$,
 $\kappa\kappa$. — 544 Dicitur α , δ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 547 Sumptum fuerit θ . —
 548 Et venerem γ , λ , ζ . Molliet $\alpha\alpha$, $\gamma\gamma$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$, α , δ ; moliet $\beta\beta$. —

XIV. CHAMOMILLA.

- Anthemim magnis commendat laudibus auctor
 550 Asclepius, quam Chamaemelum nos vel Chamomillam
 Dicimus; haec multum redolens est et brevis herba,
 Herbae tam similis, quam iusto nomine vulgus
 Dicit amariscam, quod foeteat et sit amara,
 Ut collata sibi vix discernatur odore.
 555 Auctores dicunt species tres illius esse,
 Quas solo florum distingui posse colore.
 Tradunt: est cunctis medius flos aureus illis,
 Sed variis foliis flos circumcingitur ille,
 Albi vel nigri sunt purpureive coloris.
 560 Dicitur Anthemis proprie, cuius foliorum
 Purpureus color est, maiorque et fortior haec est;
 At Leucanthemum foliis deprehenditur albis,
 Melinis Chrysanthemum; vis omnibus illis
 Sicca calensque gradu primo conceditur esse.
 565 Provocat urinam cum vino quaelibet hausta,
 Vesicae frangit lapides et menstrua purgat,
 Si foveatur aqua matrix qua cocta sit herba,
 Aut si cum vino potetur saepius illa;
 Tormina sic sedat, stomachique inflatio potu
 570 Pelletur tali; squamas de vultibus aufert,
 Si tritam apponas solam mellive iugatam.
 Ictericis prodest eius decoctio sumpta
 Et mire prodest iecoris potata querelis,

549 *Anthemum* αα, ββ, γγ et plures codd.; *anthemium* δδ, εε, ηη, θθ; *anthemidem* ζζ, ζζ. — 550 *Asclepius* αα, ββ et codd. nonnulli; *Esclepius* η; Plin. l. c.: „anthemis magnis laudibus celebratur ab Asclepiade“. Ceterum hic versus quoad duo chamomillae nomina diversissime legitur in codd. et edd. — 553 Post hunc versum addit ζ: *Foetet amaristus redolet similis chamomilla*. *Amarisca* s. *Amarista* herba est *Anthemis* *Cotula*. — 557 *Dicunt est θ*. — 558 *Variis filis* ζζ. — 559 *Albi vel lutei* ηη, θθ. *Purpureive* θ. *Colores* β. — 560 *Anthemus*, *anthemion* etc. — 562 *Et* var. codd. et edd. *Leucanthemum* αα, ββ, γγ; *leucanthemion* δδ, εε, ηη, θθ; *leucanthemium* ζζ; *leucanthemon* ζζ. — 563 *Mellinis* α, ζ, αα, ββ. *Crisantenum* αα, ββ, γγ; *chrysanthemon* δδ, ζζ; *chrysanthemion* εε, ζζ, ηη, θθ. *Est vis* αα, ββ, γγ. *Nigris crisantemon vis* ζ. — 564 *Contenditur* ζ. — 567 *Sit illa* ζ. — 568 Hunc versum omittit ζ. — 570 *Pelletur ex tali* β, λ, π; *pelluntur tali* ζ. *Squamas per „Lentigines“* explicat Gueroaldus. — 573 *Iecoris prodest potata* αα, ββ, γγ; *iecoris medicatur sumpta* η, θ, λ, μ, π, ζζ.

Pellere cum vino potata refertur abortum.

- 575 Hac oleo cocto foveas si febricitantem
Frigus depelles, febrem quoque saepe fugabis;
Ungvine purgantur hypochondria turgida tali.
Pestiferos morsus serpentum pondere dragmae
Cum vino prohibet Anthemis sumpta nocere;
580 Plinius affirmat hanc quadraginta diebus
Unaquaque die bis sumptam pondere dragmae
Cum geminis cyathis vini subtilis et albi
Cum lotio sensim totum purgare lienem.
Aegilopas curat, si quis commasticet illam
585 Et sic apponat; sic ulcera sordida purgat.
Ebullire caput febris fervore gravatum
Saepe solet, vel collectis humoribus in se
Ulcera producit, vocat exanthimata Graecus,
Haec decocta virens oleo Chamomilla repellit.
590 Quod si defuerit viridis maceretur aceto,
Et caput inde lavet, nullum magis adiuvat unguen.

XV. NEPETA.

Herbam, quam Nepetam vulgari more vocamus,
Hanc medici graeco Calamenti nomine dicunt,
Sicca calensque sibi vis est et tertius illi

- 595 Est in utroque gradus. Cum mulsa sicca tepenti
Sumpta solet totum sudore resolvere corpus;
Ex oleo, quo sit decocta, perunge fricando
Illum, venturae metuit qui frigora febris,

576 *Depellens* β. — 577 *Ypocondr.*, *ypocundr.* etc. — 578 *Serpentis* η, θ. — 579 *Prohibet herba isthac* ζζ. Hunc versum cum duobus sequentibus omittunt α, x. — 580 Plin. (XX. 15) de cappari haec habet: „Spleneticis prodest in vino potu radicis cortex duabus drachmis dempto balnearum usu, feruntque XXXV diebus per urinam et alvum totum lienem emitti“. — 586 *Emollire caput* αα; *emolire* ββ; *et mollire* β, π; Gueroaldus explicat per „alleviare“. *Ebullire* habent α, δ, ζ, η, x, μ, γγ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, xx et sensus poscere videtur. — 588 *Exanthemata* habent edd. recentiores. — 590 *Et si defuerit* β. *Maceratur* δ, ζ. — 591 *Laves* λ; *liniat* G. — 592 Inscriptio varia: *Nepeta*, *Nepita*, *Calamentum*. Icones huic capiti adiectae interdum Calamum expriment, errore ob Calamenti nomen commisso. — 593 *Graece* α, ηη, θθ. *Calaminthi* δδ, εε, ηη, θθ; *calaminthes* ζζ; *calamentum* γγ, xx. — 594 *Calensque illi vis e. e. t. item* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, xx. — 595 *Trita tepenti* δδ, εε, ηη, θθ; *saepe tep.* αα, ββ, γγ, G; *sicca tep.* α, γ, δ, ζ, η, μ, π, ζζ, xx. — 596 *Revolvere corpus* δδ, εε, ηη, θθ.

- Non frigus tantum sed febrem saepe repellit;
 600 Illi, qui sciasim patitur, coxae superadde
 Contritam viridem, fertur comburere pellem
 Et sic humores siccando fugare dolores;
 Appositu potuque suo cito menstrua purgat.
 Est leprae species elephantiasisque vocatur,
 605 Quae cunctis morbis maior sic esse videtur,
 Ut maior cunctis elephas animalibus extat,
 Hunc in principio morbum potus Calamenti
 Cum vino curat humores extenuando;
 Serpentum morsus superaddita trita nocere
 610 Non sinit, et pellit cum vino sumpta venena.
 Potus et iniectus lumbricos enecat eius
 Succus et in membris vermes necat omnibus ipse,
 Si mel iungatur huic cum sale plus operatur.
 Si bibit hanc praegnans aut tritam subdit, abortit.
 615 Purgat et ictericos, cum vino curat anhelos,
 Asthmaticos medici quos graeco nomine dicunt,
 Et iecoris morbos cum vino mitigat hausta,
 Hocque modo veterem lateris iuvat illa dolorem,
 Atque cicatrices nigras superaddita trita
 620 Haec naturali reddit purgando colori;
 Vino decoctae facit hoc melius cataplasma.
 Compescit stomachi cum vino sumpta dolorem.
 Fumus de domibus serpentes effugat eius,
 Tollere singultum cum vino dicitur hausta
 625 Hocque modo venerem prohibet potata frequenter.

599 Febres ζ, x, π; febres inde λ. — 600 Ischiada ac si quis patitur ζζ, xx; cfr. v. 39. — 602 Dolorem γ; dolentes θ. — 603 Apposita edd., Γ; apposita ast potuque ζζ; apposito ζ, η, π; appositu β, λ, μ. Apponere i. e. forma pessarii adhibere. — 604 Est morbi species ζ. Elephantia sicque α; elephantiasis vocitata θ. — 605 Quae cunctis maior lepris sic λ. — 606 Ut cunctis maior λ. Animalibus elephas ζ; elephas animantibus δδ, εε, ζζ, ηη, xx; elephas animalibus αα, ββ, γγ, xx. Elephas γ, π. — 607 Calamentis αα, ββ; calaminthi xx; calaminthes δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; calamenti α, β, η, θ, λ, γγ. — 608 „Extenuando id est subtiliando“ Γ. Humores satis extenuando x. — 614 Bibat h. pr. a. tr. subdat αα, ββ. Vel tritam ζ, η. — 615 Purgat anhelos θ. — 616 Graeco med. quos ζ, η. — 621 Decocta facit haec αα, ββ. — 623 Effugat omnes ζ, η, θ. — 625 Cohibet α, γ, x, θ, η, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ.

XVI. PULEGIUM.

- Fervida Pulegii vis siccaque dicitur esse.
 Tertius a medicis datus est gradus huic in utroque.
 Saepius hanc herbam si praegnans sumit, abortit;
 Menstrua deducit cum vino sumpta tepenti,
 630 Hocque modo tardas haec extrahit herba secundas.
 (Hoc nomen, quod non notum reor esse quibusdam,
 Exponam tali quid nomine significetur:
 Ut nondum natus testa circumdatur ovi
 Pullus, sic infans matris vestitur in alvo
 635 Quadam pellicula matris de semine facta,
 Quam nascens rumpit, quasi testam pullulus ovi,
 Istas pelliculas medici dixere secundas,
 Quod mox expositos naturae iure sequantur;
 Hae si plus iusto vitio cogente morantur
 640 Aut mors subsequitur, dolor aut qui vix toleratur;
 Istas Pulegium praedicto more repellit.)
 Cum sale contritam melli si iunxeris illam
 Unguine contractis potes hoc succurrere membris.
 Illius pulvis sumptus cum melle vel haustus
 645 Pectoris humores viscosos extenuare
 Et per sputa potest illos educere mire.
 Nausea vel morsus stomachi curabitur illa
 Cum pusca sumpta vel aceto quod sit aquosum;
 Cum vino nigram choleram potata repellit,
 650 Sicque venenatis serpentum morsibus obstat.
 Si per vim febris nimiove fluore cruoris

626 *Pulegium* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$ in inscriptione. In ipso versu plures edd. habent *Pullegium*, quod si metri causa factum est, non opus erat, nam syllaba prima iam per se protrahitur, v. Seren. c. 32. v. 599. — 628 *Sumat* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. *Hanc praegnans herbam si* α ; *hanc herb. pr. si* β . — 631 *Quoniam* δ ; *quia non notum* θ , β , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. Nomen sc. secundarum. — 633 *Circumdatur* $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 638 *Quae mox* θ , π . *More sequantur* η . — 639 *Morentur* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 641 *Hunc verum cum decem antecedentibus omittit* α . — 643 *Succurrere morbis* $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; *succ. membris* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\kappa\kappa$, G. — 646 *Potest purgare salubriter illos* λ , G, $\gamma\gamma$; *potest illos educere mere* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; *pot. ill. educ. mire* α , β , δ , η , θ , γ , κ , μ , π , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 648 *Acetum aquosum i. e. aquae mixtum* G. — 649 *Coleram nigram* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; *nigr. coler. reliqu. edd. et* α , β , γ , δ , η , θ , κ , λ , μ , π . Cfr. Regim. Salern. v. 213. — 651 *Nimioque eadem edd.; nimio fervore cruoris* κ .

- Aut aliquo casu subito defecerit aeger,
 Quod solet a doctis medicis malefactio dici,
 Pulegium valido tritum iungatur aceto,
 655 Naribus aegroti sic apponatur, odore
 Solo confestim dicunt relevare iacentem.
 Gingivas sicci pulvis confirmat et usti.
 Appositam viridem dicunt sedare podagram,
 Et quosvis alios solet emendare tumores,
 660 Si superaddatur tepidae permixta polentae;
 Addita cerotis papulas de corpore tollit.
 Spleneticis multum superaddita cum sale prodest;
 Elixatura si quisquam saepe tepenti
 Illius abluitur, pruritus non patietur,
 665 Et sic matricis poteris curare tumorem;
 Tussim compescit cum vino sumpta tepenti,
 Et sic urinam compellit reddere largam,
 Et magis ex vino si sit decoctio facta
 Aut oleo mixto contritam si superaddas.
 670 Si radix acri contrita iungatur aceto,
 Sedabit quosvis superaddita saepe tumores;
 Obstat serpentum cum vino sumpta venenis
 Et sic assumptam venerem stimulare fatentur.
 Sic quoque pulmonis prodest iecorisque querelis
 675 Et sic nutrici sumptum lac praebet abundans.

653 *Malfactio* αα; *malefactio* η, θ, ζ, μ, π, ββ, γγ, δδ, εε, ζζ, κκ; *malfatio* δ; *palfactio* α; *madefactio* ηη, θθ. *Malfactio* s. *malefactio* medicis (praesertim Gallis) medii aevi dicitur lipothymia, cfr. Aegid. Corbol. de medic. compos. l. 2. v. 142; et Reinesii var. lection. l. 3. c. 4. pag. 393. — 656 *Reparare vigorem* η. — 657 *Siccus p. c. et ustus* δ. — 658 *Appositum* α, ηη, θθ, κκ. *Appositam veterem dicunt* λ, π. Cfr. Regim. Salern. v. 214. — 659 *Emendare cruores* ζ; *emundare tumores* α. — 660 *Tepida perm. polenta* κκ. „Polentae i. e. farinae in aqua dilutae“ G. — 661 *Caerotis* δδ, εε, ζζ, κκ; *ceratis* ηη, θθ. *Corp. pellit* η, θ, λ; *pellis* δ. — 662 *Splenet. eadem* λ, π. Inter hunc et sequentem versum interponit δ versus 912—927: *Hocque modo—mixt. muliebri*, ex cap. de Ostrutio. — 665 *Matr. proderit* λ; *matr. poterit* μ, π. *Poterit cur. dolorem* ζ; *pot. sedare tumores* θ. — 667 Post hunc versum interponit decem alios versus huc non pertinentes μ. — 668 Hunc versum cum sequentibus huius capitis omittunt γ, η, λ, π. — 669 *Mixtam contritam* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; *mixto contr.* αα, ββ, γγ et codd. — 670 *Haec contrita acri radix iungatur aceto* θ; *Si rad. acri trita iungatur* δδ, εε, ηη, θθ; *contr. iug.* δ, ζ, ζζ; *rad. contr. acri iungatur* κκ. — 671 *Sedavit* ββ. — 673 *Assumptum* α, β, δ, θ, ζ, μ et edd.; nostram lectionem habet G.

Herba virens curat morsus cum melle caninos,
Si superaddatur et vino mixta bibatur.

XVII. FENICULUM.

- Feniculum medici calidum siccumque secundo
Dicunt esse gradu, Marathrum Graecus vocat illud.
- 680 Cum vino cunctis obstat haec herba venenis,
Hac mansa serpens oculos caligine purgat,
Indeque compertum est humanis posse mederi
Illam luminibus, atque experiendo probatum;
Radicum succus oculis cum melle perunctis
- 685 Pulsa reddit eos omni caligine claros;
Expressus Marathri viridi de semine succus
Soleque siccatus magnum medicamen habetur
Ad quoscunque voles oculorum pellere morbos.
Auribus infusus vermes succus necat eius,
- 690 Renibus in ptisana radix decocta medetur,
Cum vino fugat hydropicos potata tumores,
Sicque venenatis obstabit morsibus illa,
Sic quoque pulmonis obstat iecorisque querelis,
Et sic nutrici sumpta fit copia lactis.
- 695 Cum vino vel aqua radicum coctio sumpta
Nefreticis et vesicae morbis medicatur,
Urinas purgat et menstrua sumpta resolvit,

676 *Virens morsus curat cum* θ . — 677 Post hunc versum addit β , δ , * quatuor versus ex capite de feniculo, scil. 681 cum tribus sequentibus. — 679 *Marathrum* codd. et edd. nonnullae. — 680 *Obstat potata venenis* β ; *cunctis haec obviat herba* $\alpha\alpha$; *Obstat cum vino cunctis h. h. venenis* θ , λ . Post hunc versum addit β , γ , λ , $\zeta\zeta$ sequentem: *Et sic assumptum venerem stimulare videtur*, qui ex v. 673 capitis prioris huc tractus esse potest, nam η habet eundem versum, sed *fatetur pro videtur*. — 681 *Calig. curat* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, G; *purgat* α , β , γ , η , θ , α , λ , μ , π , $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\alpha\alpha$. — 682 *Posse prodesse* γ . — 683 *Expediendo* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$ et codd. nonnulli; *experiendo* δ , η , θ , μ , $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\alpha\alpha$, G. *Probatur* $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; *probatum est* η , $\gamma\gamma$. *Luminibus multisque probatum dicitur esse* γ , λ , π . — 684 *Radicis succus mixtus cum melle recenti* $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; *radicum succ. mixt. c. melle rec.* α ; *radicis succ. oculis c. m. perunctus* $\zeta\zeta$; *nostr. lectionem habent* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\alpha\alpha$, G, et codd. nonnulli. — 688 *A quiscunque velis* $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; *ad quoscunque valens* θ . *Tollere morbos* λ . — 691 *Vino curat* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, G. — 692 *Obstat* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, G; *obsistit* $\zeta\zeta$. — 694 *Hac sic nutrici* γ , θ , λ ; *hac et nutr.* $\zeta\zeta$. — 695 *Radicis* δ , α , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\alpha\alpha$. — 696 *Neufreticis* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; *nephriticis* $\zeta\zeta$. *Morbo* λ .

- Vel si trita super pecten haec herba ligetur;
 Nausea cum vino sumpta sedabitur illa,
 700 Fervorem stomachi cum lymphā mitigat hausta.
 Radix illius vino decocta dolores
 Fomento curat, patitur quos virga virilis,
 Hoc quoque, si iungas oleum, facit, hocque perungas.
 Ictu vel factos subito quoscumque tumores
 705 Appositum tantum iuncto sedabit aceto.
 Semen cum vino bibitum veneris movet actus,
 Hocque modo lateris diros sedare dolores
 Dicunt aut herbae si sit decoctio sumpta.
 Tradunt auctores eius iuvenescere gustu
 710 Serpentes et ob hoc senibus prodesse putatur.

XVIII. ACIDULA.

- Dicimus Acidulam, quam Graecus dicit Aizon;
 Sic dici credunt, sapor illi quod sit aceti.
 Crescit arenosis in pratis et secus amnes,
 Hanc avide quidam comedunt in tempore veris
 715 Expertumque ferunt, sibi quod fastidia tollat;
 Virtus est illi siccans et frigida valde
 Tertius a medicis datus est gradus huic in utroque.
 Hac fugit apposita sacer ignis et herpeta mordax,
 Et tumor ex oculis tritae cataplasmate cedit.
 720 Ulcera, quae serpunt, cohibet combustaque curat

698 *Pectus* αα, ββ, δδ, εε, ηη, θθ, κκ; *pecten* (i. q. regio pubis) α, β, γ, δ, η, θ, λ, μ, π, ζζ. — 699 *Sedab.* ista δ. — 700 *Cum vino mitigat* δ. — 701 *Cum vino cocta* θ. — 703 *Oleo facit* α, γ, δ, η, θ, λ, π, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ; *oleum* Γ, αα, ββ, γγ. *Atque perungas* β, γ, λ, π. *Oleo faciemque perungas* κ. Sensus est: si radicem feniculi non ex aqua sed ex oleo decoquis et hoc oleo virgam perungis, idem praestat in doloribus virgae curandis. — 704 *Ictus* α, β, γ, δδ, εε, ηη, θθ, κκ. — 705 *Apponas tritam* γ, λ, π, δδ, εε, ηη, θθ, κκ; *apponens tritam* α, β, δ, η, θ, κ, μ, γγ, ζζ; *appositum tantam* αα, ββ. *Mixto sedabis* γ, λ, π. Nostram lectionem tuetur Gueroaldi explicatio: feniculum solummodo cum aceto iunctum et appositum curare eiusmodi tumores. — 706 *Actum* δ. — 707 *Later.* dicunt *sedare* γ, η, θ, λ, π. — 708 *Diros aut* γ, θ, λ, π; *duros aut* η; *dicunt aut* β. *Decoctio facta* δ. — 710 *Serp. cibus hic senib.* β; *serp. et ad hoc senib.* η. Post hunc versum addit α: *Oris foetorem depellit et ebrietatem*; et β: *Et stomacho potius non lota comesta medetur.* — 711 *Acedula, acidula.* Aiozon, ayzon, aizon, aizoon, aoxon, ozion etc. Vario modo leguntur haec nomina in codd. et edd. antiquis. *Omnes accidulam* ζζ. *Vocat* μ. — 715 *Tollit* β, γ, μ. — 717 *Datur gradus* αα, ββ, γγ.

- Et multum calidae dicunt prodesse podagrae,
 Si fuerit foliis illius operta virentis
 Aut cataplasmetur mixta contrita polenta.
 Eius cum roseo succus permixtus olivo
 725 Dicitur antiquo capitis prodesse dolori,
 Qui dolor est lingua dictus cephalargia graeca.
 Omne genus fluxus ventris restringere mire
 Cum vino potata solet vel mansa frequenter,
 Hocque modo nimium manantia menstrua sistit,
 730 Vel si matrici tritam viridem superaddas;
 Sic quoque lumbricos pellit potata rotundos,
 Taliter et cunctis prodest potata venenis.
 Exhilarat visus succus illius inunctos
 Cum vino variis obstat potata venenis.
 735 Affirmant istam qui secum gesserit herbam
 Quod non appetat hunc letali scorpius ictu.
 Auribus expressus si succus funditur eius
 Adiuvat auditum mire pellitque dolorem.
 Altera vero *minor* species est istius herbae,
 740 Quam Sempervivam dicunt, quoniam viret omni
 Tempore, Barba Iovis vulgari more vocatur;
 Esse refert similem praedictae Plinius istam,
 Nec minus hanc cunctis praedictis posse iuvare;
 Mane solent adeo palpebrae glutine quodam

723 Cataplasmate mixta αα, ββ; cataplasmentur mixta γγ; cataplasma mixta δδ, εε, ηη, θθ; cataplasmatum mixta cum tr. α; nostr. lect. η, θ, ζ, λ, μ, π, ζζ, κκ. — 724 Commixtus λ; perunctus αα, ββ, γγ. — 726 Et dolor αα, ββ. Qui dolor e. linguae dictus cephalalgia graecae κκ; qui dictus dol. e. lingua cephalargia δδ, εε, ηη, θθ. — 728 Solet et mansa η. — 729 Hunc et sequentem versum omitt. α. Menstrua purgat π. — 730 Viridem tritam δ, η, θ. Superaddis λ, μ, π. — 732 Prodest haec herba venenis α; obstat potata venenis π. — 733 Exhilarat visus λ, π. Illius succus inunctos γ, η, λ; illius succus inunctus α, β, θ, κ, μ, π, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ. Hunc et sequentem versum omitt. δ. — 734 Versus hic deest in ζζ, θ, forsan recte, cum iam v. 732 idem dicatur; cum proxime antecedenti omittit eum δ. Cum vino varia pellit potata venena κ. — 735 Secum qui gesserit λ. — 736 Quod hunc non appetat β, ηη, θθ; quod non appetet hunc δδ, εε, ζζ; appetat hunc quod non κ. — 737 Succus si β, γ, δ, κ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 739 Illius α, γ, θ, λ. — 741 Herba Iovis αα, ββ. Lingua franco-gallica hodie adhuc dicitur Joubarbe. — 743 Nec minus in cunctis praedicta κ; nec minus omnibus hanc praedictis α, γ, δ, η, θ, μ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ. — 744 Hunc versum et tres proxime sequentes omitt. γ, δ, π, alia non multo recentiori manu habet μ. Sane solent κκ.

- 745 Flegmatis astringi, valeant ut vix aperiri,
Has mire succus herbae deglutinat huius,
Illo si tactae fuerint digitove perunctae.

XIX. PORTULACA.

Andrachne graece quae Portulaca latine
Dicitur, haec vulgi Pes pulli more vocatur.

- 750 Humida vis eius et frigida dicitur esse,
Tertius humoris, frigoris vero secundus
Huic gradus est. Febrem, quam causon Graecia dicit,
Inde iuvat, stomacho viridis superaddita trita,
Praestat idem succus, si sumitur; herbaque mansa
755 Aut ut olus accepta, solet lenire calorem.
Mansa vel hausta potest nimium restringere fluxum
Sanguinis et ventris nimium cohibere fluorem.
Esse vetat dentes illis contrita stupentes,
Et tumidis oculis prodest superaddita trita,
760 Fervorem solis aestate comesta nocere
Non sinit et ventrem cum vino et cum sale mollit,
Vesicaeque solet sedare comesta dolores.

746 *Herbae succ. mire* μ . *Deglut. eius* η . — 747 *Illo si tinctae* μ ; *illo si sparsae* G. *Digitoque* α , κ , λ . — 748 *Andragnis* θ , μ ; *andrachne* $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 750 Ab hoc versu incipit locus corruptissimus, quem ad Gueroaldi mentem restituere conatus sum incerto eventu, nam codd. non minus variant, quam editiones. Ex his habet $\beta\beta$, $\gamma\gamma$: *Tertius humoris frigoris vero secundus Huic gradus est; febrem quam causon grecia dicit Trita super stomachum viridis si ponitur herba Praestat idem etc.* Edd. $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$ habent: *Tertius humori stridori vero secundus Huic gradus est, utilis stomacho quoque habetur Trita super stom. viridis si pon. herba Praest. etc.* Ed. $\zeta\zeta$ omitt. v. 751 et sequuntur statim post v. 750 haec: *Inde iuvat febrem quam dixit graecia causon Trita sup. stom. vir. si pon. herba Praest. etc.* Edd. $\eta\eta$, $\theta\theta$ habent post v. 750 haec: *Unde iuvat febrem quam dicit graecia causon Tertius humori stridori vero secundus Huic gradus est utilis stomacho quoque habetur Trita sup. stom. vir. si pon. herba Praestat etc.* Ed. $\kappa\kappa$ habet: *Tert. humoris frigoris vero sec. Huic gradus est nec non stomacho utilis esse putatur Unde iuvat febrem quam dicit graecia causon Trita sup. stom. vir. si pon. herba Praest. etc.* Versum 753 habent codd. α , β , θ , κ , λ : *Non modicum sedat stomacho superaddita trita.* — 755 *Aut accepta ut olus solet hunc lenire calorem* δ , θ ; *aut acc. solet ut olus lenire* κ , λ . — 757 *Et nocuum ventris cohib.* γ , λ , π ; *et ventr. nocuum cohib.* θ , μ . — 758 *Dentes quibus est contrita* α , β , θ , $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$. — 759 *Et humidis oculis* μ . — 762 *Comesta sedare* η . *Dolorem* λ . Post hunc versum addunt α , β , δ , κ , λ , μ , π , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$: *Est haemoptoicis (alii haemophthysicis) haec saepe comesta salubris*, qui versus deest in antiquioribus editionibus et in Gueroaldi commentario.

Acidulae similes huic pene per omnia vires
Effectusque pares testatur Plinius esse.

XX. LACTUCA.

- 765 Frigida Lactucae vis constat et humida valde,
Unde potest nimios haec mansa levare calores,
Et praestabit idem superaddas si bene tritam;
Utilis est stomacho, somnum dat, mollit et alvum;
Omnibus his melius prodest decocta comesta,
770 Et stomacho potius non lota comesta medetur.
Lactucae semen compescit somnia vana,
Cum vino bibitum fluxum quoque reprimat alvi,
Lac dat abundanter nutrici sumpta frequenter.
Ut quidam dicunt oculis caligo creatur
775 His, quibus assiduo fuerit cibus eius in usu.

XXI. ROSA.

- Dici flos florum nobis Rosa iure videtur,
Quod specie cunctos praecedat odoreque flores.
Non tamen haec specie tantum nec odore iuvare
Nos valet, at variis nos adiuvat illa medelis,
780 Eius sicca gradu vis est et frigida primo.
Compescit sacrum, si trita apponitur, ignem,
Sic quoque, si stomachus calet aut praecordia, sedat;
Fluxum matricis cum vino stringit et alvi,
Illius succum collyria plurima quaerunt,
785 Et siccae pulvis morbis bene subvenit oris,
Infriectus per se tantum cum melleve mixtus.

764 Andrachnen agriam seu portulacam silvestrem aeizoo minori similem esse Plinius XXV. 13 affirmat, non portulacam, de qua agitur in hoc capitulo, acidulae. — 765 Fervida lact. π. — 766 Levare dolores θ. — 767 Bene tritam si superaddas η. Omitt. θ. — 768 Emollit αα, ββ. — 769 Prodest melius α, β. — 770 Hunc versum omitt. αα, ββ, γγ, G; post 775 ponit eum β. — 771 Componit somnia γ, π. — 772 Reprimet δδ, εε; comprimit ζ, ζζ. — 773 Cum vino sumpta π. — 774 Curatur αα, ββ, γγ; ἀμβλωπίας εἰσι ποιητικαὶ Diosc. — 775 Assidue α, γ, δ, θ, λ, π, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ. — 777 Cunctas species ζ. — 778 Species tantum ζ; tantum specie δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. Tantum vel odore δ. — 779 Ut var. η, θ; ac var. α; et var. ηη, θθ. Adjuvet η. — 782 Praecordia sanat η. — 784 Collieria αα, ββ. — 786 Iniectus θ. Persaepe tantum melleve μ. Melleve iunctus δ.

- Omnes fervores superaddita trita coërcet
 Ipsa recens, vel si mulsae commixta bibatur.
 Ex hac conficitur oleum, roseumque vocatur,
 790 Diversis morbis et multis utile causis:
 Si bibitur ventrem mollit stomachique calorem
 Extinguit nimium; bene si foveatur eodem
 Et dolor et fervor capitis curabitur illo;
 Permiscendo sibi si forte iugatur acetum
 795 Expurgat sordens vulnus repletque profundum
 Et combusturis praeclare convenit ignis;
 Ore diu tentum dentis sedare dolorem
 Dicitur et duras palpebras reddere molles;
 Aufert suppositum pruritus inferiorum
 800 Et stericis variis solet hoc succurrere causis.
 Hoc oleum quoniam variatur conficiendo,
 Dicam Palladius quid scripserit inde peritus:
 Quod rubeum fuerit foliorum sumito floris
 Uncia sic purgatorum iungatur olivi
 805 In libra, vitreo sic claudens omnia vase,
 Sub Phoebo tantum septem suspende diebus,
 Inde medelarum varios servetur ad usus.

XXII. LILIUM.

Aurosas ut credo rosas argentea debent

Lilia iure sequi, quae nec specie nec odore

810 Cedere creduntur roseo collata decori,

Nec minus in multis hominum sunt apta medelis.

788 *Mulsae contrita* δδ, εε, ηη, θθ, ζζ; *cum mulsa trita* ζζ. — 791 *Stomachique dolorem* λ. — 794 *Permiscendo illi si* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. *Iungatur* β, η, λ, μ. *Nostram lectionem habent:* α, γ, δ, θ, ζ, π, ζζ. — 795 *Sordes* α, γ, δ, θ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, ζζ; *sordens* αα, ββ, γγ, G. *Vulneris expurgat sordes repletque profunda* π. — 796 *Subvenit* α, δ, η, θ, ζ, λ, μ, π, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, ζζ; *convenit* αα, ββ, γγ, G. — 797 *Dolores* δ. — 799 *Appositum* α. — 800 *Variis valet hoc succ. causis* δ, θ, λ, μ, π; *var. valet h. succ. morbis* δδ, εε, ηη, θθ; *Hystericis variis valet et succ. morbis* ζζ; *Hystericis variis solet hoc. succ. causis* ζζ, cfr. v. 13. — 802 *Pallad. de re rustica VI. 15. Quod scrips.* ζζ. *Ipsa peritus* αα, ββ, γγ. — 803 *Rubrum* εε, ζζ, ηη, θθ; *rubeum* α, γ, αα, ββ, δδ, ζζ, G. — 804 *Mergatur olivi* δ, η, ζ, μ, π, ζζ. *Olivae* η. — 806 *Septem tantum* γ, π. — 807 *In medelarum* ηη, θθ. *Servetur in* η. — 808 *Laurosas* δδ, εε, ηη, θθ; *aureolas* ζζ, ζζ; *aurosas* (i. e. coloris aurei G.) α, β, γ, δ, η, θ, ζ, λ, μ, π, αα, ββ, γγ; cfr. Adelung glossar. manuale mediae et infim. latinitatis I, 487.

- Eius radice bulbus, quae Lilia profert,
 Sub prunis tectus iuncto quoque tritus olivo
 Prodest usturis mire superadditus ignis,
 815 Et melius roseum sibi si iungatur olivum;
 Duras matrices mollit, si subditur, idem.
 Elixix eius foliis cataplasmate facto
 Mollescunt nervi, combustaque membra iuvantur,
 Sicque superpositis morsus curabitur anguis,
 820 Aut si cum vino bulbus potabitur ille,
 Sic quoque fungorum vetat ille venena nocere.
 Hunc vino coctum tritumque pedum superadde
 Clavis, nec solvas nisi cum lux tertia transit;
 Pingui porcino decoctus idem vel olivo
 825 Reddere posse pilos membris narratur adustis.
 Cum vino potum nocuum purgare cruorem
 Per ventrem dicunt et sic prodesse lieni,
 Sicque iuvat vulvas, sic idem menstrua purgat,
 Vel si cum vino veteri coctum superaddas.
 830 Praecisis nervis tritus cum melle medetur
 Expressus succus foliorum, mixtus aceto
 Et melli coquitur sic, mellis sint et aceti
 Ut geminae partes, praedicti quinque liquoris;
 Ad desiccandas nihil est magis utile plagas,
 835 Inque cicatricem ducit licet inveteratas
 Elixix bulbus et cerotis bene mixtus;

812 Qui lilia profert γ , δ , η , λ , π , $\kappa\kappa$; quem lilia praebent α . — 813 Sub prunis coctus α , β , γ , η , θ , κ , μ , $\gamma\gamma$, $\zeta\zeta$; tectus $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$, G. Iuncto vel tritus γ . — 816 Durities steriles γ , π , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; cfr. v. 13. duras matrices $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$, G. Subditur illi π ; subditur illud $\kappa\kappa$. — 817 Cataplasmaque factum $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; cataplasmaque factis α , μ . — 819 Superposito λ ; superpositus α , β , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; superpositis η , θ , κ , μ , $\kappa\kappa$, G; sic quoque suppositis $\gamma\gamma$. — 820 Potab. ipse κ , λ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; eius $\gamma\gamma$, $\kappa\kappa$. — 822 Pedis η . — 823 Lux cum δ . — 824 Decoctus pingui porcino β , γ , θ , π ; Porcino si decoquis hunc vel λ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 826 Nocuum potum κ . Purgare calorem $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; curare cruorem α . — 828 Iuvat vulnus $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 829 Tritum superaddas γ , θ ; coctum superaddes $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 832 Coctus sic γ , θ ; coctus sint π ; forsan coquitur. Coquitur geminae miscentur aceti α . — 833 Ut gramen $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, quibus etiam Gueroaldi commentarius adstipulatur: „id est in eo pondere quantum erat gramen id est herba a qua fuit succus expressus“. Et mellis partes α . — 835 Inque cicatrices $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; inde cicatrices λ ; atque cicatrices π ; indeque cicatricem ducit licet inveteratam $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; nostram lectionem habet η , μ . — 836 Caeratis $\eta\eta$, $\theta\theta$.

- Rugas distentat vultus, maculas fugat omnes,
 Lichenas purgat, faciem quoque furfure mundat.
 Exprimitur succus de tritis floribus eius,
 840 Qui mollit vulvas cum lana subditus illis;
 Illitus asseritur sudorem posse movere;
 Turgida maturat, pus concoquit et cito purgat.

XXIII. SATUREIA.

- Thymbra solet graece dici, Satureia latine,
 Illi sicca minus vis est, sed fervida valde.
 845 Provocat urinam cum vino et menstrua sumpta,
 Pellit abortivum, muliebria viscera purgat.
 Illius pulvis cum cocto melle subactus
 Et mansus (vel cum vino si sumitur idem)
 Pectoris humorem pellit per sputa tenacem.
 850 Cum vino tepido compescit tormina ventris
 Si large bibitur, verum iam saepe probavi.
 Est quidam morbus letargus nomine dictus,
 Oppositum medici quem dicunt esse frenesi,
 Quod vetat haec somnum, somno gravat hic nimis aegrum,
 855 Hoc tam letali somno depressus aceto
 Thymbram commiscens foveat caput inde frequenter,
 Sic vitium pigri poterit depellere morbi.
 Hanc herbam caveat mulier contingere praegnans,
 Nam non mansa modo sed partum subdita pellit.
 860 Nausea sedatur hac, si bene trita sumatur

837 *Distendit* α, β, δ, η, ζ, λ, μ, π et plur. edd.; *deducit* γ; *detergit* θ; *distentat* αα, ββ, γγ, G. — 838 *Furf. mundat* α, β, γ, δ, η, ζ, λ, μ, π et plur. edd.; *furf. purgat* αα, ββ, γγ, G. — 840 *Qui vulvas mollit* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; *emollit vulv.* α. — 842 *Maturat primo coquit et* δδ, εε, ηη, θθ; *maturat post concoquit et* αα, ββ; *maturat post conquoquit et* γγ; *mat. post decoquit et* ζ; *mat. sordem coquit et* δ; *mat. pus cum coquit et* α; *mat. pus concoquit et* ζζ, xx; *mat. pus exquoquit et cito mundat* γ. — 844 *Sicca nimis* γ, δ, η, θ, μ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; *sicca minus* ζ, λ, π, G, γγ, xx. *Est et* γ, δ, η, θ, λ, π. — 845 *Et* omitt. δδ, εε, ηη, θθ. *Et menstrua purgat* α. — 846 *Hunc versum* omitt. α. — 848 *Vel si cum vino sum.* θ. — 849 *Humores p. p. sp. tenaces* γ, θ; *humorem pellit persumpta tenacem* β, δδ, εε, ηη, θθ. — 851 *Vinum iam* ζζ. — 854 *Quod v. h. s. s. gravat ille sed aegrum ex Cornarii coniectura* ζζ, xx. — 855 *Lethali morbo* ζζ, xx. *Somno deprensus* γ, η, θ. — 857 *Poteris* γ. *Piger morbus i. e. letargia.* — 858 *Deprendere praegn.* γ; *apprendere pr.* θ. — 859 *Subdita tollit* α, π, δδ, εε, ηη, θθ. — 860 *Trita bibatur* α, β, γ, θ, ζ, λ, μ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, xx. *Hunc versum* omitt. δ.

- Cum modico vino, vel si sumatur in ovo;
 Hocque modo mire venerem solet illa movere,
 Si largo potu viridis vel sicca bibatur;
 Quod si cum vino mel iungitur et piper illi,
 865 Non modicum veneris succendere dicitur ignem.
 Hinc est a Satyris merito Satureia vocata,
 Quod sint in venerem nimis haec animalia prona.
 Si desit thymus pro thymo ponere Thymbram
 Praecipunt medici, quia vis est aequa duabus.

XXIV. SALVIA.

- 870 Salvia, cui nomen Eleliphacus est apud Argos,
 Cum mulsa iecoris prodest potata querelis,
 Pellit abortivum, lotiumque et menstrua purgat,
 Trita venenatos curat superaddita morsus,
 Crudis vulneribus (quae multo sanguine manant)
 875 Apponas tritam, dicunt retinere cruorem.
 Cum vino succus tepidus si sumitur eius,
 Compescit veterem tussim laterisque dolorem.
 Pruritus vulvae curat virgaeque virilis,
 Si foveas vino fuerit quo Salvia cocta.
 880 Illius succo crines nigrescere dicunt,
 Si sint hoc uncti crebro sub sole calenti.

XXV. LIGUSTICUM.

A Ligurum patria sumpsere Ligustica nomen,
 Copia quod maior ibi nascitur illius herbae;
 Tertius huic gradus est sicci calidique vigoris.

861 Sed si $\eta\eta$, $\theta\theta$. Hunc versum cum duobus sequentibus omitt. λ . —
 862 Solet ista β . — 864 Hic versus et tres proxime sequentes aliis locis legun-
 tur in η , θ , $\alpha\alpha$; omittit eos α . — 865 Ignis β . — 866 Satyris mer. satyrea
 $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$; satyrea $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 868 Sumere thymbr. α , α . — 869 Aequa duo-
 bus $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; una duabus θ , μ . — 870 Elifagus, eliphagos, elisifa-
 gus, elilisfagus, elisfagus etc. — 873 Iuvat superaddita $\delta\delta$; iuvat et sup. $\varepsilon\varepsilon$,
 $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 875 Apponis β ; appones γ ; apponant μ . — 876 Tepidus si
 sum. huius α , μ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\alpha\alpha$; tepido si sum. huius β ; tepido si sum.
 eius γ , δ , θ . — 877 Ventrem $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, α ; venerem α , δ , $\eta\eta$, $\theta\theta$; tuss. veterem
 γ , θ . — 878 Membrique virilis λ . — 880 Dicunt nigrescere crines γ , η , θ , λ .
 — 881 Sunt hoc uncti δ ; sint peruncti α ; sint humecti α . Sole tepenti γ , θ ,
 $\zeta\zeta$. — 882 Inscriptio Ligustica $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; Ligusticum $\gamma\gamma$ etc.; Levisticum α ; Li-
 bisticum λ . — 884 Calidi sicciue λ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$.

- 885 Maior radicis vis est et seminis eius
 Et par est illis vis in medicamine quovis.
 Inflato stomacho cum vino sumpta medetur
 Et tali potu vis digestiva iuvatur,
 Omnibus et morbis sic prodest interiorum,
- 890 Urinas sic sumpta movet et menstrua purgat.
 Tota venenatis medicatur morsibus herba,
 Si bibitur bene trita prius vinoque soluta,
 Et pars contritae ponatur desuper herbae.
 Non modicum colicis prodest haec mansa vel hausta,
- 895 Vel si radicis elixatura bibatur,
 Nec solum colicis decoctio proderit ista,
 Sed supradictis medicabitur omnibus hausta.
 Digestibilibus semen bene iungitur eius
 Omnibus antidotis, quod inest sibi peptica virtus.
- 900 Hanc oculis Strabus potuque et odore nocivam
 Asserit, antidotis eius tantummodo semen
 Misceri iussit, haec utrum dixerit a se
 Aut a doctorum libris non est mihi notum;
 Hoc scio, quod veteres non parvis laudibus istam
- 905 Attollunt herbam, nec me legisse recordor
 Ullum, qui Strabi sermonibus astipuletur.

XXVI. OSTRUTIIUM.

- Struthion, Ostrutium quod vulgi more vocatur,
 Vim calidam siccamque tenet. Radix fugat eius
 Cum vino morbos iecoris, si trita bibatur,
- 910 Ictericos sic sumpta iuvat, splenisque tumorem

885 Radicum α . — 887 Medentur α , μ . — 889 Prosunt α , β , γ , δ , η , λ , μ , π . — 890 Movent et m. purgant α , γ , δ , η , κ , λ , μ , π ; movet sic θ . — 896 Non solum λ . Subvenit illa β ; subvenit ista α , γ , η , θ , λ , μ ; subvenit hausta κ . — 898 Bene semen θ ; semen bene subvenit λ . — 899 Pectica η , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; pontica δ , κ ; pentica λ . — 900 Vide Walafridi Strabi hortulum v. 230 sq. — 902 Hoc verum $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 903 An a $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 905 Extollunt α , β , γ , η , θ , κ , λ , μ , π . — 906 Post hunc versum addit λ : Ut dixi Ligurum radix haec cedit in usum. — 907 Strucion α , γ , κ , λ , π ; strution θ ; struction δ , η , μ , $\delta\delta$; strutium, strucium β , $\beta\beta$; struthion $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. Astricium, astritium λ , α ; ostritium θ , η , μ ; ostricium κ ; ostrutium β , γ , δ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; ostrucium π .

- Durum, quem Graeci sclirosim dixere, repellit.
 Hocque modo lapides vesicae frangere dicunt,
 Menstrua sic lotiumque movet tussique medetur,
 Sic orthopnoicis prodest, si saepe bibatur.
- 915 Subdita matrici depellere fertur abortum,
 Et sic tarda nimis educere menstrua tradunt;
 Acri cum vino si iungitur atque polenta
 Illius succus, lepras emundat inunctas.
 Hoc etiam succo, iuncto cum polline quod dant
- 920 Hordea, curatur (ut dicunt) pustula quaevis,
 Si superaddideris emplastri more dolori.
 Illius succus cum melle terendo iugatus
 Humores capitis purgat si nare trahatur;
 Sternutamentum per se pulvis movet eius,
- 925 Naribus iniectus veratro non segnus albo.
 Icterici succus mire medicabitur eius,
 Hunc si nare trahant lacti mixtum muliebri.

XXVII. CEREFOLIUM.

- Est Cerefolio vis acris et ignea valde.
 Appositum cancris tritum cum melle medetur;
- 930 Cum vino bibitum lateris sedare dolorem
 Saepe solet, tritam si nectis desuper herbam.
 Cum mulsa bibitum pituitae noxia solvit,
 Ex oleo coctum frigus depellit inunctum,

911 *Durum* quem $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$, α , γ , δ , η , θ , κ , λ , μ , π ; morbum quem $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. *Durum* quem Graecis sclerosin dicere mos est $\zeta\zeta$ ex mente Cornarii. — 912 Hunc versum et omnes sequentes huius capitis habet δ in capite de Pulegio post v. 662. — 913 *Lotiumque* iuvat θ ; *lot.* nocet δ . *Tussisque* β , γ , η , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$. — 914 *Emoptoicis* θ , κ ; *haemoptoicis* $\kappa\kappa$. — 916 *Seducere* *menstr.* $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; *depellere* *menstr.* α , μ . *Menstr.* dicunt γ , η , λ ; credunt δ . — 918 *Emendat inunctas* $\eta\eta$, $\theta\theta$; *emundat inunctus* α , β , δ , κ , μ , $\kappa\kappa$. — 919 *Quod dant* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, Γ ; *quem dant* plur. codd. et edd. — 920 *Hordea* κ , $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; *ord. al.* — 923 *Curat* si η , θ . Hunc versum omitt. α . — 925 *Nitro* non λ . *Nec segnus* θ . — 926 *Hictericos* α ; *ictericos* η . *Mire* *succus* γ , λ . *Medicabitur* *haustus* θ ; *medicab.* *huius* α . — 927 *Mixt. lacti* γ , η , β . — 928 *Ceripholum*, *Cerofol.*, *Caerifol.*, *Chaerifol.*, retinui-
 mus denominationem medio aevo maxime solennem. — 929 Hunc versum
 cum proxime sequenti et v. 941 habet Regimen Salern. v. 207 sq.; recurrit
 etiam 1282 in cap. de Pastinaca. — 931 *Nectas* γ , θ , λ , μ . — 932 *Noxia*
tollit η . Post hunc versum addit λ : *Humor viscosus pituita est conglome-*
ratus. — 933 *Oleo inunctum* α .

- Si tritum mixto violento solvis aceto
- 935 Lumbricos tali potu tineasque repellis,
Cum vino ciet urinas et menstrua purgat.
Virgine cum cera vetus huic axungia mixta
Non modo parotidas verum quoscunque tumores
Curat vel reprimit, si saepius hoc superaddas.
- 940 Intinctum valido si manducetur aceto
Saepe solet vomitum ventremque tenere solutum;
Si trito tegitur pecten succusque bibatur
Urinae clausos reserat quoscunque meatus;
Illius elixatura vertigo fugatur,
- 945 Si caput hac tepida patientis saepe lavetur
Herbaque temporibus et fronti cocta ligetur.

XXVIII. ATRIPLIX.

- Infrigidare gradu primo, humectare secundo
Attriplicem dicunt. Eius mollit cibis alvum,
Duricias solvit varias clavisque medetur,
- 950 Emplastrum crudae vel coctae si superaddas;
Hocque superpositum scabros cito detrahit ungues,
Ignibus et sacris dicunt sic posse mederi.
Attriplicem tritam cum nitro, melle et aceto,
Dicunt appositam calidam sedare podagram.
- 955 Ictericum dicit Galienus tollere morbum
Illius semen cum vino saepius haustum.

934 *Mixtum* δ . *Violenti* α , δ , κ , μ . *Jungis aceto* θ . — 935 *Repellit* $\delta\delta$; *repelles* α , γ , θ , κ , λ , μ , π . — 937 *Unguine cum cera* β , γ ; *cera virgo est cera alba secundum Gueroaldi interpretationem. Caera* $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 939 *Et reprimit* η . *Haec* δ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. *Superaddis* γ , δ , κ . — 942 *Tegitur pectus* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; *teg. pecten* α , β , γ , δ , η , θ , κ , λ , μ , π , Γ , $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$. — 943 *Reserat clausos* λ . — 946 *Saepe ligetur* κ . — 947 *Infrigidare* λ , π , $\kappa\kappa$. — 948 *Atriplicem* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$ et plur. codd.; *attripl.* metri causa habent λ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$. — 950 *Coctae vel crudae* α , β , η , κ , λ , μ . *Superaddis* π . — 951 *Gueroaldi*: „scabros i. e. leprosos.“ *Detrahet* λ , $\kappa\kappa$. — 952 *Dicitur* $\eta\eta$, $\theta\theta$. *Dicunt bene posse* μ ; *dicunt sic saepe* θ . — 953 *Atrip.* *Attripl.* uti v. 948. *Cum mixto melle* λ . — 955 *Ictericum* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, Γ . *Galenus* $\gamma\gamma$. *Ictericis dicitque Galenus* $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; *ictericum dicitque Galenus* $\zeta\zeta$, cfr. v. 158; nostram lectionem habet β , γ , δ , η , θ , κ , λ , μ , π , $\kappa\kappa$. Vide Galen. de simplic. temperam. et facult. l. 6. c. 73, ed. Kühn, tom. 11. p. 843.

XXIX. CORIANDRUM.

- Frigida vis herbae Coriandri dicitur esse,
 Austeraeque simul quiddam virtutis habere
 Hanc Galienus ait, per quam depellere ventre
 960 Lumbricos tineasque solet, si trita bibatur
 Cum vino vel si mixto sumatur aceto.
 Uva cum passa Coriandrum melque iugatum
 Sedabunt varios superaddita trita tumores,
 Praecipue testes tumidos iuvat hoc medicamen.
 965 Illius semen ventrem stipare solutum
 Fertur, aquae iunctum fuerit si saepius haustum.
 Argenti spumam cerussae contere mixtam
 His tritis succum Coriandri iunge et acetum,
 Quattuor his roseum miscendo iugabis olivum,
 970 Ista terendo simul pretiosum conficis unguen,
 Quo sacros ignes pellas calidosque tumores;
 Si tibi difficilis confectio tanta videtur,
 Succus cum solo prodest commixtus aceto;
 Aut si frumenti panis mundissima mica
 975 Iungitur huic succo sedat quemcunque calorem.
 Huic succo si iuncta fabae sit sola farina
 Et superaddatur scrphis medicabitur illis
 Et cedit fervens emplastro pustula tali.
 A multis scriptum legitur: febris ante tremorem
 980 Si tria grana voret Coriandri seminis aeger,
 Evadet febrem cui dat lux tertia nomen;
 Praestat idem lectum Coriandrum mane priusquam
 Sol surgat cervicali si subditur aegri.

958 Scimus quiddam Guer. — 959 Hinc Galienus β; hancque Galenus δδ, εε, ηη, θθ, κκ; hancce Galenus ζζ. Vide Galen. de simplic. temp. et facult. l. 7. c. 43, ed. Kühn, tom. 12. p. 36. Ventris β, κ, λ, π; ventrem α. — 961 Mixto bibatur η; mixto vel si sumatur θ; vel si mixta sum. α, κ, δδ, εε, ηη, θθ; vel si mixto iungatur γγ. — 962 Melleque μ. Iugatur κκ. — 963 Sedabit α, γ, γγ, κκ. — 964 Testes crudos αα, ββ; testes humidos η. — 966 Aqua αα, ββ, γγ et plur. codd. — 969 Iugabis acetum αα, ββ, G. Hunc versum omitt. δ. — 971 Pelles α, κ. — 974 Et si δδ, εε, ηη, θθ; at si ζζ. — 975 Dolorem ζζ; tumorem θ. — 976 Sola fabae sit iuncta κ. Hunc versum omitt. δ. — 977 Ille η. — 978 Cedat β. — 980 Trita α, αα, ββ, γγ. — 981 Lux dat αα, ββ. — 983 Surgat pulvinari η.

Xenocrates scripsit totidem cessare diebus

985 Menstrua quot mulier Coriandri grana vorabit.

Assiduum quidam condemnant illius usum,

Nempe putant mortem quemvisse parare dolorem.

XXX. NASTURTIIUM.

Dicunt ferventes quod habent Nasturtia vires

Et siccas; hac re venerem ceu ruta coërcent,

990 Siccando semen, fuerint si sumpta frequenter.

Fermento commixta recens haec herba terendo

Anthrakas curat (bona quae plebs ulcera dicit)

Si superaddatur; curaue furunculus ista

Emittit saniem cum qua dolor ille recedit.

995 Illius succus crines retinere fluentes

Illitus asseritur, dentisque levare dolorem

De qua parte dolens dens est infusus in aurem.

Fortius est herba semen: depellit abortum

Haustum cum vino, ventrisque animalia pellit

1000 Et sic serpentis dicunt obstare venenis;

Solus odor positi carbonibus effugat illas.

Splen reprimat, mixto si saepe bibatur aceto,

Herbam vel semen cum polline iunge et aceto,

Haec contrita simul sciasis superadde dolori,

1005 Utile non modicum confirmant hoc medicamen.

Lichenas succus purgat cum melle perunctus;

984 Senocrates αα, ββ, λ; Scenocr. η. Ut Socrates θ. Dixit totidem x. Hunc versum et sequentem omitt. α. — 985 Voraret δ, η, θ. — 986 Condemnunt x. — 987 Inferre dolorem π. Namque put. mort. magnumve par. dol. η, x. — 989 Acrem venerem π. Cum ruta αα, ββ, γγ. Cohercet αα, ββ, γγ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 990 Fuerit αα, ββ, γγ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; coërcent, fuerint postulat sensus, hab. G, xx. — 992 Bona quos θ. — 993 Illa α. — 994 Ipse α, γ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; iste δ. — 995 Illius et succ. αα, ββ, γγ. Cfr. Regim. Salern. v. 215. — 996 Dentemque levare videtur γ; dentisque l. dolores λ. — 997 Est dens γγ. — 998 Hac herba π; est herbae β, x, λ. — 999 Ventris animalia δ, x; ventrisque animalia curat η; animantia pell. ηη, θθ. — 1000 Sic et serp. dic. assare δ; sicque s. d. obstare μ; et sic serpentes π, et sic serpentum γ, η, θ, x. — 1001 Positis αα, ββ, γγ, G. Illos x, λ, ηη, θθ, xx; ipsos η, θ. — 1002 Splen sc. tumidum. Hunc versum post 1004 hab. λ. — 1003 Polline i. e. farina. — 1004 Schiasis δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, xx; cfr. v. 39. — 1005 Confirmat αα, ββ. — 1006 Curat cum melle γ, λ; purgabit melle δδ, εε, ηη, θθ.

- Si prurigo caput aut ulcera turpia foedant,
 Anseris admiscens adipi nasturtia trita
 Saepius unge caput, vitium pelletur utrumque.
 1010 Si coquis hanc herbam caprae cum lacte recenti
 Illius aut semen, dolor angat pectora quisquis,
 Assumpto tepido potu sedabitur isto.
 Semen cum tepida contritum pondere dragmae
 Et bibitum, dicunt quod duram molliat alvum;
 1015 Tussim compescit semen cum melle voratum.

XXXI. ERUCA.

- Erucam calidam dicunt mediocriter esse,
 Siccam non adeo. Cibus eius digerit escas
 Et valet urinas haec mansa vel hausta movere.
 Manditur utiliter pueris, tussimque repellit,
 1020 Emundare cutem maculis cum melle iugatam
 Tradunt et mundos lentigine reddere vultus.
 Elixata prius radix valideque subacta
 Ossibus et fractis superaddita detrahit illa.
 Cum vino tritum si semen sumitur eius
 1025 Quosvis pestiferos ictus curare refertur.
 Haec nigras maculas purgat cum felle bovino
 Illita. Mira loquar, cum vino largius haustam
 Indurare ferunt hanc contra verbera sensum.
 Si condituris coqus hanc admisceat herbam

1007 *Porrigo* μ , $\zeta\zeta$; rel. codd. et edd. et G. habent *prurigo*. — 1008 *Admisces* μ . — 1009 *Utrumque* $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$. — 1010 *Cum caprae* γ , λ . *Lacte tepenti* η . — 1011 *Angit* π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 1012 *Sedab. illo* α . — 1013 *Semen citrinum (cicerinum?) tepida cum pond.* β . — 1014 *Duram quod* $\eta\eta$, $\theta\theta$; *duram dicunt quod* θ ; *quod duram molliet* β . — 1017 *Digerit escam* δ , η , θ , λ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Post hunc versum addunt $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$: *Tertius erucae fertur gradus esse caloris*. — 1019 *Pulvis tussim cito pellit* θ ; *nocuam tussimque rep.* κ . — 1020 *Et mundare* θ , $\kappa\kappa$; *emundare* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1021 *Tradunt et* α , β , δ , η , θ , κ , λ , μ , π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; *dicunt et* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, G. — 1022 *Valdeque* κ , G. — 1023 *Ossib. infractis* θ . *Reiicit illa* η , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. *Radix decocta, trita et ossib. fractis superaddita detrahit illorum ossium fragmenta*. — 1025 *Curare videtur* κ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1026 *Hoc magis* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; *hoc nigras* $\gamma\gamma$; *haec nigr.* omn. rel. edd. et codd. et G. *Curat cum* δ ; *pellit cum* $\kappa\kappa$. — 1027 *Loquor* θ , κ . *Hausta* μ . — 1028 *Solet haec contra* μ . *Sensus* δ . — 1029 *Condimentis* δ , κ , λ , π , G, $\gamma\gamma$, $\kappa\kappa$; *conditoris* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; *condituris* rel. edd. et α , β , γ , η , θ , μ . *Cocus* β , κ , λ , π .

- 1030 Aut semen, gratum dicunt praestare saporem,
 Euzomonque solent hac causa dicere Graeci
 Erucam, succus quod gustu sit bonus eius.
 Non modice mansam venerem stimulare vel haustam
 Confirmant pariter medici pluresque poëtae.
- 1035 Est cum lactucis haec herba comesta salubris,
 Nanque calor dat temperiem cum frigore mixtus.

XXXII. P A P A V E R.

- Dicunt vim gelidam siccamque Papaveris esse,
 Tres illi tribuunt species: flos unius albus,
 Alterius roseus, rubeus pallensque minoris
- 1040 Flos est, hanc vulgo dicunt agreste Papaver.
 Cunctis nobilior est cui flos nascitur albus;
 Ex huius teneris opium faciunt capitellis,
 Incisa leviter summa cute, lacque quod inde
 Defluit, excipiunt cochleis, siccumque reservant,
- 1045 Antidotis multis aptum variisque medelis.
 Sunt, qui contundunt cum lacte suo capitella,
 De quibus expressum siccant in sole liquorem;
 Post primum succus vires habet iste secundas.
 De specie vero, roseos quam gignere flores
- 1050 Dixi, conficiunt oleum de semine tunso

1030 Dicunt gratum π . Parare saporem η . — 1031 Euthimumque α , κ ; eusimumque β ; euzomumque γ ; euchimumque δ ; eurimumque η ; euchimamque θ ; eutinumque λ , π ; euximumque μ ; euchiniumque $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; euchinumque $\gamma\gamma$; euzomomque $\kappa\kappa$; euzomonque edd. rel.; G. habet: „euchimumque i. e. quia succus eius sit bonus“; $\epsilon\upsilon\zeta\omega\mu\omicron\nu$ Diosc. — 1032 Quod sit gustu δ , θ , π ; gustu quod succus η . Sit levis eius α . — 1033 Modicum α , θ . Stimulare videtur β . — 1034 Med. par. plur. edd. et aliquot codd.; par. med. plur. β , γ , η , κ , μ , π . — 1035 Haec c. lact. est herba γ , δ . — 1036 Quia eruca calidae, lactuca frigidae complexionis habentur. In codice κ leguntur post v. 1036 adhuc versus octo ex capite de nepeta, 618—625: Hocque modo veterem—potata frequenter. — 1037 Calidam siccamque π . — 1038 Spec. illi trib. η , θ ; illi spec. trib. λ . Illius albus π . — 1039 Hunc versum et duos proxime sequentes omitt. α . Alter. rub. ros. π . Rubens pallensque β , η ; pallensque rubensque $\zeta\zeta$. — 1040 Hanc dic. agr. vulgo $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 1041 Nobil. cunct. γ , λ , π . Innascitur μ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. Cunct. nob. flos est qui innascitur albus $\zeta\zeta$. — 1042 Ex eius ten. β , γ , η , θ ; ex uvis ten. μ . Faciunt opium $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1043 Leniter β . — 1044 Accipiunt $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; excipiunt γ , η , κ , λ , μ , π , $\zeta\zeta$. Succumque β , γ , δ , λ , π , $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1045 Variusque querelis α , θ . — 1046 Conscindunt G. — 1048 Habet inde $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1050 Tuso η ; tonso $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$.

- Non modicum gustu iocundum somniferumque.
 Tertia, cui flos est rubeus semenque nigellum,
 Praestat, si bibitur, reliquarum more soporem.
 Elixatura tepida cuiuslibet harum
- 1055 Aeger si foveat faciem, vel si bibat illam,
 Optatum capiet, nisi sit mors proxima, somnum.
 Sperma nigri bibitum cum vino stringere ventrem
 Dicitur, hocque modo fluxus inhibet muliebres;
 Somnum dat bibitum, tussim compescit iniquam.
- 1060 Pondere denarii debent haec semina sumi,
 Nam plus letargum vel mortem saepius infert.
 De foliis eius tritis factum cataplasma
 Eximie fauces dicunt curare tumentes,
 Quosque vocant sacros extinguere dicitur ignes;
- 1065 Frigore vel cantu, potuve, cibove, vel aestu
 Aspera si fuerit vocalis reddita vena,
 Apposito tali fiet medicamine lenis.
 Candida Meconii species (sic nempe vocari
 Graecorum lingua dicunt quodcunque Papaver)
- 1070 Longe nobilior est utiliorque duabus;
 Tunc cum lacte fluunt capitella Papaveris huius
 Lecta coquantur aqua, cui sit pars tertia mellis
 Addita, cuncta coquas, donec decoctio spissa
 Sit quasi mel, varios sic conservetur ad usus:
- 1075 Sumpta facit somnum, tussim fugat, abstinet alvum,
 Vocalis venae bene rheumatismata siccant.
 Eius de teneris opium factum capitellis,
 Sicut iam docui, roseo miscebis olivo,
 Unge caput mixtis, sedabitur his dolor omnis

1052 Flos ipse rubens ζζ. — 1053 Praebet si λ. — 1055 Bibit α, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 1056 Nisi mors sit β, γ, η, θ et eadem edd. — 1058 Fluxus cohibet π. Modo menses retinere valebit ηη, θθ. — 1060 Omnia sumi η. — 1063 Dicunt fauces η, θ. — 1064 Quos vocant αα, ββ, γγ. — 1065 Ciboque θ. — 1068 Miconii β, δ, η, θ, π, ζζ; miconi δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. Sic namque β, γ, λ; sic saepe x. — 1071 Cum de lacte fluant η. — 1072 Lenta x. Lecta i. e. munda G. Pars sit tertia δ, η; pars addita mellis λ. — 1073 Tertia cuncta λ. Coquis δδ, εε, ζζ, ηη, G; coques β; coquas α, γ, δ, η, θ, x, λ, μ, π, γγ, ζζ. — 1074 In usus λ. — 1075 Obstinet ββ. — 1076 Reumat. sedat η; reum. curat θ. — 1077 Eiusdem ten. α, δ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, ζζ. — 1079 Hinc dolor δ.

- 1080 Et solet hoc unguen somni praestare quietem.
 Praedictis admisce croci redolentia fila,
 Auris curabis haec infundendo dolorem;
 Hoc quoque femineo cum lacte crocoque subacto
 Ungendo calidam poteris sedare podagram;
 1085 Ano suppositum solet hoc adducere somnum,
 Istud idem solo praestare putatur odore.

XXXIII. C E P A.

- De Cepis medici non consentire videntur:
 Namque Dioscorides inflare caputque gravare
 Atque sitim Cepas dicit succendere mansas,
 1090 Fellitis non esse bonas inquit Galienus,
 Flegmaticis vero multum putat esse salubres;
 Non modicum sanas Asclepius asserit illas
 Praesertim stomacho, pulchrumque creare colorem
 Affirmat, quoties aliquis conspexerit illas;
 1095 Et dicit: quisquis ieiunia solverit illis
 Unaquaque die, quod vivet hic absque dolore.
 Affirmant omnes mansas inferre soporem,
 Et dicunt illas mollire salubriter alvum;
 Appositas perhibent morsus curare caninos,
 1100 Si tritae cum melle prius fuerint vel aceto;
 Apponunt alii cum vino melleque coctas,
 Transactisque tribus solvunt cataplasma diebus.
 Sal, rutam Cepasque Dioscorides iubet anguis

1080 *Somni parare* η; *somnum parare* β, λ; *somno praestare* ϑ. —
 1081 *Miscendo croci* η, ϑ. — 1086 *Illud idem* ζζ, ηη, ϑϑ. *Videtur odore*
 ϑ, δδ, εε, ζζ, ηη, ϑϑ. — 1087 *Hunc versum et quinque alios huius capi-*
tis, scil. v. 1090, 1091, 1093, 1120, 1121, habet Regim. Salern. v. 190 sq.
 — 1089 *Cepis dixit succ. mansis* η, ϑ; *cepas dixit* γ, δ, ϑ, κ, π, δδ, εε,
 ζζ, ηη, ϑϑ. — 1090 *Fellitis i. e. cholericiis. Dixit Galienus* η, ϑ; *dicit*
Galien. δ, λ, κκ; ait ipse Galenus δδ, εε, ζζ. *Vide Galen. alim. facult. l.*
2. cap. 71, ed. Kühn, tom. 6. pag. 659. — 1092 *Plinius (hist. nat. XX.*
5.) haec habet de cepis: „Asclepiadis schola ad colorem quoque validum
profici hoc cibo, et si ieiuni quotidie edant firmitatem valetudinis custodiri,
stomacho utilia esse etc“. — 1093 *Gratumque creare colorem* μ. — 1094
Affirmant δ, ϑ. *Aspexerit illas* η; *gustaverit illas* κ. — 1095 *Dicunt* ϑ, κ.
Istis δ, κκ. — 1096 *Die bis quod vivet absque* κ. *Vivat hic* β, δ, η, ϑ, μ,
 κκ. — 1097 *Afferre saporem* η; *inf. sopores* κκ. — 1100 *Et aceto* ϑ. —
 1101 *Melleque tritas* δδ, εε, ζζ, ηη, ϑϑ. — 1103 *Sal tritum cepasque* γ, λ,
 π, δδ, εε, ηη, ϑϑ.

Morsibus apponi, sic asserit ille iuvari.

- 1105 Femineo lacti commixtus succus earum
 Pellit saepe graves infusus ab aure dolores;
 Hic succus commixtus aquae bibitusque iuvabit
 Illos, quos subitus facit obmutescere morbus.
 Naribus attractus harum tantummodo succus
- 1110 Humores nocuos capitis deponere cogit;
 Mansae vel potae tardantia menstrua purgant.
 Triturasque pedum, soleae quas vel caligarum
 Duriciae faciunt, succo sanabis eodem,
 Cum gallinarum pingui si saepe perungas.
- 1115 Mane sibi dentes qui succo perfricat isto,
 Dicunt hunc dentis nunquam sentire dolorem;
 Ulcera compescunt oris cum pane comestae,
 Intingens oleo coctas qui sumpserit illas,
 Sedat quos intus dat dysenteria morsus.
- 1120 Contritis Cepis loca denudata capillis
 Saepe fricans capitis poteris reparare decorem;
 Oris foetori prosunt, fastidia tollunt,
 Hasque iubent haemorrhoidis superaddere tritas.
 Illarum succus caligine lumina purgat
- 1125 Admixtus melli, maculas quoque iunctus aceto
 Emundare solet, si sint hoc saepe fricatae.

XXXIV. BUGLOSSA.

Lingua bovis graeco sermone Buglossa vocatur,
 Haec choleram rubeam nimio fervore perustam
 Purgat, cum vino fuerit si sumpta frequenter;

1106 *In aure* α , λ , π ; *grav. natos in aure* μ . — 1108 Cfr. Plin. XX. 5. — 1110 *Capitis* *noc. depellere* η , λ ; *noc. cap. depell.* θ . — 1111 Hunc versum inter 1108 et 1109 ponit α ; loco omnino magis congruo, si ad Diosc. II. 180. spectas. — 1113 *Sanabis earum* α , β , δ , γ (in marg.); *sanabit earum* α ; *curabis eodem* η , θ . — 1115 *Succo qui* α , β . — 1117 *Comesto* α . — 1118 *Intinctas oleo* λ ; *intinguens* π . *Qui coctas* θ . — 1119 *Sedant* θ . *Dysent. morbos* α , $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1120 *Cum tritis* δ . — 1121 *Repar. colorem* α , θ ; *repar. dolorem* δ , η , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. *Saepe fricans poteris vulsos reparare capillos* G. — 1123 *Iubet Dioscorides superaddere* λ . — 1126 *Emendare edd.*; *emundare* α , η , λ , μ , π , G. *Si sunt hoc* α . — 1127 *Graio* $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\alpha\alpha$. — 1128 *Nimio rubeam* η .

- 1130 Cardiacum, cholerae quem fecit copia nigrae,
 Consimili potata modo curare valebit;
 Humores nocuos pulmonis detrahit hausta.
 Mixtus aquae tepidae si succus sumitur eius,
 Illi, qui patitur sciasim, mire medicatur.
- 1135 Vim memorem cerebri dicunt servare periti
 Vinum potatum, quo sit macerata Buglossa.
 Laetos convivas decoctio dicitur eius
 Reddere, si fuerit inter convivia sparsa.

XXXV. SINAPI.

- Inter eas, quas Pythagoras laudaverat herbas,
 1140 Asseritur primam laudem tribuisse Sinapi;
 Quartus ei gradus est in vi sicca calidaque.
 Extrahit humores viscosos extenuatque,
 Comburitque cutem, vis est sibi tanta caloris,
 Maior vis eius in semine dicitur esse.
- 1145 Sensus exacuit cibis eius, commovet alvum,
 Confringit lapides, urinam et menstrua purgat.
 Si tritum iungas tepidae versesque palato
 Ad solem capitis purgabit flegma nocivum.
 Sternutamentis hoc admiscere salubre est,
- 1150 Illo nam capitis strictura resolvitur omnis.
 Mansum confortat stomachum, suspiria sedat;
 Morsus serpentum, tritum si mergis aceto

1130 Cardiacam col. quam facit αα, ββ; cardiacam c. quam fecit γγ.
 „Cardiaca i. e. morbus cardiacus seu tremor cordis“ G. Plurimi vero et
 optimi codd. habent cardiacum c. quem. Valebis δ, η, δδ, εε, ηη, θθ. —
 1132 Pulmonum β, γ, θ, μ. Nocuos cum vino detr. η. Detrahet x. — 1133
 Succus si α, β, η, θ, x, μ. Aquae frigidae succus si γ. — 1134 Qui scia-
 sim pat. γ, η, θ; qui ischiadem pat. ζζ; cfr. v. 39. — 1137 Lentos αα, ββ.
 Cfr. v. 1880 et duos antecedentes. — 1139 Pitagor., Pictag., etc. codd. — 1140
 Temuisse sinapi α. — 1141 Gradus cum vi x; grad. est cum vi η. — 1142
 Attenuatque η, θ. — 1143 Comburit α, ηη, θθ. Vis est huic tanta γγ; vis
 illi est tanta δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, xx; vis est sibi tota β; reliqui codd. hab.
 nostram lectionem, latinitati mediae aetatis apprime congruam. — 1147
 Tritam δδ, εε, ηη, θθ. — 1148 Purgabis η, θ, G. — 1149 Immiscere η.
 — 1150 Isto ηη, θθ. — 1151 Suspiria curat λ. — 1152 Morsus serpentis
 α; morsum serpentis δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. Tritum si iungas aceto α; trito si
 iungis aceto δ, x; si trito iungis acetum η, θ; trito si iungis acetum β, γ,
 λ, μ, π; trito si iungas acetum δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; tritum si iungis acetum
 xx; si trito mergis aceto αα, ββ, γγ; nostram lectionem secutus est G.

- Et superapponis, tali medicamine curas;
 Mansum pestiferos vetat intima laedere fungos.
- 1155 Vi nimium fervente cutem comburere dixi,
 Sed tamen haec multis est utilis ustio causis:
 Hac oculis nocuus capitis siccabitur humor,
 Et qui destillans pulmonum concava laedit,
 Et stomachi morbosque creat, tussimque phthisimque;
- 1160 Hac per vesicas coxae dolor inveteratus
 Elicitur, sciasim quod graeco nomine dicunt;
 Hacque tumor splenis durus iecorisque fugatur
 Et multum causis haec subvenit inveteratis.
 Utile tot causis quoniam cataplasma Sinapis
- 1165 Saepius a medicis variatur conficiendo,
 Dicam qualiter hoc fieri iubeat Menemachus:
 In mortariolo tritum bene pone Sinapis
 Semen, iungatur huic panis candida mica,
 Sic ut tertia sit panis pars iuncta Sinapi,
- 1170 His ficus siccas et mel iungas et acetum,
 Aetatis quantum vel morbi causa requirit,
 Nam quo plus ficus siccae vel mellis habebit,
 Ille sinapismus tanto solet acrior esse,
 Debilior, quo plus panis mittes et aceti.
- 1175 Ne tibi sit vilis, moneo, confectio talis,
 Effectum cuius in multis saepe probavi;
 Non tamen hanc iubeo cunctis apponere morbis,

1153 Atque superponas $\gamma\gamma$; et superapponas α , γ , δ , η , θ , μ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$; si superapponas κ . Curas medicamine tali γ , λ . — 1154 Vetat intus $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1156 Est multis haec α , θ ; tam. mult. haec β . — 1157 Cap. sedabitur γ , θ ; purgabitur η . — 1159 Morbos pellit β ; morbos curat κ , π , $\kappa\kappa$; morbosque necat λ ; morbosque curat $\eta\eta$, $\theta\theta$. Ptisimque, tisinque codd. — 1160 Ac per μ , $\kappa\kappa$. — 1161 Ischias elicitur sic graeco nomine dictus $\zeta\zeta$; cfr. v. 39. Quem gr. β , γ , η , κ , π , $\kappa\kappa$; quam δ , θ , λ . — 1163 Multis causis β , η , κ , λ . — 1164 Sinapi $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 1166 Hoc. dic. qual. $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; qual. h. f. iub. dic. $\kappa\kappa$; iub. fieri η , θ . Menemachus $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, G ; Meniacus $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; Menemacchus $\zeta\zeta$; Menemachus γ , π , $\kappa\kappa$; Menemachus α , δ , η , θ , κ , λ , μ ; Menemathus β . — 1167 Bene trit. pone η . — 1168 Panis huic $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 1169 Tertia pars sit panis $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; tert. pars pan. sit δ , η , $\kappa\kappa$; sit pars panis α . — 1171 Morbi cura π . Requiret μ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. Morbi vel causa requiret α . — 1172 Nam quanto π . Habebis η . — 1173 Illa sinapi vis $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; illa sinapis vis π ; nostram lectionem hab. rel. codd. et G . — 1174 Misces et η , π ; micas et $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1175 Nec tibi δ , λ , $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$. — 1177 Nec tamen α , $\kappa\kappa$. Multis app. causis η .

- Sed raro, magnis et causis inveteratis.
 Plinius in musto cum semine praecipit huius
 1180 Radices mergi, sic, postquam sumpserit harum
 Omnem vim, vinum multum putat esse salubre
 Faucibus et stomacho potatum, luminibusque,
 Pluribus et capitis dicit prodesse querelis.
 Infuso faciunt oleum de semine quidam,
 1185 Utile lumborum vitiis, stupidis quoque nervis.
 Exprimitur succus tenero de caule Sinapis,
 Quem siccum mandens dentis tormenta fugabis.
 Vocales venas semen lenire Sinapis
 Mansum confirmant: adipi tundendo vetusto
 1190 Commixtum scrophas disperget, si superaddas;
 Illius fumus multum prodesse caducis
 Dicitur atque sterae causas siccando iuvare.
 Cum ficu tritum capiti superaddere raso
 His qui letargum patiuntur, magna medela est,
 1195 Vel si saepe pedes ungendo fricabis eorum.
 Semen contritum melli coniunge vel uncto
 Istud alopeciis iuvat unguen saepe fricando;
 Acri cum vino lepras emundat inunctum.
 Hoc quoque curatur manso periodica febris,
 1200 Antea quam diri veniat commotio morbi.

XXXVI. CAULIS.

Caulis romana, Graecorum Brassica lingua
 Dicitur; hic quamvis passim nascatur in hortis,

1178 Raro magis β. — 1179 In vino cum η. Praec. eius η. — 1180 Rad. iungi γ, λ. Ceperit harum γ; senserit δδ, εε, ηη, θθ; suxerit μ. Horum et harum habent codd. et edd. Sumpserit omnem δ, κκ. — 1181 Harum vim δ, κκ. — 1183 Dicunt α, γ, δ, η, δδ, εε, ηη, θθ. — 1184 Oleo de semine η. Quidem αα, ββ. — 1185 Membror. θ. — 1187 Quod siccum αα, ββ, γγ; quem succum β, η, ζζ; quem mandens siccum κκ. Hunc versum et sequentem omitt. π. — 1189 Adipi miscendo η; adipique terendo θ. Hunc vers. omitt. γ. — 1190 Dispergit β, γ, κ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; dispergis κκ. Superaddes ββ. — 1191 Illius succus γ. — 1192 Atque uteri ζζ; cfr. v. 13. — 1193 Fico θ. — 1195 Eodem λ. — 1196 Melli iungas vel aceto θ. Unctum i. q. axungia. — 1197 Istud β, γ, η, κ, λ, μ, π. Alopecias, alopitias var. codd. — 1198 Emendat α. Inunctas η, λ. Inter hunc et sequentem versum habet κ: Per triduum manso curabitur hoc quoque febris. — 1200 Diri fiat β, γ, θ; dixi fiat λ. Sumatur sinapi ante paroxysmum. — 1202 Is quamvis λ, π, δδ, εε, ηη, θθ; haec qu. α, η, ζζ. In ortis plur. codd.

- Est tamen illius ad multa salutifer usus:
 Annis sexcentis usos medicamine Caulis
 1205 Romanos Cato testatur, medicina priusquam
 A medicis Romae descripta fuisset in usu,
 Tunc hortus escas illis dabat et medicinas.
 Vulnere non tantum curare recentia Caulem
 Ipsemet affirmat, sed quamvis inveterata,
 1210 Et caneros etiam; loca sed prius amne lavari
 Praecipit, aut vino tepido, sic denique crudum
 Unaquaque die bis tritum apponere Caulem.
 Hordea quam dederint Cauli miscere farinam
 Idem praecepit, rutam quoque cum coriandro
 1215 Et sale permodico, sic omnia mixta terendo
 Apponi dirae docuit cataplasma podagrae.
 Hoc etiam morbis medicabitur articulorum,
 Hoc quoque syringas ait et luxata iuvare,
 Atque superpositum varios sedare tumores.
 1220 Illius urinam, fuerit qui Caulibus usus,
 Causis nervorum calefactam censuit aptam;
 Hac ex urina pueri si saepe laventur,
 Asserit illorum multum conferre saluti.
 Haec Caulis de laude Cato. Scripsisse libellum
 1225 Chrisippum dicunt huius de viribus herbae.
 Omnes confirmant caligine lumina tergi,
 Eius, qui viridi vescetur Caule frequenter.
 Auget lac mammis cibus eius, menstrua purgat,
 Atque iuvat stomachum sumptas ut concoquat escas;

1204 Ducentis ϑ . — 1205 Catho var. codd. et edd. — 1206 In usum $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; in usus α . — 1207 Hortus (ortus) tunc α , η , ϑ , λ , μ , π ; tunc ill. ort. esc. γ ; tunc esc. ort. dab. ill. et π . Dabat atque medelas α , β , η , λ , μ , π ; dedit atque medelas ϑ . — 1208 Non solum λ . — 1209 Affirm. auctor sed invet. $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; codd. habent nostr. lect. — 1210 Cancrosa loca etiam prius η . — 1213 Ordea plur. codd. et edd. Dederant ϑ . — 1214 Tritam quoque π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$; tritum $\eta\eta$, $\vartheta\vartheta$. — 1216 Dirae dicunt η . — 1217 Morbo $\zeta\zeta$. — 1218 Ait elixata γ , δ . — 1219 Fugare tum. α ; curare tum. λ ; sedare dolores γ , δ . — 1222 Lavantur δ . — 1224 Hoc de caule catho quendam scrips. $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; haec de caule cato qu. scrips. π ; haec narrat de caule cato scrips. $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\vartheta\vartheta$, $\pi\pi$; haec de caule cato quondam scrips. $\zeta\zeta$; hunc de caulis laude cato scrips. π ; nostr. lect. hab. α , β , γ , δ , λ , μ . — 1225 Crisipp., plur. codd.; Crispinum β . Dicit huius α , η , ϑ , π . — 1227 Vescatur $\eta\eta$, $\vartheta\vartheta$. — 1229 Decoquat α , η ; excoquat π . Ut sumptas decoquat ϑ ; sumptas sic ut coquat π .

- 1230 Si multum coquitur, restringere dicitur alvum,
 At semicrudus solet illam solvere sumptus.
 Assumptus crudus, sic ut tingatur aceto,
 Splen reprimit tumidum; semen depellit abortum.
 Uncto cum veteri coctos bene contere Caules,
- 1235 His oleum roseum quantum res postulat addas,
 Ardore nimios iuvat haec confectio febris,
 Si superaddatur stomacho membrove calenti.
 Acri non scissum si iungis alumen aceto
 Et Caules, sic ut corpus redigantur in unum,
- 1240 Cuncta terendo diu potes his compescere lepras,
 Et plures alias maculas his saepe perungens,
 His etiam crines poteris retinere fluentes.
 Dicitur et testes istud curare tumentes
 Et varios morbos, genitalia quos patiuntur,
- 1245 Et melius si praedictis faba cocta iugatur.
 Cum fenugraeco si tundas hunc et aceto,
 Et super arteticos apponas ista dolores,
 Multum subvenies illis, vitiisque podagrae
 Non modicum poterit istud cataplasma mederi.
- 1250 Uncto cum veteri Caulis cineres bene triti
 Prosunt ad veteres lateris coxaeque dolores,
 Sit licet haec vilis, tamen est medicina salubris.
 Si Caulis semen mixto potatur aceto
 Pellere saepe solet animalia noxia ventris.
- 1255 Fit cinis ex siccis Caulis radicibus ustis,
 Subditus hic uvam relevat siccando iacentem.
 Dentibus attriti succum glutire virentis

1230 Hunc et sequentem versum habet post 1233 cod. π. — 1231 Aut αα, ββ; at semen crudum s. ill. s. sumptum μ. — 1232 Ac sumptus δδ, εε, ηη, θθ, ζζ. Ut iungatur δ, κ, λ, π, ζζ; si contingatur β. — 1234 Unctum i. e. axungia. — Vino cum κ, ηη, θθ, ζζ. — 1235 Addes ζζ. — 1237 Supponatur δ, γγ, ζζ. Membroque η, θ, κ, π. — 1238 Mergis αα, ββ, γγ, G. — 1240 Potes hoc δδ, εε, ηη, θθ. Lepram α, δ, η, ζζ. — 1242 Poteris crin. retin. δ, η, θ. — 1243 Illud cur. β, δ, η, θ, λ. — 1244 Et morbos varios α, δ. — 1246 Foenograeco ζζ. Tundis δδ, εε, ηη, θθ; iungas κ, λ, π; iungis η. Hunc versum omitt. α. — 1247 Arthreticos δδ, εε; et super articulorum apponas ζζ. — 1248 Subveniet edd. — 1249 Non multum α. — 1250 Vino cum κ, ηη, θθ, ζζ. — 1252 Post hunc versum addit β: Multum subveniet his talibus impedimentis. — 1253 Potetur β, γ, θ, κ. — 1255 Caulis siccis θ. — 1256 Subditur δ. — 1257 Attriti scil. caulis virentis.

Affirmant raucae multum succurrere voci;
Naribus infusus succus purgat caput eius.

- 1260 Qui prius est Caules vix sentiet ebrietatem.
Evulsam Caulis radicem, postea terram
Quae non attigerit, collo Melicius inquit
Suspensam cunctos uvae depellere morbos.

XXXVII. PASTINACA.

- Est Pastinacae virtus in semine tantum
1265 Et radice sua; mulsa si decoquis eius
Radices, multum decoctio proderit eius,
Si potanda datur, splenis iecorisque querelis,
Lumborumque levat eadem potata dolorem.
Hanc si lacte coquas, decoctio sumpta iuvabit
1270 Asthmaticos quamvis veteres ventresque fluentes.
Radix illius collo suspensa tumores,
Ut quidam dicunt, compescit testiculorum;
Qui Pastinacam fert aut qui mandidit illam,
Dicitur a nullo serpentum posse noceri.
1275 Accendit venerem si large sumitur illa.
Si circumscalpis dentes radicibus eius,
Dicunt ingenti persaepe dolore levare,
Ex vino Pastinacae si sperma bibatur,
Compescit diros, quos scorpius intulit, ictus.
1280 Sic quoque feminei ventris curare tumorem
Dicunt, quo mulier quasi praegnans esse videtur.

1260 *Caulem* α, κ, λ, π. — 1261 *Postea tritam* αα, ββ, γγ; *prius ea terram* γ. *Radice caulis innuit auctor*, quae post avulsionem terram non attigerit. — 1262 *Mellentius* β; *Mellicius* γ, μ; *Mellitius* ζζ; *Melitus* λ; *Melecius* η; *Melinus* δδ, εε, ηη, θθ; *Mellinus* αα, ββ; *Medicius* κ; *Milesius* θ. Plinius Valerianus IV. 29 habet *Melius* et *Meliteus*; nostram lectionem habent δ, π, γγ, κκ. — 1263 *Cunctos uvae* γ, δ, η, θ, κ, λ, μ, π; *varios mire* ζζ; *varios uvae* rel. edd. Hunc versum cum duobus antecedentibus omitt. α. — 1264 *Tanta* ηη, θθ, κκ. — 1265 *Radice simul* ζζ. — 1268 *Iuvat eadem* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 1273 *Manderit* η, θ, λ, ζζ, κκ. — 1274 *Serpente* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; *huic nullum serpentem posse nocere* κκ. — 1276 *Si circumscalpes* κκ. — 1277 *Dicunt a grandi* ζζ. *Iuvari* δδ, εε, ηη, θθ. *Ingentem persaepe levare dolorem* η, θ. — 1278 *Spina bibatur* β; *saepe bib.* αα, ββ. — 1279 *Dirus quos* μ. *Scorpion* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 1281 *Quod mulier* μ, δδ, εε, ηη, θθ.

Appositum cancris tritum cum melle medetur.
 Quod pastum tribuat est Pastinaca vocata,
 Namque cibum nullae radices dant meliorem.

XXXVIII. ORIGANUM.

- 1285 Origani vires calidae siccaeque leguntur,
 Tertius huic in utroque gradus conceditur esse.
 Illius in vino curat decoctio sumpta
 Quosvis pestiferos morsus, si saepe bibatur;
 Cum mulsa sumptum prodest aconita bibenti,
 1290 Sic multis aliis dicunt obstare venenis.
 Conquassata iuvat mansum vel saepius haustum,
 Hydropicos reprimit bibitum siccaturque tumores.
 Cum mulsa bibitum cholera deponere nigram
 Dicunt, oxifali fuerit si pondere sumptum.
 1295 Menstrua reducet bibitum vel si superaddas
 Tritum, vel cocta mulier si se foveat herba.
 Illius pulvis tussim cum melle repellit;
 Pruritus, achoras maculasque cutis fugat omnes,
 In quo decoquitur si saepius amne laventur;
 1300 In lavacro iuvat ictericos haec coctio sumpta;
 Succus praedictae viridis si sumitur herbae,
 Uvas et fauces curat siccando tumentes;
 Oris vulneribus medicabitur ore retentus;
 Naribus infusus irino mixtus olivo
 1305 Invisum capiti coget manare cruorem;

1282 Hunc versum, qui iam Cerefol. 929 legitur, omitt. aa, ββ, γγ. Cancris totum δδ, εε, ηη, θθ; tritum cancris xx. — 1284 Omitt. aa, ββ, γγ. — 1285 Sicc. calid. γ, η, x, λ, π. — 1288 Hunc versum cum sequenti omitt. λ. — 1289 Sumpta aa, ββ, γγ, δδ, εε, ηη, θθ, xx. Mulsa bibitum x. — 1293 Depellere δ, θ. — 1294 Dicitur θ, π. Oxysalum π; oxifali η; oxifalum γ; oxifabi β, μ, δδ; oxifabe δ, θ; cotifabum λ; oxibaphi εε, ζζ, ηη, θθ, xx. Est nomen mensurae cuiusdam fluidorum, proprie acetabulum, ὀξύβαφιον seu ὀξύβαρον (Diosc. III. 29), quod latinitas medii aevi dicit oxifalum. Dicunt hoc sirupi α. Pondere tritum x, λ, π. — 1295 Deducet γγ; reducet aa, ββ, G.; deducit habent rel. edd. et codd. Deducit sumptum x. — 1296 Mulier se foveat α; mul. si saepe foveatur η. — 1298 Pruritus et achoras et maculas fugat ζζ. Maculas acorasque η. — 1299 Lavatur θ; lavetur aa, ββ, γγ. — 1300 Ictericos decoctio γ, η. — 1301 Omitt. α. — 1303 Ore receptus β. — 1304 Laurino mixtus π. — 1305 Infusum capiti β, δδ, εε, ηη, θθ; invis. capitis η, x. Cogit η, λ.

- Auribus infusus sedat cum lacte dolorem;
 Hic succus mixtus cepis et rhô syriaco
 Ponitur ad solem tunc quando Sirius ardet,
 Sicque quaterdenis fervebit in aere diebus,
 1310 Si supponatur lecto confectio talis,
 Effugat (ut dicunt) animalia cuncta nociva.
 His quibus ex aliquo vitio digestio tarda
 Evenit, ex vino prodest si sumitur albo;
 Cum calida morsus stomachi lenire probatum est.
 1315 Illius succos oleo mixtos et aceto
 Succida lana bibat, et sic superaddita membris
 Luxatis et contusis multum iuvat illa.
 Provocat urinam, lumbricos proiicit haustum,
 Dente diu tritum solet inde fugare dolorem.
 1320 Omnia potatus succus iuvat interiora;
 Eius cum succo si carica trita bibatur,
 Sudorem poris producere fertur apertis,
 Appositus coxis succus cum polline farris
 Harum saepe gravem pellit reprimitve dolorem.

XXXIX. SERPILLUM.

- 1325 Serpillum veteres dixerunt, quod quasi serpat
 Terrae vicinum; huic fervida siccaque vis est.

1306 Naribus infusus β. Dolores x. — 1307 Rosyriaco α, δδ, εε, ηη, θθ, ζζ; rosiriaco η; rossiriaco λ, μ, π; rossyriaco θ; rorisiaco γ; ros siriaco x; rhus syriacus ζζ; ros et syriaco δ; roseriaco αα, ββ, γγ, G, qui in commentariis perperam exponit: „id est oleo rosaceo“. Diosc. l. c. habet: καὶ ῥόδου τοῦ ἐπὶ τὰ ὄψα, quem rhoēm non differre putant a rhoē Syriaco (Cels. VI. 11); hodie botanici hanc plantam nominant Rhus Coriaria. — 1308 Quando saepius β; qu. fortius x; tunc cum ferventius θ. — 1311 Nocua cuncta γ. — 1313 Sumitur albo ζζ. Cum vino prodest, fertur, si sumitur albo γ. — 1314 Stomachi morsus αα, ββ, γγ. Lenire β. Probatum δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, ζζ. — 1315 Vel aceto θ. Hunc versum ante 1314 ponunt β, γ. — 1316 Et si γ; et sit η. — 1317 Luxatis vel ηη, θθ; duratis vel γ; luxatis vel α, β, π, δδ, εε, ζζ. Vel contritis θ. Valet illa η. — 1318 Urinas θ. Haustu δδ, εε; hausta ηη, θθ, ζζ; reiicit hausta α, γ; reiicit haustum αα, ββ, γγ, ζζ; nostr. lect. hab. δ, η, θ. — 1319 Diu tentum αα, ββ, γγ, G; codd. et rel. edd. hab. nostr. lect. — 1321 Caria tr. bibantur β. — 1322 Sudores γ. — 1323 Noxis succus α. — 1324 Reprimitque δ, x, λ; reprimit pellitque η, θ. — 1325 Serpillum in inscriptione αα, ββ; serpyllum ζζ. Quasi serpit β. — 1326 Vicinans ζζ. Cui ferv. γ.

- Acri cum vino coctum contundis olivo,
 Cui rosa dat nomen, hoc unguine perline frontem
 Aegroti, capitis solet hoc sedare dolorem.
- 1330 Nidor combasti serpentes effugat omnes
 Et quodvis animal infundens ore venenum;
 Hoc ideo miscere cibis messoribus est mos,
 Ut si forte sopor fessos depresserit illos,
 Vermibus a nocuis tuti requiescere possint;
- 1335 Pestiferos morsus bibitum iuvat appositumque.
 Provocat urinas, compescit tormina ventris,
 Splen iuvat, admixto si saepe bibatur aceto;
 Si mel praedictis iungatur, sputa cruenta
 lactantes mire potus solet ille iuvare;
- 1340 Haustum cum vino iecoris sedare dolorem
 Dicitur, hicque solet producere menstrua potus.

XL. VIOLAE.

- Nec roseus superare decor, nec lilia possunt
 Fragrantes Violas specie, nec vi, nec odore.
 Dicitur humida vis illis et frigida primo
- 1345 Esse gradu; species tres esse leguntur earum,
 Noscere quas tantum diverso flore valemus:
 Nam sunt purpurei flores albique nigrique,
 Cunctis pene pares sunt in medicamine vires.
 Inflammata iuvant loca, tritas si superaddas;
- 1350 Crapula discutitur bibitis, capitisque gravedo
 Olfactu solo vel si caput inde coronas;
 Anginis potae medicantur aqua resolutae.
 Purpuream Violam dicunt curare caducos

1327 *Contundas* ββ. *Coctum si tundis* η, θ; *vino si tu contundis* α; *vino tritum si tundis* γ; *vino tritum contundis* π. Sensus est: si serpillum cum aceto coctum contundis cum oleo rosato. — 1328 *Perlue* ηη, θθ. — 1329 *Capitisque solet sedare* η; *capitis sol. hoc lenire* λ. — 1331 *Profundens* ζζ, xx; *effundens* λ; *aliud infundens* γγ. — 1332 *Cibo* γ. — 1334 *Tuto* ηη, θθ. — 1335 *Bibitum morsus* θ; *morsus tritum* η. Hunc versum omitt. λ. — 1336 *Urinam* γ, η, xx. — 1337 *Sumatur aceto* ηη, θθ. — 1338 *Iungatur praedictis* δ. — 1339 *Iactantem* δ, xx. *Solet iste* αα, ββ, γγ. — 1341 *Educere* θ. — 1342 *Non roseus* θ. *Superare color* γ, λ, π. — 1345 *Dicuntur earum* β. — 1349 *Tritae* α, δ, δδ, εε, ηη, θθ; *trita* μ. — 1350 Cfr. Regim. Salern. v. 198. — 1351 *Corones* α. — 1352 *Gingivis potae* θ, xx. — 1353 *Purpureas violas* π. Cfr. Reg. Salern. v. 199.

- Praecipue pueros, si mixto sumitur amne.
- 1355 Radices Viola^e cum mirrha tunde crocoque,
Hoc inflammatis oculis apponito nocte;
Contritis foliis Viola^e cum melle perungens
Ulcera sanabis capitis; si iungis acetum
Et cataplasma facis cedet collectio quaevis.
- 1360 Illius curat elixatura tumorem
Matricis, tepida si saepe fovebitur illa;
Ani fissuras, quas appellant ragadias,
Addita cerotis medicatur saepe perunctas;
Pustula si fuerit, melli superadde iugatam,
- 1365 Illius semen cum vino menstrua purgat,
Tritae commixto radices eius aceto
Splen siccant bibitae vel spleni si superaddas;
Hocque modo calidam dicunt sedare podagram.
A stomacho choleram rubeam potata repellit
- 1370 Herba virens Viola^e vel flos siccusve recensve,
Morbo^s de cholera rubea vel sanguine factos,
Mollibus in costis aut in pulmonibus ipsis,
Sedat si mixto potabitur amne recenti;
Infantum tussim sic et suspiria sedat.
- 1375 Ex Violis oleum sicut de flore rosarum
Conficiunt, multis quod dicunt utile causis,
Auribus infusum sonitum fugat atque dolorem,
Et capiti prodest, quocunque dolore laboret,
Leniter infrigidans corpusque sopore resolvens,
- 1380 Lumbricos necat infusum bibitumve vel unctum,
Et capitis furfur oleo depellitur isto.

1354 Mixto si sumitur γ , λ , π . — 1356 Ac infl. θ . Hunc versum omitt. δ , κ . — 1357 Viola^e foliis β , λ . — 1358 Ulc. curabis λ , π . — 1359 Hunc versum et sequentem omitt. π . Collectio i. e. apostema G. — 1361 Fovebitur herba θ . — 1362 Scissuras β , γ , η , θ , λ , π , $\kappa\kappa$. — 1363 Ceratis δ , $\eta\eta$, $\theta\theta$. Medicantur γ ; medicabitur θ . Perunctis edd., peruncta θ ; perunctas δ , η , μ , π . — 1364 Iugata κ et edd. — 1365 Omitt. α . — 1366 Cum mixto $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; commixtae β . — 1367 Bibitae tepidae vel si sup. θ . — 1369 Rubeam coleram γ , π . — 1370 Succusve recentis π . — 1372 Coxis λ . Ac in pulm. η . Molles costae sunt c. inferiores s. spuriae. — 1374 Sicut $\beta\beta$. Susp. curat θ . — 1376 Mult. sic δ ; mult. quoque η . — 1377 Sonit. iuvat δ . — 1378 Calore laboret η , λ , μ ; dol. laborat α , $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1379 Leviter $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1380 Bibitum vel inunctum α , β , δ , κ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; bibitumque venenum π .

- Os capitis ictu fuerit si forte plicatum
 In tantum, ut linguae patiens amiserit usum,
 Fac prius hanc Violam cum vino sumere tritam,
 1385 Postea, si fuerit capitis pars dextera laesa,
 Contritam plantae pedis hanc adnecte sinistri,
 Atque e converso facias si laeva plicata est:
 Os resilit, linguaeque die redit usus eadem,
 Ut Iustus tradit medicus, qui talia scripsit.
 1390 Altera vis Violae fertur mirabilis esse:
 Albae si Violae radix teneatur in ore
 Et transglutitus sit succus saepius eius,
 Vulneris immodicum tradunt mox sistere fluxum,
 Hanc liquiritiae tradit vim Plinius esse.

XL. ARISTOLOCHIA.

- 1395 Aristolochiae species tres dicimus esse,
 Longa prior, radix est cuius longa, vocatur.
 Dicta rotunda sequens, quod sit radice rotunda,
 Tertia Clematis graeco sermone vocatur,
 Viribus haec pene par dicitur esse rotundae.
 1400 Omnes vim calidam siccamque leguntur habere,
 In primo vis sicca gradu fervensque secundo.
 Pestiferos morsus cum vino sumpta *rotunda*
 Curat et assumptis prodest sic hausta venenis,
 Hocque modo tardas educit sumpta secundas,

1382 Ictu capitis δ, λ; cap. fuerit ictu η, θ, ζζ. — 1383 In omitt. δ. — 1384 Hunc η, θ, ζ, ζζ. — 1385 Pars vero fuerit capitis si θ; pars maxima laesa ζ. — 1386 Contr. parti pedis hunc α; contr. pl. pedis annecte η; hanc annecte γ, δ, λ, μ, π; hanc innecte θ. Sinistrae β. — 1387 Atque eadem dextrae facies si β. Est omitt. δ. — 1388 Eodem δ. — 1389 Providus ut tradit η; Hippocras ut trad. θ; Ut iustus tradat αα, ββ, γγ; Gueroaldus annotat: „ut medicus nomine iustus tradit qui scripsit talia dogmata medicinalia“. Forsan Iustus ille quem citat Marcell. Empir. cap. 25. — 1392 Transglutitur si η; transglutitus succus sit δ, ζζ; sic succus α, π, δδ, εε, ηη, θθ; sit saepius succus ζζ. — 1393 Stringere fluxum η, θ. — 1394 Hunc vers. omitt. γ, ζ, μ. Vim tradit η, θ; tradunt vim pulveris δ. Hanc glycyrrhizae tradit ζζ. — 1395 Aristologia plerumque legitur apud medii aevi medicos, quamvis herba nomen inde acceperit, quod ἀρίστη βοήθεια ταῖς λοχῶσις, optimum scilicet auxilium afferat puerperis. Legimus esse α, μ, π; novimus β, ζ. — 1396 Cuius est θ. — 1397 Dicta secunda teres η. — 1399 Esse secundae θ. — 1401 Secundo est γ, ζ, μ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, ζζ. — 1403 Sic sumpta η; sic prodest hausta ζζ. — 1404 Abducit η; pro-ducit λ.

- 1405 Cum pipere et mirrha putredine mundat ab omni
Post partum potata steras, vel subdita tantum,
Asthmaticis prodest et frigora sumpta repellit;
Pleureticos curat mixto si sumitur amne.
Quodlibet infixum superaddita trita repellit,
- 1410 Vulnura cum mellis purgatque repletque liquore;
Quod si praedictis irim coniungis et inde
Ungas gingivas, dentes putredine purgat.
Splenis duriciam solvit laterisque dolorem,
Si mixta potatur aqua; febresque malignas
- 1415 Hoc potata modo fertur compescere mire.
Sic etiam spasmis super omnia subvenit hausta
Et sedat diram sic saepius hausta podagram,
Et morbum curare solet sic sumpta caducum,
Et ventris nimium sic mitigat illa dolorem,
- 1420 Et sic fit sumpta levior paralyticus illa.
Daemonium fumus depellere dicitur eius,
Infantes fumo tradunt hoc exhilarari.
Fistula curatur huius radicibus herbae,
Si bene purgatis eius loca concava farcis;
- 1425 Singultus sumpta sedari dicitur illa.
Omnia *longa* potest quae dixi posse rotundam,
Longa tamen vires habet illa debiliores,
Unde quidem si defuerit quandoque rotunda
Par pondus longae ponatur dimidiumque;
- 1430 Fomento longae prodest decoctio mire
Matricum morbis humores extenuando

1405 Purgat ab omni β . — 1406 Potata uteros vel $\zeta\zeta$, xx , cfr. v. 13. —
1408 Pleureticosque β . — 1409 Quid libet π . — 1410 Mellis purgat replet-
que liquore α , $\eta\eta$, $\theta\theta$; mellis purgatque repletque liquore θ , λ , μ , π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$,
 $\zeta\zeta$, xx ; mellis purgatque repleta liquore β ; melle purgatque repletque liquore
 γ , δ , η , κ ; melle purgat liquore repletque $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1412 Ungis δ .
Dentesque $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. Purgas edd. plur.; purgat δ , η , κ , π , xx . — 1413 Do-
lorem θ , xx . — 1414 Potetur α , θ , κ . — 1415 Haec α . — 1416 Convenit
hausta λ . — 1417 Duram sic xx . — 1418 Si sumpta β ; morbos cur. s. s.
s. caducos θ ; morbum sic sumpta solet curare caducum δ , η . Omitt. hunc
vers. xx . — 1420 Sic quoque fit α , β , γ , δ , μ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Para-
clitus π . — 1421 Daemonium $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. Dicitur huius α . — 1422 Infantem θ .
Credunt hoc μ ; dicunt λ , π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, xx . — 1424 Sarcis α . —
1425 Singult. herba sedari η , θ . Sumpta sedare $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. Dicitur ista
 θ . — 1427 Illas $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1431 Matricis α . Hum. excutiendo κ .

Pingues, et purgat eadem si sumitur illas.

Plinius hanc formare mares cum carne bovina

Appositam vulvae postquam conceperit inquit.

1435 Trita necat pisces, admixta calce, rotunda,

Hanc ideo quidam terrae dixere venenum.

XLII. MARRUBIUM.

Marrubium nostri, dixerunt Prassion Argi;

Hanc herbam medici calidam siccamque secundo

Tradunt esse gradu; decoctio totius herbae

1440 Seminis aut eius phthisicos mire iuvat hausta,

Pectoris haec varios compescit potio morbos,

Et melius prodest, illi si iungitur iris;

Asthmaticos sic sumpta iuvat tussimque repellit.

Accelerat partus eadem pellitque secundas;

1445 Si mel Marrubio iungatur, vulnera purgat,

Hocque modo curat, quae rodunt ulcera carnem;

Dicitur hoc bibitum lateris sedare dolorem.

Omnibus his succus siccatus proderit eius;

Illius succus cum vino melleve mixtus

1450 Prodest luminibus caligine debilitatis;

Sic iuvat ictericos iniectus naribus idem,

Auriculaeque gravem dicunt curare dolorem,

Hunc mixtum roseo si fundas intus olivo.

Usum Marrubii dicunt non esse salubrem

1455 His, qui vesicae morbo renumque laborant.

1432 Eadem sublimiter illas α ; etiam si sumitur illa ϑ ; etiam si sumitur illos η . — 1433 Formare matres κ . — 1435 Ammixta α . Calce rotundum δ ; caule rotunda κ . Cfr. Plin. hist. nat. XXV. 8. — 1437 Prassion δ , $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\vartheta\vartheta$, $\kappa\kappa$; prassion α , β , γ , η , κ , μ , π , $\delta\delta$. Argi i. q. Graeci. Dixere α . Graeci η . — 1438 Siccam calidamque λ . — 1439 Dicunt β , δ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\vartheta\vartheta$. — 1440 Ptisicos, tisicos etc. plur. codd. et edd. — 1441 Et varios ϑ . — 1442 Illi prodest β . — 1443 Asmaticos plur. codd. et edd. — 1444 Secundam γ . — 1445 Vuln. curat δ . — 1446 Vuln. carnem γ ; ulc. carnes α , δ . — 1447 Curare dol. η . — 1448 Omnib. his succus cum vino melleve iunctus Prodest luminibus γ . — 1449 Melleque δ , $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$; melleque iunctus λ , π ; melle vel unctus η ; melleve mixto β . — 1451 Iniectus α . Hunc versum et duos sequentes omitt. γ , π . — 1452 Sedare dol. κ . — 1453 Roseum olivum i. q. oleum rosatum. — 1454 Non dicunt β , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\vartheta\vartheta$.

XLIII. IRIS.

- Iri dat florum nomen color ipse suorum:
 Coelestis similes sunt nempe coloribus Iris.
 Illyricam dicunt illam, quia plurima nasci
 Fertur in Illyria. Vis eius sicca calensque
 1460 Dicitur atque gradum dant huic in utroque secundum.
 Maior vis huius est in radicibus herbae,
 Has desiccandas, per frusta rotunda secatas,
 Sic ut se partes non turgent insere filo,
 Inque loco sicco fac suspendantur in umbra,
 1465 Vix aliter totum poteris servare per annum.
 Cum vino sedant tussim, praebentque soporem,
 Si latitans intus sanies praecordia laedit,
 Pellitur illarum cum vino pulvere sumpto;
 Cum mulsa bibitus choleram depellit iniquam,
 1470 Tormina commixto bibitus sedabit aceto,
 Hocque modo sumptis dicunt prodesse venenis,
 Spleneticis et contractis et frigore laesis
 Cum vino bibitus pulvis medicabitur eius,
 Hocque modo sumptus tardantia menstrua purgat.
 1475 Duricias stericas radicum coctio mollit,
 Si subtus tepida foveantur saepius illa;
 Haec cum clysterio si sit subiecta per anum,
 Non modicum sciasis dicunt prodesse dolori;

1456 *Yri*, *Hyri* codd. et edd. *Nomen florum* μ . In codice δ hoc caput de iride ita incipit: *Yris purpureum florem gerit, yreos album, Gladiolus croceum, sed spatula fetida nullum, Yri dat florum etc.* — 1457 *Namque color* θ ; *nempe coloribus ipsum* α . — 1458 *Illyricam*, *Yllyricam* plur. codd. et edd. — 1459 *Illiria*, *Illirica* etc. — 1461 *Huius est in rad. eius* plur. edd.; *eius est in radic. huius* α , θ ; *eius est in rad. herbae* γ ; nostr. lect. hab. β , η , λ , π , $\zeta\zeta$. — 1462 *Des siccandas* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; *des utendas* γ , λ , π . *Ad desiccandas* θ . *Frustra roganda secandas* μ . — 1464 *Inde loco* η . — 1465 *Servare per* $\alpha\alpha$; omn. al. edd. et codd. habent *siccare*. — 1466 *Tussim sedant* θ . — 1467 *Laedat* η , θ ; *foedat* G ; *sedat* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1469 *Depellet* μ . — 1470 *Commixto* γ , δ , η , λ , π , $\alpha\alpha$; *commixtus* $\beta\beta$; *cum mixto* α , θ , α , μ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1472 *Spleni contractis et quovis frig.* α , θ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\alpha\alpha$; *spleni et contractis et quovis frig.* α ; *splenibus attractis et quovis frig.* δ ; *spleneticis et contritis et frig.* β ; *spleneticis et contractis ex frig.* η ; nostr. lect. cum aliquot codd. hab. $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1473 *Pulvis bibitus* μ . Hunc vers. cum sequente omitt. β . — 1475 *Duricias uteri* $\zeta\zeta$, $\alpha\alpha$; cfr. v. 13. *Radicis coctio* η ; *radicum potio* γ , λ , π . — 1476 *Suptus* π . — 1477 *Clysteri* $\gamma\gamma$; *clysterio* al. edd. et codd. — 1478 *Modicum ischiadis* $\zeta\zeta$, $\alpha\alpha$; cfr. v. 39. *schiasi* $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; *sciasis* δ , α , π ; *sciasim* μ .

- De radicibus his mixto collyria melle
 1480 Fiunt, quae vulvae pellunt subiecta secundas,
 Inque locis haec fixa cavis syringia curant.
 Commixtus melli desiccat vulnera pulvis,
 Carneque nuda replet, si sit superadditus, ossa.
 Pulveris ellebori pars tertia iungitur albi
 1485 Iris radicum tenui cum pulvere duplo,
 Pulvis uterque simul commixto melle ligatur,
 Hoc superappositum purgat lentigine vultum,
 Et papulas eius istud cataplasma repellit.

XLIV. ENULA.

- Enula, quam Graecus Elnam vocat Eleniumque
 1490 Dicitur a medicis, est forma cognita cunctis.
 Humida vis eius et fervida dicitur esse,
 Humor habere gradum primum, fervorque secundum
 Dicitur. Illius decoctio menstrua purgat
 Si bibitur, movet urinam, depellit abortum,
 1495 Dicitur haec eadem stipatum solvere ventrem.
 Radix trita fugat sciasim superaddita coxae;
 Ex eius foliis cum vini nectare coctis
 Mire nefreticis renes involvere prodest.
 Eius radicum pulvis cum melle voratus
 1500 Tussim compescit, orthopnoicisque medetur;

1479 *His de radicib.* γ, ζ. *Colliria, colleria* etc. plur. edd. et codd. —
 1481 *Inque loco π.* *Inque locis haec fixa clavis λ; haec frixa cavis γ; locis*
cunctis haec fixa siringia curat β. *Siring., ciring.* etc. — 1483 *Ossi θ.* —
 1484 *Hellebori* plur. codd. et edd. *Illi γ, π, δδ, εε, ηη, θθ.* — 1485 *Yri*
radicis t. c. pondere η. — 1486 *Ligatus* edd.; *ligatur γ, δ, θ, λ, π; ligetur*
ζ. *Simul quae mixtio melle ligatur η; simul cum mixto melle ligatus π.* —
 1487 *Suprapositum αα; superpos. ββ, γγ.* *Curat η.* *Caligine δ, αα, ββ, γγ,*
δδ, εε, ηη, θθ, ζζ; *lentigine α, β, γ, η, θ, ζ, λ, μ, π, Γ, ζζ,* *quod etiam*
cum Dioscoridis textu (I. 1.) congruit. — 1488 *Illud α, δ, η, θ.* *Resolvit*
γ, η, θ, λ, π. — 1489 *Inula quam εε, ζζ, ηη, θθ.* *Quam vulgus η, θ,*
δδ, εε, ηη, θθ. *Elnum vocat eleniumque δ; elnam voc. elleniumque θ; ele-*
nam vocat eleniumque ββ; elnam voc. eleniumque α, β, γ, λ, μ, αα; elnam
voc. eliniumque δδ, εε, ηη, θθ; helenon vocat helleniumque ζζ; helenon voc.
helliniumque ζζ. — 1490 *Haec forma αα, ββ, γγ.* *Cognita multis γ.* — 1496
Iuvat sciasi δ. *Ischiada ac radix sanat trita addita coxae ζζ;* *cfr. v. 39.* —
 1497 *Vino αα, ββ, γγ.* *Vino nectere cunctis δ.* — 1498 *Neufreticis, neufra-*
ticis etc., *i. q. nephriticis.* *Prodest involvere renes ζζ.* — 1499 *Radicis α,*
β, γ, η, ζζ. *Hunc et sequentem versum omitt. λ.* — 1500 *Ortonoicisque*
var. codd.; emoptoicisque η, θ; haemoptoicisque ζζ.

Cum succo rutae succus si sumitur eius,
Affirmant ruptis quod prosit potio talis.

XLV. YSOPUM.

- Est Ysopum siccum calidum quoque, tertius illi
Est in utroque gradus. Eius decoctio facta
1505 Sic ut cocta simul sint mel, ficus quoque sicca,
Prodest non modicum patientibus hausta catarrhum,
Subvenit et voci raucae versata palato,
Et prodest cunctis pulmonum sumpta querelis;
Lumbricos ventris eadem potata repellit.
1510 In pectus capitis si destillatio fiat,
Quod persaepe solet tussim phthisimque creare,
Prodest haec eadem decoctio sumpta frequenter;
Omnibus his prodest pulvis cum melle iugatus.
Contrito viridi si iungitur oxymel illi,
1515 Sicque datur bibitum, stipatum molliet alvum,
Cum vento nocuo viscosum flegma repellens;
Cardama si iungas his, solves fortius alvum.
Potio si viridis vél sicci saepe bibatur,
Vultibus eximium fertur praestare colorem;
1520 Cum nitro et ficu sicca si conteris ipsum,

1501 Si succ. αα, ββ, γγ, ζζ. Succus si iungitur η. Huius αα, ββ, γγ.
— 1502 Sumtio talis ζ. Post hunc versum addit λ: Cum butiro modicoque
oleo decocta tumorem Matricis subiecta tepens fugat illa colique, Et cunctis
intus morbis sic subdita prodest, Hac etiam testes poteris curare tumentes,
Cum foliis lauri bene tritam si superaddas. Editio ζζ addit post v. 1502:
Hac etiam poteris testes curare tumentes. Cfr. Regim. Salern. v. 211, 212.
— 1503 Hyssopum est siccum ζζ. — 1504 Decoctio sumpta η, θ. — 1505
Simul sit η, γγ, G. — 1506 Modice δ, ζζ; prodest immodicum η, θ. Tus-
sim patientibus hausta γ, λ, π, γγ. — 1507 Hunc versum post 1508 habet
γ, λ. — 1508 Pulmonis ζζ. — 1510 Impetus et capitis ηη, θθ; et pectus
δδ, εε. Distillatio plur. codd. et edd. — 1511 Quae θ, ζ, δδ, εε, ζζ, ηη,
θθ, ζζ. Tussimque ptisimque αα, ββ, γγ. — 1512 Decoctio facta δ. — 1513
Melle ligatus μ. — 1514 Cum trito αα, ββ, γγ. Viridis si iungatur α. Ille
δ. — 1515 Stipatam δ, λ, π. — 1516 Vitiosum flegma δ. Repelles μ. In
edd. Atroc. et Pictor. ordo versuum mutatus est, ita ut 1518, 1519, 1516,
1517 hoc modo se excipiant. — 1517 Carthama α; cartami β; cordame γγ;
cardnia δδ, εε. Diosc. (III. 27) habet καρδάμων, nasturtii, in aliis edd.
καρδαμώμων, cardamomi. Iunges π. Solvis η; solvere δ, ζζ. — 1518 Sic-
cae δ; vel sua saepe η; vel si cui saepe ζζ. — 1519 Cfr. Regim. Salern.
v. 206. — 1520 Vitro siccaque ficu η; nitro et sicca ficu θ. Siccam s. c.
ipsam λ. Coxeris αα, ββ, γγ.

- Et superapponis spleni cataplasma tumentis
 Hydropicisve, solet siccando repellere morbum;
 Cum vino bibitum praecordia tensa relaxat,
 Et quicumque nocet tumor interiora recedet.
- 1525 In quo decoquitur si dens foveatur aceto,
 Fertur ab immodico cito saepe dolore levare.
 Accensi fumo sonitus compescitur auris.
 Elixum appositum livores limpidat omnes,
 Sic iuvat ictericos iniectum naribus idem.
- 1530 Auriculae dicunt gravem curare dolorem,
 Hoc mixtum roseo si fundis intus olivo.

XLVI. ASARUM.

- Est Asarum graece dictum, Vulgago latine.
 Haec calidae et siccae virtutis dicitur esse,
 Tertius est illi gradus, ut dicunt, in utroque.
- 1535 Provocat urinam, potataque menstrua purgat,
 Hocque modo iecoris medicatur sumpta dolori,
 Hydropicosque iuvat, sciasim fugat hausta frequenter,
 Et vulvae morbis decoctio subvenit eius.
 Dicitur ictericum potata repellere morbum,
- 1540 Elleborique modo vomitu praecordia purgat,
 Sed non est huius purgatio tam violenta,
 Nec metuenda quidem, si fiat taliter illa:

1521 Superponas $\eta\eta$, $\theta\theta$; superapponas rel. edd., superapponis γ , η , θ , κ , λ , μ , π . — 1522 Ydropicisque η , θ . Pellere κ . — 1523 Laxa resolvit λ . — 1524 Recedit γ , λ , π , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; repellit β . — 1527 Accensae β , γ , η , λ , μ , π , $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$. — 1528 Humores limp. $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Livores i. e. maculae cutis G. — 1529 Iniectus β , γ , λ , π . Hunc versum cum duobus sequentibus omitt. α , δ , η , μ ; alia manu adscriptos habet θ . — 1530 Auriculaeque gravem β , γ , π , $\zeta\zeta$; auriculae dic. grandem $\kappa\kappa$. Hunc versum et sequentem omitt. κ , λ . — 1531 Si fundas γ , π , $\zeta\zeta$. In fine huius capitis et quidem post versum 1528 habet θ : Pectoris humores ysopi decoctio mundat Nosque fides mundat, mundaque corda facit. — 1532 Graece vulgago dicta $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; dictum graece κ . Nomen Vulgago huic plantae impositum iam occurrit in Fulberti Carnotensis (\dagger 1029) epist. 46: „Vulgaginem etiam petitam vobis mittimus, quamvis aetatem vestram tali iam vomitu fatigari non suademus etc.“ — 1535 Potata $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; potatum $\gamma\gamma$. — 1537 Hydropicos iuvat ischiadem $\zeta\zeta$; cfr. v. 39. — 1538 Hunc vers. omitt. α . — 1540 Praecord. mundat δ , η , λ . — 1541 Eius purg. β , γ , η , λ . — 1542 Taliter ista δ . Gueroaldus ad hunc locum affert duos versiculos, qui condiciones in exhibendis purgationibus observandas complectuntur: „Ars, aetas, regio, virtus, complexio, forma, Mors et symptoma, repletio, tempus et aër“.

- Aetatem et vires eius circumspecte primum,
 Quem purgare voles, et tempus quale sit anni,
 1545 Et si sit regio fervens vel frigida valde,
 Aut si temperiem mediam tenet inter utrumque;
 Nam senibus puerisque parum donare licebit,
 Aetatis mediae plus his iuvenesque requirunt,
 Pinguibus et validis plus dandum quam macilentis
 1550 Debilibusque viris, magis in gelida regione
 Dandum quam calida, duris quocunque labore
 Plus illis tribues, quos reddunt otia molles.
 Haec circumspectiens et caetera talia tractans
 Non solum tutus dabis hanc, sed quaslibet herbas
 1555 Quae purgant vomitu stomachum, ventremve resolvunt.
 Sed quia de cunctis dixi communiter herbis,
 Quo sit danda modo proprie Vulgago docebo:
 De foliis eius triginta recentia tollens,
 Adde meri tantum quo possint cuncta recondi,
 1560 Tota nocte mero facias macerentur in illo,
 Mane terens vino, quo sunt macerata, resolve;
 Tunc olus excoctum cum pingui carne recenti
 Porcina prius aegroto da sufficienter,
 Et sumat vini quantum vult fortis et albi,
 1565 Sic Asari succum colatum trade bibendum.
 Fortibus et magnis est hic numerus foliorum
 Sufficiens, reliquis (ut diximus) est minuendus,
 Iuxta quod vires, aetas et tempora poscunt.

1543 *Primo* δ. — 1544 *Velis* et β, θ. *Temp.* quodlibet θ. — 1546 *Utramque* δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, ζζ. — 1549 *Validis* dandum est plus quam γ. — 1550 *Debilibusque* parum magis β. — 1552 *Plus* tribuas minus his quos η; plus dabis hisque minus quos γ, θ, ζζ, ζζ. *Illis* scriptum esse videtur pro quam illis, nisi forsitan ita legendum est, contra codicum auctoritatem. — 1553 *Talia* caetera x. — 1554 *Dabis* sed μ; dabis has sed x. — 1555 *Ventremque* α, δ, θ, x, λ, π, ζζ; *ventremve* μ, G, ββ, γγ, ζζ; quae purg. stomachum vomitu ventremque γ, η; quae purg. vomitu ventrem stomachumve δδ, εε, ηη, θθ. — 1556 *Communiter* istis μ. — 1558 *Fol.* huius β, γ, x. — 1559 *Merum* quantum sit opus quo cuncta recundi γ. — 1560 *Facies* θ, x, λ. — 1561 *Teres* x, ηη, θθ, ζζ. Quo sint η, x. Hunc versum omitt. λ. — 1564 *Quantum* vini ζζ; vult quantum δ, x, δδ, εε. — 1565 *Collatum* η, π. — 1566 *Hic* est λ, ζζ. — 1567 *Subiiciens* ηη, θθ. — 1568 *Aestas* ηη, θθ. *Vires* eius et caetera μ; vires et aetas tempora η; vires, aetas et tempora θ, x, λ, π; et caetera rel. codd. et edd., sed confer v. 1821, ubi eadem fere recurrunt.

XLVII. MENTHA.

Vim calidam siccamque gradu fert Mentha secundo.

- 1570 Illius potu vis digestiva iuvatur,
Confortat stomachum, vomitum quoque detinet hausta,
Lumbricosque modo depellere fertur eodem.
Diversis morbis occurrit testiculorum,
Si foveantur aqua, qua Menthae cocta sit herba;
1575 Concretum solvit lac mammis addita trita,
Instillata fugat auris cum melle dolorem,
Asperitas linguae fugit illa saepe fricatae,
Haustaque cum sapa partum solet accelerare,
Trita canis morsum superaddita cum sale curat.
1580 Haec haemoptoicis mixto succurrit aceto;
Matrici succus si subditur illius, ante
Quam fiat coitus, mulier non concipit inde.
Caseolos succus putrescere non sinit eius
Admixtus vel si viridis superadditur herba.

XLVIII. CYPERUS.

- 1585 Vim Cypero medici calidam siccamque secundo
Dicunt esse gradu. Potu depellitur eius
Calculus, urinae purgat laxatque meatus.
Dicit Apollodorus, quod pellere possit abortum,
Si mulier foveatur aqua, qua coxerit illum;
1590 Asserit hic idem consumere posse lienem
Illius fumus, si saepius ore trahatur;
Si se sanus homo fumo subfumiget illo,

1569 *Menta* plur. codd. et edd. — 1570 *Digestiva* α . — 1573 *Succurrit* θ ; *occurrere* γ . — 1575 *Mammis lac solv.* α . *Lac solvit mammis si sit superaddita trita* θ , μ . — 1577 *Fricata* γ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1578 *Cum cepa* (in margine notatur: al. sapa et melius) θ . *Sapa* i. e. vinum coctum usque ad consumptionem duarum partium G.; apud scriptores Romanos antiquos sapa est mustum coctione ad dimidiam vel tertiam partem inspissatum. — 1579 *Morsus* β . — 1580 *Haemophthisicis* $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$; *emoptoicis* etc. var. codd. et edd. — 1583 *Sinit inde* δ . — 1584 *Viridis vel si* α . — 1585 *Cyperus* semper pro *cyp.* plur. codd.; *cirpus* η . *Calidam cypero medici* λ . — 1586 *Depell.* huius α , β , μ . — 1587 *Urinam* θ . — 1588 *Apollodorus* θ , μ ; *Apolloridus* α ; *Apolloderus* π . — 1589 *Coxerit ipsum* θ , μ , π ; *co-xeris ipsum* α ; *coxeris illum* β . — 1590 *Hic inde* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. *Consumi* α , θ , μ , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\alpha\alpha$. — 1591 *Fumo* α , α , λ , μ , $\zeta\zeta$, $\alpha\alpha$. — 1592 *Suffumiget, suffumigat, subfumiget* var. codd. et edd. *Isto* β , η .

Dicit eum fieri firmum magis et leviolem.

Subvenit alarum vitiis admixtus olivo

1595 Succus, sic vitium fugat intertriginis unctum,

Humores nimios desiccat saepius haustum.

Illius solus pulvis cum melle iugatus

Ulceras mirifice vel vulnera putrida purgat,

Praecipue pulvis hic ulceribus valet oris.

1600 Si bibitur stomachum confortat debilitatum,

Hydropicis multum succurrit saepius haustum,

Atque per urinas humores purgat aquosos.

Contrito validum Cypero si iungis acetum

Ulceras, quae serpunt, cohibes medicamine tali.

XLIX. P A E O N I A.

1605 Paeoniam medici calidam siccamque fatentur,

Hancque tenere gradum dicunt in utroque secundum.

Splen, iecur et renes cum mulsa sumpta iuvabit,

Si iungatur ei violenter amygdala trita,

Menstrua sic purgat et fluxum detinet alvi.

1610 Illius in vino decoctio saepius hausta

Vesicae duos sedat sic sumpta dolores,

Et scotosim sic illa iuvat stomachique dolorem,

Nefreticos eadem multum iuvat, ictericosque.

Calculus infantum potu depellitur eius;

1615 Pressuras, inferre solent quas somnia nocte,

Paeoniae semen, bibitur si saepius, arcet.

1593 Plin. XXI. 18. — 1594 Illarum $\beta\beta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1595 In pruriginis η . — 1596 Nimios purgat siccatur saepius $\alpha\alpha$; purgat sicca $\beta\beta$; purgat sic G, i. e. cum oleo; depellit saepius $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Haustus β , γ , η , edd. Atroc. Cornar. Pictor., $\kappa\kappa$. — 1597 Istius $\eta\eta$, $\theta\theta$. Mellive iugatus α , θ , μ , π , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 1598 Viscera mirif. γ . Et vulnera β . — 1599 Hunc versum omitt. $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, G; post 1600 habet η . — 1601 Yctericis mult. δ . Hydropicis prodest multum bene saepius λ . — 1602 Urinam β . — 1603 Contr. calidum π . — 1605 Peonia, peionia etc. Siccatur calidamque λ . — 1606 Atque tenere γ . — 1607 Iecur β . — 1608 Iungantur $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. Amygdala plur. codd. et edd. — 1610 Huius cum vino θ . — 1611 Diros α , μ , $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$. Sic sedat δ ; siccatur sic $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1612 Scotosim μ ; sclerosim $\zeta\zeta$; sclerosin $\kappa\kappa$. Sic sumpta iuvat θ . — 1613 Nefreticos, nephreticos etc. In edd. Atroc. Cornar. et Pictorii versus 1614 ante 1613 ponitur. — 1614 Depell. huius α , λ ; depell. isto β , γ ; deducitur eius δ . — 1615 Solent insomnia $\eta\eta$, $\theta\theta$. Sermo est de ephialte s. incubo.

- Illius radix pueris suspensa caducis
 Non modicum prodest, Galienus ut asserit auctor;
 Quendam se puerum narrat vidisse caducum,
 1620 Aetas cuius erat annorum circiter octo,
 Paeoniae puer hic radicem ferre solebat
 Appensam collo; quadam vice decidit illa,
 Moxque puer cecidit, solito qua more ligata
 Protinus evasit; Galienus vero probare
 1625 Rem plene cupiens radicem denuo dempsit
 De collo pueri, cecidit, viguitque resumpta;
 Cognita vis herbae fuit huius sic manifeste.
 Ipse Dioscorides cunctis ait esse caducis
 Aptam, si bibitur vel si suspenditur illa.
 1630 Seminis illius ter quinque rubentia grana
 Cum vino fluxum matricis sumpta coërcent;
 Nigra solent varios matricum pellere morbos,
 Si totidem dantur cum vino nocte bibenda.
 Huius sunt geminae species, mas dicitur una,
 1635 Altera, quae minor est, species est femina dicta:
 Radix maioris est palmis longa duabus
 Grossaque ceu digitus; radix divisa minoris
 Dicitur in plures radices, haec bene purgat
 Post partum potata steras vino sociata,
 1640 In cunctis reliquis similis vis dicitur illis.

1617 *Pueris radix* ϑ. — 1618 *Velut asserit ipse Galenus* δδ, εε, ζζ, ηη, ϑϑ. Galen. de simplic. facult. lib. VI, cap. 3, sect. 10, περὶ γλυκυσι-
 δης, ed. Kühn, tom. 11. pag. 859. — 1622 *Quadam die decidit α; vice*
concidit ηη, ϑϑ; vice detulit illam γ. — 1623 *Puer recidit ηη, ϑϑ.* —
 1624 *Galienus nempe prob. ϑ; rem vero probare Galenus* δδ, εε, ζζ, ηη,
 ϑϑ, κκ. — 1625 *Hanc plene caed. edd.; tunc plene δ; rem cupiens plene*
 η, κ, π. *Denuo prensit κ; pressit α.* — 1626 *Morboque resumpta κ; surgit-*
que resumpta β. — 1627 *Eius sic β; huius tam α, λ, μ, π.* — 1629
Illam γ; superadditur illa ϑ. — 1630 *Virentia grana η, ϑ.* — 1632 *Ma-*
tricis β, γ. — 1633 *Nocte bibendum η; dantur si vino nocte bibantur ϑ.* —
 1636 *Palmis est γ. Duobus plur. codd. et edd.* — 1637 *Grossa η, ϑ; cras-*
saque α, ζζ. Seu digitus γ, δ; sex digitis αα, ββ, γγ, G. — 1639 *Potata uteros*
 ζζ, κκ; cfr. v. 13. — 1640 *Similis sed β; simulari dicitur illi γ, sed cor-*
rigitur: similis vis. Dicitur illi κ; dic. esse ϑ.

L. BARROCUS.

- Herbam, quam Graeci dixerunt Mellisophyllon,
 Barrocum nostri dicunt vulgariter; illa
 Prae cunctis apibus gratissima dicitur herbis.
 Nec gaudere magis ullius flore videntur;
 1645 Contritis foliis apium si vasa perungas,
 Non fugient, meliusque facis, si lac sibi iungas,
 Unguine cultores retinent examina tali;
 Auxilium praesens apium fert ictibus illa,
 Ictus detrita tegitur si protinus herba,
 1650 Hocque modo, quos vespa nocet vel aranea, curat.
 Trita solet veteres compescere cum sale strumas,
 Hocque modo vitiis dicunt succurrere sedis,
 Femina purgatur decocto cum sale succo,
 Tali discutitur inflatio noxia potu;
 1655 Eius si viridis decoctio saepe bibatur,
 Antiquos dysentericos iuvat et ciliacos,
 Asthmaticis eadem prodest orthopnoicisque,
 Ulcera depurgat, morbos levat articulorum.
 Herba canis morsus superaddita cum sale curat
 1660 Eius fomento; decoctio menstrua purgat,
 Ore retenta solet dentis sedare dolorem,
 Lumina purgari caligine Plinius inquit,
 Eius si succo fuerint cum melle peruncta.

1641 *Melissophyllam* α; *melisophylos* β; *mellisophillos* κ; *mellisophyllon* λ; *melisophilos* μ, ββ; *melisophillos* π; *mellisophilos* αα, γγ; *mellisophyllon* δδ, εε, ηη, θθ, κκ; *melisophilon* ζζ. — 1642 *Barocum* α, γ, θ; *barocam* β; *boracum* δ, η; *barrachum* κ; *baratum* μ; *baracum* π; *boragum* δδ, εε, ζζ; *boragam* ηη, κκ; *borragam* θθ. *Illam* α, β, γ, δ, η, κ, edd. Atroc. Cornar. Pictor. et κκ. — 1643 *Gravissima* αα, ββ. *Herba* γ, κ. — 1644 *Illius* β, θ. — 1645 *Contritae* α, δ, λ, μ, δδ, εε; *contusis* κ. *Floris* γ, δδ, εε; *floris foliis* δ; *floribus* β; *foliis et* γ. — 1646 *Fugiunt* α, β. *Facit* αα, ββ, γγ. — 1649 *Si saepius* λ. — 1650 *Arania* δ. — 1652 *Succurr.* foedis α, δ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ. — 1653 *Fem. curatur* γ, θ. *Decoctae* α, γ, μ, π. — 1656 *Dissent.* var. codd. et edd. *Et quiliacos* δ, μ, π; *ciliacus morbus* i. q. *coeliacus*. *Atque dysentericis prodest haec coeliacisque* ζζ, ita scilicet mutante Cornario, ne contra metrum peccetur. — 1657 *Asmat.* plur. codd. et edd. *Ortonoic.* it.; *emoptoicisque* θ. — 1658 *Iuvat articul.* θ, λ. — 1659 *Morsum* θ, κ. — 1661 *Oreque trita* α; *oreque tenta* λ. *Dolorem* αα, ββ, γγ. — 1662 Plin. XXI. 20.

LI. SENE C I O N.

- Erigeron Graeci, nos Senecion vocitamus,
 1665 Quod canis similis videatur flore capillis;
 Nascitur in muris et in hortis et tegulatis.
 Illius herbae vis frigida dicitur esse,
 In medicinali radix non ponitur usu.
 Flores cum foliis tundens infundito vini
 1670 Permodicum dulcis, et sic tepefacta tumori
 Haec simul apponas ani vel testiculorum;
 Addito thus istis, nervos et vulnera quaevis
 Curabis facile posito cataplasmate tali.
 Haec eadem triti facient eius capitelli.
 1675 Potari prohibent, quia suffocare bibentem
 Quidam confirmant, at contra Plinius auctor
 Ictericis quosdam potum donasse salubrem
 Cum vino dicit, talique modo medicari
 Morbis vesicae, plures ait ille probasse,
 1680 Et cordis vitiis illam iecorisque dedisse,
 Torminibus quoque cum passo, iuvisseque potu
 Hoc varios morbos, praecordia quos patiuntur;
 Et viridis facit hoc si tincta voretur aceto,
 Trita solet duras haec cum sale spargere strumas;
 1685 Hanc circumscriptam si quis fodiat sine ferro

1664 *Erigeton* γ, corrigitur *Irigeon*; *erigenon* δ; *erigonum* η; *origeron* λ, π, αα, ββ, γγ; *Senetion*, *senation*, *senition*, *senitium*, etc. *Erigeron Graecis nobis Senecio dictus* ζζ, *origeron Gr. nob. sen. dict.* ζζ. — 1665 *Dioscor.* IV. 95: διὰ τὸ ξαροῦ τὰ ἀνθῆ τραχειδῶς πολιοῦσθαι. *Videtur* β, θ. — 1666 *In oris et stabulatis* β; *ortis et stabulatis* γ; *ortis et tabulatis* δ, θ; *hortis et tabulatis* ζ, δδ, εε, ζζ, ζζ; *hortis et in tabulatis* ηη, θθ; *nascitur in ortis in muris et in tabulatis* π; *in muris et in ortis et tegulatis* αα, ββ, γγ. *Diosc. l. c.* habet ἐπὶ θρυγχοῖς καὶ περὶ τὰς πόλεις; *Plin. XXV. 13:* „nascitur et in tegulis et in muris“; etiam *Gueroaldus* loquitur de tegulis. — 1666 *Illius valde vis herbae* θ; *herbae praedictae vis* η; *frigida vis herbae praedictae* η. — 1669 *Tundes* μ. *Vino* ζ. — 1670 *Dulcis sic* η. — 1673 *Facile imposito* ζζ, ζζ. — 1674 *Vel eadem a.* *Trita f. e. capitella* γ, η, ζ; *faciunt eiusque capilli* θ. *Faciunt* β, θ, ζ, π. — 1676 *Quidam affirmant* α, β, η, ζ. — 1677 *Ict. huius* αα, ββ, γγ; *quondam* β, δδ, εε, ηη, θθ; *quodam* δ; *quisdam* λ; *quosdam* α, γ, η, θ, ζ, μ, π, ζζ. *Potu* δ; *potam* π. *Saluti* π; *salutem* αα, ββ, γγ, G. — 1678 *Dixit* γ. — 1679 *Pluries* G et nonnulli codd.; *pluribus* β. *Ille prodesse* π. — 1680 *At cordis* γ. *Viciis plur. codd. et edd.* — 1681 *Iuvasseque potu* π; *minuisseque potu* γ; *muldae quoque potu* θ; *potuque iuvasse* αα, ββ, γγ. — 1682 *Haec* α, δ, η. — 1683 *Aut virid.* γ. *Si sumpta* γ; *si intincta* μ. — 1684 *Hoc* ζ. — 1685 *Hunc* versum cum quatuor sequentibus omitt. α.

Et tangat dentem vicibus tribus inde dolentem,
 Unaquaque spuens vice, postque reponat eodem,
 Quo fuit orta, loco, sic rursum vivat ut herba,
 Plinius ut dicit, non amplius ille dolebit.

LII. CHELIDONIA.

- 1690 Esse Chelidoniae species geminae referuntur
 A medicis: species est maior prima vocata,
 Altera vero minor; oculis medicatur utraque,
 Coecatis pullis hac lumina mater hirundo,
 Plinius ut scribit, quamvis sint eruta, reddit;
 1695 Hanc nasci dicit avibus venientibus illis
 Et desiccari, solito dum more recedunt,
 Indequ nomen habet Chelidonia, namque chelidon
 Dicitur haec volucris Graecorum more vocari.
 Florentis succus cum melle coquatur in aere
 1700 Igne levi, spumam donec proiecerit omnem
 Et quasi crassitiem mellis decoctio sumat;
 Utilius nullum dicunt oculis medicamen,
 Quos caligo nocet, si sint hoc saepe peruncti.
 Conteritur iuncto sibi radix eius anetho
 1705 Et sic ictericis cum vino sumitur albo;
 Dentis, ut affirmant, prohibet contrita dolorem.
 De foliis eius contusis si cataplasma
 Cum vino fiat, maculas abstergere dicunt.

1686 Tangit η. Dentes v. tr. inde dolentes δ. — 1687 Reponet η, θ; reponens δδ, εε, ζζ. — 1688 Rursus β; sursum αα, ββ, γγ. Ut vivat δ; vivet ut δδ, εε, ηη, θθ. — 1689 Dicit iam non dens ille θ, μ, π; dic. iam n. d. inde λ; dic. n. ampl. inde β. — 1690 Celidoniae plur. codd. et edd. Geminae spec. α, λ, π. — 1691 Maior species est β, κ, λ. — 1692 Oculis herba utraque prodest κκ; medicantur utraque π. — 1693 Hunc et sequentem versum habet Regim. Salern. v. 218, 219. Caecatis, cecatis; yruno. — 1694 Scripsit β, θ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. — 1695 Dicunt β, θ, π, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, κκ. — 1697 Celidon β, δ, η, θ, κ, μ, π. — 1698 Vocata α. — 1700 Leni δ?, θ. Proieceris ηη, θθ; deiecerit λ. — 1701 Donec grossitiem θ. Crassit. mollis λ. Sumit δ. — 1703 Queis κκ. Sint persaepe peruncti η. — 1704 Eius aceto β, δ, θ, ηη, θθ; σὶν ἀνίσω Diosc. II. 211, ita ut vel hic, vel Macer corrigendus sit. — 1705 Et sic ab η; sic et ab κ. — 1706 Dentibus illatum αα, ββ, γγ, G; illarum μ; nostram lectionem habent rel. edd. et β, γ, δ, η, θ, κ, λ, π. Cohibet γ. Dolores δ. — 1707 Contusis γ; concussis μ.

LIII. CENTAUREA.

- Sunt Centaureae species, maiorque minorque,
 1710 Ut suprascriptis dixi de pluribus herbis,
 Sed quia perpaucis species est cognita maior,
 Hanc praetermittens vires narrabo minoris,
 Quam notam cunctis credo vulgaribus ipsis.
 Desiccativae virtutis dicitur esse,
 1715 Non modicum plagas conglutinat inde recentes,
 Inque cicatricem veteres superaddita ducit;
 Illi, qui sciasim patitur, decoctio mire
 Prodest, illius si sit subiecta per anum,
 Sanguine detracto sedat mox illa dolorem,
 1720 Fomento nervis eadem medicabitur aegris.
 Illius succus deducit menstrua sumptus,
 Pellit abortivum; medicamina cuncta maligna
 Cum vino sumptum dicunt purgare per alvum;
 Melle sibi iuncto caligine lumina purgat.
 1725 Illius exprimitur autumnii tempore succus,
 Quem desiccatum ferventi sole reponunt,
 Ad rerum curam, quas diximus ante, salubrem.

LIV. COLUBRINA.

- Herba, Dragonteam Graecorum quam vocat usus,
 Haec eadem vulgi lingua Colubrina vocatur,
 1730 Quod colubro similis maculoso cortice surgit,
 Ex quibus antiquis expertum credimus esse,

1709 Sunt duae cent. a. — 1710 Supradictis γ , δ , λ , π , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Dixit $\beta\beta$. — 1712 Maioris aa. Narrando minoris μ . — 1713 Cunctis not. cr. vulg. ipsa aa, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. Vulgarib. esse λ . — 1714 Creditur esse $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1715 Congl. ipsa a; illa θ . — 1716 Cicatrices aa, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\kappa\kappa$; cicatricem rel. edd. et a, γ , η , κ . Veterem a, κ . Atque cicatrices veteres β . Superaddita dicunt δ . — 1717 Ischiada at si quis $\zeta\zeta$; cfr. v. 39. — 1718 Subducta γ . — 1719 Mox sedat γ . — 1720 Fomentis eadem multum δ . — 1722 Pellit abortum med. cuncta malignus β . — 1723 Per anum θ . — 1726 Desiccandum θ . — 1727 Ad tales curas $\eta\eta$, $\theta\theta$; ad renum curam η , θ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$; ad rerum curas λ . Quas dicimus ante aa, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; quam diximus ante $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\kappa\kappa$; quam diximus esse κ ; quas diximus esse $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1728 Inscriptioni additur in β Serpentina, in μ id est herba bixaria. Herbam nonnulli codd. et edd. Dragontheam $\gamma\gamma$; dragunteam a, γ ; draconteiam $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$; dracontiam $\eta\eta$, $\theta\theta$; draconteam η , λ , μ ; dracontea β , δ , $\kappa\kappa$. — 1729 Lingua vulgi θ , λ . Coluberna η . — 1730 Cortice surgat η , θ , κ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$; corpore surgat $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1731 Expertum hoc antiquis β . Compertum credimus a, θ , μ .

- Quod queat a simili colubrina venena fugare.
 Quisquis se trita radice perunxerit eius,
 Tutus ab incursu serpentum dicitur esse;
 1735 Morsibus illarum cum vino sumpta medetur.
 Si iungas oleum cum succo seminis eius
 Auribus infundens poteris sedare dolorem;
 Hoc succo lanam madidam si naribus addas,
 Compesces morbum, qui polypus est vocitatus;
 1740 Sic etiam cancris magnum solet esse iuvamen.
 Succo radice eius caligo fugatur
 Et varii morbi, quos lumina perpetiuntur,
 Ex ipso puro si sint lita melleve mixto;
 Et prodest oculis radix si manditur assa;
 1745 Cum pusca granis ter denis seminis haustis
 Lumina munda ferunt pulsa caligine reddi.
 Si marcescentis illius floris odorem
 Nare trahat praegnans, deponere fertur abortum,
 Vel si sit radix matrici subdita trita.
 1750 Pulvis radice eius cum melle iugatus
 Tussim compescit sumptus, sedatque catarrhum
 Et confert haemoptoicis; hoc saepe iuvamen
 Pectoris humores exhaurit non redituros;
 Omnibus his prodest radix si sumitur assa,
 1755 Istud idem faciet eius decoctio sumpta.
 Eius cum vino radix venerem movet hausta.
 Provocat urinas, fagedaenica vulnera purgat,
 Si sit ei tritae cum melle bryonia iuncta;
 Vulneris haec mundat sordes, syringia curat,

1732 Coluberna η. — 1733 Si quis se δ. Perunxeris ζζ. — 1734 Ab
 occursu γ; ingressu θ. — 1735 Illorum β, γ, η, θ, κ, λ, ηη, θθ, κκ. —
 1736 Sem. huius β. — 1739 Compescet β, μ. Polipus var. codd. et edd. —
 1740 Hic succus cancris α, λ, μ; hic cancris succus π. Levamen δ. — 1741
 Et succo β. — 1743 Mixta κ, λ. — 1745 Posca κκ. Tridenis π. Hausta
 δδ, εε, ηη, θθ. — 1746 Munda queunt θ. Diosc. II. 196 habet: ποθέντες
 δὲ ὅσον λ' κόκκοι μετὰ ὀξυζότου ἐξαμβλώσκειν, abortum inferunt. — 1748
 Trahit μ. Depellere fertur θ. — 1752 Et profert emopt. α. Haemophthisi-
 cis δδ, εε. — 1755 Facit illius γ, η, κ. — 1757 Urinam δ, κκ. Flegedeni-
 ca, flagedenica, fagedonica, fagetidica etc.; comedentia vulnera λ; ferventia
 vulnera δδ, εε. Curat α, λ, π; sanat δδ, εε, ζζ, ηη. — 1758 Brionia, brio-
 nica, brionea, bionica.

1760 Sola sibi iuncto maculas depellit aceto.

Esse pedum vitium dicunt, cui pernio nomen

Est a perniciē membri patientis id ipsum,

Plebs dicit mulam, solet hoc de frigore nasci,

Amne Dragonteae radices decoque tali,

1765 Pernio deletur, si saepius amne fovetur.

LV. GAISDO.

Isatis a Graecis est vulgo Gaisdo vocata,

Non modicum quaestum praebens tinctoribus herba.

De foliis eius tritis factum cataplasma,

Vulnera (magna licet) conglutinat atque cruorem

1770 Illorum sistit, reprimit quoscunque tumores,

Si cum melle teris hanc, sordida vulnera purgat;

Emundat maculas et sacro subvenit igni,

Ovi si iungens albumen eam superaddas.

LVI. ELLEBORUS ALBUS.

Elleborum geminas species testantur habere,

1775 Album, quod sursum purgat, nigrumque deorsum;

Vim siccam calidamque tenent et tertius illis

Est in utroque gradus, nigro violentius album

Dicitur, unde prius dicam de viribus eius.

Suppositum quocunque modo depellit abortum,

1780 Naribus attractus sternutamenta movebit

Illius pulvis capitis pellentia morbos;

Miscetur confecturis, quae lumina purgant,

1761 *Pernia* β. — 1762 A perna vox pernio deducitur. Ad ipsum ββ.
 — 1763 *Mulem* ββ; *mullam* μ; *molam* β; dicit plebs illam solet haec θ.
Mulam sol. haec α γ, haec de αα, ββ, γγ, ζζ. Hunc versum omitt. α. —
 1765 *Fricetur* μ; *lavetur* αα, ββ, γγ. — 1766 *Satis* α; *siatis* δ; *uatis* ζ,
 ββ; *usatis* αα, γγ; *isaris* λ; *ischas* δδ, εε, ηη, θθ; *gatis* π. Vulgo quae
gaisdo vocatur ζ; est vulgo *gaisdon* vocata β; *gaisda* vocata γ, δδ, εε, ζζ;
gaisdo vocata π, ζζ; *gaysta* vocatus η; *caisdo* vocatur λ; *caisdo* vocatus μ.
 De huius nominis etymo vide proleg. ad Macr. pag. 11. — 1767 *Praebet* γ. —
 1768 *Fiet catapl.* αα, ββ, γγ. — 1770 *Istorum* β, γ. *Reprimes* θ. Quoque
tunsa tumores γγ. — 1771 *Teras* ζζ; *tritis* π. *Iunctum melle teris* β. — 1772
Et mundat γ, μ; *emendat* δ, θ, ζ. — 1773 *Iunges* η; *iungas* θ. *Ei* ζ; *eas*
 π. — 1774 *Helleborum* plur. edd. *Spec. gem.* θ. *Testatur* β, δδ, εε, ζζ,
 ηη, θθ. — 1775 *Qui* β; *quae* θ. — 1776 *Tenet* δδ, εε, ηη, θθ. *Illi* ζ. —
 1778 *Inde prius* η, θ; *inde primis* π. *Viribus albi* θ. — 1780 *Adtractus*
 λ; *adiunctus* μ. — 1781 *Repellere morbos* β.

- Et multum prodesse ferunt vitiis oculorum.
 Pultibus admixtus mures pulvis necat eius,
 1785 Et cum lacte datus est muscis perniciosus.
 Dicunt per vomitum varios educere sumptum
 Humores, veteresque ferunt sic pellere morbos,
 Purgatur tali vomitu vertigo vetusta,
 Insanis, melancholicis valet atque caducis,
 1790 Saepeque curatur sumpto lymphaticus isto.
 Hydropicis in principio mire medicatur,
 Emundat lepram, tetanum fugat atque podagram,
 Confirmat tremulos, redeuntia tormina curat,
 Diversis vitiis stomachi sciasique medetur
 1795 Et tussi veteri, febribus super omnia prodest
 Quartanis, annis iam pluribus inveteratis.
 Ingenti cura sumpturum Plinius ipsum
 Admonet, ut septem se praeparet ante diebus,
 Humectisque cibis corpus bene temperet omne,
 1800 Nec sero coenet, qui debet sumere mane,
 Et quando sumet, iubet explorare serenam
 Et calidam claramque diem, ventisque carentem;
 Observare quidem curam si spreverit istam,
 Passurum nimios affirmat eum cruciatus,
 1805 Elleborumque iubet in pultibus antea coctum
 Aut in lente dari, sic dicit non nociturum;
 Hocque dari prohibet senibus puerisque tenellis,
 Mollibus et timidis, animique viris muliebris,
 Et macris nimium dicit non accipiendum;
 1810 In succo ptisanæ vel mulsa paneve coctum

1784 Pulvis mures η , θ . — 1785 Muscis est λ , $\zeta\zeta$, xx . — 1786 Deducere δ . — 1787 Veteres referunt δ ; vet. fertur π . Depellere $\gamma\gamma$. — 1788 Purgari δ . E tali $\gamma\gamma$. — 1789 Insanisque $\zeta\zeta$, xx , metri causa. — 1790 Duratur μ . Lunaticus isto θ . — 1791 Hydropicos α . — 1792 Et mundat θ ; emendat α . Thenatum α ; tetanum β . — 1794 Sciasimque γ , μ ; ischiadique $\zeta\zeta$; cfr. v. 39. — 1795 Febribusque per $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1797 Cura qui sumit θ . Istum $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; istud xx . — 1798 Ammonet β , μ . — 1801 Quandoque δ , η . Serenum π . — 1802 Cal. siccamque diem λ . — 1803 Obs. iubet curam α , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Spreverit illam θ ; sumpserit istam λ , π . — 1804 Cruciatos δ . — 1805 Elleborum iubet α . Pultis η . — 1806 Hunc versum omitt. π . Aut omitt. $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. Intrepide dari $\gamma\gamma$, G . — 1807 Hocque modo proh. γ . Puellisque $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 1808 Timidis β . — 1810 Tisanæ plur. codd. et edd.

- Sumere praecipiant alii, sic utile dicunt.
 Philo composito fertur scripsisse libello,
 Qualiter Elleborum sit nobis accipiendum,
 Inque suis Ipocras aphorismis istius herbae
 1815 Solius meminit, quam noverat utiliore.
 Plures scripserunt huius de viribus herbae,
 Et quo sit sumenda modo docuere quibusque;
 Non tamen inveni, perplura volumina volvens,
 Ullum, qui certum pondus donare iuberet
 1820 Illius; dixisse satis se, credo, putabant,
 Cum iuxta vires, aetates, tempora dandum
 Iussissent, mihi vero satis non esse videtur
 Tutum, rem, subitum quae confert saepe periculum,
 Commendare dari cuiquam sine pondere certo.
 1825 Plinius ut scribit, Themison donare solebat
 Ellebori dragmas geminas, tribuisse sequentes
 Bis binas etiam confirmat, non tamen ipse,
 Pondere quo iubeat sumi, statuisset videtur;
 Cum tamen Ellebori nigri iubeat dare dragmam,
 1830 Quatuor aut scrupulos, mihi significare videtur,
 Albi dimidium pondus tantummodo dandum,
 Quod longe nigro violentius esse fatetur.

1812 Philo α, γ, λ, αα, ββ, ζζ, ζζ; Phylo δδ, εε, ηη, θθ; Phylon β; Philon γγ; Filo ζ; Filon η, θ. Composite β; compositum ζ. Libellum β, ζ. — 1813 Elleborus s. n. accipiendus β. — 1814 Hipocras θ, εε; Hypocras ζζ; Ypocras αα, γγ. Hippocratesque suis ζζ; Ypocrasque suis β. Amphorismis α; afforismis π. Illius herbae θ. — 1815 Inter hunc et sequentem versum interponit versum 1829 et 30 cod. δ. — 1816 De viribus istius α, ζ. Hunc versum et antecedentem omitt. μ. — 1817 Quibusdam θ. Quibusque i. e. et a quibus hominibus G. — 1818 Quam plura volumina αα, ββ; complura γγ; perplura rel. edd. et α, γ, δ, η, ζ, λ; perplurima scripta revolvens β, θ. — 1819 Illum qui θ, π; unum qui λ. — 1823 Tutam θ, δδ, εε, ηη, θθ. Subito ζζ; subitam λ. — 1824 Commandare ββ. — 1825 Scripsit α, β, λ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. Temison δ, λ, π; temiphon ζζ. — 1826 Drachmas al. Geminas drachmas θ. — 1827 Gingivas etiam α; bis etiam binas δ; bis binis etiam μ. Confirmant λ. Ipso α, ζ. — 1829 Drachmam al.; drachmas θ. — 1830 Quatuor αα, γγ. In scrupulo α; aut obolos ζζ; obolos ζζ, ad mentem Plinii XXV, 5: „ex aqua datur ad leniter molliendam alvum, plurimum drachma, modice quatuor obolis“. — 1832 Esse fatentur ζ; esse videtur λ.

LVII. ELLEBORUS NIGER.

- Elleborum nigrum non est adeo violentum,
 Nec formidandum quantum quod diximus album;
 1835 Hoc quoque praecipiant veteres in lente coquendum,
 Aut in iuscellis; sic insanis medicari
 Assumptum dicunt et sic prodesse podagrae.
 Hydropicis mota febre dicitur auxiliari,
 Miram sentit opem sumpto paralyticus illo,
 1840 Et varios bibitum morbos levat articulorum,
 Educit choleras varias et flegma per alvum,
 Elixaturae potu caligo fugatur,
 Duricias suppuratas factum cataplasma
 Concoquit et purgat; vacuat syringia callo
 1845 Infixus modicus radicis surculus eius,
 Postque dies geminos sit surculus ille remotus.
 Hordea, quam dederint, contrito iunge farinam,
 Hydropicus tumor appositis siccabitur istis;
 Menstrua suppositum purgat, depellit abortum,
 1850 Auditum reddit, si surdis auribus illud
 Imponas et post biduum triduumve repellas.
 Appositum tollit maculas eius cataplasma,
 Emundat lepras, scabies quascunque repellit.
 Ore diu tentum, quo coxeris illud, acetum
 1855 Dentis non modicum dicunt sedare dolorem.

1833 *Helleb. al.* Non esse μ . — 1834 *Vel formidandum* $\eta\eta$, $\theta\theta$. *Quant. modo diximus* γ ; *quant. nos dix.* θ ; *sic quantum dix.* $\zeta\zeta$; *tantum quam dix.* π . — 1835 *Quoque praecipue* $\alpha\alpha$. *Polenta coquendum* β . — 1836 *Viscellis, vissellis, vicellis, iussellis* var. codd. et edd.; *iussellis* α , γ , $\zeta\zeta$, $\alpha\alpha$, secund. Diosc. IV. 149: *σνέψεται δὲ καὶ φακῇ καὶ ζωμοῖς* α . τ . λ , ita ut iuscellum dicatur pro iusculum. — 1837 *Sic et* θ . — 1838 *Hydropicisque* β . *Hydropicis mota febrem datur* η . Hunc versum ante v. 1837 ponit π . — 1839 *Sumpta par. illa* π . *Isto* α . — 1840 *Varios habitum* δ . — 1841 *Eduxit* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. *Choleras varias i. e. bilem flavam et nigram.* *Fleuma, phlegma* al. — 1842 *Potumque caligo* α ; *potu caligoque* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1843 *Supputatas* δ ; *subduratas* η ; *supparatas* λ . *Duricias stericas solvit fact.* α . — 1844 *Decoquit et* η ; *concoquitur purgat* θ . *Vacuo* π . *Siring. ciring.* al. *Collo plur.* codd. et edd. — 1845 *Modicum* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. *Infelix modicus* λ . — 1846 *Perque dies* β . *Circulus ille* λ . — 1847 *Ordea plur.* codd. et edd. *Contrita* δ . — 1848 *Illis* $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. *Hydropicis t. appositus nonnullae* edd. — 1850 *Illum* δ ; *istud* θ , π , $\zeta\zeta$. — 1851 *Apponas* λ ; *infundas* δ . *Trituum biduumve* η , α , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. *Repelles* δ . — 1853 *Et mundat* β . *Leporam* β , θ . *Scabiem quancunque* θ . *Repellis* π . — 1854 *Coxerit* β . — 1855 *Dentis immodicum* α , θ .

Ellebori nigri praecepit Plinius unam
Donari dragmam, leviter sic promovet alvum,
Plusquam bis binos obolos vetat accipiendum.

LVIII. VERBENA.

Verbenam Ierobotanum Peristereonque

1860 Appellant Graeci; species haec fertur habere
Binas, effectus est idem pene duabus.

Cum vino iuvat ictericos, si saepe bibatur;

Pestiferos morsus curat superaddita trita

Cum vino (renovanda quidem per quatuor ista

1865 Est medicina dies); oris bene vulnera purgat

Illius succus tepidus si volvitur ore,

Hoc quoque facta recens herbae decoctio praestat,

Hac etiam quaevis putredo repellitur oris,

Si tepefacta diu volvatur fauce sonora.

1870 Glutinat herba recens vulnus superaddita trita,

Occurrit cunctis cum vino sumpta venenis.

Quae furit alternis febris accedendo diebus

Pellitur hac, tribus assumptis radicibus eius

Cum totidem foliis potetur aqua resoluta

1875 Ista prius, patiens quam frigus sentiat ullum;

Hocque modo febribus quartanis illa medetur,

Bis binis foliis cum tot radicibus haustis.

Illius in vino si sit decoctio facta,

Convivas hilares inter convivia sparsa

1857 Drachm. al. Leniter θ . Sic commovet θ , λ . — 1858 Bis senos α . Obolos η , θ , $\kappa\kappa$. — 1859 Hierobotanum α ; ierobotanumque β ; hierobotanem edd. Atroc. Cornar. Pictor. $\kappa\kappa$; gerebotanum θ ; gerobotanum $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; ierobotanum γ , δ , κ , λ , μ , π . Peristerionque α , $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; perysterionque η ; pistereonque λ ; pestiferumque $\beta\beta$; peristereonque γ , δ , θ , κ , μ , π , $\alpha\alpha$, $\gamma\gamma$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$. — 1862 Vino yctericos curat si π . — 1864 Removenda $\beta\beta$. Quattuor $\alpha\alpha$, $\gamma\gamma$. — 1867 Haec quoque α . — 1868 Putredo pellitur η , θ . — 1869 Si bene saepe diu π . Voce sonora η ; fauce soluta μ . Id est, si gargarizetur. — 1872 Fluit alterius α ; fuit alterius β , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; fuit alternis $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$; sinit alternis π . Accedenda $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 1873 Pellitur ac tribus γ ; a tribus θ . Sumptis $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1874 Potantur θ ; potentur δ , η , κ , μ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\kappa\kappa$; potenter $\eta\eta$, $\theta\theta$. Aquis resoluta δ , $\kappa\kappa$; aqua resolutis θ . — 1875 Pavens $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. Senserit $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; sentiat illud α ; illum β , λ , $\zeta\zeta$. — 1877 Paulo aliter Diosc. (IV. 61): δίδεται δὲ τριταλζουσι πειν τὸ τρίτον γόνυ ἀπὸ τῆς γῆς σὺν τοῖς περιχειμένοις φύλλοις, τετραταλζουσι δὲ τὸ τέταρτον. — 1878 Decoctio sumpta λ . — 1879 Convivia facta δ .

- 1880 Reddere narratur, ut iam praescripta buglossa.
 Hanc herbam gestando manu si quaeris ab aegro:
 Dic, frater, quid agis? bene si responderit aeger,
 Vivet, si vero male, spes est nulla salutis.
 Ex hac compositam quidam iussere coronam
- 1885 Apponi capiti causa quacunque dolenti,
 Sic dicunt illam celerem conferre medelam.
 Plinius affirmat, hanc omnibus esse salubrem
 Visceribus, lateris morbis, iecorisque querelis,
 Pectoris et vitiis, et praecipue medicari
- 1890 Pulmonum causis hanc asserit ille pthisique.
 Parotidas reprimat adipi commixta vetusto.
 Herbam cui nomen foliis de mille dedere
 Betonicamque pari Verbenae pondere iunge,
 Haec mixta potentur aqua, nullum medicamen
- 1895 Utilius credunt illis, quos calculus angit.
 Non modicum laudare Magos hanc asserit herbam
 Plinius, hanc cunctis dicunt obsistere morbis,
 Et quod quisque petet hac impetrare perunctum:
 Sic et amicitias captari posse potentum
- 1900 Et pelli febres et plurima talia fingunt,
 Quae, quamvis natura potens concedere posset,
 Vana tamen nobis et anilia iure videntur.

1880 Narrabunt δ . Perscripta $\alpha\alpha$, praescripta rel. edd., G et δ , η , κ , π ; descripta α , β , θ , λ , μ . Narratur veluti facit herba buglossa γ . Cfr. v. 1137 et sequentem. — 1882 Dic fertur β ; dic supra δ . Narra quid fertur bene si κ . Quid agas $\eta\eta$, $\theta\theta$. Responderit ipse γ , μ . — 1883 Unique (utique) si vero η . — 1884 Ex hoc $\eta\eta$, $\theta\theta$. Oppositam λ . — 1886 Conferre salutem δ , κ , π . — 1888 Visceris et lateris β ; ulceribus morbis lateris iecorisque η ; visceribus morbis laterum iecorisque λ ; visc. lat. iecoris morbisque $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 1890 Pulmonis π . Ptisique, tisique al. Asserit ille salubrem θ . — 1891 Deprimit θ . — 1893 Vetonicamque γ , κ , μ , π . — 1894 Et mixta π . Potenter δ , $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 1895 Creditur utilius illis θ ; utilius creditur β . — 1897 Dicit cunctis λ ; cunctis dicit κ . Morbis obsistere dicunt π . — 1898 Quodcunque π , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. Petit η , π ; cupit $\eta\eta$, $\theta\theta$. Hanc β , δ , κ , λ . — 1899 Captare π . — 1900 Expellit β ; expelli η ; et pellit π ; depelli $\gamma\gamma$. Talia dicunt β , π . — 1901 Possit θ , κ , λ . — 1902 Vilia iure β , η , θ ; vilia cuncta θ ; inania iure $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, G; anilia rel. edd. et α , δ , κ , λ , μ , π .

LIX. CHAMAEDRY S.

- Chamaedryos graece, quae Gamandrea latine
 Dicitur; hanc herbam calidam siccamque fatentur,
 1905 Tertius est in utroque gradus. Depellit abortum,
 Si mixta potetur aqua, tussique medetur,
 Conquassata iuvat; si mixta bibatur aceto,
 Splen siccat; purgat cum vino menstrua sumpta;
 Hydropicis in principio sic sumpta medetur,
 1910 Sic quoque pestiferis occurrit morsibus illa.
 Cunctis praedictis prodest superaddita trita;
 Sordens purgabit vulnus, licet inveteratum,
 Si cum melle teras et tritam desuper addas.
 Chamaedryos oculi succo cum melle peruncti
 1915 Dicuntur clari dempta caligine reddi;
 Si tritam misces oleo corpusque perungas,
 Pellet frigdorem, revocabit et ipsa calorem.

LX. MAURELLA.

- Herbam, quam Graeci Strignum dixere, Latini
 Maurellam dicunt; vis eius frigida valde est.
 1920 Dicitur auriculae mire sedare dolorem
 Illius succus, si sensim funditur intus;
 Egilopis Strigni dicunt cataplasma mederi,

1903 Gametreos α ; gamedreos β , θ , G, $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; camedreos γ , κ , $\delta\delta$; gamidreos δ ; gamandros η ; camadreos λ ; camitreos μ , π ; chamaedrys $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. Germantria α , η ; germandrea β , π , $\delta\delta$; geramandrea γ ; gamandrea δ , κ , $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$; gaermandrea λ ; iermandrela μ ; gamandraea $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 1904 Siccam calidamque κ , λ . — 1906 Potatur η , θ . Tussimque plur. codd. et edd. — 1907 Conquassata scil. membra G. Concassata α . — 1909 Suscepta medetur θ . — 1910 Sicque pestiferis η . Decurrit μ . — 1912 Purgabis η , θ , μ , edd. Atroc. Cornar. Pictor., $\kappa\kappa$. — 1913 Trita, tritum var. codd. et edd. Si superaddas δ , θ , η . — 1914 Cfr. v. 1903. Oculi cum succo α , β , κ ; cum succo et melle γ ; oculi si sint cum melle δ . — 1916 Perungis λ . — 1917 Frigorem var. codd. et edd.; fridorem α ; frigdorem γ , λ , π , quae vox est medio aevo propria. Frigus depellit revocabit $\zeta\zeta$; depellit frigus $\kappa\kappa$; pellit frigus κ ; pellit frigorem $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; pellet frigorem δ , μ , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. Revocabit vero δ . — 1918 Vocem strychnon varie deformarunt scriptores medii aevi, plurimi codices iique vetustiores habent strignum, ut β , γ , θ , κ , μ , π . — 1919 Maureolam α , μ ; morellam γ . Cuius vis fr. v. est η ; vis eius est frig. valde κ ; vis est sibi frig. valde γ , θ ; vis eius frig. valde α , λ , μ . — 1920 Dicunt α . — 1922 Aegilopi $\zeta\zeta$; aegilopis α , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; egilopas γ , η , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, G; egylopis δ ; egilopis β , θ , κ , λ , μ , π , $\gamma\gamma$, quae lectio temporibus Macri magis congruere videtur, quam rectior illa Cornarii. Datur (dicitur) catapl. β .

- Istud idem dicunt capitis prodesse dolori;
 Una cum Strigno si sal panisque terantur,
 1925 Parotidas reprimat cataplasmatibus addita more;
 Strigni prurigo depellitur illita succo;
 Succus suppositus fluxum stringit muliebrem.
 Contritis eius foliis coniunge polentam,
 His superappositis sacer ignis et herpeta mordax
 1930 Dicitur expelli; si vero iunxeris istis
 Argenti spumam, cerussam, oleumque rosatum,
 Fortius et melius praedictum fit medicamen.

LXI. IUSQUIAMUS.

- Iusquiamum Graeci quam nostri Caniculatam
 Dicunt, huic herbae virtus est frigida valde.
 1935 Tres habet haec species, semen profert prior album,
 Altera subrufum, producit tertia nigrum;
 Nobilior reliquis est semen quae gerit album,
 Pro quo si desit mos est apponere rufum,
 Nigrum vero frequens medicorum respuit usus.
 1940 Iusquiami foliis contritis adde polentam,
 Haec adhibendo potes quosvis curare tumores,
 Sic mire calidam potes infrigidare podagram,
 Auribus infusus vermes succus necat eius,
 Illarumque solet varios lenire dolores.
 1945 Ore diu tepidum si contineatur acetum,
 Quo sint decoctae radices illius herbae,

1923 Creditur istud idem cap. x; istud idem credunt γ; istud id. dic. cap. sedare dolorem δδ, εε, ηη, θθ. — 1924 Teratur β, γ, η, π; iungantur x. — 1925 Reprimet α, β, x, μ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ, xx; reprimunt G. Cataplasmi α. — 1927 Suppositis ζζ. Mulierem β, γ. — 1928 Foliis eius β, γ, θ, x, π. — 1929 Erpeta β, γ, μ; herpita δ; herbata η. — 1930 Si tu coniunxeris δ. — 1931 Caerussam δδ; caerussam εε, ζζ; cerussamque π. Rosarum ηη, θθ. — 1932 Dic medicamen δ; sit medic. π, ηη, θθ. Hunc versum omitt. η. — 1933 Calliculatam η; cauliculatam θ. — 1934 Appellant herbae λ. — 1935 Haec omitt. α. — 1936 Semen dat tertia λ. — 1937 Quod gerit edd. Atroc. et Pictor. — 1939 Sequens x. Respicit θ. — 1941 Hoc ηη, θθ. — 1942 Infrigidare λ, π, xx. Poteris curare pod. β; poteris sedare pod. ζζ. — 1943 Succus vermes x. Necat huius λ. — 1944 Illorum solet β. Levare dolores αα, ββ, γγ. Sedare tumores λ. — 1945 Continetur β. — 1946 Quo fuerint coctae x. Ipsius x.

- Dicitur immodicum dentis placare dolorem.
 Expressus succus contriti seminis eius
 Viscosum calidumque potest compescere rheuma,
 1950 Si fuerint oculi patientis saepe peruncti.
 Seminis illius obolus cum semine mixtus
 Miconis pariter cum mulsa sumitur illis
 Utiliter, fluxum matricis quae patiuntur,
 Et dicunt haemoptoicis sic posse mederi,
 1955 Vel quocunque modo sanguis iactetur ob ore,
 Dicitur hic potus medicari saepius haustus.
 Cum vino tritum semen cataplasmaque factum
 Mammas et testes dicunt curare tumentes;
 Emplastris multis apponitur antidotisque.
 1960 Infert sicut olus haec herba comesta maniam,
 Praestat idem succus in quovis vulnere fusus.

LXII. MALVA.

- Dixerunt Malvam veteres quod molliat alvum,
 Esse cacostomacham Sextus Niger asserit illam
 Atque Dioscorides, tamen interioribus ambo
 1965 Sumptam sicut olus multum prodesse fatentur,
 Et sic vesicae dicunt illam medicari,
 Sicque venenosis occurrere potibus illam.
 Hi quoque confirmant, Malvae foliis salicisque
 Ex aequo tritis citius meliusque cruentum

1947 Pacare λ, μ, γγ, δδ, εε, ηη, θθ; paccare γ, αα; peccare ββ; se-
 dare π; placare α, β, δ, η, θ, ζ, ζζ, xx. — 1948 Sem. huius β, λ. — 1949
 Reuma plur. codd. et edd. — 1950 Patientes η, ζ, λ, μ, π, xx. Inde per-
 uncti α, ζ, λ. — 1951 Obolus δ, θ, γγ, εε, ζζ, xx; obolum γ. — 1952 My-
 conis δδ; meconis ζζ; miconii α, β, η, θ; i. q. papaver. Illud δ. — 1954
 Haemophthisicis, emoptoicis al. — 1958 Cur. tumorem β. — 1959 Multis
 emplastris x. Hunc versum omitt. α. — 1960 Infert sic. ol. comestaque mu-
 nera vitae αα, ββ; aufert sic. ol. com. mun. vitae, i. e. mortem inducit G.;
 lac fert sicut olus haec herba comesta mamillis π; lac praebet (sic-) ut olus
 h. herba com. mamillis β; infert sic aliis h. herba comesta maniam μ; infert
 sic. ol. h. herba com. iuvamen α, ζ. Cfr. Diosc. IV. 69. — 1962 Malvam
 quod valde molliat alvum γ; malvam nostri quod xx. Cfr. Regim. Salern.
 v. 173. — 1963 Cacostomacham plur. codd. et edd.; catostomacans α; caco-
 stomachans μ. Festus magis γ, a recentiori manu emendatum in Sextus
 Niger; sextus magis θ; sextus magis δ, xx. Cfr. Plin. XX. 21. — 1964
 Diascor. plur. codd. et edd. sicut iam v. 1088, 1103, 1628. — 1967 Moti-
 bus illam x. — 1968 Quoque affirmant αα, ββ. — 1969 Ex eo tritis γ.

- 1970 Sanari vulnus, emplastris quam pretiosis.
 Addunt auctores ipsi, quod Malva potenter
 Conquassata iuvet adipi commixta vetusto,
 Unius caulis radix admota dolori
 Dentis sedat eum; venerem stimulare refertur
- 1975 Haec eadem, femori si lino adnexa geratur.
 In lana nigra tectam si gesserit illam
 Femina, mammaram dicunt occurrere morbis;
 Scripsit abortivam Thebana Olympias illam,
 Si resolutus adeps miscebitur anseris illi
- 1980 Et sic subdatur, veluti pessaria, vulvae.
 Contritis foliis illius cum sale pauco
 Egilopas pelles, succoque medeberis eius
 Puncturis apium; cui si coniungis olivum,
 Corpus et inde linas, apium te nulla nocebit.
- 1985 Decoctam lotio capiti superaddito malvam,
 Sic turpes achoras pelles furfurque nocivum;
 Decoctis eius foliis si iungis olivum,
 Extingues ignem sacrum cataplasmate tali.
 Et combusturis illo bene subvenis ignis.
- 1990 Duricias stericas eius decoctio mollit,
 Intestinorum causis matricis et ani
 Haec eadem mire prodest, si subditur illis.

1971 *Malva potata* β. — 1972 *Iuvat* α, γ, θ, λ, edd. Atroc. Cornar. Pictor. — 1973 *Admixta doloris* λ; *adiuncta dolori* μ. — 1974 *Venerem stimulare feruntur* β; *ven. stimulasse refertur* δ, ζ; *ven. stimulare fatentur* μ; *sedat tamen ven. stimulasse fiat* αα, ββ. — 1975 *Femori in lino* β. *An-nexa* al.; *adiuncta* μ; *admixa vel annexa* ζ. *Feratur* δ, η, θ. — 1978 *Thebanis* ββ; *Thebanus* α, λ; *Tebanus* η; *Thebanam* μ. *Olympias* α; *Olim-pias* γ, ζ, η; *Ollimpias* μ; *Olimpias illa* β. *Thebana at Olympias* ζζ, ζζ. — 1980 *Subdantur* θ, μ; *sedantur* α. — 1981 *Foliis eius cum sale paneque* μ. — 1982 *Aegylopas pellit* edd. Atroc. Cornar. Pictor. ζζ. *Succo* π. *Me-deb. isto* γ. — 1984 *Corp. inde linas* μ; *corp. et illinis* β; *corp. et illinas* γ; *corp. et inde bibas* δ. *Tibi nulla* ζζ. — 1986 *Acoras al. Sic furfur pelles nocuum tristes et achoras* ζζ. *Acor. turp. pell.* ζζ. — 1987 *Foliis eius* α, β, γ, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ. *Si iungas* α, β. — 1989 *Illud bene* γ, λ; *cunctis bene* η. *Subvenit ignis* β, γ, η, ζ, λ, ηη, θθ, ζζ; *subvenis ignis* α, θ, μ, π, δδ, εε, ζζ; *subvenis igni* δ; *subvenis illis* αα, ββ, γγ. — 1990 *Du-ricias uteri ipsius* ζζ, ζζ, cfr. v. 13. *Decoctio solvit* η. — 1992 *Etiam mire* α, δδ, εε, ζζ, ηη, θθ; *eadem prodest mire* π, ζζ. *Subditur illi* β, γ, δ.

LXIII. PARATELLA.

- Herba solet Lapathi vulgo Paratella vocari,
 Illius species dicuntur quatuor esse,
 1995 Par tamen est ferme vis omnibus in medicina,
 Omnibus est illis fervens austeraque virtus,
 Unde quidem stomachum confortat sumpta, soletque
 In stomacho clausum per ructus pellere ventum,
 Sumptaque sicut olus fertur restringere ventrem.
 2000 Pruritus mordax scabiesque cutis laceratrix
 Illius tepido cedunt apozimate fota;
 In vino coctae radices et bene tritae
 Appositae scrophas compescunt parotidasque.
 Eius saepe tepens si coctio gargarizetur
 2005 Uvas sedabit tumidas dentisque dolorem.
 Haec dysentericos potu iuvat et ciliacos,
 Pellitur hac tepida dolor auris si foveatur.
 Decoctas valido radices eius aceto
 Et tritas spleni superaddito saepe tumentis,
 2010 Quamvis non modicum reprimet siccando tumorem.
 Cum vino vel aqua radicum coctio facta
 Menstrua restringit potu, lapidesque repellit;
 Haec eadem iuvat ictericos, suspensaue collo
 Illius radix scrophas nasci prohibebit.

1993 *Lapathi* δ , π ; *lapatii* β , μ ; *lapacii* γ ; *laphati* λ ; *laphiti* κ . *Paratella* κ ; *paretella* μ ; *pericella* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; *parella*, *parelle* dicitur haec herba sermone vulgari Francogallico. — 1994 *Quattuor* $\alpha\alpha$, $\gamma\gamma$. — 1995 *Est forme vis* κ ; *est pene vis* δ . — 1996 *Amaraque virtus* η . — 1998 *Per-ruptus* β , $\gamma\gamma$; *per ructum* δ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; *per ictus* μ . *Solvere ven-tum* λ ; *tollere ventum* η . Hunc versum omitt. α . — 1999 *Sumptum* δ ; *sum-pta* η . *Constringere* γ ; *astringere* $\beta\beta$. — 2001 *Tepida* κ , π , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. *Apozimate* plur. codd. et edd.; *apozemate* $\zeta\zeta$. *Facto* δ , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; *facta* π ; *factae* κ ; *fota* α , β , γ , η , θ , λ , μ et edd. *Atroc. Pictor. Cornar. xx.* — 2002 *Radicis* $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 2003 *Appositu* α ; *apposito* θ ; *apposi-tum* κ , π . — 2004 *Gargarisetur* θ , $\beta\beta$. — 2005 *Dent. tumorem* λ . — 2006 *Hoc al.*; et $\eta\eta$, $\theta\theta$. *Sciliacos* γ ; *ciriacos* λ . *Atque dysentericis prodest haec coeliacisque* $\zeta\zeta$. *Ciliacus* est, qui morbo coeliaco laborat, cfr. v. 1656. — 2008 *Calido radices* β ; *eius valido radices* μ . — 2009 *Attritas xx.* *Super-addas* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; *superaddita* β , π ; *superaddite xx*; *superaddito* α , γ , δ , η , θ , κ , λ , μ , edd. *Atroc. Cornar. Pictor.* — 2010 *Quemvis al.*; *quamvis* γ , δ , θ , κ , λ , μ , $\gamma\gamma$. *Inmodicum* δ , θ , κ . *Reprimunt, reprimunt al.*; *reprimet* α , γ , δ , κ , λ , μ , π , G , $\gamma\gamma$. — 2012 *Restringit* α , β , γ , δ , η , θ , κ , λ , π , κ ; *restringet* rel. edd. *Repellet* μ , edd. *Atroc. Cornar.* — 2014 *Prohi-betur* δ , η .

LXIV. LOLIUM.

- 2015 Frumentis nocuam Lolium Graecus vocat herbam,
 Quam nostri dicunt vulgari more Nigellam.
 Cancros emundat, pascentia vulnera curat,
 Cum raphano modicoque salis superaddita trita;
 Zernas et lepras cura compescis eadem.
- 2020 Sulphure cum vivo purgamentisque columbae
 Admisce Lolium, semen quod lilia praebent
 His iungas, haec cocta mero superaddito scrophis,
 Sic scrophas spargit, sic apostemata rumpit;
 Duriciasque alias emolliet hoc cataplasma.
- 2025 Mulsa decoctum commixto thure crocoque
 Apponas coxae, sciasis quam vexat iniqua.
 Parturiens mulier si se subfumiget illa,
 Asseritur citius ventris deponere pondus.

LXV. CICUTA.

- Frigida letiferae vis est natura Cicutae,
- 2030 Unde necat gelidi potantes more veneni;
 Qui perit hac herba cutis eius fit maculosa,
 Unde genus mortis valet haec per signa probari;
 Publica poena reis haec esse solebat Athenis,

2015 Nocuum $\alpha, \eta\eta$. Graecus lolium η, θ, κ . Vocat illam herbam α . —
 2016 Nomine $\alpha\alpha, \beta\beta$. Vox lolium neque graeca est, neque nigellam denotat, haec scilicet graece $\mu\epsilon\lambda\acute{\alpha}\nu\theta\iota\omicron\nu$ dicitur, illud $\alpha\iota\varsigma\alpha$. — 2017 Emendat η . Nascentia (corr. pascentia) γ ; nascentia $\alpha\alpha, \beta\beta, \gamma\gamma$; putrentia η, θ . — 2018 Sale $\beta, \gamma, \kappa, \mu, \pi$. — 2019 Dertus et π . Zernae i. e. impetigines, $\lambda\epsilon\chi\eta\rho\epsilon\varsigma$ $\acute{\alpha}\gamma\gamma\iota\omicron\iota$ Diosc. Compescit $\alpha, \beta, \gamma, \delta, \theta, \kappa, \lambda, \mu, \eta\eta, \theta\theta, \kappa\kappa$. — 2020 Sulphur $\kappa\kappa$. Vino $\alpha, \beta, \gamma, \theta, \kappa, \lambda, \pi, \delta\delta, \epsilon\epsilon, \eta\eta, \theta\theta, \kappa\kappa$; vivo $\mu, \zeta\zeta$; cum mero δ . Purgamenta columbae i. q. finus columbinus. — 2021 Admiscens β, θ, μ . Lolio $\mu, \kappa\kappa$. De seminibus lini, non lilii, loquitur Dioscorides, sicut omnia eius dicta hic pessime inter se commiscuntur. — 2022 Superaddita plur. codd. et edd.; superaddito $\alpha, \gamma, \kappa, \gamma\gamma$. — 2023 Scrophas sic spargit sic apost. purgat κ . — 2024 Duriciesque β . — 2025 Mulso θ . Decoctum $\alpha, \mu, \zeta\zeta, \kappa\kappa$; decoctam $\delta, \eta, \theta, \kappa, \lambda, \pi$. Commixto $\alpha, \gamma, \delta, \theta, \kappa, \lambda, \mu, \zeta\zeta, \kappa\kappa$; cum mixto η ; commixta β ; cum vino al. — 2026 Coxae ischias hanc si vexat $\zeta\zeta$; cfr. v. 39. — 2028 Post hunc versum addunt edd., excepta $\zeta\zeta$ et $\kappa\kappa$, versus tres ex cap. de cicuta 2051—53, sed omittunt hos versus $\alpha, \beta, \gamma, \delta, \eta, \theta, \kappa, \lambda, \mu, \pi$; Gueroaldi comm. bis eos habet, scilicet in utroque capite. Cod. β et μ loco horum versuum habent: Namque (iamque) calor dat temperiem cum frigore mixtus. — 2029 Sicutae $\beta\beta$. Vis noscitur esse cicutae $\eta, \kappa, \delta\delta, \epsilon\epsilon, \eta\eta, \theta\theta$; vis est immensa $\zeta\zeta$. — 2032 Hunc vers. omitt. $\kappa\kappa$. Hoc per al. — 2033 Hoc esse α . Athenis esse solebat μ .

- Hac sumpta magnus Socrates fuit exanimatus;
 2035 Qualiter hoc fiat non aestimo dicere nostrum,
 Cum nil quod noceat, sed quod iuvat est referendum,
 Hac sumpta si quis morti sit proximus herba
 Forte merum tepidum bibat evadetque periculum.
 Sed quamvis potu solet haec assumpta nocere,
 2040 Magnifice tamen appositu solet illa iuvare;
 Aestivas mire iuvat epiphoras oculorum,
 Si frons contritis foliis sit operta virentis,
 Vel si sint eius circumlita lumina succo;
 Hac quoque pellentur sacer ignis et herpeta cura.
 2045 Tradit Anaxilaus, si succo saepius eius
 Virgo linat mammas, sibi cum turgescere primum
 Incipient, modicas semper stantesque manere;
 Lac contrita virens mammis superaddita siccatur;
 Extinguit venerem, fluxum quoque seminis omnem
 2050 Si pecten trita cataplasmes saepius illa.
 Argenti spumae commiscens hanc adipique
 Apponas calidae cataplasma salubre podagrae
 Et per se tali multum prodesse probavi;
 Singula cur memorem, nocuum quemcunque calorem
 2055 Apposita trita poteris curare Cicuta.

2036 Iuvet esse ferendum α . — 2037 Si quis sumpta $\gamma, \delta, \eta, \kappa$; sumpta quisquis sit morti $\alpha\alpha$. — 2039 Assumpta necare θ . — 2040 Appositu $\alpha, \beta, \kappa, \mu, \pi, \zeta$; apposita al. — 2041 Estuas β ; esturas γ, λ ; ustivas $\zeta, \alpha\alpha$. — 2042 Attritis β ; contritus $\alpha\alpha, \beta\beta$. — 2043 Sunt eius circumdata μ . — 2044 Pellentur $\delta, \kappa, \lambda, \mu, \pi$; pelluntur edd. *Herp. cura* $\alpha, \beta, \gamma, \delta, \eta, \lambda, \mu, \pi$; *herp. mordax* edd. — 2045 Anisilaus α ; Anisilagus β ; Anisilas γ ; Anasifilas δ ; Anafilus κ ; Anasilas η, λ, μ, π ; Anasillas $\alpha\alpha, \beta\beta, \gamma\gamma, \delta\delta$; rel. edd. habent *Anaxilaus*, Plinium (XXV. 13.) secutae. — 2046 Ligat δ . Cum crescere α ; his cum turgescere β . — 2047 Incipiunt γ . Semper modicas η ; modice stantes semperque α . — 2048 Contrita furens δ . — 2049 Extinguit tumorem fl. qu. foeminis omnem $\eta\eta, \theta\theta$. — 2050 Pectus edd. Atroc. et Pictor.; pecten i. q. regio pubis. Cataplasmas $\eta, \gamma\gamma$. — 2051 Spumas $\delta, \alpha\alpha$. Commiscet huic adipemque $\alpha\alpha$. — 2052 Hunc et sequentem versum omitt. $\alpha\alpha$. — 2053 Prod. putavi γ . Hunc versum omitt. δ . Versus 2051—53 in nonnullis edd. leguntur post v. 2028 in fine capitis de Lolio. — 2054 Singula cum α ; cur $\beta, \gamma, \delta, \eta, \mu, \pi, \alpha\alpha$; quid rel. edd. *Nocivum* $\alpha\alpha, \beta\beta, \gamma\gamma$. — 2055 Opposita $\alpha\alpha, \beta\beta$.

LXVI. PIPER.

- Carmine iam dictis aliquot vulgaribus herbis
 Nunc species illas, quas cunctis iam prope notas
 Usus vendendi fecit, tentabo referre,
 Atque prius Piperis (quod notius ipsa coquina
 2060 Quam medicina facit) vires puto discutiendas.
 Virtutis siccae Piper asseritur calidaeque,
 Tertius esse gradus conceditur huic in utroque.
 Tres sunt huic species: album, longumque nigrumque,
 Sed quia sunt geminae medicis tantummodo notae,
 2065 De specie nigra dicam quaedam mihi nota.
 Crudum vel coctum sumptum, vel melle iugatum,
 Vim digestivam stomachi iecorisque iuvabit.
 Morsus pestiferos curat, fastidia tollit,
 Occurrit variis thoracis saepe querelis,
 2070 Quodque movere solet frigus periodica febris
 Compescit, febris si sumitur ante tremorem.
 Cum lauri baccis vel cum foliis bene tritis,
 Cumque mero tepido potatum tormina sedat,
 Et scrophas reprimit admixtum cum pice dura
 2075 Et superappositum; recte quoque iungitur illis,
 Quae purgare solent oculos caligine dira.
 Admixtum nitro maculas cataplasmate delet,
 Usti stercoris humani cum pulvere tritum
 Ana iunge Piper et sic superaddito cancris,

2056 *Carm. descriptis paucis vulg.* δδ, εε, ηη, θθ; iam dictis paucis vulg. η. Incipiunt nunc sic dictae *Species*, seu aromata, seu plantae peregrinae et in hortis cultae. — 2057 *Iam saepe* αα, ββ, γγ. *Notatas* γγ. — 2058 *Usus medendi* edd., excepta ζζ et ζζ. *Facit* α. *Tentando* αα, ββ; *temptabo* γ, δ, ζ, π. — 2059 *Notius esse* η. — 2061 *Virt. siccae et calidae piper esse* refertur γ; *siccae calidaeque asseritur esse* μ. — 2062 *Deest hic versus in* αα, ββ, γγ; habent rel. edd. et α, β, γ, δ, η, θ, λ, μ, π. — 2063 *Album longum quoque nigrum* η, θ. — 2065 *De forma nigra* ζ; *de specie dicam nigra* η; *de specie nigri* ζζ. — 2066 *Coctum vel crudum* π. *Cum melle* μ, δδ, εε, ηη, θθ. *Vel melle ligatum* α. — 2068 *Fast. lenit* δ, η, λ, π. — 2069 *Pectoris occurrit variis persaepe querelis* μ. — 2070 *Quaeque* θ. *Mov. frig. solet* αα, ββ; *sol. mov. frig.* γγ. *Perihodica al.* — 2071 *Compescet* β, γ. *Febrem* β, γ, μ; *febres* ζ. — 2072 *Bacis* λ; *bacis* δ. — 2074 *Reprimit scrophas* μ. — 2076 *Haec purg.* ζ. *Oculis caligine dempta* μ; *oculos cal. nigra* ζζ; *cal. dñra* αα, ββ, γγ. — 2077 *Nigras maculas* ζ. — 2078 *Sterc. hum. combusti* γ; *sterc. h. exusti* μ; *st. h. exustum* β; *usti stercoricis* π. *Pulvere trito* γ, μ; *cum pulvere tritum* β. — 2079 *Ana* α, β, δ, η, θ, ζ, λ, μ, π, ζζ; *una rel. edd. Et sic superaddita* β; *sic et superaddita* μ.

- 2080 Experti nihil utilius hoc pulvere dicunt.
 Nemo potest omnes Piperis describere vires,
 Namque Piper ferme medicamina cuncta requirunt,
 Antidotisque solet pretiosis pluribus addi,
 Hinc puto tam paucas laudes de simplice dictas
 2085 Quod sit in innumeris hoc dignum laude medelis.

LXVII. PYRETHRUM.

- Est Pyrethrum calidum siccumque, quartus in istis
 Est gradus; excruciat dentes si frigidus humor
 Masticet hoc patiens, teneatque diutius ore,
 Et iuvat admixto si gargarizetur aceto;
 2090 Hocque modo tumidam reprimat de flegmate linguam,
 Sic uvam relevat humoris pondere pressam,
 Et multis aliis vitiis sic subvenit oris.
 Non modicum prodest sumptum cum melle caducis,
 Sicque levare solet morbum qui membra resolvit;
 2095 Suspensum collo pueris prodesse caducis
 Creditur et solo succurrere fertur odore.
 Ex oleo quo decoquitur si corpus inungas
 Ante febris motum, minuet tolletque rigorem,
 Renum saepe gravem fugat unguen tale dolorem,
 2100 Miram sentit opem paralyticus inde perunctus,
 Non leviter manibus fuerit si saepe fricatus;
 Unguine si totum corpus mulcebitur isto,

2080 *Experti utilius nihil hoc* β, γ ; *exp. nihil utilius quo* λ . — 2082 *Nempe piper* $\delta, \kappa\kappa$. *Fere medic.* η . — 2084 *Paucis laudes et* $\alpha\alpha, \beta\beta, \Gamma$; *paucas laudes de* $\alpha, \beta, \gamma, \delta, \eta, \theta, \kappa, \lambda, \mu, \pi$ et rel. edd. Gueroaldus explicat: „tam paucis et simplice stilo.“ — 2085 *Quod sit innumeris* $\alpha, \gamma, \kappa\kappa$; *quodque sit innumeris* $\delta, \mu, \gamma\gamma$; *quamquam sit innumeris* η ; *quam sit innumeris* π ; *innumeris quod sit* $\delta\delta, \varepsilon\varepsilon, \zeta\zeta, \eta\eta, \theta\theta$. *Laude querelis* β, λ . Sensus huius loci is esse videtur: de pipere tanquam simplice medicamine ideo tam paucas laudes dici, quia id in perplurimis medicamentis compositis laudem meretur et assequitur. Hunc ultimum versum omitt. κ . — 2086 *Pyrethrum, piretrum etc.* *Siccum quoque* $\beta, \lambda, \mu, \pi, \delta\delta, \varepsilon\varepsilon, \zeta\zeta, \kappa\kappa$. — 2087 *Excruciat* $\mu, \gamma\gamma$. *Dentem* α ; *dentis* $\alpha\alpha, \beta\beta, \gamma\gamma$. — 2090 *Reprimet* λ . *Flegmate, phlegmate al.* — 2091 *Uvam reprimat* β ; *reprimet* η, μ . *Humido de pondere pressam* α . — 2092 *Vitiis aliis* μ . — 2093 *Ordo versuum sequens:* 2093, 97, 98, 95, 96, 94, 99 in cod. μ servatur. — 2094 *Sic relevare* θ . — 2096 *Dicitur et* $\varepsilon, \mu, \delta\delta, \varepsilon\varepsilon, \zeta\zeta, \eta\eta, \theta\theta$. — 2098 *Tollet minuetque* β, ε , et eadem edd.; *minuet tolletve* α, θ ; *minuit tolletve* λ . *Vigorem* δ . — 2099 *Saepe dolorem* η . — 2100 *Saepe perunctus* κ . — 2101 *Leniter fuerit manibus al.* — 2102 *Sic totum* θ ; *si corpus totum* λ, π . *Miscebitur isto* η .

- Largus per poros sudor procedet apertos;
 Membrorum solet hoc quemvis curare stuporem,
 2105 Et corpus servare potest a frigore tutum,
 Et medicamento solvetur tetanus isto.
 Tantundem prodest, si tritum solvis olivo
 Sicque fricando locum quem vis medicare perungas.

LXVIII. GINGIBER.

- Gingiber atque piper aequales in medicina
 2110 Dicunt, hac causa taceo de viribus eius.

LXIX. CYMINUM.

- Esse putant medici calidum siccumque Cuminum
 Tertius est illi gradus in virtutibus istis.
 Assumptum quocunque modo depellere tradunt
 Viscera vexantem ventum stomachumque gravantem;
 2115 Et digestivum stomachi iecorisque calorem
 Excitat, et veneris credunt inhibere furorem,
 Et fluxum ventris in aceto stringere coctum.
 Hoc orthopnoicis miram praestare medelam
 Experti dicunt cum pusca saepius haustum,
 2120 Atque venenosis cum vino morsibus ipsum
 Praebet opem, tritumque fabae cum polline iuncto
 Melle tepente solet testes curare tumentes
 Appositum; sistit cum pusca menstrua sumptum,
 Dicunt pallentem dare mansum saepe colorem.

2103 *Largos per poros sudores ducit* μ ; *largus p. p. sudor procedit* α , β , η , θ , κ . — 2104 *Membrorumque solet* θ . — 2106 *Tetinus* α ; *thetanus* π . *Isto tetanus* μ . — 2107 *Trita solvis* π ; *tritum sumis* δ , μ . — 2108 *Fri-
quendo* $\gamma\gamma$. *Quemvis medicando perungas* κ , λ ; *medicare valebas* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; *valebis* θ , $\gamma\gamma$, G . — 2109 *Gingiber* α , δ , θ , λ , π , $\gamma\gamma$, $\zeta\zeta$, $\kappa\kappa$; *gingeber* κ ; *gigimber* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; *zinziber* β , ε , η , μ , $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$; *zingiber* $\eta\eta$, $\theta\theta$. *Aequales
nam medicinae* ε ; *habebatur scilicet olim Zingiber pro radice piperis*. —
 2110 *Dicunt quapropter taceo* κ . *Virib. huius* ε . — 2111 *Disputant medici*
 β . *Esse put. calidum medici siccumque* δ , θ , λ , $\kappa\kappa$; *esse putant med. sic-
cum calidumque* μ . *Cimum* α , β , δ , ε , κ , μ , $\gamma\gamma$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; *cuminum*
 η , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$. — 2113 *Depellere dicunt* λ . — 2116 *Veneri* β , *venis* ε .
Cohibere η . *Hunc versum omitt.* μ . — 2117 *Tingere* ε . — 2118 *Haemo-
ptioicis* β , δ . *Parare medelam* η . — 2119 *Hunc versum post 2120 ponit*
 $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; *in codice* λ *deest v. 2120, et sese proxime insequuntur* 2118,
 2119, 21. *Cum spica saepius* ε . — 2121 *Tritum fabae* β , $\beta\beta$; *tritum cum*
fabae poll. η . — 2122 *Repente* α , β , π , *edd. Atroc. Cornar. Pictor.,* $\kappa\kappa$.
Solet illud curare tumores δ ; *solet testes (testis?) cur. tumorem* β . — 2124
Dicunt paulatim ε . *Mansum dare* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$.

LXX. GALANGA.

- 2125 Flegmonem stomachi sumptum Galanga resolvit,
 Et si flegmaticus fuerit corroborat illum,
 Inclusum ventum sumptum fugat interiorum,
 Vim digestivam iuvat hoc colicisque medetur,
 Oris non modicum mansum commendat odorem,
 2130 Augmentat sumptum veneris renumque calorem.

LXXI. ZEDOAR.

- Adprime sumptis Zedoar obstare venenis
 Affirmant, et reptilium morsus levat haustum.
 Sumptum confortat stomachum ructusque salubres
 Commovet, et crebro fastidia reprimat usu;
 2135 Antiquum stomachi dicunt curare dolorem,
 Illud si patiens ieiuno mastice ore,
 Et sic infectam sensim voret ore salivam.
 Lumbricos ventris depellere dicitur haustum;
 Allia quem faciunt foetorem pellit ab ore
 2140 Et nimium bibiti vini depellit odorem.

LXXII. GARIOFILUS.

Gariofilum dicunt calidum siccumque secundo
 Esse gradu; iecur et stomachum corroborat haustum,
 Et ferme cunctis valet interioribus ipsum.

2125 Phlegmonem al. Galenga μ . — 2126 Phlegm. fleum. al. Fleumaticis δ ; flegmaticis μ . Ipsum β , ϵ , μ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. — 2127 Interioriorem δ , $\kappa\kappa$. — 2130 Ventris δ . Renumque dolorem κ . — 2131 Apprime, ad primum al.; adprime sumptis α , β , η , κ , μ , π ; inprime ϵ . Sumptum θ , ϵ , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$. Zedoar β , κ , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; zeduar δ , η , $\delta\delta$; zedoara μ ; zedoal π ; cedowar λ . — 2132 Morsus necat δ . — 2133 Confirmat β , π . Ruct. sonantes α ; salubris ϵ . — 2136 Istud si β , κ . Ieiunus π , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. — 2137 Perfectam sensim movet ore ϵ ; inf. sensum movet η ; inf. sensim movet $\kappa\kappa$. Ille salivam α , β , θ , $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. — 2138 Haustu π . — 2139 Allia quem θ ; illaque quem δ . Pellit odore $\kappa\kappa$. — 2140 Post hunc versum addit θ : Zedoar ante cibum morbum necat inveteratum, Postque cibum solvit nec non fastidia tollit. — 2141 Gariofilum dicunt α ; gariofilum δ , π ; gariofilum ϵ , θ , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; gariophilum $\eta\eta$, $\theta\theta$, $\kappa\kappa$; gariophyllum $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$. — 2142 Corrob. ipsum edd. Atroc. Cornar. Pictor. — 2143 Interiorib. haustum eadem edd. Post hunc versum addunt hae ipsae editiones et praeter eas α , β , η , κ , $\kappa\kappa$: Vim digestivam mire iuvat abstinet (obstruet κ) alvum. Non habet G.

Accendit venerem si dragmae pondere tritum

- 2145 Potatum fuerit cum vaccae lacte recenti;
Vim memorem cerebri confortat saepius haustum.

LXXIII. CINNAMA.

Cinnama tres species dicuntur habere, sed harum

Est pretiosa magis, quae plus subtilis habetur

Et quae plus mordet mixta dulcedine linguam.

- 2150 Humores stomachi siccant, corroborat ipsum,
Et facit acceptas ut digerat ocus escas;
Sumptum curat hepar lotiumque et menstrua purgat,
Humida tussis eo sedabitur atque catarrhus.

Hydropisis speciem, cui praebent tympana nomen,

- 2155 Sumptum non modicum reprimit renumque dolorem;
Reptilium morsus curat; si iungitur illis,

Quae curant oculos, humores siccant aquosos;

Si bene contritum forti miscetur aceto

Liberat appositum tetra lentigine vultum,

- 2160 Sicque iuvat morbum qui ducit ab impete nomen.

Grossa magis species fluxus haemorrhoidarum

Stringit, aqua gelida bene si contrita bibatur,

Tempore quo nondum patiens ieiunia solvit.

De specie geminas haec quaerit potio dragmas.

LXXIV. COSTUS.

- 2165 Costi sunt geminae species: gravis una rubensque

Est et amara nimis, haec indica dicitur esse;

2144 *Drachmae* al. — 2147 *Cinama* μ ; *cymama* η . — 2151 *Acceptus* non digerit δ . *Protinus* *escas* θ , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. Hunc versum ante v. 2150 habet π . — 2152 *Lotium* et η , $\gamma\gamma$; *lot.* sic θ ; *lot.* quoque *menstrua* δ ; *loculisque* *menstrua* $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 2153 *Curabitur* atque π . — 2154 *Hydropicis* al. *Praebet* η , θ . *Tympanitis* more veterum ad hydropes refertur. — 2156 *Iung.* illud μ . — 2157 *Quae* turbant δ ; qui turbant $\pi\pi$; quae cruciant η ; et curans θ . *Humectos* siccant μ . — 2158 *Si bene contrita* δ ; *attritum bene si* μ . *Iungatur* *aceto* $\pi\pi$. — 2159 *Tetra caligine* λ . — 2160 *Ab epate* μ ; *ab impetu* π . *Impetigo* nomen ducit ab impetu vel impetere, eadem ratione ut germanica huius morbi denominatio *Ansprung*. Cfr. *Seren. Samon.* cap. 11. v. 160. — 2161 *Crassa* $\zeta\zeta$, $\pi\pi$. *Fluxum* $\eta\eta$, $\theta\theta$. *Emorroidarum* al. — 2163 *Ieiunia* fregit α , λ , π , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; frangit θ ; solvit δ , π , μ , Γ , $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\pi\pi$; solvitur $\alpha\alpha$. — 2164 *Hac quaerit* β , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$. *Drachmas* al. — 2165 *Costus indicus* et *costus arabicus*. — 2166 *Dicitur indica* esse π .

- Altera vero levis, nec amara, colore subalba,
 Hanc Arabes mittunt, prior utilior medicinae.
 Urinas purgant et eis obstantia pellunt,
 2170 Splen curant et hepar, laterisque fugare dolorem
 Dicunt, cum vino tepido si sumpserit aeger.
 Menstrua purgabunt, si se subfumiget illis
 Femina, sic etiam vulvae sedare dolorem
 Dicunt, aut ex his sibi si pessaria subdat;
 2175 Lumbricos pellunt, purgant lentigine vultum,
 Si tritis cum melle linas, veneremque movere
 Dicuntur, si sint cum mulsa sumpta tepenti.
 Ex oleo Costum quo coxeris illine quemvis
 Ante febris typum, reddes a frigore tutum;
 2180 Subvenit hoc sciasi membrisque tumentibus unguen,
 Antiquum vulnus cito curat pulvis eorum.

LXXV. SPICA.

- Esse gradu primo calidam siccamque periti
 Testantur Spicam, quae dicitur indica Nardus.
 Confortat potata iecur, stomachique dolorem
 2185 Mitigat, et renes illius apozima purgat,
 Vesicam iuvat, urinas et menstrua pellit,
 Ictericis prodest, nocuis humoribus obstat,
 Quos caput ad pectus transmittit saepe per uvam;
 Puncturas aufert et morsus interiorum,
 2190 In stomacho clausum solet hausta repellere ventum;
 Matricis nimium restringit subdita fluxum.

2167 Lenis β , δ , η . — 2168 Arabes norunt α . — 2169 Obstantia tollunt θ . Purgant eius obst. pell. μ . — 2170 Curant plene laterisque $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; splen et epar curant lateris curare μ . Laterisque levare dolorem λ . — 2172 Suffumiget al. — 2173 Vulvis G, vulnus $\alpha\alpha$, $\beta\beta$. — 2174 Dicitur μ , π . Aut his sibi π . — 2176 Tritum cum μ . Linis α . — 2177 Dicunt si fuerint μ . — 2178 Coctum quo η , κ , $\kappa\kappa$. — 2179 Febris tepidum κ , $\gamma\gamma$. Reddas $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$. Typus i. q. paroxysmus febris intermittens. — 2180 Subvenit ischiadi $\zeta\zeta$; cfr. v. 39. Membr. stupentibus α , β , κ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; membris stupentibus π . — 2181 Curat vulnus cito θ ; cito purgat edd. Atroc. Cornar. Pictor. Earum δ . — 2182 Esse gradu primo calidum siccamque δ ; esse gr. pr. calidamque secundo ϵ . — 2184 Dolores β , κ , μ et edd. Atroc. Cornar. Pictor. — 2185 Apozema $\zeta\zeta$; apozima al. — 2186 Urinam et κ . Menstr. purgat λ . Hunc versum omitt. δ , μ . — 2187 Nocuisque edd. nonnullae. — 2189 Et in oris interiorum δ . — 2190 Haustum pellere μ . — 2191 Restringet π .

- Cum gelida si detur aqua, sedare tremorem
 Dicitur haec cordis, et nausea sistitur inde.
 Excitat haec venerem cum sapae sumpta liquore,
 2195 Duricias stericas elixatura resolvit
 Eius fomento per partes inferiores.
 Lumina si tepida foveantur saepius illa,
 Affirmant acri prurigine libera reddi,
 Palpebraeque pili bene confortantur eadem.
 2200 Est Nardi species, quae *celtica Spica* vocatur,
 Celtarum tantum quod nascitur in regione;
 Omnia quae Nardus valet indica, dicitur ista
 Posse, licet vires videatur habere minores.

LXXVI. THUS.

- Thus calidum siccumque gradu dixere secundo.
 2205 Lumina clarificat, lacrymo si solvitur ovi
 Contritum vel femineo cum lacte tepenti.
 Acri cum vino tritum pice lacteque mixtis
 Vulnere praecipue curare recentia dicunt;
 Pingui porcino mixtum medicabitur ustis,
 2210 Admixtum melli panaritia decutit unguis.
 Thus bene contritum vinoque tepente solutum
 Affirmant auri multum prodesse dolenti,
 Tritum cum creta cimolea sicque rosato
 Permixtum mammas dicunt curare tumentes.
 2215 Nil credunt haemoptoicis magis auxiliari,

2192 Haec gelida θ ; cum calida ε . Datur α . Sedare tumorem α , λ .
 — 2194 Sape, sepe, cepe, saepe, sapa al. Cfr. v. 1578. Cum sumpto saepe liquore α . — 2195 Duricias uteri ast elixatura $\zeta\zeta$, $\alpha\alpha$; cfr. v. 13. — 2196 Interiores β . Si foveantur decocto spicae partes inferiores. — 2198 Omni prurigine π . — 2199 Palpebrae pili μ . — 2200 Novum caput incipit in α , β , δ , μ ; agitur de spica celtica. — 2201 Celticarum β ; Cellorum δ ; celtarum emend. cellorum η . Quae nasc. al.; quod crescit α . — 2202 Dic. illa δ . — 2205 Lacryma δ . Volvitur π . — 2206 Cum tritum ε . — 2207 Vino mixtum α . Lacteque mixtis α ; mixtus α . — 2209 Medicab. istis $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, G. — 2210 At mixtum $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$, $\eta\eta$, $\theta\theta$. Melle δ . Panaria μ ; plantaria $\beta\beta$; planaritia $\delta\delta$, $\varepsilon\varepsilon$; paronychia $\zeta\zeta$, $\alpha\alpha$. Hunc versum omitt. ε . — 2212 Dolori ε . — 2213 Thinolea, chimolea, chimolia, chymolea, cimolaea al. Sicque rosata π ; oleoque rosato θ ; succoque rosato $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$; atque rosato $\zeta\zeta$. Creta cum oleo sicque rosata α ; creta oleo sic atque η . Nostram lectionem habent δ , ε , α , μ et edd. reliquae; Diosc. (I. 81) habet $\sigma\upsilon\nu\ \chi\iota\mu\omega\lambda\acute{\iota}\alpha\ \kappa\alpha\iota\ \rho\acute{o}\delta\acute{\iota}\rho\omega$. Cod. β omitt. hunc versum. — 2214 Curare dolentes δ . — 2215 Ne credunt ε . Emoptoicis, haemophthisicis al.

- Admixto vino si sumatur vel aceto;
 Thus cum lacte terens muliebri si superaddas
 Ulceribus, fieri quae saepe videntur in ano
 Aut alio quocunque loco, medicabitur illis.
 2220 Huic aloë iungens lacrymumque albuminis ovi,
 Sic ut sit spissum, sectae superaddito venae,
 Aut his vulneribus nimio quae sanguine manant,
 Nec solvas nisi cum credas divisa coisse;
 Si sit opus medicamen idem superadde priori,
 2225 Donec firmari valeat solidata cicatrix,
 Affirmant melius nil sistere posse cruorem.
 Vim memorem cerebri proprio confortat odore,
 Origano iunctum si quis commasticet ipsum,
 Humores nocuos capitis per sputa repellit,
 2230 Allevat ista gravem capitis purgatio linguam.
 Anseris aut anatis mixta pinguedine Thuri
 Fit cataplasma valens membris, quae laeserit ignis.

LXXVII. ALOË.

- Sunt Aloë species geminae, quae subrubet estque
 Intus sicut hepar cum frangitur, haec epatite
 2235 Dicitur et magnas habet in medicamine vires,
 Utilior piceo quae fracta colore videtur.
 Flegmate mundificat stomachum, caput articulosque,
 Leniter humorem nocuum purgando per alvum;
 2216 Admixtum π ; aut mixto valido sibi si ϵ . — 2217 Superaddis ϵ .
 — 2219 Medicab. istis π . — 2220 Aloë ζ , $\alpha\alpha$. Iungas ϵ . Lacrymamque
 plur. codd. et edd. Albuginis α , η , θ , α . — 2222 Ac his η . — 2223 Nec
 solvas nisi comperias edd. Atroc. Cornar. Pictor., $\alpha\alpha$; nisi cum nosces α ;
 nisi concedas β ; nisi cum credes α . Nec solves nisi cum credes $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$.
 — 2225 Solidaque η . — 2227 Confortavit η . — 2228 Organo $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$.
 Mixtum si α , α ; iunctum si $\eta\eta$, $\theta\theta$. Cum mastice ipsum ϵ ; comesticet
 ipsum η . — 2229 Capitis nocuos edd. Atroc. Cornar. Pictor. — 2230 Alle-
 vat illa λ . — 2231 Anseris anatis aut μ . Pinguedine thuris λ ; pinguedine
 pingui η . — 2233 Aloës α , $\alpha\alpha$, $\beta\beta$, $\gamma\gamma$, $\zeta\zeta$. Geminae species α , δ , η , λ , $\zeta\zeta$.
 Subrubet estque α , γ , π ; est quae δ , $\gamma\gamma$; et quae $\alpha\alpha$, $\beta\beta$ etc. — 2234 Epi-
 tacum (omitt. haec) $\alpha\alpha$, $\beta\beta$; hoc epitacum θ ; haec epatea $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$; haec he-
 patea $\eta\eta$, $\alpha\alpha$; haec haepathaea $\theta\theta$; haec epatitis $\zeta\zeta$; hinc epatite $\gamma\gamma$, ζ ;
 haec epatrite δ ; haec epatice η , π ; haec epatite α , γ , α , λ ; sermo est de
 aloë hepatica. — 2236 Utilior piceo plur. codd. et edd. ζ ; vilior est piceo
 β , π , edd. Atroc. Cornar. Pictor.; sed supplendum est illa, ut sensus sit:
 Aloë hepatica utilior est, quam illa aloë, quae fracta piceum colorem
 ostendit. — 2237 Phlegmate, fleumate al.; flegmata μ . — 2238 Leviter al.

- Ictericos purgat, iecoris iuvat interiora.
- 2240 Vulnus quodque recens putredine purgat ab omni
 Illius iniectus pulvis siccandoque sanat;
 Praecipue veretri dicunt et testiculorum
 Ulcera curari vel vulnera pulvere tali.
 Si solvatur aqua, iuvat apostema labrorum
- 2245 Et naris superappositum, nec non oculorum
 Livoremque fugat, sic circa lumina factum;
 Acri cum vino miscens oleoque rosato
 Unge dolens caput et frontem, mireque iuvabit,
 Unguine pruritus sedabitur hoc oculorum.
- 2250 Cum vino bene contritum cataplasmaque factum
 Confortat retinetque pilos quoscunque cadentes;
 Linguae, gingivis, vitiis quoque subvenit oris,
 Si fricentur eo cum vino melleque trito.
 Hoc sumptum per se ventrem non solvit acute,
- 2255 Esse tamen stomacho putat Oribasius aptum,
 Cum laedant illum solventia caetera ventrem:
 Illius geminas cum mulsa sumere dragmas
 Idem praecepit, choleram sic flegmaque purgat,
 Unaquaque die post coenam sumere dixit
- 2260 Utile tres eius pilulas binasve virentis
 Cum succo caulis formatas, ut faba grossas
 Aut cicer, humores nocuos cum stercore purgat,

2240 *Putr. curat* αα, ββ, γγ. *Ab oris* ββ. — 2241 *Siccandaque* β; *siccando vulnera sanat* μ. — 2242 *Praecipue ventris* η; *ventris praec.* δδ, εε, ηη, θθ. — 2243 *Curari et* αα, ββ. *Vulnera curari vel ulcera* η. — 2244 *Hunc versum omitt.* αα, ββ. — 2245 *Et variis* αα, ββ; *at naris* λ; *et varis* ηη, θθ. *Superpositum* ββ. — 2246 *Qui circa lum. factus* κ. — 2247 *Misce* θ. — 2248 *Caput dol. mire frontemque* αα, ββ; *dol. cap. frontem mireque* η. *Mire iuvabit* κ; *mireque iuvabis* α. — 2250 *Cum bene contr. vino* α. *Hunc versum omitt.* μ. — 2251 *Quocunque* γγ. — 2252 *Ordo versuum ita:* 2246, 51, 50, 47, 48, 49, 52 se habet in cod. δ. — 2253 *Fricetur* δδ; *refricetur* εε, ηη, θθ; *refricentur* η; *tangatur* α, λ; *si bene fricentur cum vino* β. *Melleque mixto* δ. — 2254 *Hoc solum* λ. *Solvat* μ. — 2255 *Stomachi* ηη, θθ. — 2255 *Uribasius* δ, η, κ, λ, μ, π; *Urbasius* α; *Horibasius* β; *Orbasius* αα, ββ; *cfr.* v. 506 in quo idem auctor laudatur. — 2256 *Illum nimium solventia ventrem* β. *Cum laedant ipsum* η. — 2257 *Binas cum mulsa* δ, κκ. *Semine* αα, ββ. *Drachmas* al. — 2258 *Praecipit* αα, ββ. *Ideo praecipit* α. *Phlegmaque, fleumaque* al.; *fleuma* π. — 2259 *Sum. iussit* κ. — 2260 *Recentis* κ, κκ; *recentes* αα, ββ, γγ; *virentis* α, β, π et *rel. edd.* — 2261 *Cauli formitati ut faba* μ. *Faba grossa* κ. — 2262 *Aut citius* αα, ββ. *Nocuo* ββ. *Stere. curat* γ.

Non corrumpendo stomachum neque vim faciendo
 Purgatus pilulis fuerit qui saepius istis,
 2265 Vix unquam capitis vexabitur ille dolore,
 Et nihil est oculis, mihi crede, salubrius istis;
 Si vero duram vis solvere largius alvum
 Partibus est geminis pars admiscenda terendo
 Una diagridii, sic apta solutio fiet.

2263 Nec vim β , δ , ϵ , $\delta\delta$, $\epsilon\epsilon$, $\zeta\zeta$, $\eta\eta$, $\theta\theta$; vel vim λ ; neque inde μ .
 In hoc versu explicat cod. η . — 2264 Fuerit pilulis al. Saep. illis β . —
 2265 Vix nunquam β ; vir nunquam μ . Ipse dolore edd. Atroc. Cornar.
 Pictor. — 2266 Et nil $\gamma\gamma$. Salubrius illis α . — 2268 Partib. haec gem. est
 adm. ϵ . — 2269 Diagridii i. e. scammonii praeparati. Sequuntur in cod.
 * versus 1928 ad 1932 ex cap. de maurella.

Explicit Macer Floridus

d e v i r i b u s h e r b a r u m .

S P U R I A M A C R I .

Hos spurios versus alius esse auctoris, quam illius qui Macri Floridi carmen composuit, per se patet, cum argumentum tractandi modus et versificandi ratio in utroque carmine plane diversa sint. Extant hi versus in Cornarii et Ranzovii editionibus, et imitatio videntur esse genuino carmine recentior, cum antiquiores codices et editiones non habeant. Sunt autem capita viginti.

1. A A R O N .

- 1 Est Aaron nostra, Syrorum Castica lingua.
Huic similes forma frondes sunt cum viperina,
Sed tamen huic tantae non sunt quantae viperinae,
Virgae palmarum fit magnitudo duarum,
- 5 Ipsaque purpurea, croceum profert quoque semen,
Radix ast alba est veluti viperina rotunda,
Quae mandi vel cruda potest, vel cocta, ubi virtus
Viscida non nimis est eius iuncto sale sumptae,
Sed nec dissimilis in cunctis partibus est vis.
- 10 Eius cum fimo bubulo cataplasmate facto
Imposito et podagrae medicari posse putatur.
Extenuat pingues humores in mediocri,
Unde fit ut vacuet thoracem sputa movendo.
Herbae totius est proiectoria virtus,

1 Cornar. fol. 77b; Ranzow. pag. 94; Diosc. II. 197. — 2 Viperina i. q. Colubrina s. Dracontea Macri. — 8 *Iuncta* C., R. — 12 In med. i. e. modice.

- 15 Non tamen ut tantus fortassis sit calor illi.
Radix illius debet collecta recondi,
Ut solet abscondi cyclaminis et viperinae.

2. AGRIMONIA.

- Omnibus est herba haec nobis Agrimonia nota,
Acris inest illi nimis et diuretica virtus,
20 Succus radicum pellit nebulas oculorum,
Possunt anthracas folia in potu dare sanos.
Morsus serpentis pariter rabidique latrantis,
Atque venena fugant, ventrisque bibendo dolorem;
Sed tribus adiungi cyathis vini duo debent
25 Pondera drachmarum radicibus e memoratis.
Apposituque suo cancrumata vulnera sanant,
Luxata et, si sit tritis axungia mixta,
Et percussuras ferro vel fustibus actas,
Verrucasque simul si coniungantur aceto.
30 Splen quoque consumunt sumptae, pelluntque dolorem.
Cum vino coctae curant paralytica potae.
Apperiant tritae quae sunt contrita valentque
Appositae si sint eadem cito reddere sana.

3. SAMBUCUS ET EBULUS.

- Duplex Sambuci dicunt genus esse periti.
35 Sunt diaphoreticae mediocriter, utraque siccae et
Virtutis, verum et vis styptica dicitur esse.
Maior habet nomen Actes, minor at Chamaeactes,
Est Ebulus formam cui conscribunt brevior.
Elixis ut olus cum lymphâ frondibus huius
40 Venter mollescit; choleramque et phlegmata purgant.
Haec eadem tenerae possunt sic ipsius hastae,
Cum foliis haustae vinoque terendo iugatae,
Vesicae fractos reddunt potando lapillos.
Sumpta cibo ponunt humorem ventris aquosum,
45 Esse cacostomacha at vescentibus herba putatur.
Eximium radix confert elixa iuvamen

18 Corn. f. 78^b; Ranz. p. 76; Diosc. II. 208. — 34 Corn. f. 79^a; Ranz. p. 77; Diosc. IV. 171, 172. — 35 siccae est R.

- Hydropicis, viperæ succurrit morsibus ipsa,
 Si super emplastri ponatur more vel hausta.
 Addita fomento matricum dura resolvit,
 50 Et multis vitiis muliebribus apta putatur.
 Potaque cum vino de semine potio facta,
 Quæ supra scripsi per se depellere novit.
 Uncto caesaries mixto nigrescit olivo.
 Frondes appositæ possunt auferre tumorem,
 55 Usta iuvant mixta tritæ impositæque polenta,
 Vulneribus carnem replendo sanant saniosis,
 Et pro posse illis cogunt paracollesin esse.

4. BRYONIA.

- Ampelos est leuceque et dicta Bryonia græce,
 Dicitur a nobis Latinis candida Vitis.
 60 Hastas et frondes habet hæc nostram assimilantes,
 Sed nostræ laeves, illi sunt asperiores,
 Nostræ maiores, illi paulo breviores,
 Semen consimile est, minus etsi dicitur esse,
 Capreoli similes multa se parte plicantes.
 65 Qui si cum vino sunt elixi, bibituro
 Ventrem cum lotio dicuntur posse movere.
 Hastis et foliis radici et viscida virtus
 Est, ex quo caneros cataplasmate dant medicatos,
 Quæque Chironia sunt, vel quæ phagedaenica, sanant,
 70 Vulnera, vel tibiis, ea tollunt cum sale trita.
 Corporibus gratum radix fert uncta colorem,
 Lentigines pellit, tendit rugas faciei.
 Atque cicatricem loca si teneant inimicam,
 Ad proprium morem reparat collata colorem,
 75 Tritaque cum vino, veluti cataplasmate facto,
 Duritias spergit, simul apostemata curans.

57 *Paracellosin* R., sed falso; nam de agglutinatione (παράκολλησις) sermo est, quæ contingit vulneribus saniosis ex usu ebuli. — 58 *Corn.* 80 a; Ranz. p. 94; Diosc. IV. 181. — 60 *Assimilantes* R. Nostram scil. vitem, vitem vulgarem seu viniferam. — 69 *Ulceræ* maligna et rodentia. — 70 Diosc. habet (ἐπὶ τῶν) σαπροκνήμων ἐλκῶν, ulcera quæ tibiae putredine depascuntur. — 72 *Lentigenes* R. — 76 *Spargit* R. Spargere pro spargere non ita raro occurrit apud scriptores medii ævi.

- Extrahit ossa etiam, si sint in corpore fixa.
 Hanc medicamentis quae septica sunt sociabis,
 Coniunxisse quibus nimis esse necesse probatur.
- 80 Unica cum vino potandum praebita drachma
 Annum per totum fertur sanare caducum;
 Qui furtim laedit et sic apoplexia caedit,
 Cedit, et obtenebrat oculos quod saepe scotoma.
 Et si praedictum pondus fuerit geminatum,
- 85 Tunc potius causis occurrit praememoratis,
 Morsusque illatos sic curat tabe repletos;
 Ne faciat mulier praegnans, hanc vitet, abortum,
 Provocat urinam potu, pellitque secundas.
 Dyspnoicosque iuvat coniuncta melle vorata,
- 90 Et conquassatos artus altoque cadentes.
 Tussim placatam reddit laterisque dolorem,
 Huius si pondus oboli coniungis aceto;
 Triginta spacio splen siccatur sumpta dierum.
 Omnia cum caricis praedicta valet cataplasma,
- 95 Fomento ast uteros lymphae decoctio facta
 Purgat et infantes ponit nondum glomeratos.
 Temporibus veris exsuccari solet herba
 Et radix, cuius succus mulsae sociatus,
 Phlegmata deponit datus, et iuvat omnia scripta.
- 100 Insuper et mammae lac contribuit muliebri,
 Cum ptisanæ succo si sit sociata coquendo;
 Succus praestat idem, baccarum succus eidem
 Urinamque movet intinctu, sed mediocri.
 Sperma fugat lepram tritum scabiemque perunctum.
- 105 Consimiles vires habet huic Bryonia nigra
 Appellata, tamen in cunctis inferiores.

5. ALGA PALUSTRIS SIVE NYMPHAEA.

Alga palustris habet diversa vocabula, quorum
 Cacabus est Veneris, Nymphaeaeque, sive Papaver,

83 Morbus apoplecticus et vertigo caliginosa cedit huic medicamini.
 — 86 Morsus venenatos. — 96 Nondum in utero formatos. — 98 Sociatur
 R. — 105 Diosc. IV. 182. — 107 Corn. f. 81 a; Ranz. p. 96; Diosc. III.
 138.

- Cui locus in causa est cognomen habere Palustre,
 110 Crescit enim stagnis ea, sive locis in aquosis.
 Frondibus oblongum caput ostendit super undas,
 Quod de radice sola prodit sociatum,
 Multis flos eius similis quos lilia produnt,
 Pallidior tamen est, nec tam niveus color eius.
 115 Semen habet croceum medio de flore locatum;
 Sed quum floruerit, formam capit inde rotundam,
 Sicut meconis nigri faciunt capitella,
 Aut sicut mala haec, quae dicuntur Matiana,
 Semen in his spissum latumque magis reperitur,
 120 Hoc argillosi gustu datur esse saporis.
 Hasta parum crassa subnigraque, laevis, et aequae
 Aspera radix est eius, nodosa, melaena;
 Tempore quae autumnii debet siccata recondi,
 Eius enim pulvis multum fert utilitatis.
 125 Sumpta mero spleni prodest sic coeliacisque,
 Vesicaeque potest sic sumpta levare dolorem,
 Si quis et est stomacho, posito cataplasmate cedit,
 Sic et alopecias emendat et in cute mendas,
 Quosque tumor laedit testes lenire notatur.
 130 Seminis assidui potus haec omnia possunt,
 Humanumque fluens plus iusto sperma retardant.
 Radicem quae fert Nymphaea ast candidiorem,
 Est melior virtute sua, debet quoque sumi
 Cum vino nigro, quia partim styptica virtus
 135 Est eius, partim quoque proiectoria, sic quod
 Infusam dicant hanc alvum reddere sanam,
 Et quod alopecias pice cum liquida iuvet ipsas.

6. F A B A.

- Frigoris in medio Faba vim tenet atque caloris,
 Styptica quo partim fit, proiectoria partim,
 140 Exterius quare poterit siccare modeste.

109 Cacabus Veneris, Nymphaea, Papaver palustre sunt cognomina
 Algae palustris. — 117 Meconis i. e. papaveris. — 120 Diosc. habet γε-
 ομένω γλισχρός. — 132 Diosc. III. 139. — 138 Corn. f. 82 b; Ranz. p.
 97; Diosc. II. 127. — 140 Modeste i. e. modice.

- Mitigat arthritim cum lymphâ cocta dolorem.
 Anseris adiuncta huic pinguedo recens vel ovilla
 Si fuerit, podagrae quoque subvenit hac ratione.
 Cocta farina fabae, iunctum sit ut oxymel illi,
 145 Sanat contractos posito cataplasmate nervos,
 Sic et testiculos et mammas optime curat,
 Haec etenim poterit loca reddere frigida, si sint
 Inflammata nimis, virtute sua mediocri.
 Prandia sumpta fabae non digestiva probantur,
 150 Inflat enim, nisi sit aqua bis mutata coquendo.
 Praecipue viridis stomacho non commoda mansa est,
 Somnia nigra facit, sed tussis initia pellit.
 Succum corporibusque etiam pinguedinis addit.
 Integra si forti coniuncta coquatur aceto
 155 Estque dysentericis medicans ventrique soluto,
 Sic valet et stomacho suffragia ferre vomenti.
 Iuncta farina fabae cataplasmatibus medicatur
 Ictibus attritis tumidis, comitante polenta,
 Sola tamen nequit hoc ipsum, ut dicunt, operari.
 160 Lac nimium mammis cataplasmate stringit abundans.
 Coniuncta at melli foeni graecique farinae
 Parotidas curat, livores corporis aufert.
 Floribus at roseis et thure et ovo comitante
 Imposita ex oculis tumor et staphylomata cedunt;
 165 Percussos etiam curat fusosque cruore.
 Dentibus attrita ast frontique ligamine iuncta
 Rheumata luminibus suspendere fertur opima.
 Cum vino testes curat cataplasma tumentes,
 Et propendentes sinit haud fieri pueriles.
 170 Eius folliculus bene tritus et attribulatus
 Emendat maculas emplastris additus albas.

141 *Arteticum* legi debere puto more scriptorum medii aevi; *arthritim* ex ingenio posuisse videtur Cornarius, quem Ranzoviana editio presso pede secuta est. — 148 *Mediocri* i. e. virtute inter frigidam et calidam naturam media, quae fabae tribuitur. — 152 *Δυσόεντος* Diosc. — 166 *Attrita* est C. R.

7. NUX AVELLANA.

- Nucibus ex minimis nulli datur esca salubris,
 Cogunt cervicem mandentis ferre dolorem,
 Inflando stomachum distendunt, dantque solutum
 175 Pectus, pulmonem corrumpunt tusse nocendo;
 Indicat effectus, quod eis sit et humida virtus.
 Si tamen in testa luteo sint vase perustae,
 Ut nil virtutis possint retinere prioris,
 Nil plus stillantes iuvat in placando fluores.
 180 Si bene contritae dentur mulsa resolutae,
 Compescunt veterem tussim, licet inveteratam.
 Cum passo tritas quidam tribuere bibendas,
 Ad iecoris morbos et pulmonis removendos.
 Multi cum pipere tritas vinoque dedere,
 185 Atque ad pellendum sensere valere catarrhum,
 Et destillantis lotii tormentaue ventris.
 Ursi pinguedo nucleis coniuncta terendo
 Reddit alopeciis de raptis damna capillis.

8. BATUS SIVE RUBUS.

- Omnibus est nota ipse Batus, virtusque probata
 190 Ipsius a multis, et dicunt styptica quod sit
 Et xerantica. Caesariem decoctio lotam
 Ipsius infectam reddit, ventremque fluentem
 Abstinet, et fluxum nimium stringit muliebrem.
 Presteris morsus eadem iuvat atque venena,
 195 Reddit gingivas et de putredine tutas
 Quique nocent saevos compescit in ore tumores.
 Commasticatae frondes vinoque subactae
 Acri, cervicis zernas pellunt et achoras,
 Quodque solet fieri percurant ulcus in ore,
 200 Et plagas solae possunt sic consolidare,
 Turgentes oculos et condylomata solvunt,
 Cardiacosque iuvant sic et stomachum patientem.

172 Corn. f. 84 b; Ranz. p. 99; Diosc. I. 179. — 189 Corn. f. 85 a; Ranz. p. 99; Diosc. IV. 37. — 191 Xerantica virtus i. q. exsiccans. — 194 Prester est anguim genus, alias Dipsas dictum, systematico nomine Coluber prester. — 198 Zernae i. e. impetigines, hoc loco *ἐρπηται* Diosc.

- Suppositae vitium sanant haemorrhoidarum.
 Hastarum succus, foliorum et, sole calente
 205 Siccatus melius faciet praescripta potenter.
 Maturo succus eius de semine tractus,
 Saepius utiliter causis est oris adaptus,
 Sed non maturum prandentis detinet alvum.
 Flosque dysentericis et prodest coeliacisque,
 210 Idem contritus lippis cum melle medetur,
 Si illitus est oculis, ignem quoque sic iuvat atrum;
 Sunt igitur flores eius frondesque virentes,
 Moraque virtutis leviter stringentis, ad uvam
 Et fauces quare proprie prodesse videntur.
 215 Quum sint matura ex iusto sed tempore mora,
 Dicunt fervoris vim quod teneant mediocris.

9. MYRICA.

- Artibus in medicis fertur vis magna Myricis,
 Hisque Tamaricum nomen, quarum foliorum
 Elixatura ex vino potata tumorem
 220 Splenis emendat, dentisque levare dolorem
 Creditur; humores eadem stringit cohibendo
 Addita pessariis matricis, sicque necando
 Effugat et lendes, alios et corpore vermes.
 Et cinis ustarum stringit fluxum muliebrem,
 225 Utilis est potus etiam de calice sumptus,
 Harum de ligno vel de radicibus acto.

10. JUNIPERUS.

- Juniperi virtus est incensivaque et acris.
 Imposita in prunas serpentes pellit odore
 Fumigii, fractusque rotundus habetur, odorque
 230 Illius est summus, si detineatur in ore.
 Utilis est stomacho, sic thoraci medicando,
 Et tussim nimiam sedat, licet inveteratam.

211 Ignis ater s. sacer. — 217 Corn. f. 86a; Ranz. p. 101; Diosc. I. 116. — 225 Calix e ligno vel radice tamaricis fabricatus. — 227 Corn. f. 86b; Ranz. p. 101; Diosc. I. 103.

- Auxilium contra potis est conferre venena,
 Spasmata sic contra valet, et sic rhegmata contra.
- 235 Atque uteri vitium et morbum, qui strangulat, aufert.
 Eius quos succus sanat dat vipera morsus.
 Qui si combustus fuerit lymphaeque iugatus,
 Unctas propellit turpi de corpore lepras.
 Eius pota interficit elimatio ligni
- 240 Ipsius lachrymis tussim sedare bibendo
 Dicitur antiquam, vitium quoque parotidarum.
 Huius cum drachma baccarum drachma draganti,
 Absinthii drachma et praedictis associata,
 Myrti tres nigrae, gallae quoque tres Asianae
- 245 Illis iungantur, coniunctaque cuncta terantur;
 Si tribus atque tribus oleo commixta diebus
 Vase recludantur vitreo, dum conficiantur,
 Vim simul atque oleum contraxerit a speciebus,
 Servetur, quoniam multis valet unguine rebus.
- 250 Si caput ungatur, capiti prodesse probatur;
 Caesariem capiti dicunt servare periti,
 Reddit et absentem ferturque tenere cadentem,
 Quod minus est fidei prodest quoque calvitiei,
 Dando capillosum caput antea ridiculosum;
- 255 Fortius examen ustum facit hoc medicamen,
 Si pare mensura fuerit coniungere cura
 Eius praedictis cinerem, quia vis perhibetur
 Esse sibi tanta, quod solus posse probatur
 Cuncta relata prius, oleo si conficiatur.
- 260 Creditur exustae pulvis vim ferre nigellae
 Huic medicamento; de solo nanque puellae
 Lymphae coniuncto loca nuda terunt ciliorum,
 Expertae damnum, quod reddere possit earum.

234 *Rheumata* R., sed falso, cum ipse Diosc. ῥήματα habeat. — 236 Hic versus et quinque sequentes pro supposititiis haberi possunt. — 239 Elimatio i. q. rasura, nisi forsitan rectius legas *elixatio* i. q. decoctum. — 242 Dragantum dicitur scriptoribus medii aevi gummi tragacanthae. — 245 De hac compositione cfr. Galen. de compos. med. sec. locos l. I. cap. 2, ed. Kühn, tom. 12, pag. 432. — 255 Examen apum ustum hic indicari putat Cornarius.

Haec nec sola pilis dicunt vestire potentem
265 Sed quamcunque cutem libet ista veste carentem.

11. SALIX.

- Esse sui partes desiccativa per omnes
In virtute Salix, modicum quoque styptica fertur.
Vulnus habent eius frondes solidare cruentum,
Conceptus prohibent in aqua potae muliebres,
270 Corticis exusti cinis acri iunctus aceto,
Callos a pedibus tollit positus vel inunctus,
Et mundat pariter verrucas hac ratione.
Arboris incisae manat de corpore succus
Tempore quo rami multo sunt flore gravati,
275 Qui tum mammarum valet et morbis oculorum,
Tum cunctis quae sunt medicaminibus tenuanda.
Huius flos sumptus in aqua frigescere cogit
Instinctus veneris cunctos acres stimulantes,
Et sic desiccat, ut nulla creatio fiat.
280 Nomen halosanthos flos obtinet arboris huius,
Qui si sit iunctus aequali pondere myrrhae,
Inde terendo cinis factus, permixtus et undae,
Deductus liquor ut mellis speciem sibi sumat,
Spissatus pariter donec videatur in unum,
285 Et teneat facto velut ex albumine filo,
Hinc lita caesaries tibi stet velamine tecta
Vel mitra, noctem totam cum sole lucente,
Et si plus steterit, melior tinctura manebit,
Postea cum calida cervicem colluat unda,
290 Mirari flavos poterit roseosque capillos.
Sunt quibus est crudos mos associare lupinos,
Namque valent soli cum lympa reddere triti
Loto et consimilem capiti conferre colorem.

264 Non solum loca pilis tegi solita curat hoc medicamen, sed eas quoque cutis partes, quae pilis carere solent. — 266 Corn. f. 87b; Ranz. p. 103; Diosc. I. 135. — 279 Creatio i. e. conceptio. — 280 Halosanthum (*ἁλὸς ἄνθος*) seu florem salis cum flore salicis hic perperam confundi facile patet; cfr. Diosc. V. 128, ubi de flore salis sermo est. — 291 Cfr. Gal. de comp. med. sec. locos I. I. c. 3., ed. Kühn, tom. 12. p. 445, ex Archigene.

- Nec minus argenti prodest spumam sociare,
 295 Bis binas drachmas istis et iungere quinque
 Asuesti, lymphæ simul hæc duo namque soluta
 Mellis ad effigiem, capiti possunt dare sola,
 Quæ paulo supra perscripsi cetera posse,
 Si sint adiuncta et post hæc velamina mitræ,
 300 Sed caput ablutum reddat decoctio bletæ.

12. FEL.

- Non est spernendum Fel, sit licet illud amarum,
 Vilius et multis non de virtute peritis
 Eius, ac iniuste, quoniam quit multa iuvare.
 Virtus est omni thermantica viscida Felli,
 305 Sed magis est aliis, aliis minus esse probatur.
 Fella gerunt ergo perdices atque pavones,
 Capreolique simul nemoris, niveique capones,
 Quæ sunt unius virtutis dando iuvamen;
 Suffusos oculos hæc et caligine plenos
 310 Curant palpebrasque iuvant aspredine plenas.
 Hircus, ovis, porcusque, ursus, taurusque secundam
 Vim retinent Fellis, ventrem quoniam puerorum
 Solvit, eo tincta est tomentum et succida lana,
 Vel collyriolum si subponatur in anum.
 315 Curat taurinum coniuncto melle synanchen,
 Atque cicatrices sanas et vulnera reddit.
 Lacte sed admixto dolor auris ei muliebri
 Infusum cedit, sed lac debet superare.
 Porri cum succo taurino Felle iugato
 320 Asseritur tali medicamine fistula pelli;
 Traumaticis medicaminibus, quæ vulnera curant,
 lungitur illa quidem, quia sanat et absque tumore,
 Quæ mala sunt, etiam non incurata relinquit.
 Testes et veretrum sanat cum melle dolentes,
 325 Optime leprosos curat et furfura purgat,

296 De asvesto s. asbesto cfr. Diosc. V. 132, est calx viva. — 301 Corn. f. 89b; Ranz. p. 104; Diosc. II. 96. — 304 Thermantica virtus i. e. calefaciens. — 320 Diosc. habet πρὸς δὲ σφυγμοῖς, quod est tinnitus aurium, non fistula; legit vero vetus quidam interpres Dioscoridis σφυγ-
 γοῦς, quem noster secutus est.

- Unguine si nitrum facto fuerit sociatum.
 Omnibus his fel ovis, ursi quoque ferre salutem
 Creditur, ursini pulvis cum melle iugatus
 Sument prodest, epilepticus inde iuvatur.
 330 Nyctalopas capreum Fel longe pellit inunctum,
 Hirca palpebras sedabit ab unguine crassas,
 Et deturpatis valet hoc succurrere strumis.
 Ergo reponendum Fel sic est atque parandum:
 Horae per spatium filo coquat unda ligatum,
 335 Umbra siccata post haec servetur ad usum.

13. FIMUS.

- Sunt qui non credunt Fimos conferre medelam,
 Ultima res inter quod sint, sed decipiuntur.
 Fimus ovillus enim, si sit coniunctus aceto,
 Nigras emendat maculas cataplasmate facto,
 340 Nascentes clavi fugiunt sic et sacer ignis,
 Sic sanat fracta et cum quassis carnibus ossa;
 Cum cera atque oleo ambustis igni medicatur.
 Fimi pascentis vaccae cataplasma recentis
 In foliis positum, carbonibus excalectum,
 345 Turgida fomento compescit vulnera lento.
 Ischiadem curat vel certe idem moderatur
 Impositus parti, si iungis acerrima vina;
 Et cataplasmatibus solitis laxare iugatus,
 Duritias solvit, struma huic et pustula cedit.
 350 Sed maiora bovis praestant medicamina mascli,
 Prociduos curans uteros fumo muliebres,
 Idem suffitus culices foetore fugabit.
 Utile non modicum dat avis ciconia Fimum,
 Curat enim sumptus in aqua potando caducos.
 355 Fimus apri siccus vinoque terendo iugatus
 Aut lymphae, vomitum sanat potando cruentum,
 Et lateris veteres sanat solitosque dolores.
 Illo nil melius, si sit coniunctus aceto,
 Ossaque consolidat, quassata iuvans ut ovillus,

- 360 Prodest luxatis cera roseoque iugatus.
 Fimus adustus equi, vel crudus Fimus aselli,
 Si velut emplastrum fiat comitatus acetum,
 Vulnere manantem fertur retinere cruorem,
 Fimus, quem caprae faciunt tritus nemorosae,
- 365 Solo cum vini cyatho bibitus comitati,
 In tribus ictericum fertur sanare diebus.
 Menstrua cum folio, spica, nardoque bibendo
 Purgat, at olibani succus cum pulvere tritus
 Appositus vulvis fluxum sistit muliebrem.
- 370 Ustus alopeciam commixto sanat aceto,
 Uncto cum veteri fertur podagrae medicari,
 Atque venenatos percurat coctus aceto
 Morsus aut vino, vulnusque quod herpeta graece
 Dicitur, impositus, morbum quoque parotidarum.
- 375 Si veluti cauter de sicco fiat eodem,
 Ponaturque super scapulam, qua parte dolebit
 Coxa, sinatque diu scapulam dum sentiat ustam,
 Non tamen eripiat morbus dum cedat ab illa.

14. CASEUS.

- Caseus insulsus stomacho bonus esse probatur,
- 380 Escis illius quia venter mollificatur,
 Corporibus macris et pinguedo reparatur.
 Constringendo minus ventrem, plus nutrit ovillus,
 Plus aliis quoniam fertur quod pinguior extet.
 Assus et elixus ventrem constringere noscit.
- 385 Sicque tumens oculus illum medicamine poscit,
 Et sic livores oculos tollit maculantes.
 Praevalet ast omnes bubulus sedando tumores.
 Omnis caprinus stringit vetus et bubulinus,
 Nec prodest, potius maciei dando nocivus.
- 390 Lac liquidum pingues sumptum fertur dare carnes.

360 *Iugatis* Corn. — 371 Uncto i. e. axungia. — 379 Corn. f. 93^a;
 Ranz. p. 107; Diosc. II. 79.

15. ARANEA TELAE.

- Telae adstringentes sunt, quam dat aranea, vires,
 Quare depellit febres, admixta quibusdam
 Unguentis foveas si tempora febricitantis.
 Sanguinis appositu solet et retinere fluorem,
 395 Et fieri prohibet saniem, quae concava non sunt,
 Vulneribus, servans ea ne tumor irruat illis.
 Auris cum roseo compescit cocta dolorem,
 Candida quae magis est, magis est virtute probanda
 Ut sunt, quas agitat ventus post tempora messis.
 400 Quartanas iunctas corio suspensaque collo,
 Pellere confirmant proprio medicamine docti.

16. COCHLEAE.

- Non admirandae Cochlearum sunt medicinae,
 Quum medicinalis subeant vim stercora iuris.
 Harum terrenae quaedam quaedamque marinae,
 405 Non virtute pares, quia terrenae meliores,
 Ast utrisque tamen vis est eadem, licet impar.
 Eustomachas dicunt terrenas, quod movet alvum
 Pulvis obustarum fervoribus ignis earum.
 Esse coërcentis virtutis tam perhibetur
 410 Et constrictivae, quibus ut cruor exit ab ore
 Per sputum, iuvat assumptus, reprimat quoque fluxum.

17. CORNU CERVI.

- Cervi strictivae Cornu virtutis habetur,
 Omni profluvio quare astringendo medetur,
 Sed prius exuri sic ignibus illud oportet:
 415 Partes ad minimas Cornu frangendo redactum
 In cacabo poni debet crudo atque recenti,
 Argilla intectoque et mox fornace incluso
 Ardeat, ut candens fiat niveique coloris.

391 Corn. f. 93b; Ranz. p. 108; Diosc. II. 68. Aliqua hic telae adscribuntur, quae Dioscorides de ipso animali praedicat. — 402 Corn. f. 94a; Ranz. p. 108; Diosc. II. 11. Sensus est: non mireris cochleas habere vires medicas, cum ipsa adeo stercora (v. 336 sq.) vires in arte medica habeant. — 412 Corn. 94a; Ranz. p. 109; Diosc. II. 63.

- Quod simul est ustum, veluti quoque cadmia lotum,
 420 Utile subscriptis potu et medicamine notum est:
 Coeliacis, haemoptoicisque, dysentericisque,
 Ictericis, fluxum pariter tenet et muliebrem,
 His ad purgandum cochlear detur geminatum,
 Vesicaeque dolor fugit ammixto tragacantho.
 425 Collyriis etiam miscetur pulvere facto,
 Rheumata quae sistunt, ulcusque iuvant oculorum.
 Si dentifriciis mixtum sit, plus operantur.
 Quis cinis exusti valeat dixi medicari,
 Restat aqua coctum quantum possit referendum.
 430 Quisquis habet dentes morbo graviore dolentes,
 Sectum cum lima Cornu crudum coquat unda,
 Vas sit humo factum, quo ferveat, inde retractum
 Mox assumatur, os ut tepido foveatur;
 Hoc medicamentum donec sit in ore retentum
 435 Sanansque adstringens dentes, fugit hinc dolor ingens,
 Sic etenim fugiet, quo sanus perpete fiet.
 Haec limatura at fuerit si dedita cruda
 Cum vino vel aqua, lumbricos enecat ipsa,
 Serpentesque suo quit adusta expellere fumo.

18. ACETUM.

- 440 In desiccando vis frigida constat Aceto.
 Hinc stomacho dicunt, quod sit fastidia tollens,
 Sistit manantem impositum potumque cruorem,
 Et ventris fluxum, si sit coctus cibus inde.
 Vulneribus cunctis, fuerint quae facta recenter,
 445 Subvenit intincta, si desit spongia, lana
 Succida fomento, fieri nec turgida possunt.
 Taliter admotum propendentem iuvat anum.
 Lepras emendat sic atque ignem fugat atrum,
 Zernas et maculas, et morsus pellit arachnes,
 450 Siccat fomento podagras cum sulphure vivo,
 Melleque livores iuncto reddit meliores,

431 Cornu cervi limatum coquatur ex aqua in vase fictili etc. — 440
 Corn. f. 95^a; Ranz. p. 110; Diosc. V. 21. — 446 *Nec talia R.*

Cum roseo mixtum caput a fervoribus unctum
Atque locos alios, si detur succida fotu.

19. SULPHUR VIVUM.

- Sulphur splendentis vivum niveique coloris,
455 Asseritur multam multis dare posse medelam;
Virtus est eius, ut dicunt, extenuatrix,
Et diaphoretica, ac simul attractoria, calda,
Empyicis atque asthmaticis, tussique medetur;
Pulvis et ictericis cum mensura cochlearis,
460 Et fluxum sanat nares cerebrumque prementem,
Molli si sumptum sit in ovo. Sed dat abortum
Suffitum fieri, surdis atque esse medela
Taliter asseritur; lethargus sic quoque cedit.
Lepras et zernas curat, mixtaque resina
465 Scorpio quos ictus fecit, maris atque dracones.
Hoc quoque prurigo, sed cum nitro, prohibetur,
Et sparso restat fluxus sudoris abundans.
Reddit aquae sanam mixtum nitroque podagram.
Unguens coniuncto leprosos Sulphur aceto
470 Et terebinthina pariter corrodere fertur;
(Cum vino sumptis obstat potata venenis)
Trita simul nitrum, pariter mel, Sulphur, acetum,
Cum succo lanis inducta calentia lumbis
Praestant auxilium forte medicamine divum,
475 Nec minus hoc solum prodest adipi sociatum.

20. ALUMEN.

Diversae species dicuntur Aluminis esse,
Quartus eis gradus est, virtus quoque sicca calensque,
Styptica, mundificans, obscuris visibus apta.
Palpebras tenuat, carnisque superflua rodit

453 Diosc. habet: οὐν ῥοδίῳ καὶ οἰσπηροῖς ἔχουσιν. — 454 Corn. f. 95 b; Ranz. p. 110; Diosc. V. 123. — 458 Empyicis i. e. empyemate laborantibus. — 460 Diosc.: καὶ πρὸς κόρυζαν δὲ καὶ κατάρροον ποιεῖ. — 471 Dubitare licet, an versus huc pertineat, an non potius ex alio plane capite hic insertus sit. — 476 Corn. f. 96 b; Ranz. p. 111; Diosc. V. 122.

- 480 Illarum, vel quum fuerit caro mortua circa.
 Ulcera desiccat mala, restringit quoque farsam
 Admixtum gallae, vinique feci simul acri.
 Dentibus infirmis gingivarumque tumori
 Prodest cum melle vinum si iungitur acre.
- 485 Restringit fluxum manantis ab ore cruoris.
 Pustula vel scabies illo fit sana fricata,
 Lotave de lymphâ, cum qua fuerit resolutum.

481 Farsa est ulcus malum seu phagedaenicum.

PROLEGOMENA AD STRABONEM.

Walafri^{us} Strabo natus est anno DCCCVI vel DCCCVII, studia prima fecit in monasterio Sangallensi, seriora in monasterio Fuldensi, praeceptore praecipuo usus Rhabano Mauro, tunc temporis celeberrimo. Anno DCCCXLII factus est Walafri^{us} Abbas coenobii Reichenau (Angia dives) in dioecesi Constantiensi, mortuus est in Gallia ut perhibent anno DCCCXLIX. Multa scripsit theologici praesertim argumenti, de quibus vide Polycarpi Leyseri histor. poëtar. et poëmat. medii aevi pag. 235, Fabricii biblioth. lat. med. et infimae aetat., ed. I. tom. VI. p. 864, Canisii thesaur. monumentor. ecclesiasticor. s. lectiones antiqu., ed. Iac. Basnage, tom. II. part. 2. pag. 176 sq. et alibi.

Carmen eius, quod inscribitur *Hortulus*, dedicatum est Grimaldo seu Grimoaldo, qui Abbas Sangallensis factus est anno DCCCXLI vel DCCCXLII, mortuus DCCCLXXII. Recudi curavimus, quia non ignobile rei poëticae et herbariae monumentum sit e saeculo nono ad nostra usque tempora servatum. Adhibuimus editiones duas Atrociani (anni 1527 et 1530), impressionem in Canisii et Basnagii iam dicta collectione (II. 1. p. 265), et Casp. Barthii annotationes in eiusd. Adversarior. libr. IV. c. 24. pag. 203.

Prodiit vero Strabonis Hortulus seorsim:

Norimb., 1512. 4., in offic. Io. Weyssenburgeri, sub titulo: „Strabi Fuldensis monachi Hortulus apud Helvetios in S. Galli monasterio repertus, carminis elegantia tam delectabilis, quam doctrinae cognoscendarum quarundam herbarum varietate utilis.“ (Vid. Rivini biblioth. n. 6394.)

Praeterea prodiit cura Io. Atrociani ad calcem Macri 1527 cum parvo commentario, et 1530 sine commentario. Inscriptionem in utraque editione habet „*Strabi Galli poëtae et theologi doctissimi ad Grimaldum coenobii S. Galli abbatem Hortulus*“, ubi igitur et nomen et patria Walafridi falso indicatur, nam neque Gallicae est originis, neque, ut ex versu 429 patet, Strabus dicitur. — Alia im-

pressio adnexa est Eobani Hessi carminibus Francof. 1564, 1571. 8. et inserta collectioni medicae Aldinae (Venet. 1547. fol.), bibliothecis Patrum Ecclesiae nonnullis et thesauro Canisii et Basnagii.

WALAFRIDI STRABONIS

AD GRIMALDUM COENOBII S. GALLI ABBATEM

HORTULUS.

I. PRAEFATIO.

1 Plurima tranquillae cum sint insignia vitae,
Non minimum est, si quis Paestanae deditus arti
Noverit obscoeni curas tractare Priapi.

Ruris enim quaecunque datur possessio, seu sit

5 Putris harenoso qua torpet glareæ tractu,

Seu pingui molita graves uligine foetus,

Collibus erectis alte sita, sive iacenti

Planicie facilis clivo, seu vallibus horrens,

Non negat ingenuos olerum progignere fructus,

10 Si modo non tua cura gravi compressa veterno

Multiplices olitoris opes contemnere stultis

Ausibus assuescit, callosasque aere diurno

Detrectat fuscare manus et stercore plenis

Vitat in arenti disponere pulvere quallis.

15 Haec non sola mihi patefecit opinio famae

Vulgaris, quaesita libris nec lectio priscis,

Sed labor et studium, quibus ocia longa dierum

Postposui, expertum rebus docuere probatis.

II. CULTURAE INITIUM.

Bruma senectutis vernacula, totius anni

20 Venter et ampliflui consumptrix saeva laboris,

8 An legendum sit *vallibus haerens*?

- Veris ubi adventu terrarum pulsa sub imas
 Delicuit latebras, vestigiaque horrida avarae
 Ver hyemis reduci rerum delere pararet
 Stemmata et antiquo languentia rura nitori
 25 Reddere, ver orbis primum caput et decus anni,
 Purior aura diem cum iam reserare serenum
 Inciperet zephyrosque, herbae floresque sequuti
 Tenuia porrigerent radicis acumina, caeco
 Tecta diu gremio canasque exosa pruinas.
 30 Cum sylvae foliis montes quoque gramine pingui
 Prataque conspicuis vernarent laeta virectis,
 Atriolum, quod pro foribus mihi parva patenti
 Area vestibulo solis convertit ad ortum,
 Urticae implerunt campique per aequora parvi
 35 Illita ferventi creverunt tela veneno.
 Quid facerem? tam spissus erat radicibus infra
 Ordo catenatis, virides ut texere lentis
 Viminibus crates stabuli solet arte magister,
 Ungula cornipedum si (quando humore nocetur
 40 Collecto) putres imitatur marcida fungos.
 Ergo moras rumpens Saturni dente latentes
 Aggredior glebas, torpentiaque arva, revulsis
 Sponte renascentum complexibus urticarum,
 Erigo et umbricolis habitata cubilia talpis
 45 Diruo, lumbricos revocans in luminis oras.
 Inde Noti coquitur flabris solisque calore
 Areola et lignis, ne diffluat, obsita quadris
 Altius a plano modicum resupina levatur,
 Tota minutatim rastris contunditur uncis
 50 Et pinguis fermenta fimi super insinuantur.
 Seminibus quaedam tentamus oluscula, quaedam
 Stirpibus antiquis priscae revocare iuventae.
 Denique vernali interdum conspergitur imbre

22 *Dilituit* habent Atrocianus et Basnage, dedi *Delicuit* cum Barthio, quanquam aliis legendum videatur *Delituit*. — 23 *Pararit* Barth. — 24 *Stemma* i. q. corona. — 27 *Zephyroque* Basn., *zephyrosque* Atroc. — 31 *Virectum* scriptoribus medii aevi pro *Viretum*. — 35 *Urtica* telo venenato comparatur. — 41 *Saturni dente* i. e. falce. — 44 *Umbriculis* Atroc. Basn. — 50 *Insinuat* Atroc. Basn.

- Parva seges, tenuesque fovet praeblanda vicissim
 55 Luna comas, rursus si quando sicca negabant
 Tempora roris opem, culturae impulsus amore
 (Quippe siti metuens graciles torpescere fibras)
 Flumina pura cadis inferre capacibus acri
 Curavi studio, et propriis infundere palmis
 60 Guttatim, ne forte velocior impetus undas
 Ingereret nimias et semina iacta moveret.
 Nec mora, germinibus vestitur tota tenellis
 Areola, et quanquam illius pars ista sub alto
 Arescat tecto, pluviarum et muneris expers
 65 Squalleat aërei: pars illa perennibus umbris
 Diffugiat solem: pars haec, quia celsior, ignei
 Sideris accessum lateris neget obice duri:
 Non tamen ulla, sibi fuerant quae credita pridem,
 Spe sine crementi pigro sub cespite clausit.
 70 Quin potius, quae sicca fere translata subactis
 Suscepit scrobibus, redivivo plena virore
 Restituit reparans numeroso semina fructu.
 Nunc opus ingeniis, docili nunc pectore et ore,
 Nomina quo possim viresque attingere tantae
 75 Messis, ut ingenii res parvae ornentur honore.

III. SALVIA.

- Lilifagus prima praefulget honore locorum,
 Dulcis odore, gravis virtute, atque utilis haustu
 Pluribus haec hominum morbis prodesse reperta
 Perpetuo viridi meruit gaudere iuventa.
 80 Sed tolerat civile malum, nam saeva parentem
 Progenies florum, fuerit ni dempta, perurit,
 Et facit antiquos defungier invida ramos.

IV. RUTA.

Hoc nemus umbriferum pingit viridissima Rutae
 Sylvula caeruleae, foliis quae praedita parvis

60 *Fors* pro *forte* putat Barth. ob syllabam longam proxime sequentem. — 66 *Defugiat* aut *refugiat* Barth. — 67 *Negat* Atroc., *neget* Basn. — 70 *Feret* Atroc., *fere* Basn. — 76 *Elelifagus* Atroc. Basn. — 80 Mala conditio civitatis, quod parentes a progenie sua interficiantur.

- 85 Umbellas iaculata breves, spiramina venti
Et radios Phoebi, caules transmittit ad imos,
Attactuque graves leni dispergit odores.
Haec cum multiplici vigeat virtute medelae,
Dicitur occultis adprime obstare venenis,
90 Toxicaque invasis incommoda pellere fibris.

V. ABROTANUM.

- Nec minus Abrotani promptum est mirarier alte
Pubentis frutices, et quas inspicat aristas
Ramorum ubertas, tenues imitata capillos.
Huius odoratum lento cum vimine crinem
95 Paeoniis carptum prodest miscere medelis.
Febribus obstat enim, telum fugat, adiuvat artus,
Quos incerta premit furtivae iniuria guttae,
Praeterea tot habet vires, quot fila comarum.

VI. CUCURBITA.

- Haud secus altipetax semente Cucurbita vili
100 Assurgens parvis foliorum suscitatur umbras
Ingentes, crebrisque iacit retinacula ramis:
Ac velut ulmum hedera implicuit cum frondibus altam
Ruris ab usque sinu tota sua brachia circum
Laxa dedit ligno summumque secuta cacumen
105 Corticis occulit viridi tutamine rugas:
Aut arbustivum vitis genus arbore cum se
Explicuit quavis, ramorumque alta corymbis
Vestit et propria sursum se sponte levavit,
Visitur ergo rubens aliena in sede racemus
110 Dependere, premit tabulata virentia Bacchus,
Pampinus et frondes discernit latior altas.
Sic mea sic fragili de stirpe Cucurbita surgens
Diligit appositae sustinentacula furcas,
Atque amplexa suas uncis tenet unguibus alnos,
115 Ne vero insano divelli turbine possit,
Quot generat nodos tot iam retinacula trudit,

91 *Abrotonum* habet Atrociani editio altera et Basn. — 96 Telum ex-
trahit, cfr. Macer v. 48.

- Et quoniam duplicem producunt singula funem,
Undique fulturam dextra laevaueprehendunt.
Et velut in fusum nentes cum pensa puellae
- 120 Mollia traiciunt, spirisque ingentibus omnem
Filorum seriem pulchros metantur in orbes:
Sic vaga tortilibus stringunt amentâ catenis
Scalarum teretes involvuntque illico virgas,
Viribus et discunt alienis tecta cavarum
- 125 Ardua porticum voluceri superare natatu.
Iam quis poma queat ramis pendentia passim
Mirari digne? quae non minus undique certis
Sunt formata viis, quam si tornatile lignum
Inspicias medio rasum quod mymphure constat.
- 130 Illa quidem gracili primum demissa flagello
Oblongo, tenuique ferunt ingentia collo
Corpora, tum vastum laxatur in ilia pondus,
Totum venter habet, totum alvus et intus aluntur
Multa cavernoso seiunctim carcere grana,
- 135 Quae tibi consimilem possunt promittere messem.
Ipsis quin etiam teneri sub tempore fructus,
Ante humor quam clausa latens per viscera sero
Autumni adventu rareseat et arida circum
Restiterit cutis, inter opes transire ciborum
- 140 Saepe videmus et ardenti sartagine pinguem
Combibere arvinam et placidum segmenta saporem
Ebria multoties mensis praestare secundis.
Si vero aestivi sinitur spiramina solis
Cum genitrice pati et matura falce recidi,
- 145 Idem foetus in assiduos formarier usus
Vasorum poterit, vasto dum viscera ventre
Egerimus, facili radentes ilia torno.
Nonnunquam hac ingens sextarius abditur alvo,
Clauditur aut potior mensurae portio plenae.

125 *Meatu glossa* apud Basn. — 129 *Atrocianus*: „Mymphure, ligno quod loro circumvolutum circumagunt fabri in operibus tornandis“. — 136 Ipsis curcubitarum plantis fructus sunt, quos vel immaturos et molles edere, vel maturos duosque vario modo formare licet. Barthii coniectura *Ipsa quin* commodum sensum non offert.

- 150 Amphora, quae piceo linitur dum glutine, servat
Incorrupta diu generosi dona Lyaei.

VII. PEPONES.

- Hoc simul in spatio, campi quo figitur imis
Haec tam laeta seges, vili quam carmine pinxi,
Visitur alterius vitis genus acre, per aequor
155 Serpere pulvureum et fructus nutrire rotundos
Pomorum. Haec species terrae super arida vulgo
Tecta iacens crementa capit pulcherrima, donec
Solibus aestivis flavos intincta colores
Messoris calathos matura fruge replet.
160 Tum videas aliis oblongo stemmate ventrem
Demissum, nucis aut ovi versatilis instar,
Vel qualis manibus quondam suspensa supinis
Lucet agens circum lomenti bulla salivam,
Ante recens maceratur aquis quam spuma refusis,
165 Dum lentescit adhuc digitis luctantibus et se
Alternis vicibus studioque fricantibus uno
Inter utranque manum, parvo fit parvus hiatus
Exitus: huc stricto lenis meat ore Noti vis
Distenditque cavum vitrea sub imagine pondus
170 Et centrum medio confingit labile fundo
Undique conveniat cameri quo inflexio tecti.
Ergo calybs huius penetrat dum viscera pomi
Elicit humoris largos cum semine rivos
Multiplici: tum deinde cavum per plurima tergus
175 Frusta manu spargens hortorum laetus opimas
Delicias conviva capit, candorque saporque
Oblectant fauces: nec duros illa molares
Esca stupere facit, facili sed mansa voratu
Vi naturali frigus per viscera nutrit.

VIII. ABSINTHIUM.

- 180 Proximus Absinthii frutices locus erigit acris,
Herbarum matrem simulantes vimine lento.

162 Sicut inter manus lavandas nonnunquam oritur bulla saponacea,
quum lomenti spuma assidue manibus teritur aqua recenti non affusa. —
181 Herbarum mater est Artemisia, v. Macer v. 2.

- In foliis color est alius, ramisque odor alter
 Puberibus, longeque saporis amarior haustus.
 Ferventem domuisse sitim, depellere febres
 185 Hoc solet auxilium clara virtute probatum.
 Si tibi praeterea caput acri forte dolore
 Pulsetur subito, vel si vertigo fatiget,
 Huius opem rimare coquens frondentis amaram
 Absinthî sylvam, tum iura lebetes capaci
 190 Effunde et capitis perfunde cacumina summi.
 Quo postquam ablueris graciles humore capillos,
 Devinctas frondes, superimposuisse memento,
 Tum mollis fotos constringat fascia crines,
 Et post non multas elapsi temporis horas
 195 Hoc inter reliquas eius mirabere vires.

IX. MARRUBIUM.

- Quid referam iuxta positi, nimiumque potentis
 Marrubii non vile genus, licet acrius ora
 Mordeat et longe gustum disiungat odore.
 Dulce enim olet, non dulce sapit, sed pectoris aegros
 200 Comprimit angores, tristi dum sumitur haustu,
 Praecipue talis caleat si potus ab igni
 Et coenam cyathis cogatur claudere crebris.
 Si quando infensae quaesita venena novercae
 Potibus immiscent dapibusve aconita dolosis
 205 Tristia confundunt, extemplo sumpta salubris
 Potio Marrubii suspecta pericula pressat.

X. FENICULUM.

- Nec Marathri taceatur honor, quod stipite forti
 Tollitur et late ramorum brachia tendit.
 Dulce satis gustu, dulcem satis addit odorem,
 210 Hoc oculis, quos umbra premit, prodesse loquuntur.
 Huius item semen foetae cum lacte capellae
 Absumptum ventris fertur mollire tumorem
 Cunctantisque moras dissolvere protinus alvi.

Praeterea radix Marathri commixta liquori
215 Lenaeo tussim percepta repellit anhelam.

XI. GLADIOLA.

Te neque transierim latiae cui libera linguae
Nomine Digladii nomen facundia finxit.
Tu mihi purpurei progignis floris honorem
Prima aestate gerens violae iucunda nigellae
220 Munera, vel qualis mensa sub Apollinis alta
Investis pueri pro morte recens hyacinthus
Exiit et regis signavit vertice nomen.
Radicis ramenta tuae siccata fluenti
Diluimus contusa mero, saevumque dolorem
225 Vesicae premimus tali, non secius, arte.
Pignore fullo tuo lini candentia texta
Efficit, ut rigeant dulcesque imitentur odores.

XII. LIBYSTICUM.

Inter odoratam memorare Libystica sylvam
Fortia suadet amor parvi diffusior horti.
230 Hoc germen succo quamvis et odore gemellis.
Orbibus officere et tenebras inferre putetur,
Semina saepe tamen quaesitis addere curis
Parva solent, famamque aliena laude mereri.

XIII. CEREFOLIUM.

Quae tot bellorum, tot famosissima rerum
235 Magnarum monumenta sacro pia conficis ore,
Exiles Erato non dedignare meorum
Divitias olerum versu perstringere mecum.
Infirmis divisa licet Macedonia ramis
Spargitur et crebris ignobile semen aristis
240 Sufficit, illa tamen toto reparabilis anno
Pauperiem largo solatur munere plebis

214 Feniculi radix cum vino tussim solvit. — 226 Barthius legit: *candentia fila Efficit ut vigeant i. e. ut non corrumpantur. Neque necessaria neque satis apta coniectura.* — 228 Libysticum alias dicitur Ligusticum et Levisticum. — 230 Cfr. Macer v. 900.

- Indiguae, nec non restringere sanguinis undas
 Corpore diffusas, facili solet obvia gustu.
 Illa quoque infesto venter dum forte dolore
 245 Turbatur, fomenta super non irrita ducit,
 Puleium sibimet frondesque papaveris addens.

XIV. LILIU M.

- Lilia quo versu candentia, carmine quove
 leiunae macies satis efferat arida Musae?
 Quorum candor habet nivei simulachra nitoris,
 250 Dulcis odor, sylvas imitatur flore sabaeas,
 Non parius candore lapis, non nardus odore
 Lilia nostra premit; nec non, si perfidus anguis
 Ingenitis collecta dolis serit ore venena
 Pestifero caecum per vulnus ad intima mortem
 255 Corde feram mittens, pistillo Lilia praestat
 Commacerare gravi, succosque haurire Falerno.
 Si quod contusum est summo liventis in ore
 Ponatur punctim, tum iam dinoscere vires
 Magnificas huiusce datur medicaminis ultro.
 260 Haec et iam laxis prodest contusio membris.

XV. P A P A V E R.

- Et Cereale quidem nugarum in parte Papaver
 Hac memorare placet, quod raptae moesta puellae
 Mater, ut immensis optata oblivia mentem
 Exuerent curis, fertur Latona vorasse.
 265 Hoc simul auxilio carbunculus ater, ab imo
 Pectore qui ructus nimium convolvit amaros
 Oris ad usque fores, reprimi persaepe videtur.
 Huius ad alta caput granorum semine foetum
 Protento fragilique solet se tollere collo,
 270 Inque modum mali, regio cui punica nomen
 Indidit, unius patulo sub pellis amictu

242 *Indignae* Atroc. Basn., nos Barthii coniecturam secuti *indiguae* legimus. — 260 Haec contusio, scil. Liliorum flores in mortario contusi, uti v. 255, 257. — 261 Cfr. Virg. georg. I. 212. — 270 Malo punico comparatur caput papaveris.

Grana celebrandae virtutis plurima claudit,
Deque sono mandentis habet formabile nomen.

XVI. SCLAREA.

Hic umbrosa novos inter Sclarea virores

- 275 Stipite praevalido assurgens, ramosque comasque
Altius extollit, quae quamvis rarius ulli
Quaesita auxilio, medicorum pene putetur
Effugisse manus, dulci tamen indita caldae
Et vires et odorati fermenta saporis
280 Praestat, eam iuxta hortensis non extima costi
Sylva latet, stomachique moras ventremque salubri
Provocat auxilio, radicis munere coctae.

XVII. MENTHA.

Nec mihi defuerit vulgaris copia Menthae
Multa per et genera et species diversa coloresque

- 285 Et vires: huius quoddam genus utile vocem
Raucisonam claro rursus redhibere canori
Posse putant, eius succos si fauce vorarit
leiuna, quem crebra premens raucedo fatigat.
Est aliud praepingue genus huiusce fructecti,
290 Quod iam non parvi diffundat germinis umbras.
Celsa ebuli sed more petens, a stipite forti
Undique maiores foliorum prorogat alas,
Quis odor alter inest pauloque immitior haustus.
Sed si qui vires, species et nomina Menthae
295 Ad plenum memorare potest, sciat ille, necesse est,
Aut quot Erythreo volitent in gurgite pisces,
Lemnius aut altum quot in aëra Mulciber ire
Scintillas vastis videat fornacibus Aetnae.

XVIII. PULEIUM.

Non patitur cunctas angustia carminis huius

- 300 Pulei virtutes celeri comprehendere versu.

273 Papaver dictum esse a *papare* seu *pappare* i. q. edere. Papare puerorum est sed manducare virorum. — 289 Costus hortensis est Balsamita vulgaris. — 292 *Porrigat alas* Basn.

- Hoc apud Indorum tanti constare peritos
 Fertur, apud Gallos quanti valet indica nigri
 Congeries piperis. Quis iam dubitare sinetur
 Hac herba plures leniri posse labores,
 305 Quam pretiis inhianter emit ditissima tantis
 Gens hebenoque auroque fluens et mira volenti
 Quaeque ferens mundo. O magni laudanda Tonantis
 Virtus et ratio, nullis quae munera terris
 Larga suae non pandit opis: quae rara sub isto
 310 Axe videre soles, aliis in partibus horum
 Copia tanta iacet, quantam vilissima tecum
 Efficiunt: rursus quaedam quae spreta videntur
 Forte tibi, magno mercantur ditia regna,
 Altera ut alterius potiatur foenore tellus,
 315 Orbis et in toto per partes una domus sit.
 Puleium quam decoctum curabit amice
 Et potu et fotu stomachum (mihi crede) morantem.
 Dum canimus, quae certa gravi ratione tenemus,
 Quaedam audita et iam vero miscere cothurno
 320 Fas ususque sinit: ramum coniungito Pulei
 Auriculae, ne forte caput turbaverit aestus
 Solis, in aërio si te perflarit aperto.
 Quod nisi me currens deponere vela Thalia
 Cogeret ac tandem portus intrare moneret,
 325 Hinc tibi multiplices poteram decerpere flores.

XIX. APIUM.

- Quamvis in nostris Apium vilesceret hortis,
 Et solito id multi prodesse sapore notarent,
 Plura tamen propriis medicamina viribus acri
 Exhibet auxilio, cuius si trita capessas
 330 Semina, torquentes urinae frangere tricas
 Dicitur, ipsum etiam tenero cum germine mansum
 Concoquit errantes stomachi penetralibus escas.
 Corporis hunc regem turbans si nausea vexet,
 Mox Apium lymphâ tristisque bibatur aceto,
 335 Passio tum celeri cedet devicta medelae.

XX. BETONICA.

- Montibus et sylvis, pratis et vallibus imis
 Bettonicae pretiosa licet collectio cunctis
 Pene locis superet passim, tamen hanc quoque noster
 Hortus habet cultaque docet mansuescere terra.
- 340 Haec tantum meruit generali nomine laudis,
 Ut si quid mea Musa velit superaddere, tandem
 Mole operis devicta sui iam sentiat, illa
 Utilitate minus quicquid deprompserit esse.
 Hanc viridem si forte tuos coneris in usus
- 345 Carpere, siccataque hyemi deponere pigrae,
 Turbida sive tuas oblectant pocula fauces,
 Seu potius longo tibi defecata labore
 Dona placent, huius virtus mirabilis herbae
 Omnia sufficiet, quam quosdam pendere tanti
- 350 Novimus ut contra, totum si iniuria corpus
 Impetit interius, muniri viribus eius
 Sese posse rati, soleant haurire diebus
 Continuis hoc acre genus medicaminis almi.
 Praeterea caput infesto si vulnere fractum
- 355 Tabuerit, tum crebra terens imposito sacrae
 Tegmina Bettonicae, statim mirabere vires
 Illius, in solidum fuerit dum clausa cicatrix.

XXI. AGRIMONIA.

- Hic quoque Sarcocolam, campos quae plurima passim
 Vestit et effoetis sylvarum inventa sub umbris
- 360 Nascitur, ordinibus facile est discernere pulchris.
 Haec praeter varium latae virtutis honorem,
 Trita domat ventris praedirum et pota dolorem.
 Si quae forte calybs infensus vulnera membris
 Indiderit nostris, huius tentare iubemur
- 365 Auxilium partique imponere tonsa patenti
 Germina, maturum nacturi hac arte vigorem,
 Si tamen addatur mordens cataplasmati acetum.

XXII. AMBROSIA.

- Haud procul Ambrosiam vulgo quam dicere mos est
 Erigitur, laudata quidem, sed an ista sit illa
 370 Cuius in antiquis creberrima mentio libris
 Fit, dubium est multis. Medici tamen arte suapte
 Hanc utcunque colunt, tantumque haec sanguinis hausta
 Absumit, quantum potus ingesserit alvo.

XXIII. NEPETA.

- Herbarum in numero, quas hortulus ille recenti
 375 Semper prole creat, Nepetae non segnior exit
 Surculus, urticam foliis simulantibus, alto
 Vertice pergratum late largitus odorem.
 Haec variis olim morborum accommoda curis
 Non extrema alias inter decernitur herbas.
 380 Huius enim succus, roseo commixtus olivo,
 Efficit unguentum, laesae quod vulnera carnis
 Atque cicatricum deformia signa novarum
 Posse abolere aiunt, prisco reparare nitori,
 Et revocare pilos plagae quos forte recentis
 385 Pestis hiulca tulit, sanie taboque perosos.

XXIV. RAPHANUS.

- Hinc Raphanum radice potens, latoque comarum
 Tegmine sublatum, extremus facit ordo videri.
 Cuius amara satis quatienti viscera tussim
 Mansa premit radix, triti quoque seminis haustus
 390 Eiusdem vitio pestis persaepe medetur.

XXV. ROSA.

- Iam nisi me fessum via longior indupediret,
 Scrupus atque novi tereretur carminis ordo,
 Debueram viburna Rosae pretiosa metallo
 Pactoli et niveis Arabum circumdare gemmis.
 395 Haec, quia non tyrio Germania tingitur ostro,
 Lata nec ardenti se Gallia murice iactat,
 Lutea purpureis reparat crementa quotannis,

372 *Tantumve sanguinis Atroc.*, nostram lectionem habet Basn.

Uber tum floris tantum, qui protinus omnes
 Herbarum vicisse comas, virtute et odore
 400 Dicitur, ut merito florum flos esse feratur.
 Inficit hic oleum proprio de nomine dictum,
 Quod quam saepe fiat mortalibus utile curis,
 Nec meminisse potest hominum nec dicere quisquam.

Huic famosa suos opponunt lilia flores,
 405 Longius horum et iam spirans odor imbuit auras;
 Sed si quis nivei candentia germina fructus
 Triverit, aspersi mirabitur illicet omnem
 Nectaris ille fidem celeri periisse meatu.
 Hoc quia virginitas fama subnixa beata

410 Flore nitet, quam si nullus labor exagitarit
 Sordis et illiciti non fregerit ardor amoris,
 Flagrat odore suo. Porro si gloria pessum
 Integritatis eat, fateor, mutabit odorem.
 Haec duo nanque probabilium genera inclyta florum

415 Ecclesiae summas signant per secula palmas:
 Sanguine martyrii carpunt quae dona rosarum,
 Liliaque in fidei gestant candore nitentis.
 O mater virgo, foecundo germine mater,
 Virga fide intacta, sponsi de nomine sponsa,

420 Sponsa, columba, domus, regina, fidelis amica,
 Bello carpe Rosas, laeta arripe lilia pace.
 Flos tibi sceptrigero venit generamine lesse,
 Unicus antiquae reparator stirpis et auctor,
 Lilia qui verbis vitaeque dicavit amoena,

425 Morte Rosas tingens, pacemque et praelia membris
 Liquit in orbe suis, virtutem amplexus utranque,
 Praemiaque ambobus servans aeterna triumphis.

XXVI. DICATIO OPUSCULI.

Haec Tibi servitii munuscula vilia parvi
 Strabo tuus, Grimalde pater doctissime, servus
 430 Pectore devoto nullius ponderis offert,

419 *Virgo Atroc.*, *virga* Basn. — 429 *Pater sanctissime* Barth. ex coniectura. Patet praeterea ex hoc ipso versu auctorem se *Strabonem* dicere non *Strabum*.

- Ut cum conseptu viridis consederis horti,
 Super opacatas frondenti germine malos
 Persicus imparibus crines ubi dividit umbris,
 Dum Tibi cana legunt tenera lanugine poma
 435 Ludentes pueri, schola laetabunda tuorum,
 Atque volis ingentia mala capacibus indunt,
 Grandia conantes includere corpora palmis:
 Quo moneare habeas nostri, Pater alme, laboris,
 Dum relegis, quae dedo volens, interque legendum
 440 Ut vitiosa seces, deponco, placentia firmes.
 Te Deus aeterna faciat virtute virentem
 Immarcescibilis palmam contingere vitae,
 Hoc Pater, hoc Natus, hoc Spiritus annuat almus.

432 *Subter* Barth. item. — 434 *Lanugine mala* Barth.

Explicit Strabonis Hortulus.

PROLEGOMENA AD OTHONEM CREMONENSEM.

Sub nomine Othonis, seu Othonis Cremonensis, extant in nonnullis Regiminis Salernitani editionibus (Francofurti apud Egenolph. 1551, 53, 56, 57, 59 et Parisiensibus quibusdam) versus memoriales CXIV, qui de medicamentorum simplicium cognitione agunt. Hos versus multo rectius conscriptos, ad numerum CXXXVIII auctos et prooemio prosa oratione scripto instructos continet Codex bibliothecae academicae seu Paulinae Lipsiensis membraneus (N. 1213. fol. min. Catal. Felleri pag. 280. n. 40) seculo XIV ineunte scriptus simul cum aliis forsitan eiusdem auctoris versibus CCXLI qui de medicamentis compositis agunt in Nicolai Praepositi dispensatorio contentis. Deditus igitur ex hoc codice hos illosque versus simul, ita ut numerus eorum sit CCCLXXIX; contulimus accurate cum editionibus Regiminis Salernitani 1557 et 1559, ex qua collatione facile apparet, horum versuum minimam tantum partem eamque pessime corruptam typis hucusque excusam fuisse. Ubi varia lectio indicanda fuit, designavimus lectionem Codicis manuscripti per μ , lectionem in editionibus 1557 et 59 impressam per σ , et ubi hae impressiones ipsae inter se differrent, quod perraro accidit, indicavimus alteram (1559) per τ . Desunt vero in editionibus impressis non solum omnia medicamenta composita, sed e simplicibus quoque XIII sequentes: Classa, Cassia fistula, Cinnamonum, Cyperus, Muscus, Nux muscata, Opium, Pix, Pyrethrum, Scamonea, Spica nardi, Storax calamita, Sanguis draconis.

De Othone Cremonensi videatur Paschalis *Galli* bibliotheca medica (Basil. 1590. 8.) pag. 247, Israel. *Spachii* nomenclator scriptorum medicorum (Francof. 1591. 8.) p. 152, Io. Antonid. *van der Linden* de scriptis medicis (edit. 3. Amstelod. 1662. 8.) p. 505, Georg. Abrah. *Mercklin* *Lindenius* renovatus (Norimb. 1686. 4.) p. 861, Chr. Guil.

Kestner medic. Gelehrtenlexicon (Jen. 1740. 4.) p. 607,
 Chr. Gottl. *Jöcher* Gelehrtenlexicon III. pag. 1136, Alb.
Haller biblioth. botan. I. p. 216, biblioth. medic. pract. I.
 pag. 428.

O T H O C R E M O N E N S I S

DE ELECTIONE ET VIRIBUS MEDICAMENTORUM SIMPLICIUM ET COMPOSITORUM.

P R O O E M I U M.

Quoniam firmitus memoriae commendantur, quae metricè scripta sunt, et hoc duplici de causa, quarum alia est quod pedalis consonancia delectationem ingerens in animo auditoris et maxime addiscentis constanter reponitur. Sic quoque oblivionem elimat et expellit. Ideo attentius considerans non ad laudem, sed auditorum commodum in arte medicinae studentium signa et cognitiones bonitatis et malitiae specierum, deinde laudes omnium opiatarum, electuariorum et unguentorum antidotarii scribere proposui metro mediante. In quo non quaeratis splendorem carminis, sed ad utilitatem sufficiant rudi et inculto stilo contexta. Finito prooemio sequitur principale.

P A R S P R I M A.

L I G N U M A L O Æ S.

1 Res aloës lignum pretiosa, sit hoc tibi signum:

Quod nigredo parum maculat, fragrans, subamarum,

Si grave, nodosum, subdurem, sit pretiosum.

A L O Æ H E P A T I C U M.

Subrufum, clarum, fragile, paulisper amarum

5 Est aloë carum, rerum res una bonarum.

1 Est aloës lignum melius sit σ ; inscriptio *De ligno aloës* μ , *Aloë* σ . —
 2 Quod nigredo parum dat fragile subamarum σ . — 3 Sit grave σ . — 4 Est
 aloë carum simplex res una bonarum Subrufum, clarum, frangibile, parum
 amarum σ .

AGARICUS S. FUNGUS ABIETIS.

Res frangi praesto pretiosus agaricus esto,
Candidus et splendens, onus in libra leve pendens.

ALUMEN.

Si dirimens lumen albedine lucet alumen,
Et partes oris salsi punctura saporis
10 Mordicat, aut sputum super hoc reddatur acutum,
Huic laus debetur, si veneat, aera meretur.

ASA FOETIDA.

Quo mage foetorem facit asa, scias meliorem.

AMMONIACUM.

Est pretium pandens ammoniacum bene candens,
Quo magis est purum pretii plus promeriturum.

ANTIMONIUM.

15 Multum splendoris antimonii melioris
Est signum; stagni si splendet imagine, magni
Nominis est, teritur hoc, illud fusile scitur.

AMBRA.

Laudes ambra merens levis est et dentibus haerens,
Dives odore, foris grisei sunt signa coloris.

AMIDUM.

20 Laus est albentis amidi foecunda recentis,
Ex antiquato virus prodire putato.

ANACARDI.

Forma maiores anacardi sunt meliores.

ANETHUM.

Haud tibi sit spretum, si linguam pungit anethum.

7 Splendens, libramine leveque pendens σ. Inscr. Agaricus σ. — 8 Si petis lumen σ. — 9 Et fit pars oris salsi compuncta σ. — 10 Ac sputum praeterea reddit acutum σ. — 11 Laus huic detur (debetur), praestantius illa medetur σ. — 12 Assa tu dic meliorem σ. — 13 Pendens armoniacum (sic etiam in inscr.) σ. — 14 Plus est valiturum σ. — 15 Multi spl. antimonium est melioris σ. — 16 Et signum σ. — 17 Et manibus teritur sic (si) illud fragile fertur σ. — 19 Odore foris gypsi sunt σ. — 21 Antiquato reliquum prodire σ. — 22 Fama maiores σ. — 23 Non tibi σ.

ANISUM.

Copia dulcoris dos est anisi melioris.

AMMI ET APIUM.

- 25 Ut sibi laus detur ameos apiumque meretur,
Si degustatum pungit mordetque palatum.

ASPHALTUM.

Grandi foetore, levitate, nigroque colore
Haec per signa potes asphalti noscere dotes.

ALCANNA.

- Quisquis ea gaudes alcannae collige laudes,
30 Quam color offuscat subrufus laude coruscat,
Laus augmentetur huic si levitas societur.

ACETUM.

In terram fusum si spumat, cedat in usum,
Gestans completum cumulum bonitatis acetum.

BOLUS.

- De bonitate boli spem tu tibi ponere noli,
35 Qui frangi nescit, qui parce vixque rubescit,
Quo non viscatur dens si cum dente teratur.

BALSAMUM.

- Laudari digna si sint tibi balsama, signa
Quis fructus citri color est, lux splendida vitri,
Quae mox ut lingas capitis turbare miringas
40 Sentis, et infundas lactis si stantis in undas

24 Mos est σ ; dulcoris anisi sit mel. τ . Versus legitur quoque in Regim. Salern., c. 50, v. 152. — 25 Ameos aurumque rectius σ ; inscr. habet Ammi ameos σ ; De ameos et apio μ . — 26 Si tibi gustatum mordet pungitque σ . — 27 Nigro colore σ . Inscr. De aspalto μ , Asphaltum σ . — 28 Discere dotes σ . — 31 Augmentatur levitas si consociatur σ . — 32 In terra f. s. sp. c. ad usum σ . — 33 Gestans impletum annulum σ . — 35 Partim virque σ . — 37 Sic sint tibi balsami σ . — 38 Cui fructus σ . — 39 Cui mos ut lingas c. t. maringes σ . Miringae (pro Meninges) dicuntur cerebri involucra membranacea apud scriptores medii aevi. — 40 De hac balsami ope lactis facta probatione vide Dioscor. et Platearium. Deest v. 40 in σ , et leguntur illius loco: Quod lingua tactum penetrat fervore palatum, quod si ponatur in aqua non submergatur.

Vasis in extrema media vel parte suprema
Si dimittantur, illic immota morantur.

BORAX.

Si tibi veracem mens est novisse boracem,
Elige candentem, duram, sine sorde nitentem.

CARDAMOMUM.

- 45 In morsu dentis si linguam pungere sentis,
Non sine dulcore, rufo rutilante colore,
Sit cardamomi pretium, tibi collige promi.

CLASSA.

Spes tibi sit cassa, iubaris si nescia classa
Vergit in obscuram caligine plena figuram.

CAMPHORA.

- 50 Camphora candore nivis aemula, suavis odore,
Lucida frangenti, candens, haec sit tibi menti.

CASSIA FISTULA.

Rufa, gravis, clara, sit cassia fistula cara;
Nigra, minus mota resonans, gravitate remota
Si venundetur, quasi res sine re reprobetur.

CASSIA LIGNEA.

- 55 Rufa, iuvans gustum, de qua vix fractio frustum
Tollit, venalis sit cassia lignea talis.

COLOQUINTIDA.

Non resonans mota, per pulpam candida tota,
Si pulpis haeret semen, si firma cohaeret
Seminibus pulpa; colocynthida sit sine culpa.

CINNAMOMUM.

- 60 Subtile, alichimum cinnamomum sibi primum

42 Si dimittatur il. im. moratur Quod multum clarum citrinum sit tibi charum σ . — 47 Sic card. pr. t. c. pomi, ita legit hunc versum σ et ante v. 45. — 48 Classa est resina iuniperi. — 50 Nimis aemula μ , σ , lego nivis. — 51 Fulgenti candens sit haec tibi σ . — 55 Tolle venalis si cassia lignea talis Rufa iuvans gustum dat quaevis fractio frustum σ . — 57 Seminibus pulpa colocynthida sit sine culpa Non residens mota per plurima candida tota σ .

Laude locum merito legit, id laudabile scito
Quod cum dulcore diffundit acumen in ore.

CASTOREUM.

Nigrum, nervosum, novitate recens, glutinosum,
Gustibus exosum, grave, castoreum pretiosum.

CUBEBAE.

65 His laudem praebe, quae fragrant leve cubebae,
De pretio tutus sis cum sapor assit acutus.

COSTUS.

Costum gustate, si sit cum ponticitate,
Et si lingua parum gustum denoscat amarum,
Si confringatur, nec pulvis fiat, ematur,
70 Spem mage confirma, si sit substantia firma.

CORALLI.

Forma corallorum sic sit tibi nota bonorum:
Si solidi, plani, spe non laudantur inani,
Si grossi, clari, digni sunt laude notari.

CIPERUS.

Munda sit et pura ciperi substantia dura
75 Intus sive foris citrini plena coloris.

CALAMUS AROMATICUS.

Si iuvat olfactus, nec abundat pulvere fractus,
Parceque candescit calamus, sic laus sua crescit.

CAPARUS.

Laudatur caparus solidus rubeus subamarus.

DRAGANTUM.

Commendat tantum splendor, viror, omne dragantum.

63 *Gustibus exosum grave castoreum preciosum Nigr. nerv. simul atque recens glut. σ.* — 65 *Quae spirant lene cub. σ.* — 68 *Gustu dignoscit σ.* — 69 *Nec fiat pulvis σ.* — 70 *Deest in σ. Pro substantia habet Cod. μ subrubra, sed iam Platearius (de simpl. medic.) monet, eligendum esse costum „qui cum frangitur non facile pulverizatur, nec intus habet minuta foramina“.* — 76 *Parte candescit c. s. l. s. cr. Si iuv. o. n. a. p. fr. σ.* — 78 *Sit tibi capparum sol. σ.* — 79 *Dragantum est vitriolum, dragagantum est gummi tragacantha. Commend. tantum vivax splendor esse dragantum σ.*

DRAGAGANTUM.

- 80 Promit laudanti splendor pretium dragaganti,
 Quo minus obscurum laudis magis est habiturum.
 Album frigidoris fomes, rufumque caloris.

GALBANUM.

Haec tua sint cura quae cudent galbana dura.

GARIOFILUS.

- Laude quis insignis gariofilus his cape signis:
 85 Quem si pertundat unguis liquor intus abundat,
 Si tumor assit ei coniunctus grossitie,
 Qui cum mordetur bene mordicat, aera meretur.

GALANGA.

Huic laudem pange, quae sit subrufa galange,
 Si sit acuta, gravis, in odoris munere suavis.

GUMMI ARABICUM.

- 90 Quod mittunt Arabes inquinat insita labes,
 Gummi si splendet, quia laus ex hoc sibi pendet.

HERMODACTYLUS.

Laus tibi de iure datur hermodactyle dure,
 Integer absque poris, albi cui signa coloris.

LIQUIRITIA.

- Sit tibi contempta liquiritia pulverulenta,
 95 Et collaudetur si rufa croco simuletur.

LADANUM.

Molle malaxari, leve, nigrum, non grave nari
 Ex pretii merito ladanum laudabile scito.

80 Draganti et dragaganti caput in unum coniungit et versum „Promit etc.“ omitt. σ. — 81 *Laudem magis* σ. — 82 *Alb. frigoris fomes rufique coloris* σ, sed minus recte, quod ex Platearii verbis patet: „nota quod album (dragagantum) in frigidis medicinis, subrufum et citrinum in calidis debet poni.“ — 83 *Haec tibi sit cura quia splendent g. pura* σ. — 84 *Garyophila laudantur et per haec signa probantur* σ. — 85 *Quae si* σ. — 87 *Quod cum* σ. — 88 *Laudes* σ. — 89 *Gravis odoratus minime suavis* σ. — 90 *Gummi si sp. q. l. e. h. s. p. Quod m. A. non culpat insita labes* σ. — 92 *Laus detur iure tibi herm.* σ. — 93 *Poris tibi sit albique coloris* σ. — 94 *Sit tibi probata liqu. pulverisata* σ. — 95 *Et si tundatur sit rufa croco simulatur* σ. — 96 *Ex pr. m. ladanum l. sc. Molle laudari leve nigr. neque gravari* σ.

MUMIA.

Si venumdetur nigra mumia clara probetur.

MASTIX.

Mastix labe caret, si candens lumine claret.

MYROBALANI.

100 Qui gravitate manum gravat elige myrobalanum,
Intus splendentem gummosa luce nitentem.

MUSCUS.

Subrufus, fragrans, cerebri loca summa peragrans
Ascensu celeri, muscus solet aera mereri,
Qui magis est carus in acumine sit subamarus.

MACES.

105 Haud pretio sordet si macis acumine mordet
Ut quem legas dignum rufedo sit tibi signum.

MYRRHA.

Myrrham laudate si grossa caret gravitate,
Quae potius praestat iubar in rubedine gestat.

MANNA.

Damnatur sanna, nisi dulcis, candida manna.

NUX MUSCATA.

110 Pulverulenta, levis, non pungens os, neque lenis,
Nux est muscata vilis, quasi res reprobata.

SAL NITRI.

Nitri summa salis laus est albedo nivalis.

OPOPANAX.

Opopanax clarum subrufum sit tibi carum.

OPIUM THEBAICUM.

Quod venit a Thebis, opio laudem perhibebis,
115 Naribus horrendum, rufum laus dictat emendum.

98 Nigra vendetur si mum. cl. pr. σ. — 100 Quod gr. m. premit eligo m. Intus splendorem g. l. nitorem Qui magis est clarus in acumine sit subamarus, qui versus non huc sed ad caput de musco pertinet. — 105 Est pretio sacer si mordet acumine macer Utque scias dignum rubedo sit tibi signum σ. — 109 Sunt vilia grana nisi σ.

PIX.

Quae labem nescit pix lucens graeca nigrescit.

PYRETHRUM.

Praetendit iura pyrethri substantia dura,
Integra, confracta putrido sine pulvere, tacta
Aspera, gingivis hoc sit laudabile cuivis.

PIONIA.

120 Pulveris ignara, nigra, dura, pionia cara.

RHEUBARBARUM.

Passim contusi candor, rubor atque reclusi
Visibus extrorsum, gravitas missura deorsum
Libram, commendant si qui rheubarbara vendant.

SCAMONEA.

In gustu grata, frangi levis, albificata,
125 Sputo clarescens, sit scamonea nigrescens.

SPICA NARDI.

Rufa, sapore parum peracuto si quid amarum
Intersit, spica redolens, medicis sit amica.

STORAX CALAMITA.

Exigit aes a te: rutilans cum ponticitate
Prona malaxari glutinosa storax bona nari.

SANGUIS DRACONIS.

130 Res socianda bonis pretio vel laude draconis
Sanguis, si mundus, clarus, si subrubicundus.

SARCOCOLLA.

Albam, gummosam, sarcocollam pretiosam
Collige, maiorem pretio multo meliorem.

116 Pix graeca i. q. colophonium. — 120 Pionia i. q. paeonia. —
121 Libram ostendat si quis reubarbara vendat Rufa sapore parum suba-
cuto si quid amarum σ . Albedo cum rubore in frustulis conspicua et pon-
dus sunt signi melioris rheubarbari. — 124 Sub voce Diagridion habet σ :
Sputo clarescens scamonea fitque nigrescens In gustu etc. — 132 Alb. spu-
mosam s. pr. Coll. mai. pr. m. mel. Mixtus candori modicus viror in me-
liori σ , qui versus ad caput de spodio pertinet, ubi deest.

SPODIUM.

Mixtus candori modicus nigror in meliori

135 Est spodio, nota laus est gravitate remota.

SQUINANTUS.

Candor squinanti signum est insigne probanti.

THAMARINDUS.

Mollis, nigrescens bonus est thamarindus arescens.

THUS.

Thus quod clarescit candens contagia nescit.

P A R S S E C U N D A.

PROOEMIUM.

Post complementum doctrinae cognitionis specierum magis necessariarum et difficiliorum ad cognoscendum: dicenda est et docenda commendatio et laus antidotorum et aliorum in antidotario subsequentium.

AUREA ALEXANDRINA.

Renes et rheuma, lapis et caput, algida matrix,

140 Vis apoplexiae, disuria tetaneusque,

Haec si quem laedunt tibi funditus, aurea, cedunt.

ADRIANUM.

Offensae lucis caligo, dolor capitalis,

Delictum stomachi, capitis, hieranoxia, tumoris

Causa melancolia, renum pressura, dolores

145 Stranguriae, splenis tumor algescens hepatisque

Si laedunt, sanum faciens est hoc adrianum.

135 *E spodio nota* σ. — 137 *Tamariscus* σ, aperte falsum. — 138 Hunc versum priori perperam adiecit σ, et sequuntur adhuc quatuor versus, qui in cod. μ desunt et ad Othonis opus non pertinent, scilicet:

Panis habens oculos, non monstrans caseus ullos,

Et pulli stulti, piscesque senes et adulti

Et saliens vinum, lentum piper atque cuminum

Talis pastura non est sanis nocitura.

— 139 Vid. Aegidii carm. de laudibus et virtutibus compositorum medicaminum l. 1. v. 168. — 142 Aegid. l. 1. v. 431. — 143 Hieranoxia, hieranoxa, hieranosos est morbus epilepticus.

ACHARISTUM.

Fluxus haemoptoicus, artus dolor, asthma, catarrhus,
Frigore constrictum pectus fugiunt acharistum.

DIAOLIBANUM.

Constringit fluxum diaolibanum lacrimarum
150 Et capitis vitium depellitur eius ad usum.

ESDRA.

Accelerat partum, falsum fugat esdra timorem,
Diminuit virus ex quovis vulnere morsus,
Latrantis rabidi depellit iura nocendo.

FILONIUM.

Pleuresis, iliaca, nefresis, colicus dolor, error
155 Algentis stomachi, peripleumonia, tumores
Splenis, vesicae vitium, vestigia sputi
Sanguinei, per filonium sunt apta fugari.

HYGIA.

Hygia gingivae depellit rheuma, dolores
Ventris diminuit, oculorum nubila solvit.

HIDROCOPION.

160 Oppresso triteo valet hidrocopion aegro,
Frigora quartanae fugat et mala cotidianae.

METRIDATUM.

Metridatum capitis vitium quod provocat algor
Extinguit, confert timidis et sata medetur
Causa melancholicis, oculis lacrimantibus, auris
165 Succurrit vitio, malae mala mitigat, aegram
Evellit dentis causam, mortale venenum
Dissolvit, quartana replet et frigore laxum
Ventrem constipat, quae cocta balaustia firmat.

147 Aegid. l. 1. v. 686. — 149 Aegid. l. 2. v. 648. — 151 Aegid. l. 3. v. 44. — 154 Filonium seu Philonium est electuarium acre sedativum a Nicolao Praeposito descriptum. — 160 Hidrocopion seu Idrocopion olym-
piacum est electuarium aromaticum a Nicolao Praeposito descriptum, quasi
sudorem abscindat. — 162 Aegid. l. 3. v. 866. — 163 *Tumidis et sana* hab.
cod. μ .

MUSA AENEAE.

- Si tibi quartana nocet, hanc fugat aenea musa,
 170 Cotidiana ruit, redit interrupta facultas
 Mingendi, sudor vitam praenunciat aegri.

OPOPYRA.

Defectum malae, manuum, linguae, pedis, oris,
 Opopyrae virtus fugat et confert tremulosis.

SOTIRA.

- Turbo melancholicus, oculi, dentis, dolor auris,
 175 Passio longaeva tussis, violenta podagra,
 Impetus arteticae, peripleumonia, frenesis,
 Poena sciae, stomachi vomitus, vitium hieranoxae,
 Sputum sanguineum, virus letale, solutus
 Venter, quartana, dolor asthmaticus, violenta
 180 Disnia, conturbans capitis dolor, ictericorum
 Munda cutis sotirae valescunt munere magnae.

TIRIACA MAGNA.

- Vis apoplexiae, scotosis, cephalaea, venenum,
 Humida raucedo, pressuraque pectoris arcti,
 Asthmatis insultus, peripleumonia, dolores
 185 Iliacae, dolor arteticus, nefresis, lapis, algens
 Hydropicus, colicae violentia, menstrua, foetus
 Mortuus, ictericae labes, contagia leprae,
 Frigiditas stomachi, hieranoxae passio, cordis
 Defectus, cerebri vitium, compressio splenis,
 190 Poena febris typicae, magnae cedunt tiriacae.

DIASATYRION.

Algentem febrem, matricis frigiditatem,
 Latrantis morsum canis attractumque venenum,
 Reptilium pellit virus diasatyrii usus.

169 Aegid. l. 3. v. 1031, rectius *Musa ennea*. — 171 Aegid. l. 3. v. 1100. — 174 Aegid. l. 4. v. 541. — 176 Artetica i. q. arthritis. — 177 Poena sciae i. q. malum ischiadicum. — 180 Disnia i. q. dyspnoea. — 182 Aegid. l. 4. v. 605. — 183 *Pectoris ara* habet cod. μ , lego *arti* seu *arcti* ut infra v. 308. — 185 Iliacae passionis dolores, dolor arthriticus, hydrops ex causa frigida. — 190 Febris typica seu intermittens. — 191 Aegid. l. 2. v. 218.

TRIFERA MAGNA.

- Trifera magna iuvat conceptum, menstrua promit,
195 Matricem mundat, somnum surgentibus affert,
Corrigit errorem stomachi, confert mulieri.

ANTIMORON.

Antimoron delicta sciae, nefresim, cephalaeam,
Offensam stomachi, matricis damna, podagram
Destruit, emendat errantes ore colores.

RUBEA TROCISCATA.

- 200 Enervat flegmaticam rubeae vis cotidianam,
In triteo confert, descensum rheumatis aufert.

REQUIES.

Dat requiem requies quartanis, cotidianis,
Tertia quae revocat lux febris noxia quassat.

ATHANASIA.

- Fluxum constringit ventris, muliebria sistit,
205 Sanguinei sputi causas abstergit et undas,
Fortiter exsiccat athanasia sanguine nares.

MICLETA.

Sistit haemorrhoidas, torturam mitigat omnem,
Compescit fluxum ventris micleta per usum.

BENEDICTA.

- Gutta pedum, vesica dolens, dolor articularis,
210 Regnans in rene gravitas, cedunt benedictae.

BLANCA.

Hydropisim, tyriam, colicam, splenem, cephalaeam,
Nervi defectum, nigros oculos, hieranoxam,
Haec sanat blanca iusto moderamine sumta.

194 Aegid. l. 4. v. 783. — 197 Electuarium purgans a Nicolao Praeposito descriptum. — 199 Discoloratis prodesse dicitur. — 200 Aegid. l. 4. v. 352. — 202 Aegid. l. 4. v. 429. — 204 Aegid. l. 1. v. 518. — 207 Aegid. l. 3. v. 967. — 209 Aegid. l. 1. v. 829. — 211 Aegid. l. 1. v. 756. Tyria sc. lepra. — 212 Medetur paralysi, oculorum morbis, epilepsiae.

POTIO PAULI.

- Febri quartanae confert tua potio, Paule,
 215 Confortat nervos, enervat vim hieranoxae.

PAULINUM.

Quam dat descensus humorum destruit usus
 Tussim Paulini, thoracis frigora tollit,
 Quos chimus offendit, oculis sua iura rependit.

PILULAE AUREAE.

- Lumina clarificat, caput aurea pilula purgat,
 220 Turbo ventosus stomachi ruit eius ad usus.

PILULAE SINE QUIBUS ESSE NOLO.

Commendant usus, quibus est nomen „sine quibus“,
 Auribus, iliacae, ventri, prosunt cephalaeae.

POTIO MUSCATA.

Potio muscata confortat debilitata
 Corda, iuvat stomachum, scotosim solvens oculorum.

PICRA GALENI.

- 225 Frigiditas capitis, matricis, nausea ventris,
 Errores stomachi fugiunt picram Galieni.

PILULAE DIACASTOREAE.

Stranguriae solvit vitium ciliique dolorem,
 Arida membra iuvat, paralytica lumina mundat.

EMPERISTON.

- Menstrua, rheuma, color nothus, asthma, podagra, tumores
 230 Falsi, poena sciae, ptisis, lethargicus error,
 Artheticae torpor, oculi, cerebri dolor, algor
 Splenis, vertigo capitis, raucedo, nociva
 Frigiditas stomachi, peripleumonia, screatus
 Sanguinis, ut cessent emperiston tibi parat.

214 Aegid. l. 4. v. 70. — 216 Aegid. l. 4. v. 85. — 219 Aegid. l. 4. v. 108. — 221 Aegid. l. 4. v. 141. — 223 Syrupus ex aromatibus et moscho, cuius compositionem exhibet Nicol. Praepos. — 225 Aegid. l. 4. v. 76. — 227 Aegid. l. 4. v. 160. — 229 Theodoricon emperiston, v. Aegid. l. 4. v. 956.

ANACARDINUM.

- 235 Lethargia stupens, vertigo, frigida matrix,
Nervi debilitas, haec si sint noxia cuivis
Ex anacardino procedit causa salubris.

MEMPHITUM YERALOGODION.

- Memphito cedunt, quae linguam noxia laedunt,
Phlegma, melancholicus humor, hieranoxa, dolores
240 Argentis stomachi, vertigo, dolor capitalis.

HIERA RUFINI.

Serpigo, scabies, ex salso phlegmate labes
Leprae quae prodit, nomen capit ex elephante,
Morphea, quae maculat faciem, quae corpora foedat,
Hae sunt, Rufine, quis das nocumenta ruinae.

HIERA GALENI.

- 245 (Cervic)ibus, capiti, matrici, renibus, auri,
Vesicae, spleni, hiera parat opem Galieni.

HIERA CONSTANTINI.

Quam Constantinus promisit hiera visus.

HIERA ABBATIS DE CURIA.

- Nomine laetitiam tibi dat hieracuria, guttam
Diluit et choleram purgat cum phlegmate nigram,
250 Destruit algentem nervorum debilitatem.

DIACASTOREUM.

Nervi defectus, cephalaea nocens, hieranoxa,
Emfraxis splenis hepatitisque, repletio renum,
Vertigo capitis, somnusque lethargicus, haec sunt
Quae diacastoreum depellens liberat aegrum.

DIAPRUNIS.

- 255 Causonicis, sinocis et caumatibus peracutis
Utilis est usus infrigidans hos diaprunis.

235 Theodoricon anacardinum v. Aegid. l. 4. v. 1027. — 238 Yeralogodion Memphitum, rectius *Hiera Loyadii*, v. Aegid. l. 4. v. 1326. — 241 Aegid. l. 4. v. 1523. — 245 Aegid. l. 4. v. 1387. — 247 Aegid. l. 4. v. 1410. Versus hic deesse videtur. — 248 Electuarium drasticum a Nicolao Praeposito descriptum, bene distinguendum a Diarrhodon Abbatis, quod plane alia est compositio. — 251 Aegid. l. 2. v. 598. — 255 Aegid. l. 2. v. 859. Causon et synochus, febris ardens et continua.

SUCCUS ROSARUM.

Antidotum succi symptomata noxia salsi
 Phlegmatis extinguit, ferventis caumata pellit,
 Arteticae truci placida est medicina rigori.

CONFECTIO COPHONIS.

- 260 Lenimen triteo tua dat confectio, Copho,
 Expellit choleram, constrictum solvere ventrem.

PSILLITICUM.

Cocta satis tute febris succurrit acutae
 Psilliticum, choleram purgat, castigat acutas.

KATHARTICUM IMPERIALE.

- Pesti ventosae stomachi valet imperiale,
 265 Iliacae vires enervat et absque dolore
 Consuevit pingues et strictos solvere ventres.

OXY SIMPLEX.

Causonis et sinochi vim simplex mitigat oxy.

OXY LAXATIVUM.

Qui ventrem laxat, tritei discrimina cessat.

TRIFERA SARACENICA.

- Ictericæ labes, hepatis calor et cephalæa
 270 Ex cholera, triplicis, duplicis vel simplicis ardor,
 Luminis offensa cholerae quam gignit acumen,
 Si quenquam laedunt tibi Sarracenica cedunt.

DIAMARGARITON.

Laetificat, cor confortat, stomachum iuvat, occat
 Cardiacam, (vires) cui margarita ministrat.

DIANTHOS.

- 275 Tristes, cardiacos, macilentos, debilitatos
 Ex cronico morbo reparat sanatque dianthos.

260 Tritæus i. q. febris tertiana. — 262 Aegid. l. 3. v. 312. — 264 Aegid. l. 3. v. 752. — 267 Aegid. l. 3. v. 1224. — 269 Aegid. l. 4. v. 845. — 273 Aegid. l. 2. v. 46. Occare i. q. destruere sicut arator glebas. — 275 Aegid. l. 2. v. 182.

DIACIMINUM.

Rheuma, ptisim, veteris quartanae frigora febris,
Pectoris algorem, stomachi delicta relegat,
Cui nomen proprium confert ex parte ciminum.

DIACOSTUM.

280 Algens hydropisis, inflati passio splenis,
Si noceant aegro cedunt penitus diacosto.

DIADRAGAGANTUM.

Exstirpat tussim, ptisim hepatisque calores,
Pulmonis vitium, cui nomen dat dragagantum.

DIASENE.

Tristem, maniacum, fantasma melancholicorum,
285 Splenis, cardiacae vitium sanat diasene.

DIAIRIS.

Effugiunt una diairi tussis et asthma,
Et simul cedit si disnia frigida laedit.

DIACALAMINTUM.

Pectoris algori confert tussique senili,
Sanat quartanam cui nomen dat calamintum,
290 Abstergit vomitum, digestivam iuvat, aufert
Rheuma, ptisim, proprium restaurat in ore colorem.

DIACITONITEN.

Constipat ventrem, cui praestant coctana nomen.

DIACAMERON.

Quod cameron nomen denominat, asthma, dolorem
Arteticae, ptisim, tussim, stomachique relegat
295 Errorem, renum proscribit debilitatem.

DIASATYRION.

Lascivos motus veneris perducit in usus,

277 Aegid. l. 2. v. 420. — 280 Aegid. l. 2. v. 725. — 282 Aegid. l. 2. v. 626. — 284 Aegid. l. 2. v. 592. — 286 Aegid. l. 2. v. 822. — 288 Aegid. l. 2. v. 442. — 292 Aegid. l. 2. v. 569. Coctana s. cottana s. cottona sunt mala cydonia. — 293 Diacameron rectius dicitur Diathamaron, ob dactylorum fructus, quos habet. — 296 Aegid. l. 2. v. 218.

Lumborum motus eligmatis adiuvat usus,
Quod satyris aptum nomen redolet satyrorum.

PLIRIS.

Exacuit sensus pliris, oblivia tollit,
300 Tristitiae curas adimit, cor debile firmat,
Confortat cerebrum, hieranoxa liberat aegrum.

ELECTUARIUM DUCIS.

Electum ducis antidotum si cedit ad usum
Calculus extrahitur, cedit violentia fumi
Ventosi, digestivae proscribitur error
305 Virtutis, gravis iliaca vis desinit esse.

PHILOANTHROPUS.

Stranguriam, lapidem, nefresim, lapidisque dolorem,
Splenis duritiem philoanthropos sedat ad unguem.

GARIOPHILLATA.

Proscribit ructus acidos et pectoris arcti
Stricturas aperit, digestivam reparando
310 Ventris virtutem, cui das, gariophile, nomen.

IUSTINUM.

Si mingis muscas, si corrumpat tibi lumbos
Calculus, iliaca si plectaris gravitate,
Uttere iustino, quod prodest strangurioso.

LITHONTRIPON.

Pertundit lapidem lithontripon et fugat omnem
315 Iliacae causam, renum portans medicinam.

MEL ROSACEUM.

Cum calida stomachus mundatur melle rosato,
Frigida si fuerit aqua confert debilitato.

297 Eligma s. eclegma est electuarium. — 299 Aegid. l. 3. v. 235. —
302 Aegid. l. 3. v. 253. — 306 Philoanthropos est medicamentum compo-
situm diureticum a Nicolao Praep. descriptum. — 311 Iustinum est medi-
camentum compositum diureticum a Nicolao Praep. descriptum. — 314 Li-
thotripton medicamentum, compositio a Nicolao Praep. descripta. — 316
Aegid. l. 4. v. 509.

STOMATICON CALIDUM.

Si fuerit calidum, stomachum mundat, ilia solvit,

Si medicina movet modicum fluxum magis auget.

ZINZIBER CONDITUM.

320 Algorem stomacho, thoraci, renibus aufert,

His dum conditum sorbicia zinziber affert.

DIARRHODON.

Ictericis, ethicis, hepatis fervore perustis,

Cardiacis, calidis diarrhodon convenit istis.

DIAPENIDION.

Pulmonis vitium, raucedo sicca, maligna

325 Si cui tussis obest, diapenidion sibi prodest.

ROSATA NOVELLA.

Luxuriam sitis extinguit, vomitum fugat, aufert

Sudores grata mala post diuturna rosata.

ZUCARA ROSATA.

Cardiacam, ventris fluxum, stomachique calorem

Vis pellit zucarae confortativa rosatae.

ZUCARA VIOLATA.

330 Pectoris ariditas, ethicae consumptio, tussis

Pleuretici, peripleumonia, pressura, negatum

Ventris opus, zucarae violatae cedit ad usus.

STOMATICON.

Quod capit a stomacho nomen, succurrit acutis,

Fervorem reprimat, sitis incrementa repellit,

335 Si vis confectis dominetur frigiditatis.

SYRUPUS ROSACEUS.

Ventrem constipat, castigat caumata febris,

Confortat, pellitque sitim, fugat ariditatem

Syrupi virtus, rosa quem producit ad usus.

318 Aegid. l. 4. v. 571. — 319 Stomaticon laxativum adjuvat medicaminum non satis purgantium efficaciam. — 322 Aegid. l. 2. v. 478. Ethicus i. q. hecticus. — 324 Aegid. l. 2. v. 544. — 326 Aegid. l. 4. v. 321. — 328 Rhodozaccara v. Aegid. l. 4. v. 493. — 333 Quatuor genera Stomatici vide ap. Aegid. l. 4. v. 576.

SYRUPUS VIOLACEUS.

Humectat siccas febres, ventrisque reducit

340 Offensam, affectus sitis extinguit violatus.

TRIA SANDALI.

Icterici, ptisicis stomachi capitisque dolorem

Ex cholera pellit, cui nomen sandalus addit.

DIAMORON.

Rheumaticae labis diamoron sublevat uvam,

Desiccans humidum graviter iuvat atque palatum.

APOSTOLICON.

345 — hus apostolicon ferrum trahit et mala renum

Mitigat, innatum fugat ex humore dolorem

Vulneris, et gracilis ex hoc fit grossa cicatrix.

CERONIUM.

Invadens spatulas pectus dolor algidus atque

Splenis durities innata, calore remisso

350 Algens hydropicus, torpescens frigore matrix

Cedunt ceronio, si membro imponitur aegro.

OXYROCROCEUM.

Oxyrocroceo vis fracto subvenit ossi,

Mitigat ingentes humore fluente dolores,

Solvit apostaseos mala duritiamque remollit.

SAL SACERDOTIS.

355 Sale sacerdotis capitis dolor et malus oris

Cedit odor, caligo cadit tenebras oculorum

Abducens, tusses fugiunt et anhelitus altus.

OLEA FRAGRANTIA.

Myrti, mandragorae, violarum iusquiamique

Et fragrans oleum, quod fit de flore rosarum,

360 Artheticis, calidis hepatis confert et acutis,

Si sit inuncta manus, pes, nares, tempora, pulsus.

341 Aegid. l. 4. v. 945. — 343 Aegid. l. 2. v. 207. — 345 Emplastrum apostolicon v. Aegid. l. 3. v. 648. — 348 Emplastrum ceroneum a Nicol. Praep. descriptum, habet Aegid. l. 3. v. 741. — 352 Emplastrum oxyrocroceum Nicol. Praep. v. ap. Aegid. l. 3. v. 742.

UNGUENTUM AUREUM.

Gutta pedum, vis stranguriae, defectio nervi,
Calculus, hydropsis et frigida passio quaevis
Cedunt unguento, quod nomen sumit ab auro.

UNGUENTUM MARCIATON.

365 Thoracis, capitis, stomachi dolor, albor, acumen
Iliacae, dolor arteticus, scia laesa, podagra,
Splen durum, sclerosis hepatis, renum mala, nervus
Deficiens, haec sunt, quae marciaton iuvat usus.

UNGUENTUM ARROGON.

Tetrateum, tetanum, spasmus, arteticam, mala renum,
370 Iliacam, tormenta sciae, capitisque dolorem
Arrogon ista fugat, loca frigida si quis inungat.

UNGUENTUM AGRIPPA.

Indignans nervus, quivis tumor et dolor omnis
Corporis, absque mora fervens tibi cedit agrippa.

UNGUENTUM FUSCUM.

Fuscum dum siccatur, siccando vulnera sanat.

UNGUENTUM CITRINUM.

375 Lentigo, leprae labes, inculta cicatrix,
Pustula, quam salsi producit phlegmatis ardor,
Vi cadit unguenti decocti tegmine (?) citri.

UNGUENTUM POPULEON.

Populeon fugat ardores et laxat acutas,
Inducit somnos, manibus, pede, tempore tactis.

362 Unguentum a Nicolao Praep. descriptum ob virtutis excellentiam aureum dictum, v. Aegid. l. 4. v. 1185. — 365 Aegid. l. 4. v. 1235. — 367 Sclerosis i. q. induratio. — 369 Aegid. l. 4. v. 1290. — 372 Aegid. l. 4. v. 1306. — 374 Aegid. l. 4. v. 1322. — 375 Aegid. l. 4. v. 1166. — 378 Aegid. l. 4. v. 1191.

Explicit.

PROLEGOMENA AD IOANNEM FOLCZ.

Opusculum *Ioannis Folcz*, tonsoris Norimbergensis, qui circa MCCCCLXXX in urbe patria poëta scenicus sat celebris extitit, ideo recudendum videbatur, quia medicinae et poëseos aut potius artis versificatoriae illius temporis et simul linguae Germanicae vetustioris monumentum sit haud spernendum. Duas adhibuimus impressiones, quarum utraque in bibliotheca Guelpherbitana asservatur. Non parum inter se differunt, cuius rei causa ab ipso Folczio (v. 287 sq.) sat aperte indicatur. Scilicet inscio auctore facta est iam anno MCCCCLXXXV impressio mendosa, cui paulo post ipse substituit aliam genuinam. Genuina est illa, quam literis maioribus in ipsa pagina exprimentam curavimus, spuriam illam antiquiorem literis minoribus inclinatis excusam vides in calce paginae. Restat ut utramque impressionem describam, uti se habet in exemplis Guelpherbitanis.

Genuina ideoque recentior impressio constat foliis octo chartaceis forma octava minori, pagina plena habet 22 lineas caractere gothico, desunt paginarum foliorumve numeri, signaturae, custodes, deest locus et annus impressionis; titulus (fol. 1^a) est: *Vitas patrum vel liber collationum* — *Zu teutsch Confect Puch* et icon pyxidis aromatariae duodecim loculis distinctae ligno incisa.

Spuria et vetustior illa impressio constat foliis octo membraneis forma fol. min., pagina plena habet 24 lineas caractere gothico, literis paulo maioribus et distinctioribus, desunt paginarum foliorumve numeri, signaturae et custodes, annus impressionis (1485) bis indicatur, scilicet fol. 4^b, 8^a, locus impressionis deest; folium primum omni scriptura caret, fol. 2^a textus ipse incipit cum inscriptione: *Liber collationum. Ypocrat. Abstinencia est summa medicina. Gula est multarum infirmitatum causativa. Hec Galienus*; inscriptiones omnes rubro colore insigniuntur. Ceterum haec impressio iuncta est pyxidi aromatariae

lignae in forma libri confectae cum nota anni 1555 et signo bibliothecario 82. 5. *Mss.*

De auctore ipso eiusque scriptis cfr. Ludwig *Wachler* Handbuch der Geschichte und Litteratur (Frankft. 1823. 8.) II. pag. 190; eiusdem Lehrbuch der Litteraturgeschichte (Leipz. 1827. 8.) p. 231, F. Ad. *Ebert* bibliographisches Lexikon, num. 7715, Lud. *Hain* repertorium bibliographicum, num. 7205—7224, et G. Wolfg. *Panzer* Annalen der ältern deutschen Literatur locis pluribus.

H A N S F O L C Z

CONFECTBUCH ODER LIBER COLLATIONUM AUCH VITASPATRUM GENANT.

- 1 Sol ich künden des puches titel
So mus ich anfang end vnn mittel
Alls gründen auff die überschrifft
Das nit allein allt leüt andriff
- 5 Wie wol do stet vitas patrum
Wan der nam ist geben darvm
Das auss der allten weisen art
Das puch von erst gedichtet wart
Wie enis kümel coriander
- 10 Pey zwölferley speczrey alsander
So liplich würden conficirt

-
- 1 Zu kunden dises puchs tittel
So ist anfang end vnn das mittel.
Zu grunden auff dy vberschrifft
Das allein alt leut antrifft.
 - 5 wie wol do stet der veter leben
wan diser nam ist darumb gegeben.
Das aus der alten weissen art.
Dises puch von ersten getichtet wart.
wie Enes. kumel. vnd Coriander
 - 10 Vnd ander specerey miteinander
So lieplich wurden conficirt.

- Wo scherff seür oder pitrin yrt
 Wie man mit süs das vnter kem
 Vnn es der menscheit mecht gezem
 15 Zu kosten smecken richen nissen
 Darob man sünst möcht han verdrissen
 Worüm es heiss der veter leben
 Mag ich durch sechs ding zeügnus geben
 Zum ersten so der mensch er allt
 20 Vnn in sein krefft ist erkalt
 Das er mit etwar werd gestept
 Dar in die krafft am meisten klept
 Yedoch mit mischung süsser ding
 Auff das es lust der zungen pring
 25 Zum andern so der allten glider
 Hin reisen vnd auch sincken nider
 Das diser ding subtilikeit
 In all gelider sich ausspreit
 Zum dritten mit werm zu erwittern
 30 Wo hercz vnn hirn von kellt erzittern
 Alls oft in allten mag gescheen
 Dieselben wider zu versehen

-
- woe scherpf. seuren vnd pitteren irt.
 wie man mit suess das vnterkem
 Vnd es der menscheit wol getzem
 15 Zu kosten. schmecken. richen vnd nyssen
 Darob man sust mocht han verdrissen.
 Dan es nun heist der veter leben
 Mag ich durch sechs ding tzeugnuss geben.
 Zu dem ersten so der mensch er alt
 20 Vnd ym sein krefft gantz erkalt.
 Das er mit etwar wer gestept
 Darin die krafft am meysten clept.
 Ydoch mit myschung suesser ding
 Auff das es lust dem gummen pring.
 25 Zum anderen so der alten glider
 Hynreissen vnd auch sincken nyder.
 Das diser ding subtilikeit
 In alle glider sich ausspreit.
 Vnd sie rechtfertig vnd aufricht
 30 Do grobe speys sust schuffe nicht.
 Zum dritten mit wirm tzu erwittern
 woe hertz und hirn vor kelt ertzittern.
 Als vil in alten mag geschehen.
 Dieselben wider tzu versehen.

- So ist erdacht dis conficirung
 Mit hübscher moss vnn temperirung
 35 Wo graw zu ander speis wer sust
 So pringt doch dis der zungen lust
 Mit seinem süssen linden piczeln
 Dar zu das fein vnn kraus ergliczeln
 Es lüstig machet dem gesicht
 40 Alls oft geschicht krancken persan
 So sie ein speis neür sehen an
 Oder versuchen in dem mund
 Ist lust vnn smack do hin zu stund
 Deshalb ertracht sein dis confect
 45 Das doch der kranck en wenck dran leckt
 Zum firden mol muss es gescheen
 Seit yder mensch süst wirt gesehen
 Im lesten allter gleich den kinden
 So mercklich sich an yn dut finden
 50 Swech der vernunfft glid vnn der sin
 Weiss vnn wenge des hars an in
 Gepruch der wort manglung der zen
 So dan die ding im mund zergen

-
- 35 So ist erdicht disse Conficirung
 Mit hubscher mass vnd temperirung.
 wo graw tzu ander speyss wer sust
 So pringet dyss der tzungen lust.
 Mit seinen sussen linden pitzeln
 40 Dartzu das fein vnd kraus erglitzeln.
 Es lustig macht dein gesicht
 Das man es geren verschmehet nicht.
 Als oft geschicht krancken person
 So sie ein speys newr sechen an.
 45 Oder versuchen in dem mundt
 Ist lust vnd smack dohyn tzu stundt.
 Desshalb ertracht sein dyss confect
 Das ye der kranck ein wenig daran leckt.
 Zum virden mal muss es geschehen
 50 Seyd yder mensch fast wirdt gesehen.
 Im letzten alter gleicht er den kinden
 So mercklich an in sich thut finden.
 Schweiger der vernunfft. glid vnd der syn-
 weis vnd wenig des harss an in.
 55 Gepruch der wort manglung der tzen
 So nun die ding im mundt tzen.

- Vnn nicht dan schlindes dörffen me
 55 Deshalb ich iung vnn allt verste
 Gleich mit einander concordirn
 Alls ich eüch pas mein zu probirn
 Man sicht zum fünfften vnn ist war
 Die kinder sweigen offenbar
 60 Von süs des zuckers vnn der wort
 Wo grimigs wirt von in gehort
 Do sweigt die süs des zuckers me
 Dan aller meid schmeichen vnn fle
 Nun möcht mich einr zum sechsten fragen
 65 Was von den miteln wer zu sagen
 Alls schlekhafft meidlein gneschig knaben
 Die sich auch nit das minsteil haben
 In gewanheit der süssen ding
 Von welchen ich ein sülchs für pring
 70 Die meidlein verslagen vnn steln
 Des die knaben vorauss nit feln
 Kapen vnn gürtel sie verseczen
 Das sie sich mit genesch ergeczen
 Alls zucker lekuchen vnd met
 75 Hie mit sey eigentlich bestet

-
- Vnd nit des schlindes dorffen mee
 Deshalb ich iung vnd alt verstee.
 Gleich mit einander concordirn
 60 Als ich euch pas mein tzu probiren.
 Man sicht tzum fünfften vnd ist war
 Der kinder schweigen offenwar.
 Von suess des tzuckers vnd der wort
 wo grymiys wirt von im gehort.
 65 Do schweigt die suess des tzuckers mee
 wan aller meid schmeichelen vnd flee
 Nun mocht mich einer tzum sechsten fragen
 was von dem mittelen wer tzu sagen.
 Als schlekhafft meidlein. geneschig knaben
 70 Die sich auch nit das minsteil haben.
 In gewonheit der sussen ding
 Von den ein sulchs ich furpring.
 Die meidlein lernen verschlahen vnn stelen
 Des gleich die knaben auch nit felen.
 75 Ir gurtel. cappen. taschen versetzen
 Das sie sich mit genesch erietzen.
 Als tzucker. feigen. leckuchen. meth
 Hye mit sey eigentlich besteth

- Der ein titel vnn überschrifft
 Seits iung mittel vnn allt andriff
 Alls ich die drey stent hab bewert
 Das aber ir vort wert gelert
- 80 Wie dar noch dises puch darv
 Heis liber colacionum
 Das hot besünder sachen vil
 Die erst wer morgen vasten wil
 Sterkt des obencz magen vnn biru
- 85 Mit praten kütten regel pirn
 In dis confect geduncket vor
 Des morges hat er auch sein spor
 Sicht er ein nebel oder regen
 So lest er gar hart vnterwegen
- 90 Er keüt der arbeis etlich ee
 Das nicht der nebel in yn ge
 Vnn in ler finde an der stras
 Dan dünckt in er fast vil des pas
 Des nachts dut er ein collacian
- 95 Vnn sicht aber dis püchlein an
 Do er der speczrey fint die meng
 Pis er dan idß versücht en weng

Diss buchs titel vnd vberschrifft

- 80 Do es iungs mittel vnd alt antrifft.
 Als ich die drey stent hab gewert
 Das aber ir vor wert gelert.
 wie darnach diss puch darvmb
 Heyst liber collationum.
- 85 Das hat besunder sachen vil
 Das erst wer morgen fasten wil.
 Der sterck des obendes magen vnd hirn
 Mit praten kuten vnd regelpirnn.
 In dise confect gedunckt vor
- 90 Des morgens hat auch sein spor.
 Sicht er ein regen oder nebel
 So lest er gar hart vntterwegen.
 Er kewt der erbeys ein hant vol ee
 Das nicht der nebel in yn gee.
- 95 Vnd in ler vindt an der strass
 Darnach so vast er vil despass.
 Des nachtes thut er ein collacionn
 Vnd sicht aber das puchlen an.
 Do fint er ir ein gutte menig
- 100 Pys er dan ytz versucht ein wenig.

- So ist der hunger fast gestillt
 Das er nit ser herwider pillt
 100 Was aber er nit fint im puch
 Das selb man in der aschen such
 Von kesten kütten oder pirn
 Wer kan in püchern alls studirn
 So lachs vorhen vnn stokfisch swencz
 105 Eim auch peweisen reverencz
 Oder gut schniten rein gepet
 Gestept mit einem drisenet
 Die gar mit einem süssen wein
 Vor fier mol übergossen sein
 110 Wer kan sich kleiner schrifft betragen
 Die grossen text die fülñ den magen
 Was aber die capitel sein
 Dis puchs thu ich zulest hie schein
 Der zwelffe sint alls ich eüch vort
 115 Ercleren wil von wort zu wort
 Ich mein von zwelfferley spezrey
 Do ich ir crafft auch melde pey
 Wie dan die lerer zu vor an
 Ir eigenschafft beschriben han.

-
- Do ist der hunger fast gestillt
 Das er nit mer herwider pilt.
 was aber man nit fint im puch
 Das selb man aber in der aschen such.
 105 Von kesten. kutton oder piren
 wer kan in puchern stet studiren.
 So lachss forhen vnd stockfisch schwentz
 Eim auch wol thun ein reverentz.
 Oder gut schniden rein gepet
 110 Gestypt mit einem tryseneth.
 Die gar mit einem sussen wein
 Vor viermal vbergossen sein.
 wer kan sich kleiner schrifft betragen
 Die grossen text fullen den magen.
 115 was aber die capittel sein
 Dyss puchs thu ich am letzten schein.
 Der tzwelffe sindt als ich euch vort
 Ercleren thu von wort tzu wort
 Ich mein von tzwelfferley spetzerey
 120 Do ich ir krefft auch melde pey.
 wie dan die lerer tzuuoran
 Ir aigenschafft geschriben han. 1485.

ENIS.

- 120 Von erst man enis conficirt
 Der sülche eigenschafft gepirt
 Zu vor auss pringt er milch den weiben
 Vnd dut im leib die wind vertreiben
 Vnn stillt vil inwendiger smerczen
- 125 Vnn macht gern mit den frawen scherczen
 Reinigt die muter alls ich spür
 Fordert den sweiss vnd harm herfür
 Gelege den weissen fluss der weib
 Wermt derret vnn dut auff im leib
- 130 Des milcz verstopffung leber vnn nirn
 Das allt fiber swindel des hirn
 Er mit seinr eigenschafft erczneit
 Dis sey vom enis eüch geseyt

KÜMEL.

- Vort folgt des kümels eigenschafft
- 135 Dem enis nohet gleich in krafft
 Mit wermen derren vnn aussdreiben
 Behellt das menstruum den weiben

ENES.

- Von erst man Enes conficirt
 Der solche aigenschafft gepirt.
- 125 Zu voraus pringt er milch den weiben
 Vnd thut im leib die windt vertreiben.
 Vnd stillt die inwendigen schmerzzen
 Vnd macht gern mit den frawen scherczzen.
 Reynigt die muter als ich spur
- 130 Fordert den schweiss vnd harm herfur.
 Gelegt den weyssen fluss der weibe
 wermt dertt vnd thut auff im leibe.
 Des miltz verstopffung leber vnd niren
 Das alt fiber. schwindel des hiren.
- 135 Er mit seiner aigenschaft ertzeneit
 Dis sey vom Enes euch geseit.

KUMEL.

- Fort volgt des kumels aigenschafft
 Dem Enes nachet gleicht in krafft.
 Mit wermen truckenen vnd aussstreiben
- 140 Behelt das menstruum den weiben.

Des gleich den harn vnn sterckt den magen
Vnd dut dar mit die würm aussiaßen.

CORIANDER.

- 140 Der coriander alls ich meld
Hat nit das minst lob in der weld
Den pauchflüssigen ist er gut
Verstellt von inwendig das plut
Omacht vnd vnenpfintlikeit
- 145 Bringt er wer in fil pey im dreit
Die geil der menschen er gelect
Wer sein zu vil nützt oder smeckt
Ydoch zimlich genossen glaup
Wert er die dünst auf gen ins haupt
- 150 Vnd ist den hin fallenden gut
Den dünst das hirn besweren dut
Er heillt die plotern in dem mund
Vnn küllt das hiezig hercz zu stund
Mert den schloff vnn krenckt das gsicht
- 155 Von im ein sunder auctor spricht
Der coriander klein zu stossen
Mit essig noch der speis gnossen
Vnn einem pissen prots von stund
So schliss er zu des magen mund

*Desgleich den harm vnd sterckt den magen
Vnd thut darmit dy wurm aussiaßen.*

CORIANDER.

- Auch ich den Coriander meldt
Hat nit das minst lob in der weldt.*
- 145 *Den pauchflüssigen ist er gut
Verstellt von inwendig das plut.
Amacht vnd vnendlichkeit
Bringt er wer in vil pey im treyt,
Die geil der menschen er gelegt*
- 150 *wer sein tzuwil nützt oder schmeckt.
Idoch zimlich genossen glaubt
weret er die dunst auff geen ins haubt.
Vnd ist den hynfallenden gut
Dem dunst das hiren beschweren thut.*
- 155 *Vnd heillt die plateren in dem mundt
Vnd kullt das hitzig hertz tzustundt.
Mert den schlaff vnd krenckt dy gesicht
Hie mit sein lob auch sey bericht.*

- 160 Vnd wem die dünst betauben ser
 Sein hirn das selb für kumet er
 Vnd pringt begird wider zu essen
 Hie mit sein lob sey auss gemessen.

NEGELEIN.

- Negelein sint truckner natur
 165 Machen die augen clar vnn pur
 Vnn sint nütz hercz lebern vnn magen
 Weern vndeüung wer das dut clagen
 Deüen die speis stopfen den pauch
 Pringen dem mund ein guten rauch
 170 Nemen hinweg vnlust vnn grawen
 Dis ist den praunen zu getrawen
 Vnn die do hant ein gute swer
 Die leichten sint crafftlos vnd ler.

ZYMET RINDEN.

- Noch zymet rinden sol man fregen
 175 Die nicht zu allt sein noch verlegen
 Die piczlend scharff nit swer noch feücht
 Wan nessen in ir crafft auss zeücht
 Sie sint heiss vnd flux harmend machen
 Vnn dinstper in weiplichen sachen
 180 Schleüst auss ir pürd pringt in ir plumen
 Vnd tunt dem magen wol bekumen
 Die strauch vnn husten sie erczzeit

NEGELLEIN.

- Negellein sein truckener natur*
 160 *Machen die augen clar vnd pur.*
Vnd sind nutz hertz. lebern. vnd magen
weren undeung wer das thut clagen.
Dewen die speis: stopfen den pauch
Pringen dem mündt gutten rauch.
 165 *Nemen hynweck vnlust vnd grawen.*

ZYMENTRINDEN.

- Zymentrinden sindt sere harmen machen*
Vnd dinspar in weiplichen sachen.
Sleust aus die purdt: pringt in ir plumen
Vnd thut den magen wol bekomen.
 170 *Die strauchen vnd husten sie ertzzeit*

- Der kalten leber sie hiez geit
 Der wassersüchtig spar ir nicht
 185 Wan die verstopfung sie ansicht (aufsicht?)
 Verzert des haupts vnn magen feücht
 Die sich in all gelid sünst zeücht
 Vnn ist das höchst alls die schrifft seit
 Mit zihung vnd suptilikeit
 190 Die feüln zu wern mit ir öffnung
 Vnd zustörter rechtfertigung.

KUBEBEN.

- Vort ich von den kubeben sprich
 Sie sint den frauen dinstperlich
 Pringt in ir plü zu rechter zeit
 195 Den harn yn folleclichen geit
 Vnn prichet schir der plosen stein
 Vnd dient für die gelsucht gemein
 Vnn dun der nirn verstopfung auff
 Vnd wo der stein in eim sich hauff
 200 Den flössen sie langsam hinweg
 Sint in der kelen hillff nit dreg
 Zwingen den pauch stercken das hirn

-
- Der kalten lebern sie hitz geit.
 Der wassersüchtig spart ir nicht
 wan die verstopfung sie ansicht.
 Vertzert des haubtz vnd magen feucht
 175 Die sy in alle glider sünst zeucht.
 Vnd ist das hochst als die schrift seyt
 In zutziehung vnd subtilikeyt.
 In wern die fewlen vnd öffnung
 Vnd zustorter creft rechtuertigung.*

CUBEBEN.

- 180 Fort ich von den Cubeben sprich
 Die sindt den frauen dinsperlich.
 Pringt in ir plue tzu rechter tzeit
 Den harn in volliglichen geit.
 Vnd prengen schir der plosen stein
 185 Vnd dinen fur die gelsucht gemein.
 Vnd thun der nyren verstopfung auff
 Vnd wo der stein in ein sich hauff.
 Den flussen sie langsam hinweg
 Sindt in der kelen hillff nit treg.
 190 Zwingen den pauch stercken das hirn

Die kallten flüss darin sie irn
 Reüma genant von der so wist
 205 Das sie vil krantheit muter ist.

MANDELN.

Nun sint der mandeln zweierley
 Süß vnn piter doch merckt do pey
 Die süssen swecher dan die piter
 Die crafft der süssen zu erwittern
 210 So stillen sie des pauches smerczen
 Mit fürdern auf dem stul zu schercken
 Zu schloffen machen sie bereyt
 Vnn wern darmit die trunkenheit
 Vnd noch ir rechten ordinancz
 215 So stercken sie des hirns substancz.

INGBER.

So ist des ingbers eigenschafft
 Mit hicziung feüchtender crafft
 Stercken den magen vnn behent
 Eins sagt man wen der soden prent
 220 Der ess mit saltz ein ingber zehe
 Vnn trinck alls pald darauff nit me

*Vnd thun dy kalten fluss dyryn.
 Reuma genant von der so wist
 Das vil kranckheit muter ist.*

MANDEL.

Nun sindt der mandel tzweierley
 195 Süss vnd pitter do merck da pey.
 Die sussen swecher dan die pittern
 Die krafft der sussen tzu erwittern.
 So stillen sie des pauchs schmerzzen
 Mit furderung auff dem stul tzu schertzen.
 200 Zu schlaffen wachen sie bereit
 Vnd wern do mit dy truckenheit.
 Vnd aus ir rechten ordinantz
 So sterckt sie des hirns substantz.

INGWER.

So ist des ingwers eigenschafft
 205 Mit hitzigung feuchten der crafft.
 Sterckt wol den magen vnd behendt
 Eins mercket welchen der soden prent.
 Der es mit saltz ein tzeynn ingwer
 Vnd trinck als paldt dar auff nit mer.

- Vnd wem der turst vil leides thu
 Der keü dem ingber süssholcz zu
 Ingber zu fischen sint gesunt
- 225 Dem sie mit kelt sünst schaden dunt
 Wer ingber kocht in süssem wein
 Dürn feigen vnn clein weinperlein
 Vnn drincket das warm spat vnn fru
 Gewint vor kallter husten ru
- 230 Die lung vnd leber hirn vnn herczen
 Sünst vngestömi precht vnn smerczen
 Vnn when die amacht vil beswert
 Wirt auch von disem trunk ernert
 Überzogen vnn conficirt
- 235 Er die vnn ander hilff gepirt.

PFEFFER.

- Die eigenschafft der pfeffer peid
 Ist gar ein zimlich vnterscheid
 Doch hat der lang von feüchten me
 Den pesten zu erweln verste
- 240 Das ist der gancz der vol der swer
 Der löchret leicht crafftloss vnn ler

- 210 Vnd wem der durst vil leides thu
 Der kew den ingwer vnd suss holtz tzu.
 Ingwer tzu fischen ist gesundt
 wan sie mit kelt sunst schaden thundt.
 wer ingwer kocht mit sussem wein
- 215 Dar in veigen vnd klein weinperlein.
 Vnd trinckt das warm spadt vnd frue
 Der gewint vor kalter husten rue
 Die lungen leber hirnn vnd hertzen
 Sust vngestumer mecht vnd schmertzen.
- 220 Vnd wen dy amacht vil beschwert
 Der wirt auch mit disem tranck ernert.
 Doch vbertzogen vnd conficirt
 Er die vnd ander nutz gepirt.

PFEFFER.

- Die eigenschafft der pfeffer pede
- 225 Ist gar ein tzimlich vnterschede.
 Doch hat der lang von feuchten me
 Den pesten tzuerwelen verste.
 Das ist der gantz der schwer
 Der leicht kraflos lochert vnd ler.

- Hiezt fast zeücht zu dut auff verzert
 Das sperma vnn flegma er dert
 Pringt lust zu essen sterckt die deüung
 245 Vnn gipt der swachen prust erfreüung
 Feüchten husten vnn grobe wind
 Stillt er vnd hellt den pauch mit lind.

PFIRSING VNN WEISCHEL KERN.

- Die pfirsing oder weischelkern
 Find ich vast einer krafft bewern
 250 Das griss vnd auch den harm zu treiben
 Sunst merk ich nicht besonders schreiben
 Dan so man sie auch überzeücht
 Hat mich ir meldung gut bedeücht
 Vnn sunder darpey zu veriehen
 255 Hab ich von pfirsingkern gesehen
 Gschelt zumischt gsoten in wein
 Vnd eim verwunten geben ein
 Versert mit eim giftigen waffen
 Der weder ruen mocht noch slaffen
 260 V tag vnd nacht vor grossem smercen
 Vnn drang die giffit im zu dem herczen

-
- 230 Hitz fast tzeucht tzuthut auch vertzert
 Flegma vnd das sperma erdert.
 Pringt lust tzu essen. sterckt die dewung
 Vnd gibt der schwachen prust erfrewung
 Den feuchten husten vnd grob windt
 235 Stilt er vnd helt den pauch doch lindt.

PFIRSING VND WEICHSELKERN.

- Dy pfirsing oder weichselkeren
 Findt ich fast einer kraft beweren.
 Das gris vnd auch den harm tzu treiben
 Sunst merck ich nicht besonders schreiben.
 240 Doch so man sie auch obertzeucht
 Hat mich ir meldung gut bedeucht.
 Vnd sunder dobey tzueriehen
 Hab ich von pfirsingkeren gesehen.
 Geschelt tzumischt gesoten in wein
 245 Und eim verwunnten geben ein.
 Versert mit einem vergiften waffen
 Der weder ruen mocht noch schlaffen.
 Funff tag vnd nacht vor grossem smertzen
 Vnd trang die giffit im tzu dem herczen.

- Vnn so schir er das dranck enpfing
 Die giffit im prunen von im ging
 Den mererteil vnn durch den sweiss
 265 Warm zugedeckt gedruncken heiss
 Vnn dranck auch drey tag anders nicht
 Mercks wer weiss wo ess not geschicht.

FENCHEL SAMEN.

- Fenchel samen der drücket ser (drücknet?)
 Die milch vnn menstruum mert er
 270 Scherfft die gesicht vnn pricht den stein
 Dut die verstopfung auff gemein
 Darvm er für die gelsucht zimpt
 Die er durch sülich öfning hin nimpt.

MUSCAT PLÜ.

- So hot sülich krafft die muscat plü
 275 When die plutspeyung zu ser mü
 Vnn wer ein grimen pauch flus hab
 Also das er die derm im schab
 Das alles erczeneiet er
 Vnn heillt inwendige geswer

- 250 Vnd so schir er das tranck entpfing
 Die giffit im prunen von im ging.
 Den meren teil vnd auch im schweyß
 warm tzugedeckt getruncken heiss.
 Vnd tranck auch drei tag anders nicht
 255 Merckt wer wais wo es not geschicht.

FENCHELL.

- Fenchelsamen trucket sere
 Das menstruum vnd die milch furdert ere.
 Scherpfft dy gesicht vnd pricht den stein
 Thut dy verstopfung auff gemein
 260 Darumb er für die gelsucht tzympt
 Die er durch solche offnung hinnympt.

MUSCHKATPLUE.

- So hat solche craft dy muschkatplue
 wan die plutspeyung tzu sere mue.
 Oder ein scharffen pauchflus hab
 265 Also das er die derm im schab.
 Das alles ertzeneiet er
 Vnd heillt dye ynwendigen geschwer

- 280 Er küllt das hercz erfrischt das plut
 Hiemit pit ich eüch hapt fürgut
 Hinfür ich weiter mein zu graben
 Was retich kren vnn senff krafft haben
 Zwifel knoblach aschlach salat
- 285 Die man pey ander speis gern hat
 Vnn mancherley obs in der sum
 Wie ich an dis confect puch kum
 Ist drum es wart mir tragen ab
 Wers aber vor getrucket hab
- 290 Weiss ich nit dan fast falsch es was
 Zu kurcz zu lang vnn über das
 An gar vil reymen vngerecht
 Auch das es nimant irrung precht
 Übt es mich das zu trücken ser
- 295 Also spricht hans folcz barwirer.

*Erkuekt das hertz. erfrischt das plut
 Hyemit pit ich euch habt vergut.*

- 270 Vnd ein news selichs iar dartzu
 Mit willigen dinsten spat vnd fru.
 Nicht weiter ich die dinge erkler
 Spricht hans foltz tzu nurnberg barbirer.

1485.

E x p l i c i t.

- 280 Er küßt das Herz, ertrinkt das Blut in sich zu neu
Hiermit ist ich auch fertig, denn ich bin
Hinter ich weiter mein zu geben, lassen mich
Was reich kren von schiff kralle haben, lassen mich
285 Die man bei ander speis geist hat, ist er nicht
Von mancherley oß in der arm
Wie ich an die coctus puch kinn
Ist drum es wart mit tragen ab, so es sein
Wers aber vor geirrt hat, hab ich mich mit ihm
290 Weiss ich mit dem fast faher, es was ich nicht
Zu kren zu lang von über dem, so es sein
An gar vil reymen vageret, so es sein
Auch das es nimmert, so es sein
Ist es mich das zu trinken sei
295 Also spricht hant solch barner,
1487
- 300 Ich küßt das Herz, ertrinkt das Blut in sich zu neu
Hiermit ist ich auch fertig, denn ich bin
Hinter ich weiter mein zu geben, lassen mich
Was reich kren von schiff kralle haben, lassen mich
305 Die man bei ander speis geist hat, ist er nicht
Von mancherley oß in der arm
Wie ich an die coctus puch kinn
Ist drum es wart mit tragen ab, so es sein
Wers aber vor geirrt hat, hab ich mich mit ihm
310 Weiss ich mit dem fast faher, es was ich nicht
Zu kren zu lang von über dem, so es sein
An gar vil reymen vageret, so es sein
Auch das es nimmert, so es sein
Ist es mich das zu trinken sei
315 Also spricht hant solch barner,
1488

ANONYMOS HEPI BOTANON.

ANONYMI CARMEN GRAECUM

DE HERBIS

E CODICE VINDOBONENSI AUXIT

CUM GODOFREDI HERMANNI SUIQUE EMENDATIONIBUS

EDIDIT

ET

SCHOLIA ANTIQUA ADJECIT

JULIUS SILLIG

A. M.

ANONYMUS HERI BOTANUS.

ANONYMI CARMEN GRAECUM

DE HERBIS

E CODICE VINDOBONENSIS AULIC.

CUM GODEFRIDI HERMANNI SUISGUE EMENDATIONIBUS

EDIDIT

ET

SCHOLIA ANTIQUA ADIECIT

JULIUS SILLIG

A. M.

LUDOVICO CHOULANT

MEDICINAE DOCTORI ET PROFESSORI

S. D.

JULIUS SILLIG.

Quum abhinc annos fere tres, Vir Praestantissime, de Macro a Te edendo aliisque carminibus minoribus huic adjiciendis sermonem mecum institueres, simul petebas, ut si forte haberem, quae ad carmen poetae Graeci de virtutibus herbarum vel emendandum vel illustrandum conferrent, ea Tecum communicarem, ut illis in editione hujus carminis paranda uti posses. Legi igitur carmen quod mihi antea nonnisi ex Hermanni Viri Summi dissertatione de Orphei Argonauticis Tuoque ipsius libello de bibliographia medicorum veterum p. 81 innotuerat, ac multis magnisque difficultatibus impeditum sensi. Mirae enim corruptelae, quibus librariorum negligentia et inscitia illud deturpavit, quamquam per se satis molestae ab eo tractando facile deterrere poterant, molestiores etiam evaserunt, quod ad has mala correctorum sedulitas accessit et ipsum carmen in eorum numerum referendum est, quorum, ut Hermanni verbis (Opusc. IV. p. 208) utar, „emendatio est „difficilis propter genus dicendi inflatum et abundantiam „inutilium verborum, in qua si quid corruptum est, fere „quae potuerint scribi, permulta occurrunt critico, latet „autem, pari iure omnium, quid debuerit“. Neque magis invitabat ipsa materia et argumentum carminis non tam medici quam mystici et ab homine perquam superstitioso conscripti, ut qui Rufo Ephesio id adscripserunt, vel paucos hujus viri doctissimi hexametros a Galeno T. XII. p. 425 ed. Kühn. servatos legisse non videantur. Hinc natae dubitationes, anxietas, tergiversatio. Tu tamen colloquiis nostris familiaribus mentem meam semper ad illud revocabas, animum erigebas, periculum facere iubebas, ut non amplius habens qui me excusarem tandem Tibi cederem

et rem aggrederer. Licet enim illo tempore variarum occupationum moles paene me obrueret, quippe cui carmina Virgilio vulgo tributa absolvenda et Plinii mei editio minor nuper inchoata strenue curanda esset, nolui tamen parum officiosus erga Te videri. Scis, Choulanti optime, quantopere ab illo inde tempore, quo nos alter alteri innotuimus, Te amaverim, cujus amoris, si non magnum, saltem aliquod documentum Tibi dare dudum optabam. Usus sum igitur occasione ultro mihi oblata, provinciam a Te datam accepi et apparatu critico qui tum perexiguus fuit, collecto verbis poëtae emendandis me accinxi. Processit opus et iam quae meditando extuderam, traditurus Tibi eram, quum Carolus Weigelius, medicus apud nos gratiosissimus (meministi autem, cui haec verba accepta referam!), quem ineptus dicar, si laudibus extollere velim, mihi de carmine Graeco, in quo tum totus eram, cum eo confabulanti varias lectiones ex notissimo Codice Constantinopolitano-Vindobonensi a se excerptas ultro offerret. Quae insignis Viri Eximii benevolentia quanto gaudio me perfuderit, non est quod Tibi in memoriam revocem, quem de optimo illo munere certiorum facere haud cunctabar. Quum enim reputarem, hunc esse illum ipsum codicem, quo Sprengelius nuperrime in Dioscoride edendo usus est (v. hujus praefat. T. 1. p. XVIII.), praevidebam, quantus fructus in carmen nostrum inde redundaturus esset, quam spem, simulatque ipsam collationem a Weigelio accepi, non modo impletam sed multum superatam vidi. Quamquam enim codex Vindobonensis, literis quidem uncialibus, negligentissime est exaratus et praeterea ex verissimo Hermanni judicio multis in locis non melior est editione Aldina, imo ambo libri aequae sunt corrupti, aequae interpretamentis pleni, aequae correctorem experti, quapropter ex se invicem supplendi emendandique fuerunt, tamen haud exiguum locorum numerum partim restituit, partim viam qua restitui possint monstrat, lacunas quoque in editione Aldina haud paucas explet (vss. 69 sqq., 131 sqq., 160. 189) et duo integra capita (vss. 191—215) cum scholiis ad tertium deperditum primus adjicit, unde factum est, ut carmen nostrum aliquanto emendatius et auctius quam ferebatur, legi possit. At sic etiam plurimis in locis genuina manus poetae desideraretur, nisi singulari fortuna contigisset ut ab eo viro restitueretur, quem spiritum Graecum totum imbibisse omnes consentiunt, Godofredo Hermanno, qui, cum ei nuper repertum illud coram exponerem, non reticens quam multa etiamnum superessent emendanda,

quae propter ingenii infirmitatem intacta relinquere coactus sim, ea qua est liberalitate statim operam suam ad persananda carminis verba mihi obtulit et paullo post fasciculum emendationum ingeniosissimarum misit, quas una aut altera excepta, ubi ipse certi quid statuere dubitaverat, omnes in textum recepi. Ita demum res confecta, et Hermannō unice lectores hujus carminis debent, si iam illud intelligere possunt, quod hucusque non ita facile fuit. *Μεγάλη χάρις αὐτῷ!* — Fundum autem meae editionis exemplum Aldinum (A.) ita esse volui, ut ubi nulla ex eo varietas lectionis enotata invenitur, idem in mea quod in Aldina editione exstet; de codice Vindobonensi (B.) tum demum iudicium ferre licet, ubi nominatim laudatur; hoc tamen scias velim, Weigelium in lectionibus excerptendis editione Rectorio-Fabriciana usum fuisse. Adjeci porro omnes Rectorii conjecturas, quae plerumque in emendandis erroribus typographicis ab Aldo commissis versantur, et scholia sive potius paraphrasin pariter auctam atque emendatam, quam rei criticae aliquoties utilem cognoveram. De carminis auctore dicere si vellem, acta agerem, cum Tu ipse, Vir amicissime, in libello supra laudato hanc materiam cum ea, qua omnia facere soles cura et doctrina pertractaveris. Hoc tantummodo memoratu dignum videtur, poetam nostrum dialectum sibi finxisse, quae Ionicae est similior quam ei Ionismo quo ceteri poetae uti solent.

Haec ipsi editioni praemittenda videbantur, quae ut tersior prodeat, Hermanni opus est. Huic igitur, si ea Tibi arridet, gratiae sunt agendae, meque certe ut interpretem illius voluntatis amare perge. Vale. Scribebam **Dresdae Prid. Kal. Februarias MDCCCXXXII.**

ΑΝΩΝΥΜΟΣ ΠΕΡΙ ΒΟΤΑΝΩΝ.

[α'. Χαμαίμηλον.]

* * *

- 1 Τοὺς δὲ πυρέσσοντας τὸ χαμαίμηλον θεραπεύει
 Σὺν ῥοδίνῳ λεῖον τετριμμένον, ὠφέλιμον δὲ
 Τοῖς μετριάζουσιν τὸ φυτόν, φύεται δ' ἐπὶ θιναῖς
 Τὸ βραχὺ καὶ κάλλιστον, ὃ βαστάζουσιν ἰητροὶ
 5 Ἀρχομένον θέρεος, μέγας ἥλιος ἤνιχ' ὁδεύη,
 Ἑβδομον ἱππεύσας τετράζυγον ἄντυγα πώλων.

[β'] Ῥάμνος.

- Ῥάμνον ἔχειν πανάκειαν ἐν οἴκοισιν πανάριστον
 Φυομένην φραγμοῖσιν ἄκανθαν λευκοπέτηλον.
 Ὄρου δ' ἐστὶ φυτόν· τὸ δὲ σύμφορον ἐστὶ βροτοῖσιν,
 10 Βαστάζειν τότε ῥάμνον, ὅταν φθίνουσα σελήνη
 Δέρχεται πάντεσσι βροτοῖς κατὰ μακρὸν Ὀλυμπον.
 Κρημναμένη δύναται γὰρ ἀποτρέψαι κακότητος

1—6 Hi versus exstant etiam inter notha ap. Dioscor. Sarac. p. 476. Nihil de iis enotatum est ex B.

1 δὲ addidi ex coniectura. Post *θεραπεύει* erat comma; sed v. Dioscor. III. 144. — 3 *μετριάζουσιν* explicuit Rentorfius per locum Menandri ap. Phrynich. p. 425. (Meineke fragm. inc. 448. p. 297.) — *θιναῖς* Saracenus. *θηνοῖς*, A. Hesychius p. 1719. *θιναί*, ψάμμοι καὶ ὑψηλοὶ τόποι. Dioscor. I. 1. *φύεται ἐν τόποις τραχεῖσι καὶ παρὰ τὰς ὁδοὺς*. — 4 *βαστάζουσιν*, v. Plin. N. H. XXII. 21. laudante Rentorfio. — 7 *ἔχειν*, Herm. Orph. p. 750. *ἔχει*, vulgo. — *πανάκειαν*, Hermannus. *πανάκεια* vulgo. — *οἴκοισιν*, Rentorfius; vulgo *οἴκοισι*. — *πανάριστον*, Hermannus. *παναρίστην*, A. — 8 *λευκοπέτηλον*, Hermannus. *εὐπετάλειαν*, A. *ἀκανθηαν πεταλιαν*, B. „Enumerabantur variae appellationes rhamni, in quibus est *λευκάκανθα* ap. Dioscor. I. 119. *Εὐπετάλεια*, vox per se suspecta, non alibi invenitur. Nam praeter hunc locum si in nova ed. Thesauri Stephaniani Vossium ad Barnabae epistolam c. 7. memorari videris, parce operae inspiciendi libri: affert enim Vossius hos ipsos versus“. Hermannus, qui praeterea hunc versum e duobus conflatum putat, ut verba *φυομ. φραγμ.* ad priorem et *ἀκ. λευκ.* ad posteriorem pertinerent. — 9. *ὄρου*, v. Meineke ad Euphor. p. 126. — *τὸ δὲ*, Hermannus, „quod autem utile hominibus, hoc est, tum colligere rhamnum“. — *σύμφορον*, B. *σύμπορον*, A. — 10 *οτα*, B. — 12 *Κρημναμένη*, in foribus. Ita Rentorfius. — *ἀποτρέψαι*, Hermannus. *ἀποστρέψαι*, A.

- Φαρμακίδων τε κακῶν καὶ βάσκανα φῦλ' ἀνθρώπων.
 Πρώτη γὰρ μακάρων ἐχρήσατο τῇδε φυτεία
 15 Πάλλας Ἀθηναίη κούρη Διὸς αἰγιόχοιο,
 Πάλλαντα κτείνασα μάχαις κρατερῇφι βίηφι
 Τῆμος ὅτ' ἀθάνατοί τε θεοὶ θνητοὶ τε Γίγαντες
 Σύμβalon εἰς ἔριδα κρατερὴν κάρτιστοι ἐόντες.
 Πανδερκῆς δ' ἄρ' ἔπειτα θεὰ Νέμεσις πολύμορφος
 20 Καὶ νηοὺς ἐκάθηρε θεῶν καὶ ἀγάλματα ῥάμνῳ.
 Θρέμματα γοῦν νέποδάς τε καλὸν φυτὸν ἔστι φορῆσαι
 Πρὸς τε πόνον κεφαλῆς καὶ δαίμονας ἡδ' ἐπιπομπάς.
 Πάντα γὰρ ἰήσαιτο βροτοφθόρα φάρμακα λυγρά.

[γ'] Ἀρτεμισία μονόκλωνος.

- Ἀρτέμιδος βοτάνην δὲ συνώνυμον αἰῶ, ἐπιφώσκειν
 25 Ἡελίου μέλλοντος ἐπὶ χθόνα φέγγος ἐρυθρόν,
 Ἦντινα τοξότιν ἄνδρες ἐφήμισαν ἢ βοτρυνίτην,
 Πασιθέην δ' ἕτεροι χαρίτων στέργηθρον ἔχουσιν
 Οἱ δ' ἕτεροι λυκόφρον φιλοπάννυχον ἀγροῖῳται
 Ἀθανάτης καλέουσι, φυτὸν μέγα δῶρον ἔχοντες.
 30 Λύει γὰρ κόπον ἀνδρὸς ὁδοιπόρου, ὅς κ' ἐνὶ χέρσιν

13 κακῶν, B. κακοῦν, Rentorfius. — φῦλ', e coniectura. φύλλ', A. B. — 14 μακάρων B. Rentorfius. μακάρον, A. — χρήσατο, B. γ' ἐχρήσατο, A. — 17 θνητοί γε, Rentorfius. — 18 κρατερῇ, B. κάρτιστοι, Rentorfius. κρατιστοι, B. κράτιστον, A. — 19 πανδερκῆς, Rentorfius. θεὰ, A. B. θεός, Rentorfius. — 21 νέποδας dedi ex coniectura; v. Kiessling. ad Theocr. Id. 17, 25. legebatur νῆας, ex vs. 20. corruptum. De rebus animatis sermonem esse, docere videntur priora verba versus sequentis. Convenit hanc herbam ferre pecudes et liberos, i. e. appendi iis fascini instar. „Ineptum est γοῦν, omninoque male conclusa ratio ex praecedentibus, nisi ante hunc versum nonnulla exciderunt. Tum autem legendum esset Θρέμματα τοῦτο δ' ἔκαστα. Sed quum ante fores suspendi consueverit, verisimilius est scribendum esse, δώματά τ' οὖν νῆας τε“. Hermannus. — φορῆσαι, Rentorfius. φορῆναι A. B. — 23 ἰήσαιτο, Hermannus. ἰάσατο, A. ἰήσατο, Rentorfius. ἰάσαιτο, Spitznerus de versu heroico p. 41. coll. vs. 127. — Μονόκλωνος ἀρτεμιδος τοξίτις ἢ βοτρυνίτης, B. — 24 δέ, e coniectura. τε A. Ceterum quid sibi velit Rentorfii coniectura Ἀρτέμιδος, nescio. — 26 Ἦντινα, e coniectura; ἦν τινα, A. — τοξότιν, Hermannus. τοξίτην, A. — βοτρυνίτην, Rentorfius. — 27 Πασιθέην, e coniectura. Πασσιθέλην, A. — 28 λυκόφρον, Hermannus. λυσικόπον ἢ, A. Cfr. Dioscor. III. 117. Ego conieceram λυσικόπον τήνδ' ἢ propter vs. 30. — 29 Ἀθανάτης, B. quod de Diana recte interpretatur Hermannus. Ἀθανάτην, A. — 30 ὁδοιποροῦντος εἰν χέρσιν, B. unde nostrum restituui. ὁδοιπόρου ἦν ἐν χεῖρεσσι, A. Λύει, Rentorfius, omittens praeterea ἐν.

- Τὴν μονόκλωνον ἔχῃ· περὶ δ' αὖ ποσὶν ἔρπεται πάντα
 Φεύγει, ἣν τις ἔχῃ ἐν ὄδῳ, καὶ θάσματα δεινά.
 Αἷμα δ' ἐπισκιῶσθ' ἐπὶν ἄρθροισιν ἐλάσση
 Κλῶνας ἐλὼν μῖξον ῥοδίνῳ, ζέσσας ἐνὶ χύθρῳ.
 35 Χρῖε δὲ τὸν κάμνοντα τόπον μέλλοντος ὑπνώσσειν,
 Κεῦθ' ἀπαλλάξεις ἀλγήματος ἐκ μεγάλοιο.
 Ὑστερικάς τε γυναξὶν ἄγαν σωτήριον ἐστίν,
 Στραγγουροῦντά τε παύει ὀπισθοτόνοιό τε ῥῆγμα
 Πάντα δ' αἰ νοσοεργὰ πάθη στέλλονσα διώκει.

[δ'] Πενταδάκτυλος.

- 40 Αὐτίκα δ' Ἑρμείω τὸ δάκτυλον αἶρε χλοανθές
 Πενταπετές, διόπου δόσιν Ἑρμέω πᾶσιν ἄρωγόν, —
 Τὴν καὶ ὄνειροδότειραν, ἐπεὶ καὶ θέσφατα πάντα
 Θνητοῖς ἀνθρώποισιν διείρατα καλὰ προφαίνει.
 Πάντα γὰρ ἀλθήσαιο πόνον φορέων περὶ σῶμα,
 45 Ὀφθαλμῶν δέ τε πᾶσαν ἄμ' ἐξοίσειας ἀνίην.
 Χοιράδας, ἀντιάδας, σταφυλήν, οἶδημ' ὑπόγλωσσον,
 Ἄρθρα τε καὶ νέρων ὀδύνας καὶ ἔρκος ὀδόντων
 Ψώραν τ' ἐξακέσαιο βροτοφθόρον ἐκ κακότητος,
 Καὶ λοχίων ἔμμηνα κατασπασθέντα γυναικῶν.

31 ἔχῃ, A. εχοι, B. — 32 ἣν, A. quod probat Hermannus. —
 αἷμα δε οἰς σκιρῶσθ' B. — 33 δ' inseruit Hermannus Orph. p. 750 ex scholiis.
 34 μῖξον, ego scripsi. μίξον, A. — ζέσσας ego restitui. ζέσας, B. δῆσας, A. ζήσας, Rentorfius. Cfr.
 Buttmann. Gr. ampl. I. p. 399. — χύθρῳ, Rentorfius, probante Hermanno.
 κύθρῳ, A. Praeterea legebatur δ' ἐνὶ, ubi particulam Hermanni iussu
 sustuli. — 35 Χρῖε δὲ, Hermannus. σύγχρῃ, A. — τόπον, Herman-
 nus, qui alia coniecerat in Orphicis p. 751. — μέλλοντος, Hermannus.
 μέλλοντα, A. — ὑπνώσσειν, Hermannus. ὑπνώττειν, A. καθευ-
 δειν, B. — 36 Κεῦθ' B. Καὶ εὐθὺς, A. Καὶ omiserat Rentorfius.
 — 38 στραγγουροῦντας τε, A. Correxuit Rentorfius. — 39 διώ-
 κει, B. διώκειν, A. — 40 τὸ δάκτυλον, e coniectura. τριδάκτυ-
 λον, A. Cfr. Dioscor. IV. 42. οἱ δὲ ἰεροδάκτυλον. — χλοανθές, Ren-
 torfius. κλοανθές, A. — 41 Πενταπετές, B. πενταετές, A. — διό-
 που δόσιν, Hermannus. διόπου, A. — Ἑρμέω, Hermannus. Ἑρ-
 μάταν, A. — ἄρωγόν, B. ἄρώγει, A. — 42—43 parenthetice sunt
 sumendi; oratio enim statim a vs. 41. ad vs. 44. procedit. ὄνειροδό-
 τειραν, finxi et reposui. ὄνειροδότιον, A. — καὶ, Hermannus. κατὰ,
 A. — 44 ἀλθήσαιο, B. ἀθλήσαιο, A. — 45 πᾶσαν ἐξ ητογε
 ιασαν εἰνῃ, B. Formam ἐξοίσειας nec Lobeckium ad Phrynich. p. 733
 nec Buttmannum gr. gr. II. p. 247 memorasse notavit Hermannus. — 46
 οἶδημ' ὑπόγλωσσον, Hermannus. „Is morbus vocatur ὑπογλωσσίς.“
 ὅσα δὲ ὑπὸ γλῶσσαν, A. — 48 ἐξακέσαιο, A. ἐξανιατο, B. — 49
 κατασπασθέντα, scholia et Rentorfius. καταπασθέντα, A.

- 50 Ἐν δ' ὕδατι λιαρῷ προσκλυζομένη παλάμαισι
 Πρὸς τε φόβους καὶ βασκοσύνας καὶ δαίμονας ἐχθροὺς
 Ἔστιν ἄκος πανάριστον, ὅθεν καὶ λάμβανε ποίην
 Μήνης αὐξομένης φαισιμβρότου, ἡελίου τε
 Ἀντέλλειν μέλλοντος ἐπὶ χθόνα φέγγος ἐρυθρόν.

[ε'] Περιστεραί.

* * *

- 55 Πρὸς τὰ Κυθήριδος ἔργα θεῆς κυδρεῖς Ἀφροδίτης.
 Τρυγόνιον τόδε πάντες ἐπιχθόνιοι καλέουσιν,
 Ἄλλοι δ' ἀρσενικόν τ' ἰδ' ἀριστερεῶνα τὸν ὀρθόν,
 Ὑπτιον αὖθ' ἕτεροι χθαμαλὴν ἐπὶ γαῖαν ἐφέρπον.
 Δοιοὶ γὰρ περὶ νῆας ὁμοιότατοι πετάλοισιν.
 60 Ὀρθὸς μὲν τείνει νεύρων φύσιν εἰς Ἀφροδίτην,
 Ὑπτιος ἐννάζει, δύναμις δ' αὐτοῖσι μεγίστη.
 Εὖ δ' ἐθέλης ὁπότεν πόνον ὀφθαλμῶν ἀκέσασθαι,
 Ἀμματίσας περὶ σῶμα περιστερεῶνα τὸν ὀρθόν
 Ἡελίου κόσμον τὸν ἀτέρμονα κυκλώσαντος,
 65 Παύσεις ὀφθαλμοῖο δυσανγέας ἀμβλυνητῆρας.
 Καὶ κεφαλῆς πόνος ἐν ταύτῃ παραχοῆμα μειοῦται,
 Καὶ κόπον ἐξελάσαι δυνατὴ τριφθεῖσα μετ' ὄξους.

50 *ἐν*, A. B. *ἐιν* Rentorfius. — δ' inseruit Hermannus ex scholiasta. *λιαρῷ*, B. *χλιάρῳ*, A. — *προσκλυζομένη*, A. B. *προσκλυζομένη*, Rentorfius. — 51 *βασκοσύνας*, A. Correxuit Rentorfius. — *ἐχθροὺς*, e coniectura. *ἐχθρόν*, A. *ἐχθρος*, B. cfr. vs. 130. — 53 *Μήνης*, Rentorfius. *αὐξομένης*, A. *ἡελίου*, Rentorfius. *ἡλίου*, A. Laudat Hermannus versum 129. — *Ἦπτιος ὀρθος* B. Initium huius capituli perit, unde lacunae signum apposui. — 55 *Κυθήριδος* — *Ἀφροδίτης*, v. Passow. ad Musaeum p. 175. Adde Epit. Iliad. Homer. 309. — 56 *Τρυγόνιον*, Rentorfius. *τριγόνιον*, A. — 57 *Ἄλλοι δ' ἀρσενικόν*, οἱ δὲ *περιστερεῶνα*, A. *Ἄλλοι δ' ἀρσενικόν οἱ δ' ἀριστερεῶνα τὸν ὀρθόν*, B. unde quae coniecit Hermannus, in textu reposui. Alia proposuerat Orph. p. 751. De *ἀριστερεῶν* v. Interpp. ad Hesych. s. h. v. — 58 *Ἦπτιον αὐθ'*, e coniectura. *ὑπτιον δ' αὐθ'*, B. *ὑπτιον δ' αὐθ'*, A. — *ἐφέρπον*, Hermannus „ut participium ad *τρυγόνιον* referatur. Alioqui scribendum esset, *χθαμαλὴν ὅτι γαῖαν ἐφέρει*, quod minus verisimile.“ *φιλεργόν*, A. — 60 *τείνει νεύρων* e coniectura. *τίνειν νεύρων*, B. *τείνειν εὐρῶν*, A. — 61 *ἐννάζει*, B. — 62 *ἐθέλης ὁπότεν*, reposui suasu Hermannī, qui maiori transpositione verborum uti voluit Orph. p. 717, quum vulgo legeretur *ὁπότεν ἐθέλης*. Cfr. vss. 77, 134. *ἐθελοῖς*, B. — 64 *ἀρτεμονα*, B. — 65 *ἀμβλυνητῆρας*, Rentorfius. — 66 *Και*, B. *Ἐκ*, A. — 67 *ἐξελάσαι δυνατὴ*, B. sc. *βοτάνη*, *ποίη*. *ἐξελάσσει πάντη*, A. *ἐξελάσει*, Rentorfius.

Χοιράδα δ' ἀντιάδας τε καλῶς παύει παραχρῆμα,
 Ἔσθ' ὅτε τοι γαῦρος χαρίτων, στέργειν τε γυναῖκας
 70 Τεύχειν τ' εἰς φίλιαν δύναμιν κοίταις παρέχουσα.
 Φρικάζῃ δ' ὁπόταν τις ἀνὴρ, βοτάνης ἀπὸ ταύτης
 Κλῶνας ἐλὼν κάμνοντος ἐναντίος ἴστασο μοῦνον,
 Κεῦθ' ἀπαλλάξεις τὸν δαίμονα μηκέτ' ἐπελθεῖν.

[5] Περὶ δικτάμνου μικροῦ.

Δίκταμνον βοτάνην αἶρειν ἐπιβάλλεο, κοῦρε,
 75 Φροντίδι, ἀθάνατοι τὴν αὐτοὶ θέσπισαν ἡμῖν,
 Ὡς εἰδῆς δύναμιν βοτάνης, καὶ χρήσιμα ἔργα.
 Δικτάμνον γὰρ ἐπὴν αὔον, δέμας ἐν παλάμαισι
 Τρίψας ἀλφειτοειδές, ἐνιστάξης Διόνυσον
 Κουρήτων μακάρων ὑπερασπίζοντα πρεπόντως,
 80 Καὶ νεβροστολίσσης, ἔξεις περὶ σῶμα προσάψας
 Νίκης ἀμίμητον πρὸς κνώδαλα πάντα τὰ γαίης.
 Ἰητροὶ δ' ἅμα πάντες, ὅσοις σωτήριόν ἐστι,
 Βασιάζοντες ἔχουσιν ἐν ἄγγει πρὸς τὰ μαδαῖα
 Ἑλκη, καὶ μυσαρὰς δὲ νομὰς πληροῖ προκαθαῖρον.

68 χοιράδα δ', Hermannus. χοιράδας, A. — καλως, B. πάσας, A. — τε, omittit B. — 69 Ἔσθ' ὅτε e coniectura. Ἔσθ' ὅδε, A. Masculinum ferri nequit propter παρέχουσα vs. sq. — χαρίτων, A. — στέργειν τε γυναῖκας primus addidi ex B., in quo fuit στεργειν δε γυναικας. In A. lacuna. — 70 δυναμιν, B. δυνάμεις, A. Penthemimeris ultima deest in A. Hermannus hic versus cum priore ita scribendi videntur:

ἰσθλὴ δ' οὗ γαύροις χάριτι στέργειν τε γυναῖκας,
 στείχειν τ' εἰς φίλιαν, δύναμιν κοίταις παρέχουσα.

„Coniungenda οὗ γαύροις χάριτι“. — 71 κοιζει, A. — τῆς βοτάνης, A. — ἀπο ταύτης, B. Desunt in A. — 72 Κλῶνας ἐλὼν, desunt in A. — μοῦνον, Hermannus. μοῦνος, A. „modo — et statim“. — 73 ἀπαλλάξης, B. — ἐπελθεῖν, Rentorfius. ἐλθεῖν, A. — Δίκταμνον μικρὸν ἀσπερμον. — 75 Deest in B. ἀθάνατοι τὴν, Hermannus, qui aliter coniecerat Orph. p. 751. ἀθανάτη ἦν, A. — 76 εἰδῆς, Hermannus. εἰδῶς, A. — βοτάνης, Hermannus. βοτανῶν, A. — 77 ἐπὴν, Hermannus, coll. vs. 198. ὅταν, A. Alia protulerat Vir Summus Orph. p. 717. — 78 ἐνιστάξης, Hermannus qui praeterea interpunctionem, qualis nunc legitur, restituit; coll. vs. 88. ἐνιστάξεις, A. ἐνιστάξεις, Rentorfius. — 79 μακάρων, A. — 80 νεβροστολίσσης αἰ εοῖς, B. De illo verbo v. Intpp. Hesych. II. p. 661, 10. Lobeck. ad Soph. Aj. p. 351. Phryn. p. 625. In seqq. vide an αἰοῖς legas omissio ἄν, „lucraberis“. — 81 τὰ, om. B. — 83 ἄγγει, Hermannus. ἄγγει, A. — μαδαῖα, B. — 84 μυσερας, B. προκαθαίρων, B.

- 85 *Κὰν σκόλοπες θραυσθῶσιν ὑπ' ἵχνεσιν ἢ περὶ σῶμα,
Πάντα τόπον κατάπλασσε καὶ αὐτόματος προφανεῖται,
Καὶ σπληνὸς πόνος ἐν ταύτῃ παραχρῆμα μειοῦται
Ξηρῇ κοπτομένῃ· καταπλάσσοις δ' ἄλφιτον ὥσπερ.
Καὶ κεν ἐνὶ κρυφίμοισιν ἀναγκαίοις τε τόποισι*
90 *Φλεγμαίνοντα πάθῃ καταπλάσμασι τοῖςδ' ἀκέσαιο.
Εἶαρι δ' αἶρε πόην καὶ καύματι καὶ φθινοπώρῳ.*

[ζ'] *Περὶ Ἑλελίσφακον.*

- Ῥιζεῖον τόδε πάντες ἐπὶ χθόνα ναιετάοντες
Ἀνθρώποι κλήζουσ' ἐλελίσφακον, οἱ δέ τε θεῖον.
Λύει γὰρ ψυγμὸν κακοτέρμονα βῆχά τ' ἀνιγρὴν,
95 Πάντα θ' ὅσ' ἀνθρώποις πέλεθ' ἔλκεα καὶ κακοποιὰ
Μιγνύμενον ῥοδίνοιο λίπει κηρῷ τε βραχέντι
Ἰᾶται, σπληνὸς τε πόνον λειεντερίην τε
Πινόμενον μέθυος πολιοῦ πρὸς ἰσοῤῥεπὲς ἄχθος.
Τοὺς δ' αἰμοπτυϊκοὺς προποτιζόμενον θεραπεύει,
100 Πρὸς δὲ γυναικείους κόλπους καὶ πάντα λοχεῖης
Μωλυθεῖσα πυρὶ σμαλερῷ ἔμμηνα καθαίρει.
Αἱ μυσαραὶ δὲ γυναικες ὅσαι κακὰ μηχανοῶνται*

85 *θραυσθῶσιν*, B. *ὑπ'*, om. B. — *ἵχνεσιν*, Rentorfius. *ἵχνε-
σον*, A. *υχνεσιν*, B. — 88 *ξηρῇ κοπτομένῃ*, Hermannus e scholiis.
ξηρὴ κοπτομένῃ, A. — *καταπλάσσοις δ'*, Hermannus. *καταπλάσ-
σεται*, A. — 89 *κεν ἐνὶ*, Hermannus. *κεντοῖς*, A. unde ego τὰν τοῖς
coniecera suffragantibus scholiis. — 90 *τῆςδ'*, malit Hermannus. — 91
Ιαρι καρπιζου δε ποιην και καυματι κ. τ. λ. B. *ubi καρπιζου in-
terpretis esse vidit Hermannus.* — 92 *Ῥιζεῖον*, Hermannus. *Ῥήσιον*,
A. *Κισσιον το γε*, B. — 93 *κληζουσιν λελίσφακον*, B. — 94 *τ'
ἀνιγρὴν*, Hermannus. *βηκα τανειγρην*, B. *τε νειρὴν*, A. — 95 *θ'*,
e coniectura. *δ'*, A. — *πέλεθ' ἔλκεα καὶ κακοποιὰ*, Hermannus. *πέ-
λεται ἔλκη κακοποιὰ*, B. *πέφυκέν ἔλκη κακοποιὰ*, A. — 96 *Μι-
γνύμενον*, B. *Μιγνυμένου*, A. — *κηρῷ δὲ λυθέντι*, B. *κηρῷ τε
βραχεῖ*, A. *βραχεῖ*, Rentorfius. *βραχέντι*, Hermannus, qui *λυθέντι*
interpretis esse dicit. — 97 *Ἰᾶται*, Rentorfius. *Ἐξιᾶται*, A. — *ληεν-
τεριον τε*, B. — 98 *Πινόμενον μεθ' υος πολιου ἰσοῤῥεπες α.*,
B. *Πρὸς* inseruit Hermannus qui alia protulerat Orph. p. 751. *μετ' οὔ-
νον λευκῶν ἰσ. α.*, A. Cfr. Nicandri Theriac. 646. — 99 *δε μονζετυ-
κους*, B. *δ' αἰμοπτυϊκοὺς*, A. Ego secutus sum Struvium in addit. ad.
Schneid. lex. Gr. s. h. v. — 100 *δὲ*, Hermannus Orph. p. 718. *τε*, A.
„*Πρὸς τε* non posset aliter defendi, quam interpunctione post *κόλπους*
posita, ut *ποιεῖ* vel *ἐστὶν* intelligeretur, quod durissimum est“. Hermannus
in notis MSS. — 101 *πυρὶ σμαλερῷ*, Hermannus, qui Orph. p. 718 alia
voluerat, licet gnarus, eam formam, factam ut *σμηκρός*, non alibi inveniri.
πυρὶ σμαλερῶν, A. — 102 *μηχανόωντα*, A. Correxuit Rentorfius.

Πεσσοποιησάμεναί ἐ κακῶς ἐνκύμονι ῥύσει
Καρπὸν καλλιθέμεθλον ὑπέμβρον ἐκβάλλουσιν.

[η'] Βράθυ Κυπάρισσος Χαμαικυπάρισσος.

105 Φράζεο καὶ βοτάνην πατρὸς Κρόνου ἀγκυλομήτεω

Ἦντε χαμαικυπάρισσον ἐπὶ ζείδωρον ἄρουραν

Ἀνθρώποι κλήζουσιν, ἐπεὶ μέγα τε σθεναρόν τε

Ἔστιν ἄκος βρόγχοιο καὶ οὐατος ἀντιάδων τε.

Τοῦτο θεὸς γὰρ ἔδωκε βροτοῖς σωτήριον εἶναι

110 Καὶ δίδοται πρὸς ὕδρωπα καὶ ἰσχιάδας θεραπεύειν.

Τὴν βοτάνην ταύτην πολυώνυμος εὔρετ' Ὅσιρις

Αἰγύπτου γαίης προκαθήμενος ἡδὲ Κανώπου,

Ἐξ ἀρετῆς ἓνα πρῶτον ἐφημερίων θεραπεύσας.

[θ'] Περὶ Κενταυρίου μεγάλου.

Νῦν δ' ἦτοι διερω μάλ' ἀριφραδές, οὐδέ σε κεύσω

115 Κενταύρου Κρονίδαο φερώνυμον εὔρεμα ῥίζαν

Χείρωνος σθεναροῦ, τὴν παρ νάπη εἰνοσιφύλλῳ

Πηλίου, ἣ νιφόεντι κιχῶν ἐφράσσατο δειρῇ.

103 ἐ, Hermannus. τε, A. „Scholiastes: πεσσὸν ἐξ αὐτοῦ ποιήσαι“. — κακῆς ἐν κυμονι ῥύσαι, B. κακῶς ἐγκύμωνι ῥύσει, A. Emendavit Hermannus: „ῥύσις κακῶς ἐν κύμωνι est tractus quo mala quidem arte, sed feliciter ex utero protrahitur fetus“. — 104 καλλιθέμεθλον, e coniectura. καλλιγέμεθλον, B. καλλιγένεθλον, A. κόλπῳ καλλιθέμεθλα vel καλλιγένεθλα, conj. Weigelius. — ὑπ' ἐμβρου, A. Verum restituit Hermannus Orph. p. 751. — Titulum dedit B. Βράθυος Κυπάρισος, A. Βράθυ Κυπάρισος, Rentorfius. — 105 ἀγκυλομήτεω, Hermannus. ἀγκυλομήτου, A. — 107 τε, Hermannus. καὶ, A. — σθενδρον τε B. — 108 βρόγχοιο, e coniectura. βρόγχοις, B. βράγχοις, A. — 109 Τοῦτο γὰρ θεός, B. — 110 ἰσχιάδας, Rentorfius. σχιάδας, A. — 111 εὔρετ' Ὅσιρις, e coniectura. εὔρετο νεῖρις, A. — 112 ἡδὲ, e coniectura. ἡ δὲ, A. Κανώπου, B. Κανώβου, A. Insula Canopus ab ipsa Aegypto discernebatur. Mela II. 6, 7. Plin. N. H. V. §. 128. — 113 θεραπεύσης, B. — Κενταύριον μέγα, Κενταύριον λεπτόν, B. — 114 Hunc versum e coniectura restitui. νυν δη το ιερῷ μαλ' αριφραδες ουδε σε νευσω, B. Τὴν δὲ τὴν ἱερὴν μάλ' ἀριφραδὲς ὧ δ' ἐνείπω, A. δέ γε, Rentorfius. — 116 τὴν παρ, Hermannus. νάπη εἰνοσιφύλλῳ, ego ex coniectura. In B. fuit: ἡ περναπαις ἡν εἰνοσιφύλλων, in A. ἡν παρνασσῶ εἰνοσιφύλλῳ, unde Spitznerus de versu heroico p. 41 scripsit: χείρωνος σθεναροῦ, Παρνασσῶ ἐν εἰνοσιφύλλῳ. — 117 Πηλίου, Hermannus. Πηλῖω, A. — ἣ νιφόεντι, e coniectura. ἐννηφόεντι, A. ἐν νιφόεντι, Rentorfius. — ἐφράσσατο, Rentorfius. ἐφιάσατο, A. — „Ἐν νιφόεντι δειρῇ pro νιφόεσσι more poetarum Alexandrinorum“. Hermannus, qui item monuit, in vss. 115. 117. auctorem usum fuisse Nicandri Theriacis 501. 2.

- Ἦν βαθύρους Ἀχελῷος ἐγείνατο, καὶ φάτο πᾶσιν
 Ἑσθλὴν Παιήων Ἀσκληπιὸς ἠπιόδωρος
 120 Κικλήσκειν πανάκειαν, ἐπεὶ πάνθ' ὅσσα βροτοῖσι
 Φλεγμαίνοντα πάθῃ παύει καὶ κρούσματα πληγῶν,
 Ὑστερικαῖς τε γυναιξὶ λίην σωτήριόν ἐστι,
 Στραγγουροῦντά τε παύει ἐν ἡματι καὶ λιθιῶντας.
 Ἦν κέλομαί σε λαβεῖν φασειμβρότον Ἡελίοιο
 125 Ἀντέλλειν μέλλοντος ἐπὶ χθόνα φέγγος ἐρυθρὸν
 Ὄρη ἐν εἰαρινῇ ὅτε οἱ πληροῦνται ἅπαντα.
 Πάντα γὰρ ἰήσαιο πάθῃ πολυφάρμακος οὔσα.

[ι'] Βούφθαλμον.

- Βούφθαλμον δ' αἶρειν ἐπιβάλλεο Εἰλειθυΐης
 Μήνης αὐξομένης φασειμβρότου ἀγλαέ κοῦρε
 130 Πρὸς τε φόβους τοὺς γινομένους καὶ δαίμονας ἐχθρούς
 Βασκοσύνας τε κακὰς μερόπων καὶ φάρμακα λυγρὰ.
 Ταύτην τὴν βοτάνην Διὸς ὀφρύα πᾶς ὀνομάζει.

- Χρυσωπὸν στίλβει παρνεύκνυκλος ἀνθεμὶς ἀβρῆ.
 Τῆς βοτάνης τὴν ῥίζαν ἐπὶ ἄλγῃ τις ὀδόντα
 135 Λαμβανέτω, μούνην δὲ μασησάμενος παραχοῆμα

118 βαθύρους, e coniectura. βαθύροους, A, Vide Buttm. Gr. ampl. T. I. p. 85. — 119 Ἑσθλὴν Παιήων, Hermannus. ἐσθλεῖν, A. νεσθιον, B. Παιῶνα, A. Παιαντα, B. Ἀσκληπιὸν ἠπιόδωρον, Rectorfius. — 120 Κικλήσκειν, Hermannus, „iussit utilem omnibus panaceam vocare“. κικλήσκει, A. — ὅσσα, Rectorfius. ὅσα, A. Versus 120—126 prosa oratione circumscripti exstant hodie in supposititiis Dioscor. III, 6. T. I. p. 349. Spr. servatis nonnullis carminis nostri verbis, quibus ego sum usus. — 123 ἐν ἡματι, Hermannus defendit, idem esse dicens, quod alibi dicatur παραχοῆμα. Ego conieceram ἐνέμασι (coll. Herm. Elem. D. Metr. p. 57) e Dioscoride, ubi ἐν ἐνέμασι legitur, putans quidem auctorem supposititiorum integriore apographo carminis usum fuisse, quam quae nunc nobis sunt praesto. αἵματι, Rectorfius, — 127 πολυφάρμακος οὔσα, B. Dioscorides. πολυφάρμακον * *, A. cui Rectorfius ἔρνος addidit. — 128 ἐπιβαλλοεῖο εἰλειθυΐης, B. unde primus haec verba addidi, quae in A. prorsus deerant. — 129 omittit B. — 130 τοὺς γινομένους, B. βασκοσύνας, A. — 131 κακὰς μερόπων primus addidi ex B. Aberant in A. — 132 Διὸς ὀ. π. ὀνομάζει, primus addidi ex B. Aberant in A. — 133 Χρυσωπὸν, B. Χρυσωπτὸν, A. „Ante hunc versum lacunae signa ponenda. Exciderunt enim nonnulla. Hic versus ad anthemidem pertinet, de qua Dioscorides III. 144. Fortasse etiam post hunc versum aliquid deest. Certe Dioscorides in anthemide nihil de dentibus“. Hermannus. — 134 ἐπὶ ἄλγῃ, Hermannus, qui alia voluerat in Orph. p. 718. ὅταν, A. — 135 α δε, B.

Εἰθὺς ἀποπτυσάτω καὶ ἐλεύσεται ἔκτοθι ῥεῦμα.
Γαστέρα δ' εἴ τις ἔχει στεγνὴν καὶ ἀνέγκριτον οὔσαν
Μωλυθεῖσα καθαίρει ἀνεγκλήτως καὶ ἀλύπως.

[ια'] Παιονία.

- Πασάων βοτανέων βασιληίδα δίζεο κοῦρε,
140 Σειρίον ἀντέλλοντος ὅτε σκυλακόδρομος ὥρη,
Νυκτιφαῆς τ' ἄστροισι θεὰ πλήθουσα σελήνη
Δέρκεται τότε δ' ἡελίῳ μέλλουσα συνάπτειν,
Πασιθέην, ἣν πάντες ἐδωρήσαντο ἄνακτες
Λητοῖδῃ παιᾷνι θεῷ κατὰ μακρὸν Ὀλυμπον.
145 Δῶκε δὲ παιονίην καλέσας κατ' ἀπείρονα γαῖαν
Παιδὶ ἐῷ πανάκειαν ἔχειν ἀκεσίμβροτον ἄνθος.
Ἦν ποτε πεντόροβον κλήζουσι Ῥέης πολιῆται
Κίμβαλά τε Φρυγίης μητρὸς μακάρων βασιλείης,
Κρηταῖες δέ εἰ Δικταῖοι Διὸς ὑψιγενέθλου
150 Γαμόροι ἧς κλήζουσι φερώννυμον ἀθανάτου γῆς.
Ἦν πάντες καλέουσι θεοὶ μάκαρες γλυκυσίδην
Ἀμβρόσιον βλάστημα καὶ εὐανθῇ ἐκάτερθεν.
Ἡελίου δ' Αἴγυπτον ὅσοι περιναϊετάουσιν

136 ἀποπτυσάτω, Rentorfius. ἀποπτισάτω, A. εκτοειρευμα, B. — 137 ἀνέγκριτον, Hermannus. ανεγκριτον, B. ανεγήρίτον, A. ἀνέγκριτον, Rentorfius. — 142 „Perdurum est τότε δ', ut vix dubitari possit, quin scripserit δέρκεται φάος ἡελίῳ μέλλουσα συνάπτειν“. Hermannus. — 144 Λητοῖδῃ, e coniectura. Λητωειδῃ, B. Λητωῖ δῃ, A. De Latona tamen sermonem esse non posse, apparet ex vs. 145. καλέσας. — 145 Δῶκε δὲ, Hermannus. Δῶκε δῃ, A. Verba ita inter se cohaerent: *Pasitheam quam omnes Dii donaverant (hinc flori nomen) Letogenae Paeani Deo in amplo Olympo, hic filio suo (Aesculapio) dedit, nominans eam paeoniam in terra immensa, ut ille hac herba ut medicamine praestantissimo uteretur* — καταπιραναγαιην, B. — 146 ἐῷ — ἀκεσίμβροτον, A. — 147 πεντόροβον, Hermannus. πεντόροβρον, A. Vide Sprengel. ad Dioscoridem Vol. II. p. 561. — πολιῆται, B. πολλῆν τε, A. — 148 μακάρων, A. — βασιλείης, A. B. βασιλίσσης, Rentorfius. — 149. 150 Recepi Hermannii coniecturas, quibus haec ad eas confirmandas subiicit: „Vocabatur haec planta *Ιδαῖοι δάκτυλοι*, Dioscorid. III. 147. *Κρηταῖες*, Lobeckius *Aglaoph.* p. 1160. *Γαμόροι* nonnisi Dorica forma usitatum fuisse videtur“. *Κρηταῖες δ' ικταῖον διος μελοπογιγενέθλης*, B. *Κρηταῖες δέ τε ὑστάτιοι καὶ ὕψιγενέθλοι*, A. unde orta erat Hermannii prior coniectura Orph. p. 751. — In altero versu *Γλαβρήνην*, B. *Γλαβρήνων*, A. *Γλάβρηνον*, Rentorfius. — 151 μάκαρες, A. — 152 εὐανθῇ, Hermannus, qui Orph. p. 718 rem discernere non ausus fuerat. *ἡδεῖαν*, A. *εἶδεαν ἐκαλεον*, B. Hermannus laudat Dioscoridem l. c. *παραφυάδας ἔχων πολλάς*. — 153 περιναϊετάουσιν, B. περιναϊεστατάουσιν, A. Errorem typographicum correxit Rentorfius.

- Ἀγλαοφώτιδα πάντες ἐπικλήζουσι βοῶντες,
 155 Φέγγεος οὔνεκα λαμπομένον πυρὸς ἄνθος ἀναίθει.
 Ἦν κυνὸς ἀντέλλοντος ἀναίρεο κοῦρε δαΐφρον,
 Πρὶν μέγαν ἥελιον τὸν ἀτέρμονα κύκλον ὀδεύειν,
 Μή σε θεοὶ βλάβῳσι νόῳ καὶ ἐχέφρονι βουλῇ
 Τὴν ὥρην προλιπόνθ', ἣν σε φράζεσθαι ἄνωγα.
 160 Οὐ γὰρ ἐν ἀθανάτοισιν ἀτμηελὶ πεφάτισται,
 Οὔνεκα δὴ καλέουσι κυνόσπαστον κατ' Ὀλυμπον
 Ἀθάνατοι μάκαρες ἐφιαλτεῖαν τε βοῶσιν.
 Κρημναμένη δεινὴ γὰρ ἀποτρέψαι κακότητος
 Φαρμακίδον φοβερῶν καὶ βάσκανα φῦλ' ἀνθρώπων,
 165 Πρὸς τε φόβους δυνατὴ καὶ δαίμονας ἡδ' ἐπιπομπάς,
 Καὶ πυρετὸν φρίκαισι καταρχόμενον στυγέοντι
 Νυκτερινὸν τε καὶ ἡμερινὸν χαλεπὸν τε τέταρτον.
 Ὅτινα καὶ τηροῦσι Διὸς φύλακες μεγάλοιο
 Ἄγγελοι ἐξήκοντα τριηκόσιοι δ' ἐπὶ τούτοις.
 170 Ταύτην γὰρ λέγεται ποτ' ἐν οὔρεσι ῥιζωθεῖσαν
 Δαίμονας ἐξελάσαι κεῖνον τόπον οἰκήσαντας.

155 Φάγγεος, A. Correxerit Rentorfius. „Non dubitandum quin scripserit: οὔνεκα λαμπομένον πυρὸς ἀγλαὸν ἄνθος ἀναίθει“. Hermannus. — 157 αἰτεμονα, B. — 158 τῶων, B. Accuratus haec explicat Theophr. Hist. Pl. IX. 8, 6. — 159 Recepi Hermannii coniecturam, qui alia suaserat Orph. p. 751. ὥρην αἰ προλιπόντα σε, B. unde ego suspicatus fueram: ὥραϊν προλιπόντα, τό σε. In A. est: ὥρην ὥς προλιπόντα σε, ἦν. — 160 ατνηελινε πεφανται, B. Emendavit Hermannus. Ab A. totum hemistichium aberat. — 161 κυνὸς πασπὸν, A. Cynosbaton alii cynapanxin alii neurospaston vocant. Plin. N. H. XXIV. 14. s. 74. — 162 μακαρες, B. μακάρον, A. — ἐφιαλτεῖαν, e coniectura. Cfr. Pors. ad Eur. Hec. 533. Elmsl. ad Eur. Med. p. 183 not. Lips. ἐφιαλτιον τα, B. ἐφιάλτιόν τε, A. — βοωσιν, B. — 163 ἀποτρέψαι, Hermannus. ἀποστρέψαι, A. — 164 φυλλα, B. — 166 φρίκαισι, Hermannus. φρίκεισι, A. — στυγέοντι, Hermannus. στυγέοντα, A. — 167 χαλεπὸν τε, Rentorfius. χαλεπὸν δέ, A. — 168 ὄντινα, sc. πυρετὸν, Hermannus. ἦντινα, A. — τηροῦσι κεῖς μεγάλοιο, A. Reliqua supplevi ex B. — 169 δ' ἐπὶ, A. B. τούτοις, B. ἔργοις, A. Sunt dies anni. Post hunc versum A. inserit ὥφελον, ut initium novi versus; omittit B. „Scribendum esset τρηκόσιοι τ', si Aldinae ἐπὶ ἔργοις verum esset. Sed id videtur correctoris esse, qui quod ἦντινα legeret, de herba hos versus accipiens efficaciam eius dici putabat. Quod in Aldina adiectum est ὥφελον, corruptum est ex ὥφελει, quae glossa ad ἔργοις adscripta fuerat“. Hermannus. — 170 Αὕτη γὰρ — ῥιζωθεῖσα, Rentorfius. — 171 Versum restitui ex B., nisi quod pro τοὺς τὸν, quod in eo legebatur, post Hermannum reposui κεῖνον. — Δαίμονας ἐκεῖθεν ἀπᾶραι τὸν τ. ο., A.

[ιβ'] *Περὶ πολίου.*

- Δεῖ δέ σε καὶ περὶ σῶμα φορεῖν πολίοιο κόρυμβον
 Πρὸς τὸν ἀπαυλισμὸν τὸν ἀπ' αἵθερος ὃν καλέουσιν,
 Ἄνθρωποι χαλεπὴν ἱερὴν νόσον ἀμπλακιῶτιν,
 175 Οἱ δὲ σεληνιακὴν ἐπὶ σῶμα κακὴν ἐπιπομπήν·
 Καὶ κόπον ἐξελάσαι δυνατὴ τριφθεῖσα μετ' ὄξους
 Ἡ βοτάνη καταχειομένη πόδας ἀκροκορύμβους.

[ιγ'] *Μῶλυ.*

- Μῶλν δὲ ρίζοτομηθὲν ἀρεῖς πρὸς φάρμακα λυγρὰ
 Φαρμακίδων χαλεπῶν καὶ βάσκανα φῦλ' ἀνθρώπων,
 180 Τοῦτο γὰρ Ἑρμείας Λαερτιάδῃ Ὀδυσῇ
 Δῶκε φορεῖν περὶ σῶμα προσαιψάμενον φυλάκειαν,
 Αἰαίην εἰς νῆσον ὅτ' εἰς κλυτὰ δώματα Κίρκης
 Ἦιε, πολλὰ δέ οἱ κραδίη φρεσὶ μερμήριζεν.
 Οὐδὲ γὰρ οὖς ἐτάρους ἦδει δυνατοὺς ὑπαλύξαι,
 185 Εἰ μὴ τοῦτό γ' ἔδωκε διάκτορος Ἀργειφόντης
 Ἐκ γαίης ἐρύσας ἐναλίγκιον ἄνθεϊ λευκῷ
 Ὡς γάλα λαμπόμενον καρποτρόφον, αὐτὰρ ἔνερθεν
 Ναρκίσσῳ ἵκελον, ῥίλῃ ζοφοειδὲς ιδέσθαι.
 Πάντα γὰρ ἐξακέσαιο βροτοφθόρα φάρμακα λυγρὰ.
 190 Τὴν βοτάνην περὶ σῶμα φορῶν ἐχθροὺς ὑπαλύξεις.

175 σεληνιακὴν ἐπὶ σῶμα κακὴν, Hermannus. σεληνιασμον
 οἱ δε σωματικην, B. σεληνιασμον σωματικην δ', A. — 177 κα-
 ταχειομένη, B. καταχεομένη, A. „Turpiter expletus versus. Poeta
 opinor scripserat:

καχυμένη περὶ ταρσά τε καὶ πόδας ἀμφικορύμβους“.

Hermannus. — 178 ρίζοτομισθεν αρω, B. — 179 φαρμακόδων,
 A. Correxist Rentorfius. — 180 Λαερτιάδι Ὀδυσσῇ, A. Correxist Ren-
 torfius. — 182 Εαιτην, B. — εἰς, B. ἐς, A. — 183 Ἦιε, Hermannus.
 Ἦει, A. — οἱ, Hermannus. οἷ, A. — 184 εταρους εἶδε εν δυνα-
 τους δυπαξαι, B. ὥς ἐτέρους ἦδεε δυνατοὺς ὑπατξαι, A. ἐτέ-
 ρως ἦδει, Rentorfius. ὑπαλύξαι, Pierson. ad Moerid. p. 301. Emen-
 davit Hermannus; ego antea coniecera: Οὐ κε γὰρ οὖς ἐτάρους ἐν-
 θεν δύνατ' οἷος ὑπάξαι. — 185 γ' ἔδωκε, Hermannus. γε δῶκε,
 A. — 186 ἐρύσας, Hom. Od. κ. 303. ἀρύσας, A. — ἐναλίγγιον, A.
 Correxist Rentorfius. ἐναλιανκειον, B. — ἄνθεϊ, puncta diaereseos
 posuit Hermannus. — 187 καρποτρόφον, e coniectura. καρποφθό-
 ρον, A. — ἔνερθεν, Hermannus, ἔπειτα, A. „Obversabatur librario
 illud quod saepissime legisset“. — 188 ῥίλῃ, B. Hom. Od. κ. 304. ῥίλῃα,
 A. — ζοφοειδες, B. — 190 Quae hinc sequuntur, primus addidi ex B.
 Ab A. omnia aberant. ἐξακεσεο, B.

ιδ' Ἐναλιδροῦς.

- Ἀντὰρ ἄλδς κόλποισι καθεζομένην ἱερὴν δρῦν,
 Κύμασιν ἔν πάντεσσι τετιμένον ἔρνος ἄφυλλον
 Ἦδ' αὐτῷ πόντοιο Ποσειδάωνι ἄνακτι
 Ἀνθελετή, τὴν πάντες ἐπιχθόνιοι καλέουσιν,
 195 Λάμβανε τεχνήεντι νόῳ καὶ ἐχέφρονι βουλῇ
 Ἦν τῇλ' Οὐλύμποιο θεὰ φθίνουσα σελήνη
 Δέρκεται, καὶ μίσγε ῥόδων εὐῶδες ἔλαιον,
 Καὶ χρίσαιο πρόσωπον ἐπὴν ἐπὶ προῶγμα πορεύῃ·
 Καὶ τότε σοι συνέριθος ἄμ' ἔψεται ἰὰ φοβεῦσα.
 200 Τοῦτο γάρ ἐστιν ἄκος καὶ ἀλεξητήριον ἐχθρῶν
 Πάντων ὅσα τε γαῖα φέρει καὶ πόντιον οἶδμα.
 Ζωογονεῖ τε βρέφη [ἀλόχοις] ὑπὸ γαστρὶ φορηθέν.
 Πρὸς τε φόβους τοὺς γινομένους ἔχε μιν κατὰ νύκτα
 Βασκανίην τε κακὴν μερόπων καὶ πῆματα λυγρὰ,
 205 Ἦ καὶ δῶμα φυλάσσει ἀπόρρητόν τ' ἀποπέμπει.
 Ὅσσοι γὰρ φθονεροὶ μὲν ἀφειστήκασι, μέμνηκεν·
 Ἐρχομένων δ' ἐγγὺς τούτων, τότε κάρφος ἀνοίγει.
 Ταύτην παμμήτωρ φύσις εὔρετο· μηκέτι λᾶας,
 Μαντοσύνης ἔνεκεν δόλιχ' ἢ πτερὰ μηχανάνας
 210 Πτηνοὺς ἄνθρωποι θαυμάζετε· καὶ γὰρ ἀμείνων.

191 κολποισιναεζομενην, B. De ipsa planta v. Theophr. Hist. Pl. IV. 6, 7. — 192 λυμασινενποτεραισιν — αφυλλο, B. — 193 Ποσειδαωνι, B. — 194 ανθελετή, praelata, Hermannus. ανθηταθη, B. — τήν „refertur ad ἄλδς δρῦν“. Hermannus. — 196 Πηλιτεν — φθεινουσα, B. — 197 Δερκεταικαιμιστε, B. — 198 χρεισαιτο B. „Sermo est de philtis et artibus magicis“. Hermannus. — 199 αμεμψεται αφοργενια, B. — Ἰὰ, venena; de heterogene plurali v. Buttm. Gr. Gr. Vol. I. p. 216. — 200 ἐχθρῶν, Hermannus. ανδρων, B. — 201 παντανοσσακαιγαια — υδμα, B. — 202 ἀλόχοις, Hermannus. Ego conieceram λοχλαις, ut proleptice diceretur. In B. lacuna. — 203 μιν, Hermannus. μεν, B. — 205 δῶμα, Hermannus. σῶμα, B. — 206 Ὅσσοι, Hermannus. οσον, B. — αφειστηκασιν, B. — 207 δε εγγυς — ανυγει, B. — 208 ταυτη, B. — εὔρετο, Hermannus. ευρε, B. — μηκατι ταους, B. De ου et α saepe inter se confusis v. Elmsl. ad Eur. Med. 764. Jacobs. addit. ad Athen. p. 133. Qui iam sequuntur duo versus in B. ita erant scripti:

ἢ πτηνοὺς ἀνθρωποὶ θαυμάζεται και γαρ εμεινεν
 βασκοσυνης ενεκεν δειληαπτερα μηχαναντες.

In iis ego mutaveram θαυμάζετε et ἀμείνων, reliqua emendavit Hermannus, ordine versuum simul transposito.

ιε' Χρυσάνθεμον.

Ἐνδροσον ἐκ γαίης αἶρειν χρυσάνθεμον ἄγνόν,
 Πρὶν μέγαν ἡέλιον τὸν ἀτέρμονα κύκλον ὁδεύειν,
 Καὶ περὶ σῶμα φόρει, καὶ ἔχ' εἵματος ἐντὸς αἰείρων.
 Κρημναμένη δύναται γὰρ ἀποτρέψαι κακότητος
 215 Φαρμακίδων ἀλόγων καὶ βάσκανα φῦλ' ἀνθρώπων.

ις' Ἐρύσιμον.

ΕΡΜΗΝΕΙΑΙ ΠΑΛΑΙΑΙ.

α' *).

β'.

Τὴν ῥάμνον ἣν τις ἄρη ἐν λειψοσελήνῳ καὶ βαστάζη, ὠφε-
 λεῖ πρὸς φάρμακα καὶ πρὸς ἀνθρώπους φαύλους. ἀρμόζει δὲ
 φορεῖν αὐτὴν θρέμματα καὶ πλοίοις περιτίθεσθαι. ὠφελεῖ δὲ
 καὶ πρὸς πόνον κεφαλῆς καὶ δαίμονας καὶ ἐπιπομπάς.

γ'.

Ἀρτεμισίαν τὴν βοτάνην εἴ τις ἔχει ἐν ὁδῷ, λύει τὸν κάμα-
 τον. καὶ ἐν τοῖς ποσὶν εἰλουμένη θηρία διώκει καὶ δαίμονας.
 αἷμα δὲ ἐπ' αὐτὴν περὶ τὰ ἄρθρα σκιζόμενῃ, κλωνία λαβὼν μῖξον

212 αρτεμονα, B. — 213 φορεῖν καὶ εἶχων ἐντὸς εἵματος δι-
 ρων, B. Emendavit Hermannus. — 214 κρημναμένη, B. — ἀποστρέ-
 ψαι, B. Correxuit Hermannus. — 215 αλοχων, B. Correxuit Hermannus.
 — φυλλα, B.

*) Scholia edidi ex Aldina (A.) et nothis ap. Dioscorid. Saraceni, qui
 et ipse codice est usus p. 476 (S.), at id. ιε'. ις'. ex B. S. Quum non-
 nulla modo in hac modo in illa editione desiderantur, suo semper loco ac-
 curate indicavi, unde sint desumpta.

β'. ex A. S. ἣν S. ἐν. A. — ἄρη S. ἄρην A. — ἐν addit S. — βα-
 στάζη S. βαστάζει A. — πλοίοις ex corrupta lectione ortum; v. ad carm.
 vers. 21.

γ'. ex A. S. τὴν addit S. — ἐν τοῖς S. τοῖς A. — εἰλουμένη A. ὁ
 φορῶν S. — μῖξον A. μίλζω S. — ὑπαγὴ S. ὑπάγει A.

μετὰ ῥοδίνου· καὶ ποιήσας ζέσαι εἰς χύτραν σύγχριε τὸν πονοῦντα ὅλον ὡς ὑπάγῃ κοιμᾶσθαι. καὶ ὑστερικαῖς γυναίξι πάνν βοηθεῖ, στραγγουρίαν παύει καὶ ὀπισθοτόνον ῥῆγμα.

δ.

Ταύτην εἴ τις φορεῖ περὶ τὸ σῶμα, ἄπονος μένει. καὶ ὀφθαλμοὺς ὠφελεῖ, χοιράδας, ἀντιάδας, σταφυλὴν καὶ τὰ ὑπὸ τὴν γλῶσσαν, ἄρθρα τε καὶ νεύρων ὀδύνας καὶ ὀδόντας, ψώραν ἐκ λιμοκτονίας, λοχιῶν ἔμμηνα κατασπασθέντα. ἐν ὕδατί τε χλιαρῷ προςκλυζομένη εἰς τὰς χεῖρας, πρὸς φόβους καὶ βασχοσύνας καὶ δαίμονάς ἐστι πάνν καλή. διὸ λάμβανε τὴν βοτάνην, ὅτε αὖξει ἡ σελήνη καὶ ἥλιον ἀνατέλλοντος.

ε.

Ὁ περιστερεὼν ὁ μὲν ὀρθὸς τείνει τὸ αἰδοῖον, ὁ δὲ ὑπτίος ξηραντικός ἐστιν. ὠφελεῖ δὲ ὁ ὀρθὸς περιεφθείς πρὸς πόνους ὀφθαλμῶν. ποιεῖ πρὸς ἀμβλυωπίαν, καὶ κεφαλῆς πόνον καὶ κάματον παύει. τριφθεῖσα μετ' ὅξους χοιράδας ἀντιάδας τε παραχρῆμα παύει. ὅτε δὲ τις φρικιᾷ, ἀπὸ ταύτης κλωνία λαβὼν κατέναντι στῆθι τοῦ φρικιῶντος μόνος καὶ εὐθὺς θεραπεύεται.

ς.

Αὐτὴν τὴν δίκταμνον ξηράνας τρίψον ἐν ταῖς χερσί σου. καὶ ὡς ἄλφιτον ποιήσας καὶ βαλὼν σταλαγμένον οἶνον θίγε τοῦ σώματος. πρὸς πάντα γὰρ τὰ ἐρπετὰ ἁρμόζει, ἔλκη δὲ καὶ τὰς σαπρὰς νομὰς πληροῖ προκαθαῖρον. καὶ σκολοπισθῇ τις, προςκατάπλασσε καὶ εὐθέως ὠφελεῖ. πρὸς σπλῆνα δὲ καὶ τὰ ἐν κοιλίῳ τόποις πάθη φλεγμαίνοντα κατάπλασσε ὡς ἄλφιτον ποιήσας. αἶρε δὲ τὴν βοτάνην ἐν ἔαρι καὶ ἐν τοῖς καύμασι καὶ ἐν τῷ φθινοπώρῳ.

ζ.

Ἐλελίσφακον λῦει ψυγμὸν καὶ βῆχα. πρὸς πάντα δὲ τὰ

δ. ex A. S. ἐκ λιμοκτονίας S. κλιμοκτονίας A. — σελήνη ἡλίου S.

ε. ex A. S. ἀντιάδας τε, copulam adieci e vs. 68. — στῆθι — μόνον S.

ς. ex A. S. σταλαγμὸν S. — οἶνον A. S. — πρὸς ἔλκη A. S. — προςκατάπλασσε κ. ε. ὠφελήσεις S. — ἔαρι omisso praepositione S.

ζ. ex A. S. λυγμὸν Ruellius. — βῆχα omisso καὶ A. S. — κρηῶν λυθέν A. κρηῶν ληφθέν S. — αἰμοπτοιχοῦς A. S. — λόγια S. — αἰ κάκισται S. — ἐκβάλλουσιν ἔμβονα. S.

κακὰ ἔλκη, σὺν ῥοδίῳ καὶ κηρῷ λυθέντι ὠφελεῖ, σπληνὸς πόνον καὶ δυσεντερίαν θεραπεύει πινόμενον μετὰ οἶνου λευκοῦ. ἐξ ἴσου τοὺς αἰμοπτυκικοὺς προποτιζόμενον θεραπεύει. καὶ πρὸς πάντα ποιεῖ λοχεῖα γυναικός. αἱ κάκισται δὲ γυναικὲς πέσσον ἐξ αὐτοῦ ποιήσασαι προστιθέασι καὶ ἐκβάλλουσι τὰ ἔμβρυα.

η'.

Κυπάρισσος βοτάνη ὠφελεῖ πρὸς βρόγχους καὶ ὠτία καὶ ἀντιάδας καὶ ὕδρωπα καὶ ἰσχυάδας θεραπεύει.

θ'.

Κενταύριον ὠφελεῖ πρὸς φλεγμαίνοντα πάθη καὶ κρούσματα πληγῶν. ὑστερικάς γυναιξὶ βοηθεῖ στραγγουριῶντάς τε παύει καὶ λιθιῶντας. αἶρε δὲ τὴν βοτάνην ἐν ἔαρι ἡλίου ἀνατέλλοντος.

ι'.

Ταύτην τὴν βοτάνην σελήνης αὐξανούσης λαμβάνειν δεῖ. ποιεῖ δὲ πρὸς φόβους καὶ δαίμονας καὶ βασκοσύνας καὶ φάρμακα κακὰ ταῦτα ἀποστρέφουσα. καὶ ὀδόντα εἴ τις ποτε τὴν ῥίζαν μασησάμενος εὐθὺς ἀποπτύσῃ, τὸ ῥεῦμα στέλλουσα ὠφελεῖ. λύει δὲ καὶ γαστέρα.

ια'.

Παιονία βοτάνη αἶρεται ἐν τοῖς κυνοκαύμασι πρὸ τοῦ τὸν ἥλιον ἀνατέλλειν καὶ κρεμᾶται. καὶ ὠφελεῖ πρὸς φάρμακα καὶ βασκοσύνας καὶ φόβους καὶ δαίμονας καὶ ἐπιπομπὰς καὶ εἰς πυρετὸν ἐκ φριχιάσεως νυκτερινόν τε καὶ ἡμερινόν καὶ τεταρταῖον. λέγεται δὲ ὅτι ποτὲ ἐν τῷ ὄρει, ἔνθα ἦσαν δαίμονες, φρεῖσα τούτους ἀπεδίωκε.

ιβ'.

Αὕτη ἡ βοτάνη φορουμένη περὶ τὸ σῶμα ὠφελεῖ πρὸς σεληνιασμὸν καὶ κόπον. δύναται δὲ τριφθεῖσα μετὰ ὄξους ἡ βοτάνη καὶ καταχεομένη πόδας ἀκροκορύνβους ὠφελεῖν.

η'. ex A. S. βράγχους A. S. — ἰσχυάδας S. ἰσχυάδα A.

θ'. ex S.

ι'. ex A. S. φάρμακα κατὰ ταῦτα S. — μασησάμενος ἀποπτύσῃ, εὐθὺς S.

ια'. ex A. S. ἀνατεῖλαι S. — οὐπιπομπάν S.

ιβ'. ex A. In codice Saraceni non exstittisse videtur, quum ille hanc paraphrasin ex editione Aldina sumsisse testetur.

ιγ'.

Αὕτη ἡ βοτάνη ῥιζ[οτο] μηθεῖσα καὶ περὶ τὸ [σῶ]μα φο-
ρουμένη ὡφ[ελεῖ] πρὸς φάρμακα καὶ [βασ]κανίαν.

ιδ'.

Ταύτην τὴν βο[τάνην] ὅταν ἡ σελήνη λίγη [μῖξον] μετὰ ῥο-
δίνου ἐ[λαίου] καὶ] χρῖσόν σου τὸ πρό[σωπον], ὅταν ἐπὶ πρά-
γματ[α ἀπελ]θῇς. ζωογονεῖ δὲ [καὶ παι]δία ὑπὸ τὴν κοιλίαν
φορουμένη καὶ [πρὸς τοὺς] φόβους τοὺς γι[νομέ]νους ἔχε κατὰ
ν[υκτιά] καὶ] πρὸς βασκανία[ν τε] καὶ πάντα τὰ [κακὰ] ὡφελεῖ
καὶ τὸ σ[ῶμα] φυλάσσει· ὅσον [γὰρ] οἱ βάσκανοι ἀφε[στή]κασιν,
μέμνκ[εν·] ἐρ[χομένων] δὲ αὐ[τῶν] ἐγ[γὺς] ἀνοίγει τὸ κά[ρφο].

ιε'.

Τοῦτο τὸ χρυσάν[θεμον] εἶπερ] αἴρεις ἐκ τῆς γῆς π[ρὸ τοῦ]
τὸν ἥλιον ἀνατέ[λλειν] καὶ περιάπτει[ς τῷ] σῶ[ματι] καὶ ἐκ τοῦ
[τρα]χήλου ἀποκρημν[ῆς], ὡφελεῖ ἀποστρέφ[ον] τὰς φαρμακίδας
γυ[ναϊκας] καὶ πάντας τοὺς βασ[κάνους].

ις'.

Ἐρύσιμον λεῖον μετ' οἶνον πρὸς κοιλίας πόνον πιέτω. ἐὰν
δὲ κόκκους ζ' εἰς οἰκίαν βάλλῃς, ἀψιμαχία ἔσται.

ιγ'. ex B. S. Sed quum margo codicis B. adeo attrita fuisset, ut Weigelius non amplius omnia verba dignoscere posset, natae inde sunt satis multae lacunae, quas tamen editione Saraceni collata omnes explere licuit. Quae proinde in hoc et seqq. capp. uncis inclusa leguntur, ea unice Saraceno debentur; quae cum hoc codex B. communia habet, illis libera videntur. — ρηζ B. — πρὸς S.

ιδ'. ex B. S. ληγει B. — χρῖσης ου τιν B. — οτι B. — πράγματι S. Ego correxi. — [ἀπελ]γης B. — ζωογονια εν B. — φορουμενον πι B. — εχει B. — υφελει B. — β[ωμᾶ] S.] B. — δειν B. — ανυγει B.

ιε'. ex B. S. ερεις B. — αποκρημν B.

ις'. ex B. S. πινέσθω S. — Additum fuerat in Saraceni codice caput de Elleborine, ab ipso tamen omissum, quia totidem verbis legebatur ap. Dioscorid. IV. 107. de Epipactide. Appendicis instar, et ne quid quamvis minimi momenti desit, adiiciam indicem plantarum a poeta hocce descri-
ptarum, quem editor Aldinus ipsi carmini praemisit, desumptum ex codice minus mutilo quam quo in editione est usus:

Χαμαίμηλον.

Πενταδάκτυλος.

Δίκταμνον μικρόν.

Κυπάρισσος.

Βούφθαλμον.

Μῶλυ Ἐναλία δρυς.

Ῥάμνος ὄρου.

Ῥπτιος.

Ἐλελίσφακον.

Χαμαικυπάρισσος.

Παιονία.

Χρυσάνθεμος.

Ἀρτεμησία μονόκλωνος.

Ὁ ὀρθός.

Βράθυ.

Κενταύριον μέγα.

Πόλιον.

Ἐρύσιμον.

De aliis huius carminis codicibus quae Fred. *Dietzius* Vir Celeberrimus in epistola Londino ad Choulantium data scripsit, quia inserendi ea non amplius locus erat, hic addam: „Ein Escorialensischer Codex entspricht aufs Haar dem Wiener, ein Pariser, von *Angelus Vergetius* geschrieben, unter *Hase's* Supplementhandschriften, aufs Haar der Aldina, ein anderer Pariser und einer zu London im Britischen Museum, beide nicht die Verse, sondern nur die prosaische Auslegung enthaltend, ebenfalls der Aldina“.

I N D E X.

(Numerus paginam indicat.)

Aaron 124
Abietis fungus 159
Abrotanum 29, 145
Absinthium 30, 147
Acalyphe 33
Acetum 138, 160
Acharistum 167
Acidula 57
Acte 125
Adrianum 166
Agaricus 159
Agrimonia 125, 153
Aizon 57
Alcanna 160
Alga palustris 127
Allium 34
Aloë 121, 158
Aloës lignum 158
Althaea 43
Alumen 139, 159
Ambra 159
Ambrosia 154
Amidum 159
Ammi 160
Ammoniacum 159
Ampelos leuce 126
Amygdalae 189
Anacardi 159
Anacardinum 171
Andrachne 59
Anethum 44, 159
Anisum 160, 185
Anthemis 51
Antimonium 159
Antimoron 169
Apium 42, 152, 160
Apostolicon (emplastr.) 176
Araneae tela 137
Aristolochia 85

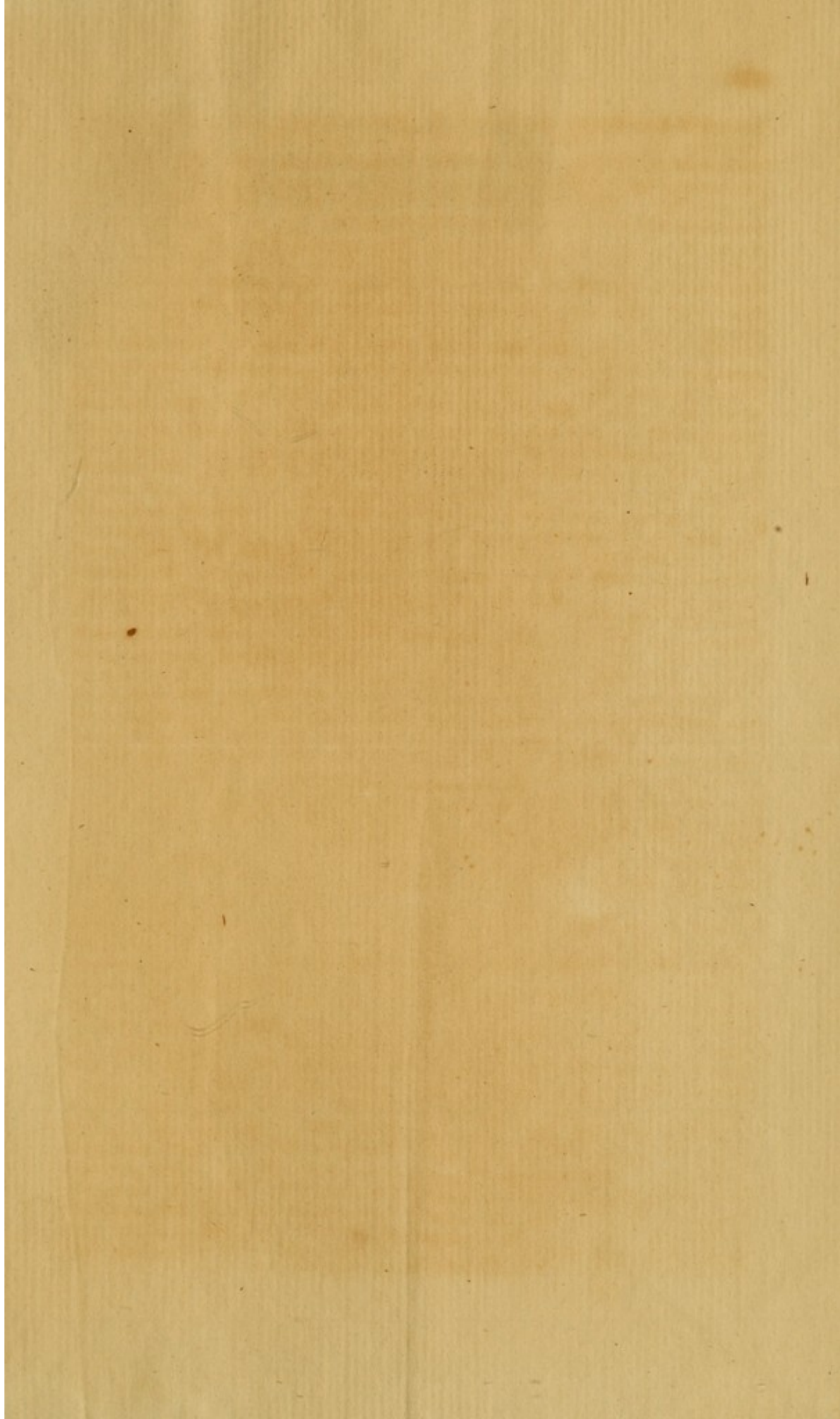
Arnoglossa 36
Artemisia 28
Ἀρτεμισία μονόκλωνος 201
Asa foetida 159
Asarum 91
Asphaltum 160
Athanasia 169
Atriplex 67
Aurea alexandrina 166
Balsamum 160
Barba Iovis 58
Barroco 96
Batus 130
Benedicta 169
Betonica 46, 153
Blanca 169
Bulus 160
Borax 161
Βούρθαλμον 207
Brassica 77
Bratheos 48
Βρέθυ κυπάρισσος 206
Bryonia 126
Bryonia nigra 127
Buglossa 74
Cacabus Veneris 127
Calamentum 52
Calamus aromaticus 162
Camphora 161
Caniculata 108
Caparus 162
Cardamomum 161
Caryophyllata 174
Caryophylli 117, 163, 187
Caseus 136
Cassia fistula et lignea 161
Castica 124
Castoreum 162
Caulis 77

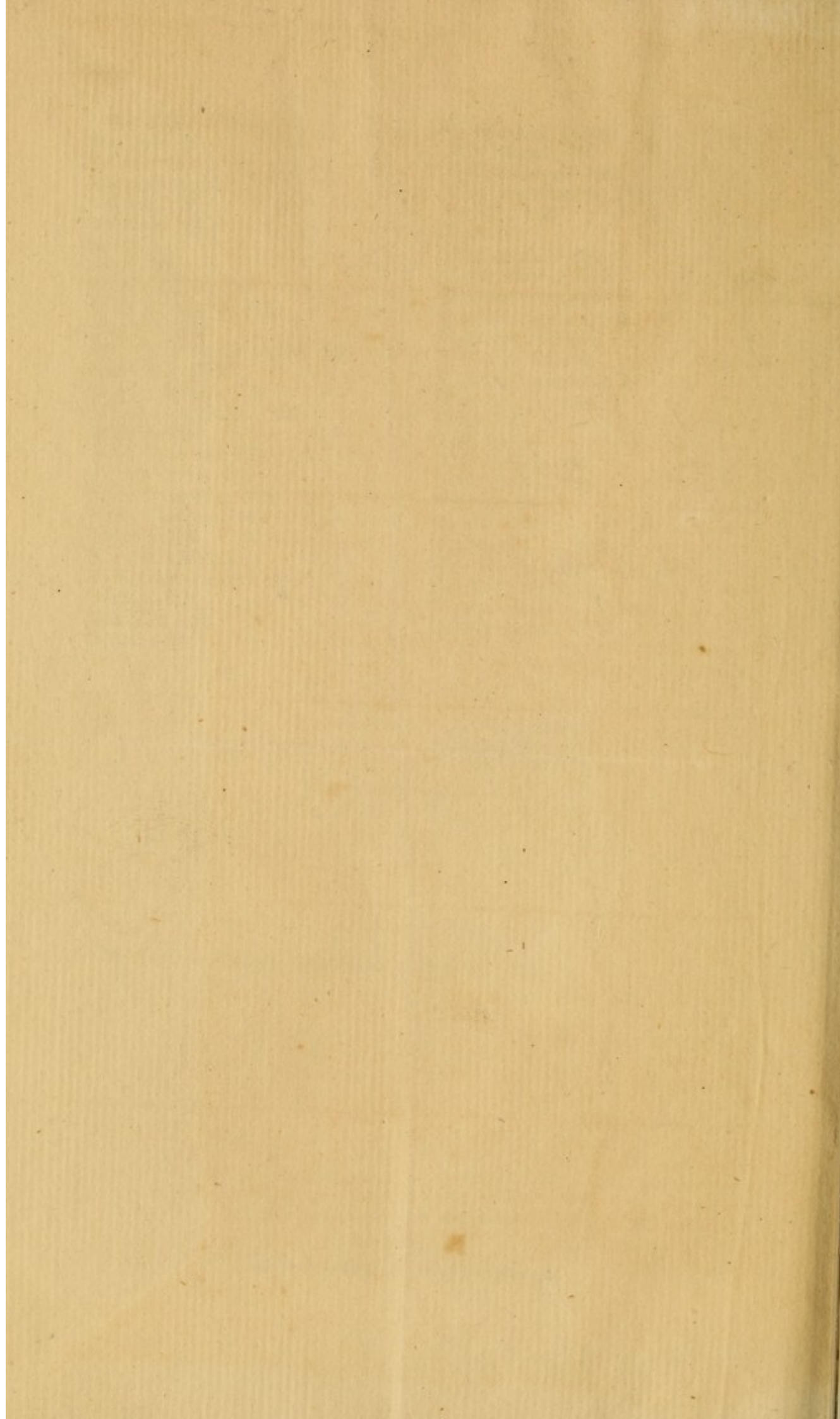
- Centaurea 99, 206
 Cepa 73
 Cerefolium 66, 149
 Ceronium (emplastr.) 176
 Cestron 46
 Chamaeacte 125
 Chamaedrys 107
 Chamaemelum 51
 Χαμαικυνπάρισσος 206
 Χαμαμηλον 200
 Chamomilla 51
 Chelidonia 98
 Χρυσάνθεμον 212
 Chrysanthemum 51
 Cicuta 112
 Cinnama 118
 Cinnamomum 118, 161, 187
 Classa 161
 Clematis 85
 Cochleae 137
 Coloquintida 161
 Colubrina 99
 Confectio Cophonis 172
 Coralli 162
 Coriandrum 68, 186
 Cornu cervi 137
 Costus 118, 162
 Cubebae 162, 188
 Cucurbita 145
 Cyminum 116
 Cyperus 93, 162
 Diacalamintum 173
 Diacameron 173
 Diacastoreum 171
 Diacitoniten
 Diacostum
 Diacyminum
 Diadragagantum
 Diairis
 Diamargariton 172
 Diamoron 176
 Dianthos 172
 Diaolibanum 167
 Diapenidion 175
 Diaprunis 171
 Diarrhodon 175
 Diasatyron 168, 173
 Diasene 173
 Diathamaron (Diacam.) 173
 Digladium 149
 Δίκταμνον μικρόν 204
 Dragagantum (tragacantha) 163
 Dragantum (vitriolum) 162
 Dragontea 99
 Ebulus 125
 Electuarium ducis 174
 Elelisphacus 64
 Ἐλελίσφακον 205
 Elenium 89
 Elleborus albus 101
 Elleborus niger 104
 Elna 89
 Emperiston 170
 Emplastrum apostolicon
 Emplastrum ceronium
 Emplastrum oxyrocroceum } 176
 Ἐναλιδρόν 211
 Enes, Enis 185
 Enula 89
 Erigeron 97
 Eruca 70
 Ἐρύσιμον 212
 Esdra 167
 Eviscus 43
 Faba 128
 Fel 134
 Fenchel 192
 Feniculum 56, 148, 192
 Filonium 167
 Fimus 135
 Fungus abietis 159
 Gaisdo 101
 Galanga 117, 163
 Galbanum 163
 Gamandrea 107
 Gariofilata 174
 Gariofilus 117, 163, 187
 Gingiber 116, 175, 189
 Gladiola 149
 Gummi arabicum 163
 Hermodactylus 163
 Hidrocopion 167
 Hiera abbatis de Curia
 Hiera Constantini
 Hiera Galeni
 Hiera Rufini
 Hieracuria
 Hieralogodion
 Hierobotanum 105
 Hygia 167
 Hyoscyamus 108
 Hyssopus 90
 Ierobotanum 105
 Ingber, Ingwer 189
 Iris 88
 Isatis 101
 Iuniperus 131
 Iusquiamus 108
 Iustinum 174
 Katharticum imperiale 172
 Κενταύριον μέγα 206
 Kubeben 188

- Kümmel 185
 Lactuca 60
 Ladanum 163
 Lapathum 111
 Leucanthemum 51
 Libysticum 149
 Lignum aloës 158
 Ligusticum 64
 Lilifagus 144, 205
 Lilium 61, 150
 Lingua bovis 74
 Liquiritia 163
 Lithontripon 174
 Lolium 112
 Macedonia 149
 Maces 164, 192
 Malva 109
 Mandeln 189
 Manna 164
 Marathrum 56, 148
 Marrubium 87, 148
 Mastix 164
 Maurella 107
 Meconium 72
 Mel rosaceum 174
 Melissophyllon 96
 Memphitum Yeralogodion 171
 Mentha 93, 151
 Metridatum 167
 Micleta 169
 Μῶλυ 210
 Mumia 164
 Musa aenea 168
 Muscus 164
 Muskatblüthe 192
 Myrica 131
 Myrobalani 164
 Myrrha 164
 Nardus celtica 120
 Nardus indica 119
 Nasturtium 69
 Negelein 187
 Nepeta 52, 154
 Nigella 112
 Nuclei persicorum 191
 Nux avellana 130
 Nux muscata 164
 Nymphaea 127
 Olea fragrantia 176
 Opium thebaicum 164
 Opopanax 164
 Opopryra 168
 Origanum 81
 Ostrutium 65
 Oxy laxativum } 172
 Oxy simplex }
 Oxycroceum (emplastr.) 176
 Paeonia 94, 165
 Παιονία 208
 Papaver 71, 150
 Papaver palustre 127
 Paratella 111
 Pastinaca 80
 Paulinum 170
 Πενταδάκτυλος 202
 Pepones 147
 Περίστεραι 203
 Peristereon 105
 Pes pulli 59
 Pfeffer 190
 Pfirsingkern 191
 Philanthropos 174
 Philonium 167
 Picra Galeni 170
 Piganon 41
 Pilulae aureae }
 Pilulae diacastoreae } 170
 Pil. sine quibus esse nolo }
 Pionia (paeonia) 165
 Piper 114, 190
 Pix 165
 Plantago 36
 Pliris 174
 Πόλιον 210
 Porrum 49
 Portulaca 59
 Potio muscata }
 Potio Pauli } 170
 Prassion 87
 Psilliticum 172
 Pulegium, Puleium 54, 151
 Pyrethrum 115, 165
 Raphanus 154
 Requies 169
 Ραμνος 200
 Rheubarbarum 165
 Rosa 60, 154
 Rosata novella 175
 Rubea trociscata 169
 Rubus 130
 Ruta 39, 144
 Sabina 48
 Sal nitri 164
 Sal sacerdotis 176
 Salix 133
 Salvia 64, 144, 205
 Sambucus 125
 Sanguis draconis 165
 Sarcocolla 153
 Sarcocolla 165
 Satureia 63
 Scamonea 165

- Sclarea 151
 Scordeon 34
 Selinon 42
 Semperviva 58
 Senecion 97
 Serpillum 82
 Sinapi 75
 Sotira 168
 Spica celtica 120
 Spica nardi 119, 165
 Spodium 166
 Squinantus (schoenanth.) 166
 Stomaticon 175
 Storax calamita 165
 Strignum (strychn.) 107
 Struthion 65
 Succus rosarum 172
 Sulphur vivum 139
 Syrupus rosaceus 175
 Syrup. violaceus 176
 Tamarix 131
 Tela araneae 137
 Thamarindus 166
 Theriaca 168
 Thus 120, 166
 Thymbra 63
 Tiriaca magna 168
 Tria sandali 176
 Trifera magna 169
 Trifera saracenica 172
 Verbena 105
 Viola 83
 Vitis candida 126
 Unguentum agrippa
 Unguent. aragon
 Unguent. aureum
 Unguent. citrinum 177
 Unguent. fuscum
 Unguent. marciaton
 Unguent. populeon
 Urtica 33
 Vulgago 91
 Weischelkern 191
 Yeralogodion 171
 Ysopum 90
 Zedoar 117
 Zimmt 187
 Zinziber (zingiber) 116, 189
 Zinziber conditum
 Zucara rosata 175
 Zucara violata

Pag. 144, v. 75 legit *Atrocianus ut ingenti.*

Rare Books

22.C.1832.2

Macer Floridus de viribus herba1832

Countway Library

BER0191

3 2044 045 941 234

Rare Books

22.C.1832.2

Macer Floridus de viribus herba1832

Countway Library

BER0191

3 2044 045 941 234